

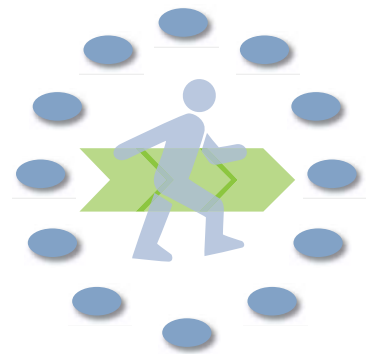

Håndbog om ungdomssanktionen

SERVICESTYRELSEN

Håndbog om ungdomssanktionen

Publikationen er udgivet af
Servicestyrelsen
Skibhusvej 52B
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
e-mail: servicestyrelsen@servicestyrelsen.dk
www.servicestyrelsen.dk

Redigering og grafisk tilrettelægning:
Arkitekst & AD'er Inge Karrebæk
Tryk: Schultz Grafisk
1. oplag, stk. 2500

Indhold udarbejdet af Servicestyrelsen
i samarbejde med eksterne skribenter.

Download håndbogen på
www.servicestyrelsen.dk/ungdomssanktionen

Der kan frit citeres fra håndbogen med
angivelse af kilde.

ISBN: 978-87-92031-85-3
Digital ISBN: 978-87-92031-86-0

Forord

Kriminelle unge, der bliver idømt en ungdomssanktion, har ofte meget dårlige skolekunderskaber koblet med sociale problemer. Den 2-årige ungdomssanktion giver gode muligheder for at forbedre de unges faglige forudsætninger og de sociale kompetencer, som er en forudsætning for, at de unge efterfølgende kan komme i gang med en uddannelse eller komme i beskæftigelse.

Med de seneste ændringer i ungdomssanktionen er der sat fokus på uddannelse og beskæftigelse, ligesom alle unge får tilknyttet en koordinator. Dette skal være med til at sikre, at især målsætningerne om uddannelse og beskæftigelse forfølges i alle 3 faser af ungdomssanktionen.

Endvidere skal koordinatoren sørge for, at både de unge, deres forældre og andre relevante partnere inddrages og ansvarliggøres i forhold til de målsætninger, der skal opstilles og forfølges gennem det 2-årige forløb.

Denne håndbog er lavet for at støtte de koordinatore og sagsbehandlere i kommunerne, som arbejder med unge i ungdomssanktionen. Nogle sagsbehandlere har kun sjældent sager med ungdomssanktioner, og kan derfor have brug for en støtte til sagsbehandlingen. Koordinatorerne - som kan være en pædagog på et anbringelsessted, en lærer eller anden person den unge har tillid til - har brug for at få en viden om,

hvordan ungdomssanktionen er opbygget og en støtte til, hvordan de kan inddrage de unge, deres forældre og andre relevante parter i forløbet. Ud over støtten i håndbogen vil koordinatorene blive tilbudt et kursus om indholdet i ungdomssanktionen og om, hvordan man kan forberede og afholde netværksmøder med de unge, deres forældre og andre relevante parter.

Håndbogen skal bidrage til, at der i ungdomssanktionsforløbet ydes en målrettet og sammenhængende indsats specielt i forhold til de unges muligheder for uddannelse og beskæftigelse. Håndbogen fungerer som et opslagsværk, som sagsbehandlere og koordinatore kan hente støtte i, når de står med konkrete spørgsmål.

Jeg håber, at vi med de seneste ændringer i ungdomssanktionen og denne håndbog får styrket forløbet for de unge, som i 2 år af deres ungdom er underlagt en struktureret socialpædagogisk behandling. Ungdomssanktionen skal være en målrettet og koordineret indsats, som hjælper den unge til en bedre tilværelse med uddannelse eller arbejde frem for kriminalitet.

Karen Jespersen

Karen Jespersen
Velfærdsminister

Oversigt

	Indholdsfortegnelse	8
	Oversigt over lovgivning i håndbogen	12
	Oversigt over redskaber i håndbogens værktøjskasser	16
	Del 1 Introduktion	
	Kapitel 1 Styrkelse af ungdomssanktionen	21
	Kapitel 2 Ungdomssanktionen - hvad, hvorfor og for hvem?	27
	Del 2 Aktører og samarbejde	
	Kapitel 3 Aktørerne i ungdomssanktionsforløbet	39
	Kapitel 4 De unge, der idømmes ungdomssanktion	51
	Kapitel 5 Koordinering og samarbejde	61
	Del 3 Forberedelse og sanktionens faser	
	Kapitel 6 Anholdt og varetægtsfængslet - sagen begynder	75
	Kapitel 7 Undersøgelse og udredning	89
	Kapitel 8 Indstilling og handleplan	101
	Kapitel 9 Sanktionen indledes - 1. fase	121
	Kapitel 10 I åbent regi - 2. fase	137
	Kapitel 11 3. fase og efterværn	149
	Del 4 Særlige problemstillinger	
	Kapitel 12 Inddragelse af den unge, forældre og netværk i sagsbehandlingen	171
	Kapitel 13 Skolegang, uddannelse og beskæftigelse	189
	Kapitel 14 Misbrug og rusmidler	207
	Kapitel 15 Psykiske lidelser	223
	Kapitel 16 Den unge fylder 18 år	235
	Kapitel 17 Når sanktionen går skævt	247
	Litteraturliste	261
	Bilag	269
	Stikordsregister	323

Indholdsfortegnelse

Oversigt over lovgivning i håndbogen	12	Forsvarsadvokat	45
Oversigt over redskaber i håndbogens værktøjskasser	16	Anklagemyndighed	45
Del 1 Introduktion		Kriminalforsorgen i Frihed	46
Kapitel 1		Retspsykiatrisk Afdeling	46
Styrkelse af ungdomssanktionen	21	Retten	46
Nye initiativer	22	Sikret afdeling	46
Håndbogens formål og indhold	23	Åben døgninstitution eller godkendt opholdsted	47
Håndbogens opbygning	23	Den stedlige kommune	48
Håndbogens tilblivelse	25	Kapitel 4	
Kapitel 2		De unge, der idømmes ungdomssanktion	51
Ungdomssanktionen – hvad, hvorfor og for hvem?	27	Viden om de unge	52
Baggrunden for sanktionen	27	De unges baggrund	52
Det siger loven	28	De unges problemer	53
Målgruppen for sanktionen	29	De unges syn på ungdomssanktionen	55
Ungdomssanktionens indhold	31	Forudsætninger for vellykkede forløb	57
Proces, indstilling og dom	32	Kapitel 5	
Idømte ungdomssanktioner	33	Koordinering og samarbejde	61
Del 2 Aktører og samarbejde		Det siger loven	62
Kapitel 3		Sagsbehandlerens rolle og opgaver	62
Aktørerne i ungdomssanktionsforløbet	39	Koordinatorens rolle og opgaver	63
Den unge og forældrene	39	Det viser forskning og undersøgelser	65
Sagsbehandleren i den unges opholdskommune	40	Netværksmøder	66
Koordinator	42	Værktøjskassen	68
Politi	44		

Del 3 Forberedelse og sanktionens faser

Kapitel 6

Anholdt og varetægtsfængslet – sagen begynder

Det siger loven	75
Roller og opgaver	81
Det viser forskning og undersøgelser	82
Opmærksomhedspunkter	84
Værktøjskassen	86

Kapitel 7

Undersøgelse og udredning

Det siger loven	89
Roller og opgaver	92
Det viser forskning og undersøgelser	93
Opmærksomhedspunkter	93
Værktøjskassen	97

Kapitel 8

Indstilling og handleplan

Det siger loven	101
Roller og opgaver	102
Det viser forskning og undersøgelser	108
Opmærksomhedspunkter	109
Værktøjskassen	110
	114

Kapitel 9

Sanktionen indledes - 1. fase

Det siger loven	121
Udfordringer i 1. fase	121
Roller og opgaver	127
	128

Samarbejde og netværksmøder	130
Det viser forskning og undersøgelser	131
Værktøjskassen	132

Kapitel 10

I åbent regi – 2. fase

Det siger loven	137
Udfordringer i 2. fase	137
Roller og opgaver	139
Samarbejde og netværksmøder	140
Det viser forskning og undersøgelser	141
Værktøjskassen	142
	145

Kapitel 11

3. fase og efterværn

Det siger loven	149
Udfordringer i 3. fase	149
Roller og opgaver	153
Samarbejde og netværksmøder	156
Det viser forskning og undersøgelser	159
Værktøjskassen	160
	162

Del 4 Særlige problemstillinger

Kapitel 12

Inddragelse af den unge, forældre og netværk i sagsbehandlingen

Det siger loven	171
Inddragelse, hvorfor og hvordan	171
Det viser forskning og undersøgelser	174
Værktøjskassen	180
	183

Kapitel 13		Litteraturliste	261
Skolegang, uddannelse og beskæftigelse	189	Bilag	
Centrale aktører	189	Bilag 1. Hvis du vil vide mere	269
Det siger loven	190	Bilag 2. Netværksmøder - planlægning og afvikling	271
Det viser forskning og undersøgelser	195	Bilag 3. Inspiration til aftale for koordinator	278
Erfaringer med tilrettelæggelse af skolegang og beskæftigelse	197		
Værktøjskassen	200		
Kapitel 14		Bilag 4. Anvendte lovparagraffer	
Misbrug og rusmidler	207	Service-loven	280
Centrale aktører	208	Retssikkerhedsloven	290
Det siger loven	208	Magtanvendelsesbekendtgørelsen	292
Det viser forskning og undersøgelser	210	Straffeloven	304
Samarbejdet om problematikken	216	Retsplejeloven	306
Værktøjskassen	218	Forældreansvarsloven	308
		Folkeskoleloven	309
Kapitel 15		Lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov	311
Psykiske lidelser	223	Lov om aktiv socialpolitik	312
Centrale aktører	223	Lov om aktiv beskæftigelsesindsats	314
Det siger loven	225	Sundhedsloven	316
Det viser forskning og undersøgelser	226	Lov om anvendelse af tvang i psykiatrien	318
Samarbejdet om problemstillingen	228	Lov om statens uddannelsesstøtte	318
Værktøjskassen	230	Forvaltningsloven	319
Kapitel 16		Stikordsregister	323
Den unge fylder 18 år	235		
Problemstillinger og udfordringer	235		
Det siger loven	237		
Det viser forskning og undersøgelser	239		
Udfordringer og problemstillinger	240		
Værktøjskassen	242		
Kapitel 17			
Når sanktionen går skævt	247		
Det siger loven	247		
Det viser forskning og undersøgelser	251		
Værktøjskassen	257		

Oversigt over lovgivning i håndbogen

	Kapitel	Side
§ 50 undersøgelse	7	89
§ 50 undersøgelse, indhentning af oplysninger til	7	90
§ 50 undersøgelse, samtykke til	7	90
18 år, anden støtte	16	238
18 år, egenbetaling	16	238
18 år, forsørgelse og særlig støtte	16	237
18 år, opholds- og handlekommune	16	238
18 år, ændret lovgrundlag	16	235
3. fase, revision af handleplan	11	152
Alderskriteriet	2	29
Alkoholmisbrug, lægelig behandling	14	210
Anbringelse på sikret institution, varetægt	6	78
Anbringelse på sikret institution, 1. fase	9	102
Anbringelsessted, klage over valg og ændring	8	105
Anbringelsessted, valg af	8	105
Anbringelse med hjemmel i serviceloven	17	251
Behandlingsgaranti	14	209
Beskæftigelse, vejledning om	13	193
Besøg i sikret regi	9	124
Besøg i åbent regi	10	137
Besøgskontrol under sanktion	9	124
Besøgskontrol under varetægt	6	79
Brevkontrol under sanktion	9	124
Brevkontrol under varetægt	6	79
Dommen, fuldbyrdelse af	9	121
Døgnophold	11	152
Egenbetaling	16	238
Eksamen	13	191
Forlængelse af institutionsophold, afgørelse om	12	172
Fortsat anbringelse	17	251
Handleplan, revision af	10	138
Handleplaner, foreløbige	6	79
Handleplaner, indhold	8	102

Oversigt over lovgivning i håndbogen

	Kapitel	Side
Handleplaner, unge med stofmisbrug	14	208
Inddragelse af den unge i sagsbehandlingen	12	172
Inddragelse af netværk	12	174
Indstilling til ungdomssanktion	8	103
Isolation	17	248
Kontaktperson og personlig rådgiver	11	152
Koordinator, valg af	8	104
Koordinering	5	62
Kriminalitet, ny	17	249
Kriminalitetskriteriet	2	30
Længstetider	11	150
Magtanvendelse på institutioner og opholdssteder	17	247
Magtanvendelse, information om	6	79
Magtanvendelse, klage over	17	248
Netværksmøder	5	62
Opholdskommune	8	106
Oplysning om rettigheder	10	137
Overførsel	9	122
Partsstatus, den unges	7	91
Personlig rådgiver	13	194
Personundersøgelse	7	91
Praktiktilbud	13	194
Pålæg, overholdelse af	9	122
Rettigheder, unge i forhold til efterforskning	6	80
Revalideringsmulighed	13	194
Rømning	9	126
Samarbejde med forældremyndighedshaverne	12	173
Samtaler med den unge	12	172
Samvær	9	124
Sluttidspunkt	11	150
Social profil	2	29
Specialundervisning	13	192

Oversigt over lovgivning i håndbogen

	Kapitel	Side
Starttidspunkt	9	121
Stofmisbrug, handleplaner	14	208
Stofmisbrug, lægelig behandling	14	209
Strafkravet	2	30
Støtte til forældre	12	171
Sundhedsydelse, retten til	15	225
Særlig sikret afdeling til unge med psykiske lidelser	15	226
Særlig sikret afdeling, anbringelse på	17	248
Særlig sikret afdeling, indberetning til kommunen	17	248
Særlig sikret afdeling, klage over anbringelse	17	248
Telefonkontrol under sanktion	9	124
Telefonkontrol under varetægt	6	79
Tilbageførsel	17	250
Tilbageførsel til sikret regi	17	250
Tilbageførsel til åbent regi	17	250
Tilbageførsel, afgørelse om	12	172
Tilbageførsel, domstolsprøvelse	17	251
Tilbudsportalen	8	106
Tvang i psykiatrien	15	225
Uddannelsesvejledning	13	192
Udgang i åbent regi	10	137
Udgang under anbringelsen i sikret regi	9	123
Udslusning	11	152
Underretning af forældremyndighedshaver	6	75
Underretning af sociale myndigheder	6	75
Undersøgelse af den unges person og opholdsrum	9	125
Undervisningspligt	13	190
Undervisningsret	13	190
Ungdomssanktionen	2	28
Ungdomsuddannelse, unge med særlige behov	13	193
Varetægtsfængsling	6	76
Virksomhedspraktik	13	194
Visitation til sikret institution	6	78

Oversigt over redskaber i håndbogens værktøjskasser

	Kapitel	Side
Netværksplanlægning	5	70
Netværksmøde - Planlægning og afvikling	5	68
Organisering: Eks. på særlig indsats over for unge kriminelle i Odense	6	86
Psykologisk undersøgelse, eksempel på bestilling	7	97
Spørgsmål til vurdering af vanskeligheder	7	97
Undersøgelse og udredning, anbefalinger vedrørende	7	97
Handleplan, eksempel på	8	116
Handleplaner, anbefalinger vedrørende	8	114
Indstilling fra dom til ungdomssanktion, eksempel på	8	117
Indstilling til ungdomssanktion, skabelon til	8	114
Indstilling, anbefalinger vedrørende	8	114
Indstillingsskrivelse til retten	8	115
Netværksmøde, forslag til deltagere i fase 1	9	133
Organisering af de sikrede institutioner	9	133
Overførsel fra fase 1 til 2, anbefalinger vedrørende	9	132
Sikrede institutioner, placering af	9	134
Behandlingstur – omsorgstur – relationstur	10	145
Netværksmøde, forslag til deltagere i fase 2	10	147
Planlægning, rettidig	10	145
Praktik i lokalområdet	10	147
Åbne institutioner og opholdsteder, der modtager unge i ungdomssanktionen, placering af	10	146
3. fase, en faglig systematisk model	11	164
Botræning	11	164
Coaching	11	162
Mentorordninger	11	163
Udflytning, tjekliste i forbindelse med	11	163
Familierådslagning	12	185
Journal skrivning	12	183
Møder: udrednings-, opfølgings-, status- og handleplansmøder	12	184
Netværksgrupper for forældre	12	184
Netværksgrupper for unge	12	184
Netværkskortlægning og netværksmøder	12	186

Oversigt over redskaber i håndbogens værktøjskasser

	Kapitel	Side
Samtaler med de unge	12	183
Skriftlig information	12	183
Arbejdsplacering med støtteforanstaltninger	13	202
Mentorordninger	13	200
Mentorordninger, sociale	13	202
Beskæftigelse, tiltag i forhold til	13	200
Skoleniveau, udredning af	13	200
Uddannelsesforløb i fase 2 og 3, tilrettelæggelse af	13	200
Virksomhedscentre	13	201
Virksomhedspraktik	13	201
Motivation for behandling	14	218
Diagnoser for misbrug, skadeligt brug og afhængighed	14	218
Diagnoseliste for psykiske lidelser (ICD-10)	15	232
Psykologisk udredning, uddrag fra den svenske ADAD model	15	230
Visitationskriterier for Grenen (afdeling for unge med psykiske lidelser)15		230
Brobygning mellem børne- og voksenforvaltning	16	243
Overdragelse; brobygning mellem børne- og voksenforvaltning	16	234
Overdragelse; personligt møde mellem sagsbehandlere	16	243
Overdragelse; tjekliste for skriftlig overdragelse	16	242
Tilbageførsel, anbefalinger vedrørende	17	257
Indstilling til/dokumentation for tilbageførsel, skabelon til	17	257
Netværksmøder - planlægning og afvikling	Bilag 2	271

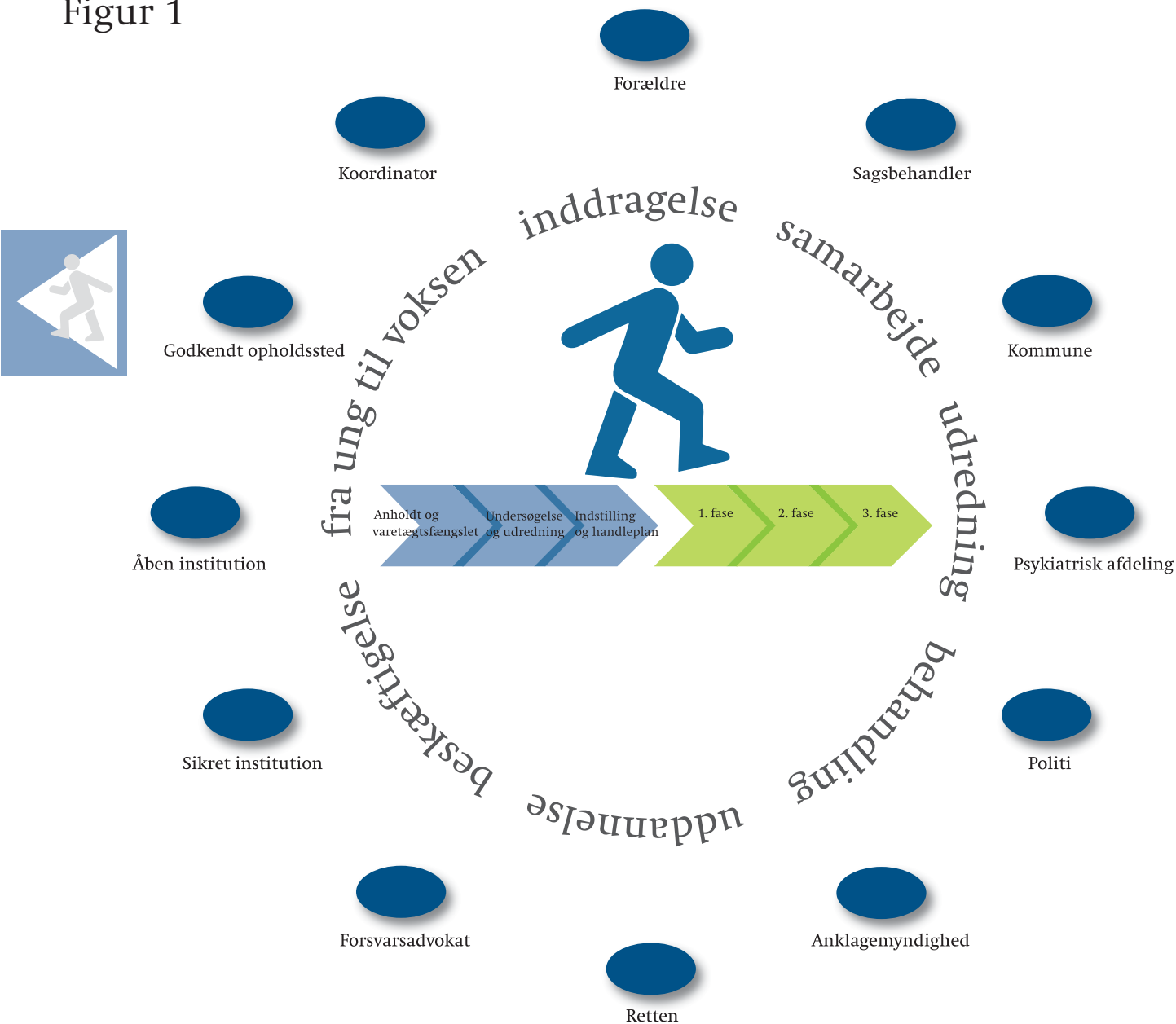
Del 1. Introduktion

Kapitel 1
Styrkelse af ungdomssanktionen

Kapitel 2
Ungdomssanktionen -
hvad, hvorfor og for hvem?

Figur 1

Figur 1: Ungdomssanktionens aktører, forberedelse, faser og problemstillinger.

Kapitel 1. Styrkelse af ungdomssanktionen

I foråret 2001 vedtog Folketinget lovforslaget om den særlige ungdomssanktion, som unge kan idømmes, når de har begået alvorlig kriminalitet.

Ungdomssanktionen er et alternativ til traditionel, ubetinget fængselsstraf. Der er tale om en dom til en toårig struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling i tre faser under tilsyn af de kommunale myndigheder.

Adskillige undersøgelser og evalueringer af sanktionsforløbene er gennemført siden 2001. Socialforskningsinstituttet har bl.a. foretaget en kvalitativ evaluering baseret på interviews med nogle af de unge og med personale i institutioner og kommuner.

Resultaterne af evalueringen, der blev offentliggjort i 2005, pegede på en række områder, hvor der var behov for at styrke ungdomssanktionen. Det viste sig for eksempel at være svært at skabe indhold i og sammenhæng mellem ungdomssanktionens tre faser.

Det er kommunerne, der har ansvaret for - i samarbejde med relevante aktører - at skabe det nødvendige indhold i ungdomssanktionen. Imidlertid mangler der i nogen grad viden og erfaring på området, da en del kommuner kun sjældent beskæftiger sig med sanktionsforløb.

Evalueringen viste således, at de udredninger og

handleplaner, som skulle sikre indhold i og sammenhæng mellem faserne, ofte ikke var udarbejdet eller var mangelfulde, hvilket kan have haft betydning for den efterfølgende indsats. Ligeledes peger evalueringen på, at de unge og deres forældre ikke i tilstrækkelig grad er blevet inddraget i beslutningerne. Det giver en negativ holdning og manglende motivation hos de unge, og de bliver modspillere i stedet for medspillere.

På baggrund af evalueringen fra Socialforskningsinstituttet nedsatte socialministeren i efteråret 2005 en ekspertgruppe, som i 2006 kom med en række anbefalinger vedrørende indholdet i ungdomssanktionen.

Ung om personalet på en sikret institution:

"Jeg kunne tænke bedre derinde over mit liv. Det var også det, at jeg var væk fra min familie for første gang. Og personalet de hjælper meget og prøver og snakke med én. Du skal forstå, at man er jo rigtig meget sammen derinde, hele tiden. Så pædagogerne er ikke bare ligeglade. De kom i kontakt med mig, de var ikke kolde overhovedet. De prøvede hele tiden at snakke med mig."

(Vestsjællands Amt (2006), Brugerundersøgelse – Bakkegården, s. 19)

Nye initiativer

I regi af det tidligere Socialministerium, nu Velfærdsministeriet, er der iværksat en række initiativer, der skal styrke ungdomssanktionen. Initiativerne skal evalueres efter to år.

- I handleplanerne skal der opstilles mål for uddannelse og beskæftigelse, og der er særlige krav til vurdering af disse forhold, når planen skal revideres.
- Alle unge, der idømmes en ungdomssanktion, skal have tilknyttet en koordinator, der skal sikre sammenhæng i forløbet.
- Koordinatorerne skal gennemgå et kortere kursus med fokus på netværksmøder.
- Koordinatorer og kommuner skal have rådgivning i forbindelse med spørgsmål og problemer knyttet til ungdomssanktionen.
- Udarbejdelse af en håndbog om ungdomssanktionen.
- Tilbudsportalen stiller særlige krav til beskrivelser af de institutioner og opholdssteder, der modtager kriminelle unge.
- Udvikling af et system, der kan dokumentere ungdomssanktionsforløbet og indsatsen på de sikrede institutioner.
- Fokus på opkvalificering af arbejdet på de sikrede institutioner i samarbejde med regionerne.
- Referencegruppe, der skal følge Socialministeriets indsatser i forhold til kriminelle og kriminalitetstruede unge.
- Flere sikrede pladser.

En del af initiativerne har medført lovændringer i lov om social service (herefter serviceloven).

Disse blev fremsat i Folketinget i foråret 2007 og vedtaget med lov nr. 545 af 6. juni 2007: Lov om ændring af lov om social service (styrkelse af ungdomssanktionen).

Ung om tiden mellem dom og ungdomssanktionens begyndelse:

"Den dag jeg blev dømt, blev jeg bare løsladt. Jeg venter og jeg venter og jeg venter, og der sker ikke noget. Og jeg ved ikke, hvad der sker. Og så kom jeg til at dumme mig.

Blev du bare løsladt den dag, du blev dømt?
Ja-ja, indtil de havde fundet et eller andet. Men det har de ikke. Fire måneder har jeg bare rendt rundt, uden skole, ikke noget, jeg har bare ...

Det havde været bedre, hvis det havde været med det samme?

Ja, fordi ham, der også blev dømt, han er ude nu, fordi de tog ham i gang med det samme. (...) Jeg vidste ingenting, jeg gik bare rundt. Sov i lang tid. Der var ikke nogen skole, slet ikke noget.

Hvorfor gik du ikke i skole?

Fordi jeg ikke har ... Min sagsbehandler er ikke engang kommet til mig. Jeg havde ikke noget med min sagsbehandler at gøre i den tid, jeg var ude. Der var ikke nogen."

(Kofoed, Lene m.fl. (2005), Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. Ti unge og ni institutioner, s. 42f).

Håndbogens formål og indhold

Denne håndbog skal bidrage til, at der i ungdomssanktionsforløbet ydes en målrettet og sammenhængende indsats med fokus på de unges muligheder for uddannelse og beskæftigelse. Hensigten er, at de unge resocialiseres, og at færre af dem falder tilbage til kriminalitet.

Håndbogen skal fungere som et opslagsværk, først og fremmest for de kommunale sagsbehandlere, der har sager, hvor ungdomssanktionen er en mulighed, og for de koordinatore, der skal skabe sammenhæng i forløbet.

Det er de kommunale sagsbehandlere, der - på vegne af de sociale myndigheder i den unges opholdskommune - skal undersøge og vurdere, om den unge er egnet til et ungdomssanktionsforløb. De kommunale sagsbehandlere har ansvaret for at udfærdige en velbegrundet indstilling, der indeholder de faglige vurderinger om egnethed og i givet fald indsatsens udformning. Indstillingen skal indeholde en handleplan for et sammenhængende forløb, der konkret angiver mål, delmål og indhold i de enkelte faser. Det er ligeledes sagsbehandlerne, der sammen med de udpegede koordinatore, skal sikre den reelle sammenhæng og kontinuitet i forløbet, og de skal løbende følge op på, om der arbejdes frem mod mål og delmål.

Håndbogen forholder sig til aspekter, problemstillinger og udfordringer, der relaterer sig til ungdomssanktionsforløbet og er derfor også relevant for andre aktører i forløbet. Samtidig kan afsnittene om lovgivning, viden og værktø-

jer være relevant i det generelle arbejde med kriminelle unge.

Indsatsen rettet mod unge, der er idømt en ungdomssanktion, skal foregå i feltet mellem lovgivning, viden, organisation, handlemuligheder og socialarbejderens faglige erfaring og vurdering. Derfor behandler de enkelte kapitler i håndbogen sanktionens forskellige elementer og problemstillinger i forhold til den relevante lovgivning såvel strafferetlig som socialretlig; den relevante viden, dvs. forskning og andre undersøgelser, der beskæftiger sig med det pågældende tema eller problemstilling; de relevante aktørers roller og opgaver samt konkrete handlingsmuligheder beskrevet i den såkaldte værktøjskasse i hvert afsnit.

Figur 1 (side 20) illustrerer den kompleksitet, der er kendetegnende for en ungdomssanktion med mange aktører, der indgår i de forberedende faser, og i selve ungdomssanktionsforløbet med mange problemstillinger og udfordringer. Figuren afbilder samtidig håndbogens centrale elementer og kapitler.

Håndbogens opbygning

Håndbogen er inddelt i fire dele.

Første del indeholder foruden dette indledende kapitel et kapitel 2 med en generel introduktion til ungdomssanktionen, baggrund, intentioner, målgruppe og indhold. Kapitlet indeholder også lidt statistik over, hvilken kriminalitet de unge har begået samt længden af institutionsophold,

som de er blevet fastsat i domme til ungdoms-sanktion.

Anden del, der omfatter kapitlerne 3 - 5, ser på de forskellige aktører, der indgår i et forløb; deres roller, opgaver og samarbejdsmuligheder. I figur 1 ses den unge som den centrale aktør i forløbet omkranset af en række forskellige aktører, der skal samarbejde for at skabe et sammenhængende og målrettet forløb.

Der er særligt fokus på tre centrale aktører: de unge, de kommunale sagsbehandlere og koordinatorerne. I forhold til de unge er der lagt vægt på, hvem de er, og hvad der karakteriserer deres baggrund, ressourcer og problemer. For de kommunale sagsbehandlere er der fokus på rolle, ansvar og opgaver ikke mindst i forhold til at skabe sammenhæng og kontinuitet i forløbet. Også for koordinatorernes vedkommende er der fokus på rolle, ansvar og opgaver.

Anden del rundes af med en gennemgang af lovgivning, viden og værktøjer i forhold til samarbejdet

Tredje del med kapitlerne 6 - 12 gennemgår de forskellige faser fra det tidspunkt, hvor den unge bliver anholdt til ungdomssanktionens afslutning og eventuelle efterværn. De seks kapitler er i figur 1 markeret med hver deres pil. Da forberedelsen af en ungdomssanktion er central for et vellykket forløb, bliver processer og forhold, inden dommen afsiges, behandlet i de tre første kapitler i denne del. Det er anholdelse og varetægtsfængsling samt udarbejdelse af foreløbig handleplan. Det er undersøgelse og

udredning, som skal danne grundlag for planlægning af det videre forløb for den unge og endelig er det indstilling og handleplan. De tre sidste kapitler i denne del er knyttet til tiden efter dom og ungdomssanktionens tre faser: 1. fase i sikret regi, 2. fase på åben døgninstitution eller opholdssted og endelig 3. fase i ambulanseregion samt tiden efter afslutning af sanktionen. De seks kapitler er bygget op med en række fælles elementer i form af afsnittene:

- Det siger loven
- Roller og opgaver
- Det viser forskning og undersøgelser
- Værktøjskassen

De tre kapitler, der er knyttet til sanktionens faser, indeholder desuden afsnit om udfordringerne i de enkelte faser samt om samarbejde og netværksmøder.

Fjerde del sætter fokus på centrale problemstillinger og forhold, som har betydning i et ungdomssanktionsforløb. Som det fremgår af figur 1 drejer det sig om inddragelse af de unge og deres forældre, som er afgørende for motivationen for et ungdomssanktionsforløb, og om skolegang, uddannelse og beskæftigelse, som har indflydelse på den unges fremtidsmuligheder og et liv uden kriminalitet. Det drejer sig om udredning og behandling i forhold til misbrug og psykiske eller psykiatriske lidelser, som flere undersøgelser viser, er problemer, som kriminelle unge lider under. Ligeledes beskrives de særlige lovgivningsmæssige og organisatoriske problemstillinger, der opstår, når den unge fylder 18 år og overgår til et

andet regelsæt og en anden afdeling, forvaltning og i en del tilfælde en anden kommune. Fjerde dels sidste kapitel ser på regler, viden og handlemuligheder, når sanktionen ikke forløber som planlagt. Kapitlerne i fjerde del rummer en række fælles afsnit:

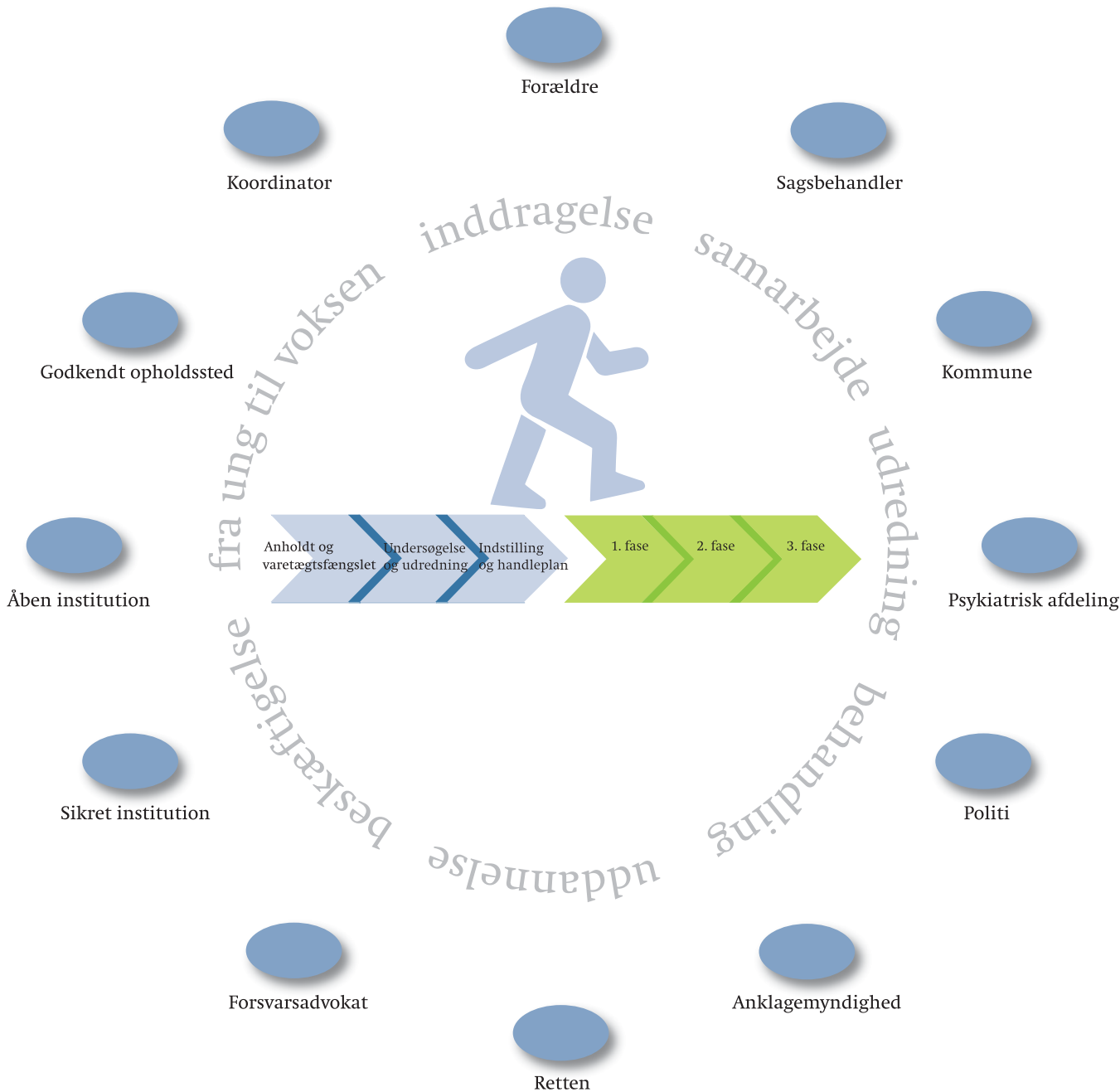
- Det siger loven
- Det viser forskning og undersøgelser
- Værktøjskassen

Endelig findes bilag bagerst i håndbogen, med webadresser hvor der kan hentes mere viden; manualer til gennemførelse af netværksmøder; inspiration til aftale mellem kommune og koordinator samt de lovregler, der er anvendt i håndbogen.

Håndbogens tilblivelse

Håndbogen er skrevet i et samarbejde mellem medarbejdere fra Servicestyrelsen samt en række eksterne skribenter. Lene Kofoed Rasmussen har skrevet kapitel 10 om 2. fase i åbent regi; SPUK, Socialt og Pædagogisk Udviklings- og Kursuscenter, har stået for kapitel 11 om 3. fase og efterværn; Edith Nikolajsen ved Den Sociale Højskole i København har skrevet kapitel 12 om inddragelse; Leif Vind, Center for Rusmiddelforskning har skrevet kapitel 14 om misbrug og endelig har Mathilde Tronegård, Lars Erik Svendsen, Allan Dybro, og Ulla Jakobsen, alle ansat i Odense Kommune, stået for kapitel 16 om 18 år – problemstilling og udfordringer.

Flere andre har været involveret i udviklingen af håndbogen. Der har således været nedsat et brugerpanel med sagsbehandlere, ledere og kontaktpersoner fra de store kommuner Ålborg, Århus, Odense og København og med repræsentanter fra de sikrede institutioner, der har kommenteret udkast til manuskript. Ligeledes har den referencegruppe, der er nedsat til at følge Velfærdsministeriets (tidligere Socialministeriets) initiativer i forhold til kriminelle og kriminalitetstruede unge, drøftet såvel disposition som manuskriptudkast. Endelig har en bred kreds af personer kommenteret enten udvalgte dele eller hele manuskriptet.

Kapitel 2. Ungdomssanktionen – hvad, hvorfor og for hvem?

Ungdomssanktionen er en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af to års varighed for 15-17 årige. Den bygger på en formodning om, at den hårde kerne af socialt belastede og utilpassede unge kriminelle mellem 15 og 17 år i hvert fald i et vist omfang vil kunne 'rettes op' ved et længerevarende socialpædagogisk forløb. Forløbet skal medvirke til, at de ikke fortsætter med at begå kriminalitet¹ - eller at de ikke begår kriminalitet i samme omfang, som de ville have gjort uden en særlig indsats.

Ungdomssanktionen er en dom til længerevarende socialpædagogisk behandling, hvori der indgår et element af fastholdelse. Ungdomssanktionen bemyndiger tilsynsmyndigheden - typisk kommunen - til på baggrund af særvilkår at træffe beslutning om, hvordan disse skal opfyldes efter reglerne i den sociale lovgivning. Normalt er der vide beføjelser til at tilpasse vilkårene efter den dømtes aktuelle behov.

Ungdomssanktionen sikrer, at den unge fastholdes i et behandlingsforløb, der på længere sigt kan få ham eller hende på ret kurs især ved at styrke mulighederne for uddannelse og beskæftigelse. Det er retten, der på baggrund af en indstilling fra de sociale myndigheder i den unges opholdskommune, dømmer den unge til ungdomssanktion, mens det er de sociale myndigheder der har ansvar for indhold og gennemførelse af sanktionen.

Ungdomssanktionen blev indsat i straffelovens § 74 a i juni 2001 og trådte i kraft med virkning fra 1. juli 2001.

En ung om ventetiden og uvisheden i varetægt:

"Man bliver helt tom oven i hovedet, syntes jeg ... man ved ikke, hvad man skal regne med eller stole på, eller hvad fanden man skal gøre – man kan ikke gøre en skid ... Det er det værste af det hele."

(Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger s. 125).

Baggrunden for sanktionen

Regeringen nedsatte i oktober 2000 en ekspertgruppe, der skulle gennemgå og vurdere de daværende reaktionsmuligheder over for unge lovovertrædere i såvel det sociale som det strafretlige system. Gruppen skulle endvidere overveje og om nødvendigt stille forslag om nye sanktionsformer og procedurer.

Årsagen til, at ekspertgruppen blev nedsat, var et ønske om at styrke myndighedsindsatsen over for børn og unge, der begår alvorlig, personfarlig kriminalitet som for eksempel gaderøverier

og gruppevoldtægter. Udviklingen rejste spørgsmålet om, hvorvidt reaktionsmulighederne over for den hårdeste kerne af socialt belastede og utilpassede unge kriminelle var tilstrækkeligt effektive. Det gjaldt både i forhold til unge kriminelle med dansk baggrund og med etnisk minoritetsbaggrund. Og det gjaldt i forhold til unge over og under den kriminelle lavalder.

Ekspertgruppen afleverede sin rapport om ungdomskriminalitet til justitsministeren og socialministeren den 2. februar 2001. Et flertal i ekspertgruppen (11 medlemmer) fandt det hensigtsmæssigt at udforme en ungdomssanktion som en særlig foranstaltning til unge over den kriminelle lavalder, der begår alvorlig kriminalitet.

En ung om ventetiden i varetægt:

"Hvad kunne man gøre for at gøre det bedre at være på ungdomssanktion?"

Lave nogle flere pladser her i København. Sådan så pladserne stod klar til dem, der fik ungdomssanktion. I stedet for at man skulle være varetægtsfængslet i to måneder og sidde og vente derinde."

(Kofoed, Lene m.fl. (2005), Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. Ti unge og ni institutioner, s. 38).

§ Det siger loven

Straffelovens § 74 a har følgende ordlyd:

§ 74 a. Hvis en person, der på gerningstidspunktet ikke var fyldt 18 år, har begået grovere personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, kan retten bestemme, at den pågældende skal undergive sig en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af 2 års varighed, hvis det må anses for formålstjenligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser.

Stk. 2. Retten kan give den dømte pålæg svarende til de vilkår, der kan fastsættes efter § 57. Længstetiden for ophold i døgninstitution eller godkendt opholdssted er 1 år og 6 måneder, heraf højst 12 måneder i en sikret afdeling på en døgninstitution for børn og unge. Begår en person, der er undergivet en foranstaltning efter stk. 1, ny kriminalitet, kan retten i stedet for at idømme straf forlænge foranstaltningen, herunder længstetiderne efter 2. pkt., med indtil 6 måneder.

Stk. 3. Den dømte kan kræve afgørelser om overførsel til en sikret afdeling i en døgninstitution for børn og unge og afgørelser om overførsel fra ambulant behandling til anbringelse på en døgninstitution for børn og unge eller godkendt opholdssted indbragt for retten til prøvelse. Det samme gælder, i det omfang de sociale myndigheder med hjemmel i dommen træffer afgørelse om, at den pågældende skal forblive i institution ud over det i dommen fastsatte tidsrum for opholdet. Afgørelsen træffes ved kendelse. Sagens indbringelse for retten har ikke opsættende virkning. Bestemmelsen i § 59, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Justitsministeren kan efter forhandling med soci-

alministeren fastsætte regler om meddelelse af tilladelse til udgang m.v. til personer, der er undergivet en foranstaltning efter stk. 1 og 2. Justitsministeren kan i den forbindelse fastsætte, at afgørelser, der træffes i medfør af disse regler, ikke kan indbringes for højere administrativ myndighed.

Målgruppen for sanktionen

Der er fire kriterier, der afgrænser hvem, der kan idømmes ungdomssanktionen:

- Et alderskriterium.
- Et kriterium, der knytter sig til gerningsmandens personlige profil (social profil).
- Et kriterium, der angår kriminalitetens art (kriminalitetskravet).
- Et kriterium, der knytter sig til den straf, den unge lovovertræder ellers ville blive idømt (strafkravet).

Alderskriteriet

Ungdomssanktionen kan kun anvendes ved kriminalitet begået af unge, der er fyldt 15 år og som endnu ikke er fyldt 18 år. Det er alderen på gerningstidspunktet, der er afgørende. Ungdomssanktionen skal som udgangspunkt ikke anvendes, hvis den tiltalte på domstidspunktet er fyldt eller forholdsvis kort tid efter fylder 18 år. Personlige forhold – herunder tiltaltes mangel på modenhed – kan dog tale for ungdomssanktion i stedet for fængselsstraf.

Afvikling af ungdomssanktionen kan – uanset om den unge giver samtykke – strække sig ud over det fyldte 18. år. Da ungdomssanktionens

varighed er på to år, vil perioden række ud over det 18. år i alle de tilfælde, hvor den unge er fyldt 16 eller 17 år på domstidspunktet.²

Den sociale profil

Målgruppen er unge med markante tilpasningsproblemer, dvs. unge med en mangelfuldt udviklet evne til at skabe normale sociale relationer. De har besvær med at orientere sig i normale sociale sammenhænge, og de er ofte præget af et højt angstniveau med deraf følgende uhensigtsmæssige og grænseoverskridende reaktionsformer - herunder kriminelle handlinger af særlig voldsom eller voldelig karakter.

Anvendelse af ungdomssanktionen forudsætter, at foranstaltningen må anses for formålstjenlig i forhold til at imødekomme den unges særlige behov for behandling. Det er retten, der på baggrund af indstillingen fra de sociale myndigheder afgør, om den unge er egnet eller uegnet til behandling. Selv om retten ikke formelt er bundet af indstillingen fra de sociale myndigheder, er praksis, at der ikke idømmes ungdomssanktion, hvis der foreligger en velbegrundet indstilling fra de sociale myndigheder om, at den tiltalte er uegnet til at modtage en sådan dom.

En ung, der opfylder kriteriet for den sociale profil, kan i nogle tilfælde erklæres uegnet. Det kan for eksempel ske, hvis han eller hun har en psykisk lidelse og derfor ikke kan nås med eller drage nytte af socialpædagogisk behandling. Unge, som vurderes til at være uegnede til behandling inden for det sociale system, må idømmes en straf efter straffelovens andre bestemmelser.³

Det er ikke en betingelse, at den unge - eller forældremyndighedens indehaver - giver samtykke eller erklærer sig villig til at undergive sig ungdomssanktion. Den unge kan således ikke selv vælge almindelig straf.

Ekspertgruppen vedrørende ungdomskriminalitet havde en række overvejelser om målgruppen i relation til samtykke og egnethed. Blandt andet pegede gruppen på, at dommen – fordi den ikke forudsætter samtykke - også kan anvendes over for unge, der ikke er motiverede for at gå i behandling. Imidlertid kan manglende motivation betyde, at de unge både vil være uimodtagelige for behandling og samtidig være destruktive over for behandlingsmiljøet og voldelige over for personalet. I de tilfælde kan forløbet ikke gennemføres med et vellykket resultat, og det må anses for at være direkte uhenigtsmæssigt.

I forhold til dette anførte ekspertgruppen, at straffeloven i forvejen rummer mulighed for at dømme en person til socialpædagogisk behandling på sikret institution, og at disse sanktionsmuligheder ikke er betinget at den dømtes samtykke. Desuden pegede ekspertgruppen på, at ungdomssanktionens målgruppe er de mest belastede unge, som typisk ikke umiddelbart vil erkende, at de har et behandlingsbehov. Formålet med ungdomssanktionen ville derfor ikke kunne indfries, hvis anvendelsen af den blev gjort betinget af samtykke. Der skal derfor være tale om en slags tilbud, som den unge ikke kan afslå, selv om han eller hun foretrækker en almindelig straf, der typisk ville være af kortere varighed.

Endelig slog ekspertgruppen fast, at et manglende samtykke ikke nødvendigvis betyder, at det ikke vil være muligt at gennemføre en behandling. Det bygger på en forventning om, at det over for modvillige unge ville være muligt at udnytte den fastholdelse, der ligger i ungdomssanktionen, til at skabe ro og motivere til positiv medvirken.⁴

Kriminalitetskriteriet

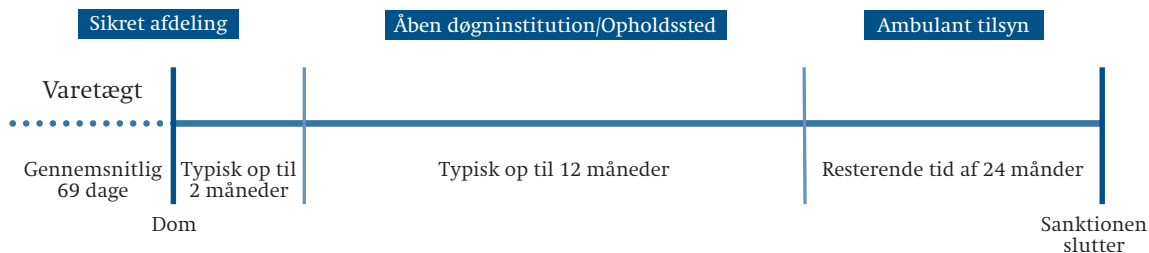
Ungdomssanktion anvendes kun ved grovere, personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet som for eksempel vold, røveri og voldtægt eller mere omfattende berigelseskriminalitet, brugstyveri eller hærværk. Det indgår i vurderingen af kriminalitetens grovhed, om den er begået i forening med andre, jf. straffelovens § 81, stk. 2.

Forbrydelser, der almindeligvis falder uden for kriminalitetskriteriet, vil eksempelvis være mindre alvorlige tyverier, narkotikaforbrydelser og afgivelse af falsk vidneforklaring.⁵

Strafkravet

Ungdomssanktion anvendes i sager, hvor domstolene normalt ville have idømt en ubetinget fængselsstraf i intervallet fra 30 dage op til ca. et år. Hvis det anses for formålstjenligt, kan sanktionen også anvendes over for unge, der står til lidt længere ubetinget straf eksempelvis et år og seks måneder. Den angivne overgrænse gælder også for kombinationsdomme efter straffelovens § 58, stk. 1. Er der tale om en kombinationsdom på to års fængsel, hvoraf et år og seks måneder gøres betinget, skal der ikke idømmes en ungdomssanktion. Det kan derimod ske, hvis

Figur 2.1 Ungdomssanktionens faser

ungdomssanktionen vil være et alternativ til en kombinationsdom på et års fængsel, hvoraf for eksempel seks eller ni måneder gøres betinget.

Hvis sagen kan afgøres med bøde, tiltalefrafald evt. kombineret med ungdomskontrakt, betinget dom uden straffastsættelse eller samfundstjeneste, kommer ungdomssanktionen ikke på tale.⁶

Ungdomssanktionens indhold

Hovedindholdet i ungdomssanktionen består af et længerevarende socialpædagogisk behandlingsforløb under tilsyn af de sociale myndigheder. Sanktionen har en varighed på to år og består af tre faser.

- 1. fase:** Et indledende ophold i en sikret afdeling.
- 2. fase:** Et ophold i en døgninstitution eller et egnet opholdssted.
- 3. fase:** En periode i ambulant regi med tilsyn af de sociale myndigheder i opholdskommunen.

Retten kan knytte pålæg til behandlingsdommen svarende til de vilkår, der kan knyttes til en betinget dom efter straffelovens § 57, stk. 2. En foranstaltning vil i almindelighed bestå i de tre nævnte faser.

En ungdomssanktion kan for eksempel gå ud på, at den domfældte i de første to måneder anbringes på en sikret afdeling for børn og unge og i de efterfølgende tolv måneder på almindelig døgninstitution eller godkendt opholdssted. Den resterende periode skal foregå i ambulant regi.

Formålet med det indledende ophold på sikret afdeling er dels at få standset den unges kriminelle handlinger ved at fjerne den unge fra lokalmiljøet og dels at tilvejebringe grundlaget for den videre socialpædagogiske behandling. (Se nærmere om formål og ophold i sikret regi i kapitel 8).

De sociale myndigheder kan indstille, at ungdomssanktionen indledes på en almindelig døgninstitution eller opholdssted. Det kan ske,

hvis den unge under sagen har været anbragt i varetægtsurrogat i sikret afdeling, og en pædagogisk observation viser, at den pågældende ikke har behov for at være i en sikret afdeling.⁷

Efter det indledende institutionsophold skal den unge i anden fase anbringes under lempeligere former, f.eks. på en åben døgninstitution eller et godkendt opholdssted. Varigheden forudsættes i almindelighed at være på indtil tolv måneder, så det samlede institutionsophold er på omkring fjorten måneder. Længden af det samlede institutionsophold kan ikke overstige atten måneder med mindre den unge får en ny dom, jf. straffelovens § 74 a, stk. 2.

Tredje fase foregår i ambulante regi med tilsyn af de sociale myndigheder. Varigheden af denne periode afhænger af den samlede varighed af institutionsopholdet.

Med hjemmel i dommen er det muligt at føre den unge tilbage til sikret institution, hvis det viser sig, at den pågældende ikke kan håndtere den frihed, der er forbundet med ophold i en almindelig institution eller opholdssted. Tilsvarende kan den unge genanbringes i almindelig døgninstitution efter at være overgået til den ambulante fase, hvis det viser sig nødvendigt for at gennemføre den socialpædagogiske behandling. Betingelsen for tilbageførelse er, at det anses for hensigtsmæssigt for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Som eksempler på forhold, der kan føre til tilbageførelse, kan nævnes ny kriminalitet og 'springture'. (Nærmere om regler i forbindelse med tilbageførelse i kapitel 17).

Retten kan knytte pålæg til dommen om ungdomssanktion svarende til de vilkår, der kan knyttes til en betinget dom. Det kan for eksempel dreje sig om længstetiderne for de enkelte institutionsophold, men der kan også være tale om behandling for stofmisbrug.

Proces, indstilling og dom

Er den unge omfattet af målgruppen for ungdomssanktionen skal anklagemyndigheden så hurtigt som muligt indhente udtalelse fra de sociale myndigheder i den unges opholdskommune.

De sociale myndigheder vurderer, hvorvidt ungdomssanktion vil være formålstjenlig. En indstilling skal også indeholde forslag til, hvordan ungdomssanktionen for den pågældende bør udformes herunder tidsramme for både anbringelse på en sikret institution og på en åben institution eller et godkendt opholdssted. Dom til ungdomssanktionen er som nævnt en dom til en socialpædagogisk behandling. Derfor er det ikke den begåede kriminalitet, der ligger til grund for indstillingen af længden af institutionsophold, men derimod den unges behov for socialpædagogisk behandling. Længden af institutionsopholdene skal dog holde sig inden for de tider, der er angivet i straffelovens § 74 a, og som fremgår af figuren på den følgende side.

Hvis den unge tidligere under sagen har været anbragt i varetægtsurrogat i sikret afdeling, eller der foreligger andre særlige omstændigheder, der taler for, at der ikke er behov for at fastsætte en minimumsperiode på f.eks. to måneder

Ungdomssanktionens længste tider
Ungdomssanktionen: 24 måneder (+ evt. 6 måneder)
Sikret regi: Maksimum 12 måneder (+ evt. 6 måneder) (varetægtsperiode ikke medregnet)
Samlet ophold i sikret og åbent regi: Maksimum 18 måneder (+ evt. 6 måneder)
Ambulant regi: Minimum 6 måneder

Figur 2.2 Ungdomssanktionens længste tider

på en sikret afdeling, kan tiden for opholdet på den sikrede afdeling angives til f.eks. »indtil to måneder«.

Idømte ungdomssanktioner

Justitsministeriets Forskningsenhed udsender årligt en redegørelse om idømte ungdomssanktioner og frihedsstraffe. Der foreligger nu fem redegørelser (2003, 2004, 2005, 2006 og 2007), der giver et billede af de idømte ungdomssanktioner og den kriminalitet, der ligger til grund herfor.

Fra 1. juli 2001 og til 31. december 2006 blev der i alt afsagt 466 domme til ungdomssanktionen.

Ekspertgruppen forudsatte i sin rapport i 2001, at det indledende ophold i sikret regi almindeligvis ville have en varighed på to måneder. Som det fremgår af tabel 2.1 lyder næsten $\frac{3}{4}$ af dommene på et ophold i sikret regi på indtil to måneder. Tabel 2.1 fortæller alene noget om dommene og ikke om, hvor længe de unge reelt har opholdt sig i sikret regi.

Tabel 2.1 Tidsangivelser for ophold i sikret regi⁸

	2001-2006 Antal	2001-2006 Procent
Ingen ophold	14	3,0
Indtil 1 mdr.	12	2,6
Indtil 2 mdr.	319	68,5
Indtil 3 mdr.	19	4,1
Indtil 4 mdr.	38	8,2
Indtil 6 mdr.	14	3,0
Indtil 8 mdr.	1	0,2
Indtil 9 mdr.	1	0,2
Indtil 12 mdr.	2	0,4
Ingen tidsangivelse/uoplyst	46	9,8
Antal domme i alt	466	100

Justitsministeriets Forskningsenhed har for de første 148 idømte ungdomssanktioner set nærmere på, hvor længe de unge reelt opholder sig i sikret regi i forhold til de i dommen angivne rammer. Analysen viser her, at 53 % opholder sig i sikret afdeling kortere end angivet i dommen, mens 12 % opholder sig længere end angivet. Sidstnævnte situation kan forekomme, da det er almindeligt, at der i dommene gives adgang til, at de sociale myndigheder kan beslutte, at den unge skal blive i sikret regi ud over den tid, der

Tabel 2.2 Tidsangivelser for almindelig døgninstitution eller godkendt opholdssted¹⁰

	2001-2006 Antal	2001-2006 Procent
Indtil 6. mdr.	1	0,2
Indtil 8 mdr.	1	0,2
Indtil 10 mdr.	4	0,9
Indtil 12 mdr.	393	84,3
Indtil 13 mdr.	1	0,2
Indtil 14 mdr.	20	4,3
Indtil 15 mdr.	4	0,9
Indtil 16 mdr.	10	2,1
Indtil 18 mdr.	10	2,1
Ingen tidsangivelse/uoplyst	19	4,1
Antal domme i alt	466	100

er anført i dommen.⁹

Forventningerne til den almindelige tidsperiode for ophold på almindelig døgninstitution eller godkendt opholdssted var tolv måneder. Blandt de første 77 domme var tidsperioden for sanktionens anden fase i 96 % af tilfældene fastsat til indtil tolv måneder. Denne andel er siden faldet lidt og udgør 84 % ved dommene i 2005. Der er således en større andel, der giver hjemmel til et længere ophold i almindelig døgninstitution eller godkendt opholdssted end de forudsatte tolv måneder. Det skal ses i sammenhæng med,

Tabel 2.3 Dommene til ungdomssanktion fordelt på kriminalitetens art¹¹

	2005 Antal	2006 Antal
Røveri	61	79
Alvorligere vold (§ 245)	10	9
Simpel vold (§ 244)	7	10
Trusler og andre voldsforbrydelser	7	6
Brandstiftelse	6	4
Andre seksualforbrydelser	3	2
Tyveri	2	0
Vold mod tjenestemand	2	3
Voldtægt	2	3
Andre ejendomsforbrydelser	1	0
Antal straffelovsovertrædelser	1	0

at et øget antal domme fastsættes med en maksimal tidsperiode på indtil to måneder for ophold i sikret regi, jf. ovenfor.

Mellem 60 og 70 % af ungdomssanktionerne idømmes for røveri, mens mellem 20 og 25 % er domme for vold.

De forseelser, der fremgår af tabel 2.3 er det hovedforhold, som de unge er dømt for. Foruden hovedforholdet indgår der i omkring 80 % af dommene andre forhold.

Noter til kapitel 2

1. Justitsministeriet (2001), Ekspertgruppen vedrørende ungdomskriminalitet, s. 115.
2. Forslag til Lov om ændring af straffeloven og lov om social service, 2000/1 LSF 210.
3. Vej nr. 99 af 5. december 2006, Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, pkt. 541.
4. Justitsministeriet (2001), op.cit. s. 115.
5. Eksemplerne er udledt på baggrund af opgørelsen over ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe i Justitsministeriet (2006a), Redegørelse om ungdomssanktionen og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2005 til 31. december 2005. samt afgørelsen i UFR 2004. 438.
6. Karnov. Bemærkninger til straffelovens § 74 a, note 274
7. Se eventuelt afgørelsen i UFR 2002.1303 V.
8. Justitsministeriet (2003a), Redegørelse om ungdomssank-

- tioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. juli 2001 til 31. december 2002, Justitsministeriet (2004a), Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2003 til 31. december 2003, Justitsministeriet (2005), Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2004 til 31. december 2004, Justitsministeriet (2006a), Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2005 til 31. december 2005, Justitsministeriet (2007a), Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar til 31. december 2006,
9. Justitsministeriet (2006b), Ungdomssanktionens forløb.
10. Justitsministeriet (2003a); (2004a); (2005); (2006a); (2007a), op. cit.
11. Justitsministeriet (2006a); (2007a), op. cit.

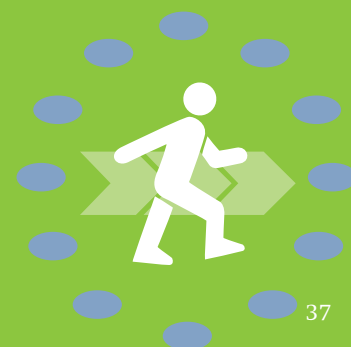

Del 2. Aktører og samarbejde

Kapitel 3
Aktørerne i ungdomssanktionsforløbet

Kapitel 4
De unge, der idømmes ungdomssanktion

Kapitel 5
Koordinering og samarbejde

Kapitel 3. Aktørerne i ungdomssanktionsforløbet

Hvilke aktører er i spil før, under og efter en ungdomssanktion? Dette kapitel giver et overblik over aktørerne og de processer, der går i gang, når spørgsmålet om ungdomssanktion melder sig. Hvad er den enkelte aktørs rolle, og hvilke opgaver stilles han eller hun overfor? Kapitlet behandler således udelukkende forhold af relevans for sager, hvor ungdomssanktion er en mulighed eller realitet.¹²

Det er karakteristisk for ungdomssanktionen, at en del aktører er involverede. Sagsbehandleren er den gennemgående person, som indgår i et tæt samspil med de fleste. Det drejer sig først og fremmest om den unge, den unges forælder, koordinatoren og om en række offentlige instanser: Politi, forsvarsadvokat, anklagemyndighed, kriminalforsorg, retten, sikret afdeling, døgninstitution eller godkendt opholdssted og regionen.

I det følgende præsenteres kort de enkelte aktørers roller, opgaver og kompetencer. De helt centrale aktører: den unge og forældrene, sagsbehandleren; der repræsenterer de sociale myndigheder i den unges opholdskommune, og koordinatoren præsenteres først. Dernæst præsenteres de øvrige aktører. Præsentationen sker i den rækkefølge, de normalt optræder i forbindelse med ungdomssanktionens forløb:

Den unge

- pågribes af politiet,

- afhøres,
- tilbageholdes indtil eventuelt grundlovsforhør,
- kommer i grundlovsforhør,
- overføres til sikret afdeling,
- medvirker i diverse undersøgelser og udarbejdelse af handleplan,
- får dom til ungdomssanktion,
- påbegynder sanktionen i sikret afdeling (fase 1),
- fortsætter i døgninstitution eller på godkendt opholdssted (fase 2),
- afslutter med en ambulansbehandling (fase 3),
- ophører med sanktionen.

Forløbet kan i nogen grad opfattes som en lineær proces, som kan deles op i tre afsnit - forberedelse, dom og afvikling af sanktionsforløb. Nogle aktører er i spil i et enkelt afsnit, andre aktører går igen i flere afsnit. Nogle aktører har mange opgaver, andre har få.

Den unge og forældrene

Den unge er naturligvis hovedpersonen, men det kan ikke forventes, at han eller hun fra begyndelsen er en aktiv og positiv medspiller. Der ligger derfor en væsentlig opgave i at få den unge og forældrene involveret på en konstruktiv måde. Her spiller sagsbehandleren en afgørende rolle, men også andre aktører kan medvirke.

Den unge vil blive bedt om at give sit samtykke

til, at varetægten afvikles som varetægtssurrogat på sikret afdeling. Det forventes også, at den unge og forældrene medvirker i undersøgelsen (servicelovens § 50) og efterfølgende forholder sig til udformning af handleplanen.

Den unge skal desuden efterkomme pålæg fra de sociale myndigheder om opholdssted; herunder tilbageførsel til eller fortsat anbringelse på sikret afdeling eller til almindelig døgninstitution eller godkendt opholdssted.

Sagsbehandleren i den unges opholdskommune

Sagsbehandleren repræsenterer de sociale myndigheder i den unges opholdskommune. Sagsbehandleren har en gennemgående rolle og ansvar for en stor del af opgaverne i hele sanktionsforløbet. Specielt i perioden inden domsafsigelsen er der mange og tunge opgaver, som skal løses. Flere af dem har ydermere en kort tidsfrist, og her spiller det hensyn ind, at den unge skal have sin sag afgjort så hurtigt som muligt.¹³

Der er således et vist pres på de involverede, ikke mindst på politiet, som skal foretage efterforskningen og på sagsbehandleren, som skal i gang med undersøgelses- og handleplanarbejde for at kunne udarbejde en kvalificeret indstilling til retten. I nogle kommuner har man et team, som sammen løser denne opgave.

Sagsbehandler skal sørge for koordinering af sagen og skal i øvrigt drage omsorg for, at sags-

behandlingen sker i overensstemmelse med kommunens fastsatte standarder.¹⁴

Kommunen skal kunne stille med en repræsentant til afhøringen af den unge, og repræsentanten skal her støtte den unge og påse, at afhøringen foregår med en skånsomhed, der er afpasset sagens karakter og den unges alder. (Nærmere om dette i kapitel 6).

Er den unge mistænkt for at have begået volds-kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, skal der inden syv dage udarbejdes en foreløbig handleplan, der kan forebygge, at den unge begår yderligere kriminalitet.

Anmoder anklagemyndigheden om en indstilling vedrørende ungdomssanktion, skal kommunen - og dermed den unges sagsbehandler - iværksætte en § 50 undersøgelse. Alternativt skal en tidligere undersøgelse opdateres - eventuelt med en psykologisk udredning, der kan ligge til grund for handleplan og indstilling.

Når kommunen beslutter sig for at indstille til ungdomssanktion, begynder arbejdet med at finde en egnet åben institution eller et godkendt opholdssted. Derudover skal der findes og ansættes en egnet koordinator.

Efter dommen overtager kommunen det fulde ansvar for sanktionens fuldbyrdelse.¹⁵ Sagsbehandleren har her nøjagtig den samme funktion, som han eller hun har i forbindelse med andre anbringelser. Den unge skal følges, handleplanen skal følges op efter tre måneder og dernæst efter senest et år. Og endelig skal der træffes afgørelse om forhold under anbringelsen.

Figur 3.1 Oversigt over sagsbehandlerens opgaver

Hvis den unge er under 18 år, skal sagsbehandleren i samarbejde med den unge og den unges forældre tage stilling til behovet for efterfølgende foranstaltninger (efterværn), inden sanktionen ophører. Unge, som er fyldt 18 år inden afslutningen af 2. fase, tilbydes en relevant hjælpeforanstaltning, hvis den unge er indforstået, og der er brug for det.¹⁶

Sagsbehandler om sine roller:

"Jamen, jeg har jo en dobbeltrolle på en eller anden måde, ikke? Altså, jeg har jo en rolle i forhold til at skulle sikre mig, at rammerne for, at han får det udbytte ud af det, som han skal, er til stede. Og samtidig er jeg jo også den formidlende myndighed på en eller anden måde, ikke. Det er også mig, der skal...hvis han ikke overholder de beføjelser, vi nu har stukket ud, så er det også mig, der kan være med til at sige: "Jamen, så skal du tilbage til sikret afdeling."

(Kofoed, Lene m.fl. (2005), Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. Ti unge og ni institutioner, s. 54ff)

Koordinator

Koordinatorens opgaver og handlekompetence defineres af den kommune, der ansætter ham eller hende. Funktionen indebærer et tæt parløb med den unges sagsbehandler i hjemkommunen. Samtidig forventes det, at koordinatoren indgår i et samarbejde med de øvrige aktører, som er involveret i ungdomssanktionens udfø-

relse. Koordinatoren skal være tilknyttet gennem hele forløbet som den unges kontaktperson og personlige rådgiver. Den pågældende skal sikre sammenhængen i faserne og holde møder med den unge, forældrene og andre relevante parter med henblik på at fastholde målsætningerne i handleplanen.

Opgaverne kan betegnes som 'relations- og systemfunktioner'. Relationsfunktioner betyder, at koordinatoren i løbet af sanktionsforløbet via pædagogiske indsatser - relationer til tredje person, konflikthåndtering, oplevelser, rammesætning, fortrolige samtaler, rådgivning - skal etablere en tillidsfuld kontakt og måske en relation, der medfører, at den unge bruger koordinatoren i vanskelige livssituationer både under sanktionsforløbet og i et eventuelt efterværnsforløb.

I forhold til koordineringen - systemfunktionerne - har koordinatoren følgende opgaver:¹⁷

- At være den gennemgående person og sikre, at den unge og den unges netværk oplever, at der er kontinuitet i indsatsen.
- At sikre koordination og sammenhæng - blandt andet i den tværfaglige og tværsektorielle indsats på tværs af forskellige problemstillinger (kriminalitet, misbrug, psykiske problemer, skoleproblemer). Det gælder såvel i kritiske som stabile faser af sanktionsforløbet.
- At arbejde for og følge op på, at handleplanen føres ud i livet, herunder at understøtte den unges gennemførelse og fastholdelse af skolegang, uddannelse eller beskæftigelse og even-

Figur 3.2 Oversigt over koordinatorerens opgaver

tuelt behandling. I det omfang, handleplanen ikke følges, er det koordinatorens opgave at påpege dette over for netværk og sagsbehandler.

- Gennem forhandling at finde vej til en praktisk håndtering af de organisatoriske og tværfaglige barrierer.
- Aktivt at formidle kontakt til relevante myndigheder, institutioner, skoler mv., når den unge skal skifte eller har skiftet mellem kommuner, forvaltninger eller forskellige behandlere.
- At forestå planlægning og gennemførelse af de gennemsnitlig fem netværksmøder, der forventes at være nødvendige for at kunne koordinere indsatserne.

Koordinatorens systemfunktioner betyder ikke, at sagsbehandleren og det sociale udvalg mister den kompetence i forhold til sagen, de altid har haft. Koordinatorrollen skal ses som en støttefunktion til sagsbehandleren – og til den unge.

Ung om kontaktperson:

"Han [kontaktpersonen] kommunikerer bedre med dem. Fordi jeg kan ikke rigtig selv ... Jeg føler mig ikke tilpas ved at snakke med dem."

(Kofoed, Lene m.fl. (2005), Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. Ti unge og ni institutioner, s. 56)

Politi

Politiet pågriber den unge, som har begået kriminalitet. Herefter kontakter politiet kommunen, der sender en repræsentant for at overvære afhøringen. Dette vil oftest være den stedlige kommune og dermed ikke nødvendigvis den unges opholdskommune, som skal forestå sagsbehandlingen ved en ungdomssanktion. Politiet kontakter også forældrene, så de kan deltage. (Se kapitel 6 vedrørende underretning af forældremyndigheden).

Politiet foretager afhøringen, udfærdiger rapport og kontakter anklagemyndigheden. Herefter vurderes sagen, eventuelt finder der et grundlovsforhør sted med henblik på varetægtsfængsling.

Politiet leder den fortsatte efterforskning og arbejder sammen med anklagemyndigheden. Hvis der er forventning om, at den unge bliver varetægtsfængslet¹⁸ - i surrogat - afklarer politiet i samarbejde med kommunen, hvilken sikret afdeling, der kan komme på tale.¹⁹

Politiet sender en fortegnelse over de forhold, som den unge er sigtet for, til kommunen og underretter forældre, kommune og forsvarsadvokat om de retsmøder, der er berammet. Også kriminalforsorgen skal informeres om møderne, hvis den har foretaget en personundersøgelse i henhold til retsplejelovens § 808 til brug for rettens afgørelse. Politiet kan iværksætte brev- og besøgskontrol af hensyn til efterforskningen.

Forsvarsadvokat

Forsvareren vil være til stede under politiets afhøringer, hvis den unge ønsker det. Ligeledes møder forsvareren op sammen med den unge til alle retsmøder. Under grundlovsforhøret og i alle andre retsmøder vil forsvareren også være til stede. Forsvareren har mulighed for at anmode anklagemyndigheden om en personundersøgelse af den unge. Dette tiltrædes i givet fald af anklagemyndigheden, som anmoder den lokale afdeling af Kriminalforsorgen i Frihed om at foretage denne undersøgelse.

Det er forsvarerens opgave at tage kontakt til den unge og dennes forældre i perioden op til domsafsigelsen, vejlede den unge om rettigheder og pligter og herunder f.eks. orientere om ungdomssanktionen. Såfremt den unge ikke er enig i, at der gennemføres brev- og besøgskontrol, kan han eller hun anmode forsvareren om at indbringe det for retten.

Når sagen kommer for retten – hovedforhandlingen - er det forsvarerens opgave at forsvare den unge, hjælpe med at forstå dommen og eventuelt at anke.

Anklagemyndighed

Anklagemyndigheden vurderer politiets materiale og tager stilling til, om der skal gennemføres et grundlovsforhør med henblik på varetægtsfængsling. Hvis det er tilfældet, skal det ske inden 24 timer efter pågribelsen.

I grundlovsforhøret tager retten stilling til, om den unge skal varetægtsfængsles og i givet fald hvor længe. Der kan højst træffes beslutning om varetægtsfængsling for fire uger ad gangen.

Efter grundlovsforhøret og eventuel yderligere efterforskning vurderer anklagemyndigheden, om der skal rejses tiltale. I givet fald udarbejdes et anklageskrift.

I den forbindelse vurderer anklagemyndigheden, om den unge opfylder alderskravet og strafkravet vedrørende ungdomssanktion og anmoder dernæst kommunen om en egnethedsvurdering i forhold til sanktionen. Anklagemyndigheden har også mulighed for at bede kriminalforsorgen om en personundersøgelse af den unges personlige forhold. Sådanne indhentes dog normalt ikke i sager mod unge.²⁰

Anklagemyndigheden kan på baggrund af en personundersøgelse vurdere, at den unge skal mentalundersøges. Hvis den unge er varetægtsfængslet, eller ikke er indforstået med mentalundersøgelsen, er det retten, der tager stilling til spørgsmålet. Hvis det af hensyn til politiets forsatte efterforskning bliver nødvendigt at forlænge den unges varetægtsperiode, er det anklagemyndighedens opgave at anmode retten om fristforlængelse. Såfremt den unge har protesteret mod brev- og besøgskontrol i varetægtsperioden, indbringer anklagemyndigheden det for retten.

Endelig er det anklagemyndigheden, der fører sagen i retten som anklager. Politi og anklagemyndighed skal som udgangspunkt ekspedere

voldssager²¹ og indsende anklageskrift til retten inden 30 dage.

Kriminalforsorgen i Frihed

Kriminalforsorgen i Frihed udarbejder en personundersøgelse, hvis anklagemyndigheden anmoder om det. Forsorgen har endvidere til opgave at vejlede den unges opholdskommune om indstilling til ungdomssanktion, straffeloven mv. Kriminalforsorgen indkaldes til retten, når den unges sag skal afgøres. Det vil kun være aktuelt i de tilfælde, hvor der er udarbejdet en personundersøgelse.

Retspsykiatrisk afdeling

Retspsykiatrisk Afdeling mentalundersøger den unge i de tilfælde, hvor det skønnes relevant. Undersøgelsesresultaterne sendes til anklagemyndigheden, der herefter som regel forelægger undersøgelsen for kriminalforsorgen til udtalelse.

Retten

Retten beklædes af en dommer, når der er tale om grundlovsforhør, fristforlængelser, kendelser om mentalerklæring og kendelser om efterforskning.

I grundlovsforhøret afsiges kendelsen; det være sig løsladelse eller varetægtsfængsling og dennes varighed. Retten tager efterfølgende stilling til fristforlængelse, såfremt det er nødvendigt at

forlænge varetægtsperioden af hensyn til efterforskningen. Spørgsmål, der er indbragt for retten om brev- og besøgskontrol af den unge i varetægtsperioden, afgøres på et retsmøde.

Retten kan efter anmodning fra anklagemyndigheden beslutte, at den unge skal mentalundersøges, såfremt retten finder det påkrævet.

Ved det retsmøde, hovedforhandlingen, hvor der tages stilling til skyldsspørgsmål og sanktion, er retten sat af en juridisk dommer og to domsmænd, med mindre den tiltalte har erkendt sig skyldig. Retten kan afsige dom til ungdomssanktion på baggrund af indstilling fra de sociale myndigheder i den unges opholdskommune.

Hvis den unge begår ny kriminalitet i løbet af ungdomssanktionen, er det retten, der tager stilling til konsekvensen. Der kan for eksempel resultere i, at ungdomssanktionen forlænges. Det er også retten, der afgør de sager, hvor unge har anket kommunens afgørelse om forbliven i, overførsel til eller tilbageførsel til en sikret afdeling, en almindelig døgninstitution eller godkendt opholdssted.

I de sager, hvor tiltalte har begået voldskriminalitet, skal retten så vidt muligt beramme et retsmøde, inden der er gået 37 dage, fra sagen er modtaget ved retten.

Sikret afdeling

En sikret døgninstitution for børn og unge, er en døgninstitution, der omfatter mindst én sik-

ret afdeling og eventuelt en eller flere ikke sikrede afdelinger. En sikret afdeling er en afdeling, hvor det er tilladt at have yderdøre og vinduer konstant aflåst. Det er kommunalbestyrelsen eller det regionsråd, som er ansvarlig for oprettelse og drift af den pågældende sikrede døgninstitution, der godkender afdelingen som sikret afdeling.²²

Sikrede afdelinger er ikke fængsler med et andet navn, men sociale institutioner med socialpædagogisk behandling.

Den sikrede afdeling modtager den unge efter varetægtskendelsen og tager vare på den unge i varetægtsperioden. Under opholdet tilbydes relevant undervisning og/eller beskæftigelse. Eventuel brev-, besøgs- og telefonkontrol administreres af afdelingen.

Den sikrede afdeling skal anmode politiet om udgang til den unge, hvis det bliver nødvendigt – for eksempel i forbindelse med lægebesøg. Afdelingen udarbejder en pædagogisk udtalelse om opholdet. Det kan også være relevant at foretage en psykologisk undersøgelse af den unge efter nærmere aftale med den unges sagsbehandler.

Afdelingen indgår i et samarbejde med sagsbehandleren med henblik på at kvalificere sagsfremstillingen af den unge til brug for retten. I den forbindelse kan det være hensigtsmæssigt, at institutionens personale medvirker til at motivere den unge til at deltage i udarbejdelsen af handleplanen.

Såfremt den unge som led i dommen skal have et indledende ophold på sikret afdeling i fase 1, er det den sikrede afdeling, der udfører de opgaver, dette medfører. Det kan blandt andet dreje sig om at samarbejde med den institution eller det opholdssted, der modtager den unge i ungdomssanktionens fase 2.

De sikrede afdeling har også til opgave at modtage unge fra fase 2 institutioner eller opholdssteder i forbindelse med tilbageførsel.

Åben døgninstitution eller godkendt opholdssted

Den åbne døgninstitution eller det godkendte opholdssted modtager den unge i sanktionens fase 2. Der udarbejdes en behandlingsplan i samarbejde med den unge, forældre, sagsbehandler og koordinator.

Institutionen udarbejder undervejs i forløbet og efter aftale med sagsbehandleren statusrapporter til brug for arbejdet med at revidere behandlingsplan og handleplan.

Døgninstitutionen eller opholdsstedet skal endvidere aktivt deltage i planlægning og iværksættelse af uddannelses- og beskæftigelsesinitiativer til den unge, herunder initiativer, der er fremadrettet og fortsætter i 3. fase.

Har den unge brug for behandling af misbrug eller en psykisk lidelse, skal institutionen eller opholdsstedet ligeledes aktivt medvirke til at behandlingen gennemføres.

Såfremt institutionen erfarer, at den unge begår ny kriminalitet, anmeldes det til politiet. Sagsbehandler orienteres om alle sanktions- og vilkårsovertrædelser. I forbindelse med orientering til sagsbehandleren, har institutionen mulighed for at foreslå sagsbehandleren, at der udarbejdes en indstilling om tilbageførsel til sikret afdeling.

Den stedlige kommune

Den stedlige kommune er den kommune, hvor anbringelsesstedet er beliggende, og det er den, der fører tilsyn med leveforholdene for børn og unge under 18 år – herunder anbragte – jf. servicelovens § 146 stk. 1. Det er kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune, der skal tilbyde børn og unge, der bor eller opholder sig i kommunen, undervisning i grundskolen.

Kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune fører det generelle driftsorienterede tilsyn med en døgninstitutionens personale, med bygninger og økonomi. Dette gælder dog ikke tilbud, hvor en anden kommune eller region har indgået en generel aftale om anvendelse af samtlige pladser og om tilsyn, eller hvor anbringelsesstedet er omfattet af regionsrådets generelle driftsorienterede tilsyn.

Tilsvarende skal opholdssteder godkendes som generelt egnede af den stedlige kommune, medmindre en anden kommune har indgået en generel aftale om at anvende opholdsstedets pladser, herunder om tilsyn.

Landets syv sikrede institutioner drives af Region Midtjylland, Region Syddanmark, Region Sjælland, Region Hovedstaden samt Københavns Kommune. Det er også de fem driftsherrer, der har tilsynet med institutionerne.

Den stedlige kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der er ansvarlig for drift eller godkendelse samt tilsyn, er også ansvarlig for tilsyn med reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Noter til kapitel 3

12. Hvis dommen i en given sag får et andet udfald, er der informationer at finde i Socialministeriets guide Indsats over for kriminelle unge (2003), hvor oplysninger om blandt andet betingede og ubetingede domme er beskrevet.

13. Fra den unge anbringes i sikret afdeling i varetægtsurrogat til dommen afsiges går der i gennemsnit godt to måneder.

14. Sagsbehandlerens sagsbehandling skal generelt være i overensstemmelse med kommunens fastsatte standarder jf. Socialministeriets Bek. af 15. juni 2006, Bekendtgørelse om standarder for sagsbehandling i sager om særlig støtte til børn og unge.

15. Når dom til ungdomssanktion er afsagt overtager kommunen det fulde ansvar for fuldbyrdelsen af dommen. Efter bemyndigelse i dommen kan kommunen: afkorte anbringelsestider, herunder i sikret afdeling, beslutte at tilbageføre eller lade den unge være længere i institution eller opholdssted, end udgangspunktet i dommen. Længstetiderne kan dog ikke overskrides. Beslutning om ophold ud over længstetiderne træffes efter servicelovens regler.

16. Serviceloven § 76.

17. Koordinatorfunktionen i relation til ungdomssanktionen har flere fællestræk med den forløbskoordinator, som Sundhedsstyrelsen anbefaler tilknyttet patienter med komplekse kroniske sygdomsforløb. Patientforløb i sundhedsvæsenet har tilsvarende ungdomssanktionsforløbet været kendetegnet ved mange aktører fra forskellige fag og sektorer og er som følge deraf blevet kritiseret for at være ukoordineret

og usammenhængende. Forløbskoordinatoren i relation til komplekse kroniske sygdomme er et tilbud til "særligt sårbare" patienter om intensivt, personlig tilrettet støtte til gennemførelse og fastholdelse af behandling via tilknytning af en forløbskoordinator. (Sundhedsstyrelsen, 2007) Forløbsprogram for kronisk sygdom. Generisk model. Udkast til høring. 3. maj 2007.

18. Varetægtsfængsling kan finde sted, hvis der er begrundet mistanke om, at den unge har begået en lovovertrædelse, som kan medføre fængsel i et år og seks mdr. eller derover (Retsplejelovens § 762) Endvidere skal der være grund til at tro, at den unge enten vil unddrage sig forfølgningen og straffuldbyrdelsen, begå en ny lovovertrædelse eller vanskeliggøre opklaringen af sagen ved at fjerne spor og påvirke andre. Endelig kan der i visse tilfælde ske fængsling af hensyn til retshåndhævelsen. Se endvidere kapitel 6.

19. For en oversigt over de sikrede afdelinger - se Socialministeriets Skr. 9793 af 12. december 2005: Skrivelse med orientering om åbning af en sikret afdeling for særligt voldelige unge og en sikret afdeling for unge med psykiske lidelser.

20. Jf. Cirk. nr. 9819 af 12. juni 2007, Meddelelse om behandlingen af sager mod unge lovovertrædere, pkt. 3.4.4.

21. Sagsbehandleren bør være opmærksom på denne tidsfrist, da den har betydning for den tid, sagsbehandleren har til rådighed i forbindelse med at færdiggøre en indstilling til retten.

22. Bek. nr. 893 af 9. juli 2007, Bekendtgørelse om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet. § 5.

Kapitel 4. De unge, der idømmes ungdomssanktion

Redegørelser, evalueringer og undersøgelser gør det muligt at karakterisere de unge og deres behov for behandling og støttende foranstaltninger. Behov, som sagsbehandlere og koordinatore skal være opmærksomme på, både ved visitation eller indstilling til dom til ungdomssanktion og siden i løbet af det toårige sanktionsforløb.

Målgruppen er defineret ud fra fire kriterier, hvor de tre går på henholdsvis alder, kriminalitetens art og hvilken straf, lovovertrædelsen kan resultere i. Det fjerde kriterium retter sig mod den unges sociale profil. Den skal være sådan, at et struktureret og længerevarende socialpædagogisk forløb skønnes både formålstjenligt og nødvendigt for at fastholde den unge i støttende foranstaltninger.

Der er med andre ord tale om unge, som ud fra deres socialt utilpassede og kriminelle adfærd skønnes at have brug for en særlig og massiv indsats, hvis det skal lykkes at vende en negativ udvikling. Det er ofte unge, som de sociale myndigheder ikke tidligere har haft et fornuftigt samarbejde med. Det er baggrunden for sanktionens element af fastholdelse.

Kapitlet indledes med en kort beskrivelse af, hvilket kendskab de offentlige systemer har til de unge, før de idømmes ungdomssanktion. Derefter følger en karakteristik af de unge, deres baggrund og de foranstaltninger, som tidligere

har været sat i værk. Derefter fokuseres på eventuelt misbrug og psykiske problemer samt kriminalitet. Endvidere beskrives de unges holdning til at få en dom til ungdomssanktion. Kapitlet afsluttes med en gennemgang af de forudsætninger, som kan medvirke til at opnå et vellykket sanktionsforløb.

En ung om opholdet på institution:

"Forskellen det er, at de venner man har derhjemme, er nogen man holder af... ja, og de holder også af én og sådan noget... Man kan aldrig stole på dem, man møder herinde. Man skal aldrig... lige pludselig, man tror man kan lave noget sjov med ham og sådan noget, og så mener han det måske alvorligt, at man skal stoppe og sådan noget. Og det kan man ikke vide jo, for man har jo næsten først lige lært ham at kende, man har kun været sammen med ham i ti dage eller et eller andet, og så flipper han helt ud, og gennemtæver en og sådan noget... Nogen de siger også, at man skal lade være med at grine, når man er herinde fordi – "hvad er der sjovt ved at være herinde, hva?" – så nogen de bliver sure over, at man griner."

(Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger, s. 93).

Viden om de unge

Kommunens kendskab

Der findes kun få undersøgelser af kommunernes kendskab til de unge og til de indsatser, der er iværksat, før de unge får dom til ungdomssanktion. En af disse undersøgelser viser, at hovedparten af de unge er kendt i socialforvaltningen før dommen. Hver fjerde har været kendt i det kommunale system i mere end fem år, og for de flestes vedkommende har der tidligere været iværksat kommunale foranstaltninger.²³

Straffesystemets kendskab

Kun godt halvdelen af de unge, der blev idømt en ungdomssanktion frem til udgangen af 2006, er tidligere registreret i Kriminalregistret. Det viser Justitsministeriets redegørelser over idømte ungdomssanktioner. For omkring 44 % af de unge er ungdomssanktionen således den første strafferetlige dom, de får.²⁴

De unges baggrund

Køn

Frem til udgangen af 2006 er knap 10 % af de unge, der idømmes ungdomssanktion, piger.²⁵ Denne andel er dermed højere end andelen af piger (knap 5 %), der får en ubetinget fængselsstraf.

Alder

Aldersmæssigt fordeler de unge sig således af 44 % var 15 år, 41 % var 16 år og 15 % var 17 år på gerningstidspunktet.²⁶ Dog ser det ud til, at der

de senere år har været en tendens til større tilbageholdenhed med at give ungdomssanktion til 17-årige.

Etnisk minoritetsbaggrund

Unge med etnisk minoritetsbaggrund udgør en væsentlig andel af de unge, som opholder sig på sikrede institutioner for børn og unge.²⁷ Godt halvdelen af de unge, der frem til udgangen af 2005 blev idømt ungdomssanktion, havde etnisk minoritetsbaggrund.²⁸ Specifikke undersøgelser viser, at en stor andel af dem har flytningebaggrund. Dertil kommer en mindre gruppe 2. eller 3. generations indvandrere efter arbejdskraftindvandringen i 60'erne og 70'erne.²⁹

Familieforhold

Næsten halvdelen af de unge boede hos deres samlevende forældre, og mere end hver fjerde boede hos en enlig forælder frem til den handling, der førte til dom. Den høje andel af hjemmeboende hos samlevende forældre kan blandt andet forklares med, at forholdsvis flere unge med etnisk minoritetsbaggrund kommer fra familier med gifte og samlevende forældre end de etnisk danske unge.³⁰

I følge udredningen til brug for Socialministeriets ekspertgruppe³¹ fremgår familiernes forsørgelsesgrundlag kun i et fåtal af de kommunale sociale sagsakter. Det ser ud til, at der generelt er tale om forældre med et lavt uddannelsesniveau, lige som en stor del af dem er på overførselsindkomst.³² En del af de unge er opvokset i børnerige familier, og mindst halvdelen af dem har søskende, der også har begået kriminalitet.

Skolegang

Danske og udenlandske undersøgelser af kriminelle unge dokumenterer, at skoleforløbet har stor betydning for den sociale tilpasning.³³ Det er karakteristisk, at de unge har haft mange skole-skift undervejs; i gennemsnit mellem fire og fem.³⁴

Det er afgørende, at de unge i løbet af ungdomssanktionen fastholdes i – eller får genoptaget – et skole- eller uddannelsesforløb. Den betydning, som arbejde eller uddannelse har for social integration uanset baggrund, viser sig tydeligt i de positive ungdomssanktionsforløb.

Der findes også positive forløb, der fik et mindre godt resultat i sidste ende. Den væsentligste årsag til dette var manglende succes med at få den unge i uddannelse eller beskæftigelse.³⁵

Tidligere sociale foranstaltninger

Mange af de unge, som begår kriminelle handlinger, har alvorlige problemer ud over kriminel adfærd.³⁶ Det kan være psykiske problemer, problemer med misbrug eller sociale problemer på grund af opvækst i familier, hvor forældrene af den ene eller anden grund ikke magter at give omsorg og gode opvækstbetingelser.

For langt de fleste gælder det, at de sociale myndigheder har været i gang med en eller flere forebyggende foranstaltninger, før de unge får en dom til ungdomssanktion. Det gælder dog ikke alle. Der findes eksempler på, at de unges problemstillinger har været kendt, uden at kommunerne har iværksat foranstaltninger, som har været tilstrækkelige til at holde den unge fra

at begå kriminalitet.³⁷

Antallet af foranstaltninger varierer. En af undersøgelserne³⁸ viser et spænd fra nul op til mere end ti foranstaltninger før dommen til ungdomssanktion. Også karakteren af indsatser varierer. Mere end halvdelen har haft en kontaktperson, ligesom mere end halvdelen har været anbragt uden for hjemmet. Blandt de tidligere anbragte har flertallet oven i købet været anbragt mere end én gang, før de modtog dom. Også forskellige pædagogiske dagtilbud, dagforanstaltninger inklusive beskæftigelse, hjemmehos'er med mere har været etableret.

De unges problemer

De unges psykiske problemer, misbrug med mere skal ses i sammenhæng med de øvrige belastninger, som de har været udsat for. Flere undersøgelser dokumenterer en massiv overrepræsentation af problemer, som også relaterer sig til familierne. Det drejer sig f.eks. om opvækst med psykisk eller fysisk syge forældre, manglende omsorg, vold og misbrug.

Psykiske problemer

Kommunernes beskrivelser tegner generelt et billede af en meget belastet gruppe. Næsten alle unge bliver beskrevet med et eller flere tegn på sociale eller psykiske problemer, herunder adfærdsproblemer; udadreagerende, voldelige, aggressive, provokerende, urolige og rastløse.

Hver tredje af de sanktionsdømte beskrives i journalerne som sent eller ikke-alderssvarende

udviklet. En stor del af de unge med etnisk minoritetsbaggrund er flygtninge, der er kommet til Danmark sent i barndommen, de har en anden kulturel baggrund og sproglige problemer. Det kan være en del af forklaringerne på, at flere af dem enten fremtræder som eller reelt ikke er alderssvarende udviklet på undersøgelsestidspunktet.

Ifølge kommunernes beskrivelser, har halvdelen af de unge tegn på egentlige psykiske problemer, hvilket blandt andet kan aflæses af, at der for de fleste af dem foreligger en psykologisk eller psykiatrisk undersøgelse. Det er dog kun de færreste af de unge, der er registreret i Psykiatriregistret, men dette forudsætter også, at der har fundet en undersøgelse eller behandling sted i det psykiatriske behandlingssystem. For mange af de unge gælder det derimod, at de har været i kontakt med privatpraktiserende eller kommunalt ansatte psykologer eller psykiatere, hvilket ikke kan aflæses i Psykiatriregistret.³⁹

De unges misbrug

En stor del af de unge har problemer med misbrug - især af hash.⁴⁰ Ofte er disse problemer kendt i socialforvaltningerne, men der har kun i meget få tilfælde været iværksat foranstaltninger i forhold til en misbrugsproblematik. Det hænger dels sammen med, at de unge ikke selv definerer deres brug af hash som et misbrug, dels at der mange steder mangler behandlingstilbud.

Set i lyset af et stigende misbrug et det særdeles relevant at være opmærksom på eventuelt

behandlingskrævende misbrug i forbindelse med planlægning og afvikling af sanktionen.

De unges kriminalitet

Justitsministeriets undersøgelse⁴¹ viser, at godt halvdelen af de unge, som får dom til ungdomssanktion, tidligere har været dømt. Enkelte af dem har fået ubetinget fængselsstraf, mens resten typisk har fået bøde eller en betinget dom. Dommene er først og fremmest afsagt for vold, herunder for vold mod tjenestemand, for trusler om vold eller for røveri.

Mere end halvdelen af de unge, som idømmes ungdomssanktion, får dommen for røveri. Godt en fjerdedel er dømt for vold, og endelig er nogle dømt for f.eks. tyveri, voldtægt, trusler mm.

De unge har ofte begået de kriminelle handlinger sammen med kammerater, hvilket kan være en skærpende omstændighed i forbindelse med straffastsættelse.

Justitsministeriets undersøgelse viser endvidere, at en stor del af de unge - op til 80 % - har været i gang med ny kriminalitet inden for to år efter dommen til ungdomssanktion. Af dem har mere end hver tredje efterfølgende begået så alvorlig kriminalitet, at de har fået en ubetinget fængselsstraf, og omkring hver femte har fået deres ungdomssanktion forlænget. Resten har fået betingede domme, bøder eller tiltalefrafald.

Undersøgelser, der sammenligner tilbagefald for unge idømt ungdomssanktion og for unge med ubetingede fængselsstraffe, giver ikke et enty-

digt billede af, om tilbagefaldet er højere for unge idømt ungdomssanktionen end for ubetingede straffe.⁴²

De unges syn på ungdomssanktionen

En ungdomssanktion på to år er lang tid målt i et teenageperspektiv, også selv om perioden deles op i faser med et socialpædagogisk indhold, og selv om den unges holdning til dommen medtænkes i handleplan og indstilling.⁴³

I forbindelse med Projekt FOKUS ved Teori og Metodecentret i Frederiksborg Amt er der gennemført direkte interviews med et begrænset antal sanktionsdømte unge. De fleste ligger dog tilbage i tiden omkring sanktionens indførelse og de første par år derefter. De unges egne udsagn er derfor i det følgende suppleret med viden fra sagsakter, udsagn fra sagsbehandlere, medarbejdere på sikrede afdelinger m.fl.

Det samlede materiale afspejler, at myndighederne har været usikre i forhold til afviklingen af sanktionsforløbene. De unge har haft oplevelsen af lange ophold i sikret regi, langsom og sagsbehandling, mangel på egnede, åbne døgnpladser, vilkårlig fastsættelse af straffende elementer m.m. Det har medført, at mange af de unge og deres forældre har været kritiske og negative. De sammenligner ungdomssanktionen med en ubetinget fængselsdom, som de opfatter som hurtigere overstået.⁴⁴

"Hvis jeg kunne vælge mellem ungdomssanktion og fængsel? Ja, så ville jeg hellere sidde i fængsel".

Hvorfor?

"Der bliver du hurtigere færdig. Der har man en bestemt dato, hvor man kan komme ud. Lad os sige, at jeg havde fået et år. Så var halvdelen gået nu! Så havde jeg været klar på at der er så og så lang tid tilbage."

(udsagn fra ung).⁴⁵

"Hans kammerat, som blev dømt for akkurat det samme forhold, fik tre måneder i fængsel, og det foregik så på en eller anden pension, og det tror jeg også var det, min søn skulle have haft., det kan man jo aldrig vide, men altså hvis jeg ser tilbage, er det nok det jeg ville ønske for ham, for så havde det været overstået. Hans liv har været alt for kaotisk de sidste år. Altså jeg er ked af, at jeg har vejledt ham, som jeg har om den ungdomssanktion. Men jeg troede, det var det, der var det bedste for ham, for han var ikke selv interesseret."

(udsagn fra forælder).⁴⁶

Materiale fra Teori og Metodecentret i Frederiksborg Amt. (projekt FOKUS).

De følgende afsnit er baseret på udsagn fra sanktionsdømte unge om negative og positive oplevelser i forbindelse med sanktionen.⁴⁷ For sagsbehandlere og koordinatore er viden om de unges holdninger en god forudsætning i det daglige arbejde.

Ting, der tæller negativt

Oplevelser af at være 'ude af øje – ude af sind'

En del unge har oplevet varetægtsperioden og sanktionens fase 1 i sikret institution som en lang periode med usikkerhed og manglende perspektiv. Nogle giver udtryk for, at de føler sig både gemt og glemt af de sociale myndigheder, som har indstillet dem til ungdomssanktion uden at inddrage hverken dem eller forældrene.

Også efter domsafsigelsen har en del af dem haft problemer med at komme i kontakt med deres sagsbehandler, og nogle unge er blevet sendt til en fase 2 institution, som de før overflytningen hverken havde set eller hørt om. Sådanne oplevelser gør de unge negative – ikke kun i forhold til ungdomssanktionen, men også generelt i forhold til det sociale system og offentlige myndigheder.

Det opleves uretfærdigt

Nogle unge har oplevet at få dom til ungdomssanktion, mens deres 'medkriminelle' kammerater fik almindelige – typisk kortere – fængselsstraffe. Hertil kommer, at varetægtsperioden trækkes fra i afsoningens længde for de fængselsdømte, og at de fleste af disse unge derfor løslades ved domsafsigelsen eller kort tid derefter. De sanktionsdømte unge oplever det derfor som om, at de bliver straffet for at have en belastet social baggrund.

De finder det uretfærdigt, at de skal være spærret inde i længere tid og gennemføre et toårigt forløb, mens kammerater med mindre belastet baggrund sættes på fri fod. Oplevelsen af at blive uretfærdigt hårdt dømt forstærkes, hvis sanktio-

nen er givet på trods af den unges modstand, og/eller hvis den unge ikke inddrages i planlægningen af sanktionsforløbet.

Ting, der tæller positivt

At blive set og hørt

Mange af de unge er glade for den modtagelse, som de fik på de sikrede afdelinger, typisk i forbindelse med den indledende varetægtsfængsling. De oplever personalet som omsorgsfuldt og engageret, og de unge sætter pris på at blive lyttet til og taget alvorligt.

Også ved overflytning til åbent regi i fase 2 er en positiv modtagelse vigtig for den unge, ligesom det er af stor betydning, at den efterfølgende overgang til fase 3 er forberedt og tilrettelagt i et samarbejde mellem den unge og socialforvaltningen.

At få eller have en 'forbundsfælle'

Næsten alle udsagn om positive sanktionsforløb nævner, at den unge har haft en eller anden person, som han har opfattet som en forbundsfælle. Der kan være tale om en medarbejder fra en sikret afdeling, en kontaktperson fra tidligere, en kommunal sagsbehandler eller en pædagog fra den åbne institution.

Denne forbundsfælle beskrives ofte som den unges - og familiens - faste holdepunkt i en usikker og kaotisk periode – som én der tog den unges ønsker og behov alvorligt, og som gik ind og advokerede for den unge over for offentlige myndigheder.

At flytte sig og komme videre

15-17-årige unge er normalt i gang med skole eller ungdomsuddannelse. Mange af de sanktionsdømte får afbrudt deres uddannelse i forbindelse med varetægtsperioden og fase 1 opholdet i sikret afdeling. De positive forløb indeholder stort set alle elementer, som gør, at den unge har genoptaget et normalt forløb – f.eks. afsluttet grundskolen og er kommet i gang med en uddannelse.

Her ser det også ud til at have betydning, at sanktionen er så fleksibel, at den unge kan ændre sit uddannelsesvalg undervejs – måske fordi opholdet i institutionen har givet ham eller hende nye interesser.

At blive fulgt hele vejen

Ungdomssanktionen indebærer i sig selv en del skift inden for den toårige periode; indledende varetægtsperiode med mulige flytninger mellem flere sikrede afdelinger, fase 1 ophold og overflytning til åben institution i fase 2. Fase 3, hvor den unge skal sluses tilbage i lokalområdet og begynde at stå på egne ben, er derfor vigtig for det videre forløb.

Det er kendetegnende for de gennemførte positive sanktionsforløb, at fase 3 har været med i planlægningsfasen fra begyndelsen. Den unge har således f.eks. kunnet se frem til ungdomsbolig, fortsat kontaktperson og/eller støtte til start af uddannelse. I disse tilfælde er der ofte tale om kommuner, som tager efterværnsforpligtelsen alvorligt og fortsat støtter den unge efter sanktionens ophør.

Forudsætninger for vellykkede forløb

Hvis en ungdomssanktion skal føre til de ønskede resultater – social tilpasning og ophør med kriminalitet – er der mange faktorer at tage hensyn til. Den afgørende forudsætning er, at samfundet stiller relevante og individuelt tilpassede tilbud til rådighed, og at sanktionsforløbene fra først til sidst afvikles på en måde, så de unge og forældre- ne både føler sig - og er - inddraget i forløbet.

Et vellykket sanktionsforløb stiller også krav til den unge, der skal:

- kunne overskue et toårigt perspektiv,
- have et ønske om at forandre sin situation,
- kunne tage positivt imod sanktionens hjælpende og støttende elementer frem for at reagere negativt på de fastholdende og forpligtende,
- formå at samarbejde med en lang og skiftende række af personer og myndigheder,
- evne at tilpasse sig de forskellige krav, regler og pædagogiske metoder, som han eller hun møder på sin vej gennem de tre faser,
- være parat til at undergive sig de indskrænkninger i den personlige frihed, som sanktionen i hans eller hendes tilfælde kommer til at medføre.

Noter til kapitel 4

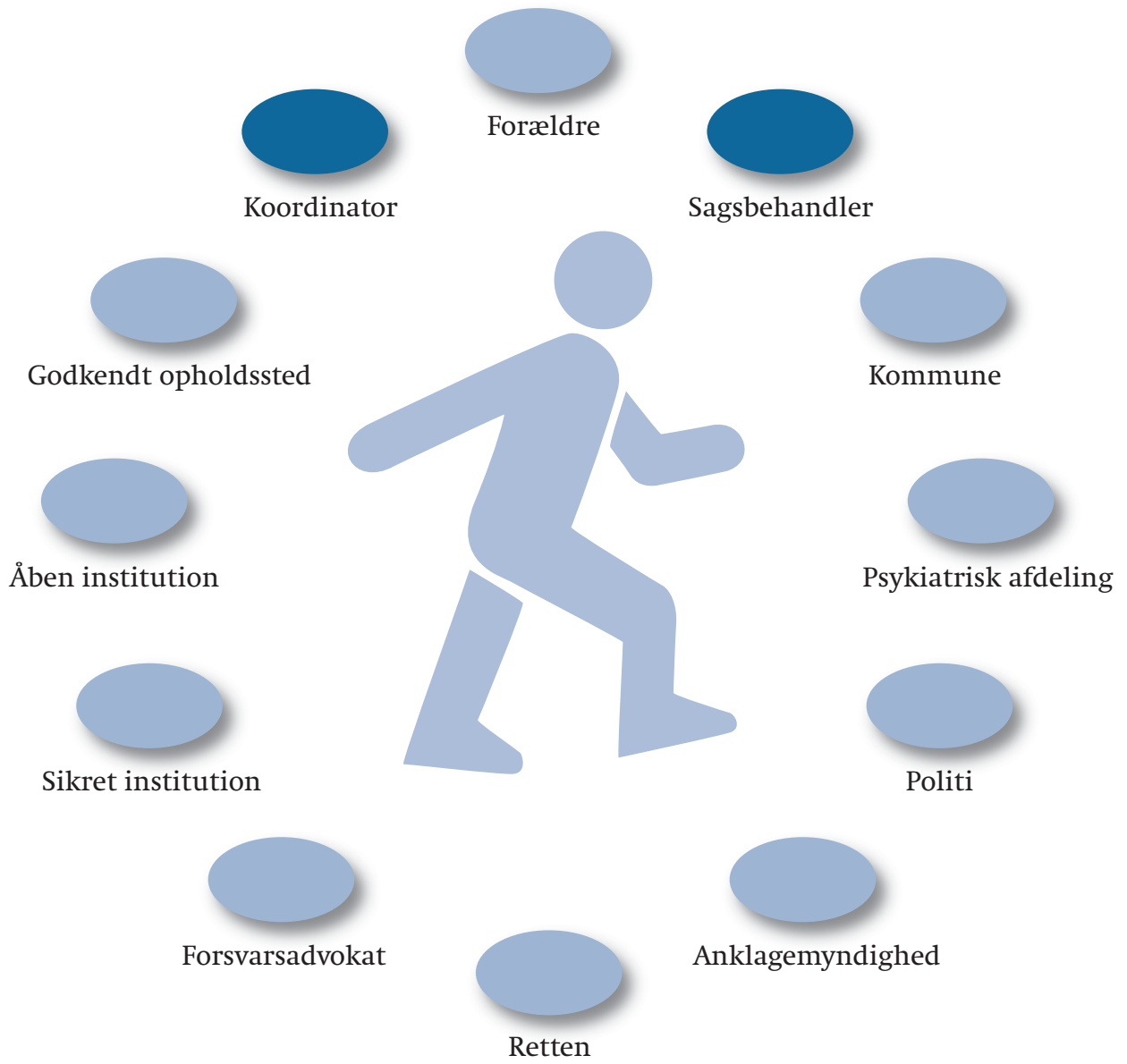
23. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2005), Unge med dom til ungdomssanktion – en udredning af 25 afsluttede forløb samt Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger.
24. Justitsministeriet (2003a), Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. juli 2001 til 31. december 2002.; Justitsministeriet (2004a), Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2003 til 31. december 2003.; Justitsministeriet (2005), Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2004 til 31. december 2004.; Justitsministeriet (2006a), Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2005 til 31. december 2005.; Justitsministeriet (2007a), Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar til 31. december 2006.
25. Ibid.
26. Ibid.
27. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), op.cit.
28. Justitsministeriet (2003a), (2004a), (2005), (2006a), op.cit.
29. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), op.cit.
30. Ibid.
31. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2005), op.cit.
32. Redegørelsen omhandler kun 25 afsluttede forløb jf.

Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2005), men oplysningerne om de unges familieforhold svarer til data i Fokusrapportens baggrundsmateriale, som omfatter 57 sanktionsdømte unge jf. Justitsministeriet (2006b), Ungdomssanktionens forløb.

33. Balvig, Flemming (2000), RisikoUngdom.
34. (1) Ibid.
- (2) Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2005), op.cit.
35. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2005), op.cit.
36. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), op.cit.
37. Ibid.
38. Ibid.
39. Ibid.
40. (1) Ibid.
- (2) Justitsministeriet (2006b), op.cit.
41. Justitsministeriet (2006b), op.cit.
42. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), op.cit.
43. Den unges og forældrenes holdning til dommen skal fremgå af indstillingen. Se kapitel 7 og 8 vedrørende undersøgelse og indstilling.
44. (1) Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), op.cit.
- (2) Kofoed, Lene m.fl. (2005), op.cit.
45. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2005), op.cit.
46. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), op.cit.
47. Udsagnene er indhentet i forbindelse med projekt FOKUS ved Teori og Metodecenteret i Frederiksborg Amt.

Kapitel 5. Koordinering og samarbejde

Et af de væsentligste kritikpunkter mod ungdomssanktionen og forløbene for de unge har været, at sanktionsforløbene har haft en tendens til at være usammenhængene og ukoordinerede. Det er netop den problematik, som det nye lovinitiativ søger at imødegå ved at inddrage en koordinator.

Koordinatoren har, som beskrevet i kapitel 3, tre roller eller funktioner: Rollen som den unges kontaktperson, rollen som personlig rådgiver samt rollen som egentlig koordinator tværfagligt, tværsektorielt og mellem den unge og dennes forældre på den ene side og de professionelle på den anden. Koordinatoren har dermed en helt særlig rolle i forbindelse med samarbejdet. Det er den unges opholdskommune, der har det endelige ansvar for samarbejde og koordinering gennem sanktionsforløbet. Det er samtidig den unges sagsbehandler, der som repræsentant for opholdskommunen skal sikre sig, at samarbejdet og koordineringen finder sted. Sagsbehandlerens og koordinatorens roller og opgaver er dermed tæt forbundne. Forudsætningen for et godt og koordineret samarbejde er, at der udarbejdes en klar opgavebeskrivelse, der klart angiver, hvem der gør hvad.

Ung om samarbejde mellem kommuner og opholdssteder:

"[Hjem] kommunen de trak sig ud, de bakkede tilbage, de ville jo ikke rigtig gøre noget, de skulle nok prøve, men de kunne ikke rigtig gøre noget. Den bedste undskyldning de havde, det var, at det var første gang, de havde én, der var med ungdomssanktion. Den undskyldning har de brugt op til flere gange... De smed det hele over på en kommune [opholdsstedets kommune], som slet ikke havde noget med det at gøre. Stedet her blev ringet op dagen før og fik at vide, at de skulle have mig, så sagsbehandleren herfra blev bedt om at tage herop og snakke med mig.
Spm: Så dagen før du flytter hertil, får du det at vide?
Svar: Ja
Spm: Og stedet her får det også først at vide dagen før?
Svar: Ja."

(Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger, s. 149f)

Det siger loven

Sagsbehandling af sager vedrørende ungdomssanktionen skal følge servicelovens almindelige bestemmelser om sagsbehandling i sager vedrørende børn og unge, herunder regler om samarbejde og inddragelse af andre professioner, f.eks. i forbindelse med undersøgelsen, jf. § 50, stk. 4.

Om koordinering og møder i forløbet

§ 54 a i Serviceloven fastsætter, at kommunalbestyrelsen skal tilknytte en koordinator til unge, der er idømt en sanktion efter straffelovens § 74 a. Koordinatoren skal være tilknyttet gennem hele forløbet og være den unges rådgiver, sikre sammenhæng i faserne og holde møder med den unge, forældrene og andre relevante parter med henblik på at fastholde handleplanens målsætninger.

Af bemærkningerne til lovforslaget om Styrkelse af ungdomssanktionen (L181, 2007), fremgår det, at koordinatoren skal have den centrale rolle for at kunne koordinere indsatsen i de tre faser. Desuden er det hans eller hendes opgave at være ansvarlig for netværksmøderne, hvor den unge, forældrene, sagsbehandleren og repræsentanter fra institutioner mv. inddrages og gøres ansvarlige for forløbet. Ved overgangen mellem faserne kan det være relevant, at der er repræsentanter med fra anbringelsesstederne både fra fase 1 og fase 2.

Ligeledes fremgår det, at formålet med netværksmøderne er:

- at inddrage de unge og forældrene,
- at koordinere indsatsen mellem unge, forældrene, sagsbehandler, anbringelsessteder og i forhold til uddannelsessystemet, sundhedssystemet og evt. psykiatrisk behandling,
- at følge op på og ansvarliggøre alle i forhold til handleplanen.

Der holdes gennemsnitligt fem netværksmøder i løbet af de to år. Møderne er specielt relevante i begyndelsen af sanktionen og i forbindelse med overgangen mellem faserne. Her får repræsentanter fra anbringelsesstederne mulighed for at samle op på, hvor langt man er nået i forhold til målsætninger i handleplanen og at give relevante oplysninger videre fra den ene fase til den næste. Det kan være efter tre måneder (se kapitel 10) og forud for hjemgivelsen efter 2. fase (se kapitel 11). Netværksmøderne kan bruges til at følge op på og give input i forhold til handleplanen.

Det understreges, at selvom den unge får tilknyttet en koordinator, er det stadig den unges opholds- og handlekommune, som har ansvar for at sikre sammenhæng mellem de tre faser og for at træffe afgørelser i henhold til afviklingen af ungdomssanktionen og eventuelt at yde støtte via serviceloven. Tæt kontakt og samarbejde mellem sagsbehandler og koordinator er en forudsætning.

Sagsbehandlerens rolle og opgaver

I perioden fra den unge bliver anholdt, til der idømmes en ungdomssanktion, er det sagsbe-

handleren, der har ansvar for samarbejdet mellem relevante aktører. Samtidig er sagsbehandleren den udførende i forhold til at sikre, at samarbejdet rent faktisk finder sted.

Han eller hun skal således bestræbe sig på så hurtigt som muligt efter anholdelse og eventuel varetægtsfængsling at opnå et godt og konstruktivt samarbejde med den unge og dennes forældre. Samarbejdet omfatter også politi, anklagemyndighed, forsvarer og sikret institution, indtil dommen falder. I forbindelse med § 50 undersøgelsen eller supplerung af denne har sagsbehandleren desuden ansvaret for at inddrage relevante fagfolk, f.eks. tidligere lærere, psykologer, pædagoger eller andre professionelle, der har kendskab til den unge.

Når dommen er afsagt, opdeles samarbejdsopgaven mellem sagsbehandleren og koordinatoren. Sagsbehandleren har på vegne af opholdskommunen ansvar for samarbejdet, mens koordinatoren står for udøvelsen og for at sikre, at der rent faktisk foregår et samarbejde om den unges sanktionsforløb. Koordinatorens rolle og opgave i samarbejdet svarer således til det, som kendes fra andre opgaver i børnesager, hvor kommunen kan uddelegere selve udførelsen af opgaven til andre, f.eks. private. Det mest kendte eksempel er formentlig tilsynet med børn og unge anbragt i familiepleje. Her kan udførelsen af tilsynet være uddelegeret til en privat familieplejeforening, men det er fortsat sagsbehandleren som repræsentant for kommunen, der har ansvaret for, at der er ført tilsyn i overensstemmelse med lovgivningen og kommunens retningslinjer herfor.

Sagsbehandleren skal være opmærksom på, at der indkaldes til de nødvendige netværksmøder; at de relevante aktører er til stede og at de nødvendige emner drøftes med henblik på at nå handleplanens kort- og langsigtede mål. Sagsbehandleren er forpligtet til at deltage i møderne.

Under sanktionsforløbet vil sagsbehandleren kunne komme i situationer, hvor det er vedkommende selv, der skal udøve samarbejdet med den unge, forældrene eller andre aktører. Det kan for eksempel være tilfældet, hvis der skal træffes afgørelser om eksempelvis behandling eller uddannelse, og hvis der skal indhentes oplysninger til brug herfor. Sagsbehandleren eller en anden fra opholdskommunen skal desuden gennemføre en samtale med den unge, inden der træffes afgørelse.

Koordinatorens rolle og opgaver

Koordinatoren skal koordinere! Med andre ord sikre kontinuitet og sammenhæng i de indsatser, som ungdomssanktionen indeholder. Det er en systemfunktion jf. kapitel 3, som udøves i praksis i samarbejde med den unges sagsbehandler i opholdskommunen.

I tæt samarbejde med sagsbehandleren skal koordinatoren arbejde aktivt for, at sanktionsforløbet gennemføres som planlagt, men med de fornødne justeringer undervejs. Koordinatoren er så at sige sagsbehandlerens 'forlængede arm'; den, som har mulighed for at arbejde fleksibelt og proaktivt i forhold til den unge, insti-

tutionen og den sociale myndighed. Sammen med øvrige relevante aktører skal koordinatoren forhandle og håndtere de organisatoriske, tværfaglige og tværsektorielle barrierer, der kan hindre, at de overordnede mål og delmål med sanktionsforløbet nås.

Opgaven som koordinator forudsætter, at han eller hun skaber en personlig og tillidsfuld relation til den unge.

Udførelsen af samarbejdsopgaven medfører, at koordinatoren er udfarende i forhold til kontakt og dialog med og mellem de relevante aktører. Koordinatoren forventes således at tage ansvar for de tværfaglige netværksmøder i forbindelse med overgange fra en fase til den næste. Det sker med henblik på at støtte den unge i de perioder, hvor han eller hun er i størst risiko for at opgive en god udvikling.

Koordinatorens koordinering eller systemfunktion indebærer først og fremmest:

- At være den gennemgående person og sikre, at den unge og den unges netværk oplever, at der er kontinuitet i indsatsen.
- At sikre koordination og sammenhæng i indsatserne – blandt andet i den tværfaglige og tværsektorielle indsats på tværs af forskellige problemstillinger (kriminalitet, misbrug, psykiske problemer, skoleproblemer). Det gælder såvel i kritiske som stabile perioder af sanktionsforløbet.
- At arbejde for og følge op på, at handleplanens

mål og delmål føres ud i livet, herunder at understøtte den unges gennemførelse og fastholdelse af skolegang, uddannelse eller beskæftigelse og eventuelt behandling. I det omfang, handleplanen ikke følges, er det koordinatorens opgave at påpege dette overfor netværk og sagsbehandler.

- Gennem forhandling at finde vej til en praktisk håndtering af de organisatoriske og tværfaglige barrierer.
- Aktivt at formidle kontakt – på vegne af den unge - til relevante myndigheder, institutioner, skoler mv., når den unge skal skifte eller har skiftet mellem kommuner, forvaltninger eller forskellige behandlere.
- At forestå planlægning og gennemførelse af de gennemsnitlig fem netværksmøder, der forventes at være nødvendige for at kunne koordinere indsatserne.

En forælder om inddragelse af netværket:

"Han var lige startet på en ny skole, og de var flinke at besøge ham, også hans ungdomsklub, hvor han havde hele baglandet. Og der har efterfølgende været møder med det kriminalpræventive råd, hvor han [drengen] har sagt undskyld til dem, der var involveret og det hele, så de kan møde hinanden på gaden i området. Så jeg vil sige, det er faktisk en solskinshistorie, men det kan vi så takke lederen oppe i ungdomsklubben for. Hun har lavet et hestearbejde, hun er med i det der SSP arbejde, så vi har været til nogle møder, hvor alle forældrene også var med, og [dren-

gen] var med og faktisk stillede sig op. Så på den måde har det været positivt også, for han var jo nærmest stemplet, da han kom ud. Han var jo farlig, og der er der også røget nogen venner, og der er nogen, der ikke må komme her, men det er ligesom udjævnet."

(Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger, s. 172f)

Det viser forskning og undersøgelser

Manglende sammenhæng og kontinuitet

En central kritik af de hidtidige ungdomssanktionsforløb har været manglende samarbejde og kontinuitet. Kritikken bygger bl.a. på nogle af de undersøgelser, der er gennemført af ungdomssanktionsforløbene.

Socialforskningsinstituttets evaluering af ungdomssanktionen peger bl.a. på manglende samarbejde mellem kommuner og institutioner, og at der fra begge parter side er rejst kritik af den anden part.⁴⁸ Institutionerne kritiserer kommunerne for ikke at udarbejde de lovpligtige handlingsplaner, og at kommunerne er for langsomme til at finde en fase 2 institution.

Kommunerne kritiserer institutionerne for ikke at kunne magte opgaven. Bl.a. påpeger nogle, at der sker overflytning mellem sikrede institutioner i tilfælde af konflikter. Sagsbehandlerne mener, at institutionerne burde kunne håndtere disse problemer.

Et andet element, der ifølge SFIs evaluering ligeledes belaster samarbejdet, er, at der er uklarhed om ansvarsfordelingen mellem kommuner og institutioner. Der er i undersøgelsen eksempler på dels situationer, hvor sagsbehandlerne oplever, at institutionerne har truffet beslutninger, som de (sagsbehandlerne) mener påhviler kommunen at træffe afgørelse om; dels situationer, hvor sagsbehandlerne oplever, at institutionerne beder kommunerne træffe beslutninger om forhold, som institutionerne efter kommunernes mening selv burde tage ansvar for.

Samarbejdet vanskeliggøres bl.a. af de mange miljøskift. De tre faser, der udgør rammen i ungdomssanktionen medfører, at der som minimum vil være to miljøskift for den unge undervejs i sanktionsforløbet, nemlig mellem 1. og 2. fase og mellem 2. og 3. fase. Justitsministeriet finder i sin analyse af de første 148 idømte ungdomssanktioner, at tre ud af fire unge har oplevet ekstra eller uplanlagte overførsler til anden institution eller opholdssted, dvs. overførsler, der ikke indgår i et standardforløb for ungdomssanktionen.⁴⁹ De unge, der har oplevet ekstra eller uplanlagte overførsler har i gennemsnit haft mere end to ekstra overførsler.

Koordinering og case management

Manglende sammenhæng og kontinuitet har også præget andre sektorer, hvor borgerne har været afhængige af flere myndigheder og institutioner. Det gælder eksempelvis patientforløb i sundhedsvæsenet, hvor det ofte har skortet på sammenhæng og kontinuitet i forbindelse med udskrivelser herunder overgangen fra sundhedsvæsenet til kommunernes socialforvaltning.

Problematikken med den manglende sammenhæng og kontinuitet har medført, at der inden for en række områder med komplekse patientforløb er etableret forløbskoordinatorer eller case manager, der netop har til opgave at sikre sammenhæng og kontinuitet og hjælpe patienten med kontakt til andre systemer.⁵⁰

Case manager modellen er bl.a. afprøvet i psykiatrien i Nordjyllands Amt som en udgående funktion, der bl.a. har til opgave at støtte og engagere brugeren og netværket, at sørge for at tilvejebringe relevante tilbud samt at være koordinator eller tovholder i forhold til samarbejdspartnerne. Resultatet af projektet er færre senge-dage for psykiatriens brugere. Desuden oplever brugerne, at de er involveret i deres egen situation som medspillere og borger. De har fået de informationer, der vedrører dem selv, og de deltagere i højere grad end før aktivt i tilrettelæggelsen af deres eget liv.⁵¹

Igennem de senere år har forskellige modeller set dagens lys for at skabe sammenhæng og sikre samarbejde og inddragelse af børn, unge og forældre. Netværksmødet er en af disse modeller.

Kontaktperson

De koordinatorer, som de unge sanktionsdømte skal have tildelt, skal også fungere som kontaktpersoner. Blandt de første ungdomssanktionsdømte, som indgår i Justitsministeriets analyse, havde seks ud af 142 en kontaktperson i fase 1, 49 fik tilbudt en kontaktperson i 2. fase, hvoraf 46 tog imod, mens ¾ af de unge havde en kontaktperson i tredje fase.⁵²

SFI konkluderer i sin evaluering, at der blandt de ti forløb, der indgår i analysen, er flere tegn på en positiv udvikling hos de unge, der har haft en kontaktperson, og som har haft et godt forhold til denne. Kontaktpersonen er for nogle unge en personlig støtte og ven, mens andre unge primært anvender deres kontaktperson som formidler til kommunen og sagsbehandleren. Kontaktpersonordningen ser også ud til at have positiv indflydelse på mulighederne for at inddrage den unges forældre og andre fra de hjemlige omgivelser, end der ellers er under anbringelsen.⁵³

Netværksmøder

Et netværksmøde er et møde, hvor familien, sagsbehandleren og det private og professionelle netværk samles. Form og dagsorden defineres af koordinatoren. I forhold til planlægning og afvikling af mødet skal den unge, familien og netværket inddrages, hvilket vil skabe grobund for ejerskab til møde og opgaveløsning. Netværksmødet er netop den unges og familiens forum, hvor de kan få grundig information og blive reelt involveret. Et netværksmøde kræver derfor tid – også til forhold som kan virke banale, indlysende eller logiske for det professionelle netværk.

Det giver ofte sig selv, hvem der i det professionelle netværk er relevante at inddrage. Langt vanskeligere er det i det private netværk. Årsagen er, at de professionelle ikke altid ved, hvem der reelt har indflydelse på den unges valg og beslutninger. Det kan også ske, at de ikke

synes om den pågældende, som kan være en kammerat, der ikke er 'det bedste selskab' for den unge.

Imidlertid er det både meningsfuldt og hensigtsmæssigt at invitere selv den besværlige kæreste eller kammerat til netværksmødet. I modsat fald kan de påvirke den unge til at træffe uhensigtsmæssige beslutninger og fastholde ham eller hende i problemerne.

En afdækning af den unges netværk kan ske ved at udarbejde et netværkskort⁵⁴ sammen med den unge. Kortet belyser det reelle netværk og danner grundlag for et samarbejde om, hvem der skal inviteres til mødet.

Klefbeck og Ogden påpeger, at hvis ikke mødet domineres af myndighederne, vil der være gode muligheder for at sætte gang i en proces (netværksspiral), hvor mødet kan finde frem til nuancerede problemstillinger og handlingsforslag.⁵⁵

Netværksmøde - Planlægning og afvikling⁵⁶

Formål

Tryghed i samarbejdet gennem en tydeligt defineret opgavefordeling. Det sker ved at inddrage både det professionelle og private netværk.

Gevinst:

- Koordinerede indsatser.
- Den unge, forældre og netværk inddrages.
- Netværkets ressourcer afklares.
- Ansvar og opgaver fordeles.
- Kontinuitet i behandlingen mellem faserne og mellem udskrivning og efterværn.

Metodiske elementer

1. Planlægning

Inddrag den unge og familien i valg af emner til dagsordenen, i valg af hvem der skal inviteres, og hvor mødet skal foregå. Præsenter forslag til punkter til dagsorden og forslag til mødedeltagere. Det er som regel hensigtsmæssigt at pege på et neutralt mødested.

I forbindelse med den konkrete planlægning af et møde er det godt at overveje:

- Hvornår og hvor skal mødet holdes – tid og sted formidles i god tid – tidspunkt og varighed skal tage hensyn til deltagernes rejsetid og fremmødemuligheder.

- Hvem inviterer?
- Hvem formulerer dagsordenen?
- Hvem er mødeleder?
- Hvem tager mødenotat, og hvilken karakter har notatet – beslutningsnotat, arbejdsrapport, referat?

2. Dagsorden til mødet

- Hvem har taget initiativ til mødet? Hvad er baggrunden for mødet?
- Hvad er formålet med mødet? Hvem skal bidrage med hvad? Hvad forventes der at komme ud af mødet?
- Formålet med mødet og samarbejdet formuleres gennem dagsordenen.
- Mødedeltagerne skal kunne forberede sig på at præsentere deres faglige beskrivelser og vurderinger - ressourcer og vanskeligheder.

3. Deltagere

Dagsordenen sætter deltagerkredsen og ikke omvendt. Kun de, der kan bidrage med nyt, skal med. Den unge er selvskreven. Se i øvrigt eksempel på mødedeltagere i kapitlerne 9-11.

Sagsbehandleren skal også deltage, således at der er to om den fælles opgave at lede mødet. Desuden repræsenterer sagsbehandleren den sociale myndighed med beslutningskompetence i børn og ungesagerne – herunder bevillingskompetencen i samråd med afdelingsleder.

Det kan være klogt at inddrage afdelingslede-

ren, hvis der er større og vidtrækkende beslutninger under opsejling.

Har den unge anden etnisk baggrund end dansk, bør koordinatoren være opmærksom på, hvorvidt der er behov for en tolk ved mødet. Såvel den unge som dennes forældre skal kunne følge med i samtalen og drøftelserne.

4. Mødeledelse

Det forudsættes at koordinatoren er mødeleder.

Mødeledelse kan beskrives som en projektlederfunktion, idet koordinatoren sammen med sagsbehandleren er de gennemgående personer ved den enkelte sag. Koordinatoren har dermed en projektlederfunktion og sikrer, at den gruppe professionelle, der på forskellig vis er involveret i opgaver med den unge, til enhver tid kender egne og andres opgaver. Derved skabes et udviklingsperspektiv i samarbejdet. Koordinatoren skal arbejde med at indtage en afbalanceret, nysgerrig og rammesættende position, som kontinuerligt sikrer, at alle samarbejder om at støtte den unge i dennes udvikling bedst muligt.

Koordinatorens opgave er at lede mødet, overholde tiden og øvrige formalia. En mødeleder bør forholde sig åbent og nysgerrigt til dagsordenen og til deltagerne. Mødelederen skal ved en stram styring sikre, at alle parter bliver hørt, at mødet afholdes i en anerkendende og respektfuld tone, og at der hele tiden er balance i dialogen mellem det private og professionelle netværk.

Koordinatoren indleder mødet og skitserer ram-

merne og spillereglerne for mødet.

Koordinatoren skal fastholde fokus på dagsordens punkter, sikre lydhørhed for deltagerne, samle op, konkludere og klarlægge de enkeltes opgaver i det videre forløb – som noteres.

Guidelines for mødeledelse

Koordinatoren skal sammen med sagsbehandleren være i stand til at arbejde med samarbejdsprocesser i forhold til de overordnede mål og mere konkrete delmål for den unges udvikling.

Koordinatoren byder velkommen og fortæller om baggrunden for mødet. Hvis der er udsendt en dagsorden, gennemgås denne, og den får deltagerens accept.

Koordinatoren sætter rammen for mødet ved at informere om den tid, der er til rådighed, om der skrives referat, hvem der orienteres om aftaler og beslutninger fra mødet, pauser o.l.

Koordinatoren er ansvarlig for, at alle mødedeltagere uden afbrydelse får mulighed for at fremlægge synspunkter. Koordinatoren opsummerer undervejs og introducerer næste punkt på dagsordenen.

Opgaven for koordinatoren er at høre hvert enkelt forslag, hver bekymring, hver optimistisk tilkendegivelse, hver tvivl, uden at tage stilling til den enkeltes synspunkt.

Som afslutning samler koordinatoren op, konkluderer og redegør konkret for, hvad der er aftalt og besluttet.

Værktøjskassen

Koordinatoren slutter af med at takke mødedeltagerne og tager afsked.

5. Det private netværks ansvar

Netværksmødet kan bl.a. afdække det private netværks ressourcer og afklare det ansvar, det private netværk kan bære. Det kan være bedre at invitere 'den besværlige kammerat' ind som en medspiller i netværksmødet end at holde ham udenfor som modspiller.

6. Forpligtende aftaler

Der er mange aktører i faserne i ungdomssanktionen og i efterværn. Netværksmødet er et rum for koordinering og for tydelige og forpligtende aftaler, hvor følgende spørgsmål afklares:

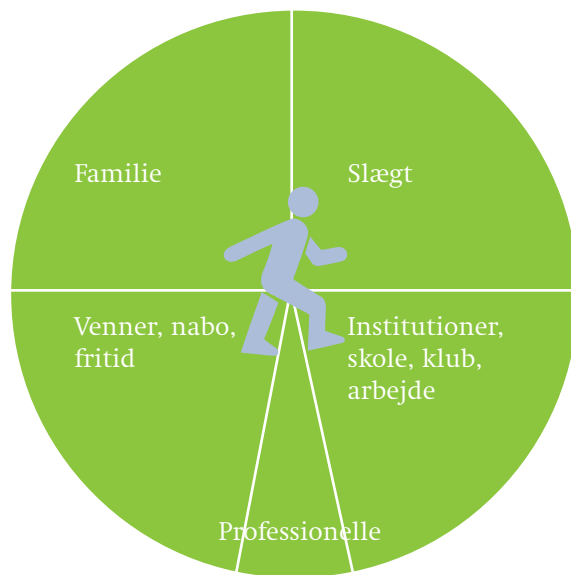
- Hvem har hvilke opgaver i forhold til den unge og hvornår?
- Hvis der er afvigelser fra plan A, hvordan og hvornår træder Plan B da i kraft?
- Hvilke opgaver ligger i det private netværk og hvilke i det professionelle?

Netværkskortlægning

At arbejde ud fra et netværksperspektiv indebærer, at man forsøger at få et overblik, opstiller hypoteser og formulerer behandlings- og handlingsstrategier. Her kommer man frem til, hvilke modsætninger, der findes mellem de forskellige

personer eller systemer, som personerne repræsenterer.⁵⁷

I nogle situationer kan et netværkskort være en god indfaldsvinkel. Opmærksomheden rettes mod noget konkret, og spørgsmålene, som opstår ved tegningen, opleves naturlige. Samtidig bliver det muligt for sagsbehandleren at få et overblik over komplekse familierelationer og dermed at få en større forståelse for den unges situation. Destruktive mønstre bliver tydeligere både for den unge, for koordinatorens og for sagsbehandleren. Brudte kontakter kan måske genoptages, eller konfliktfyldte relationer kan opdages og løses på en tilfredsstillende måde.⁵⁸

Noter til kapitel 5

48. Kofoed, Lene m.fl. (2005), Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. Ti unge og ni institutioner, s. 43ff.

49. Justitsministeriet (2006b), Ungdomssanktionens forløb.

50. F.eks. Sundhedsstyrelsen (2007), Forløbsprogram for kronisk sygdom. Generisk model. Udkast til høring. 3. maj 2007; og Psykiatrien i Nordjyllands Amt (2003), Slutevaluering: Kontakt og Støtte – et projekt i og efter sygehusopholdet.

51. Psykiatrien i Nordjyllands Amt (2003), op.cit.

52. Justitsministeriet (2006b), op.cit.

53. Kofoed, Lene m.fl. (2005), op.cit., 56ff.

54. Jensen, Peter og Esther Malmborg (2003): Metoder i indsatsen, Arbejdsmarkedsstyrelsen, s. 32ff

55. Klefbeck, Johan og Terje Ogden (1996a), Barn och nätverk. Ekologiskt perspektiv på barns utveckling och nätverksterapeutiska metoder i behandlingsarbetet med barn, s. 169.

56. Egelund, Marianne og Peter Friese (1992), Mennesker mødes – netværksterapi i arbejdet med børn og familier; samt Jensen og Malmborg (2003), op.cit.

57. Klefbeck og Ogden (1996a), op.cit., s. 166.

58. Hessle, Even (red.) (2003), Fokus på barn, familj och nätverk – metodutveckling i den sociale barnavården

Del 3. Forberedelse og sanktionens faser

Kapitel 6
Anholdt og varetægtsfængslet -
sagen begynder

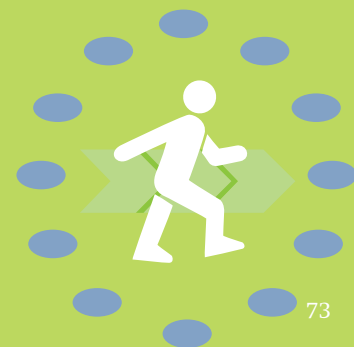
Kapitel 7
Undersøgelse og udredning

Kapitel 8
Indstilling og handleplan

Kapitel 9
Sanktionen indledes - fase 1

Kapitel 10
I åbent regi - fase 2

Kapitel 11
3. fase og efterværn

Anholdt og varetægtsfængslet Undersøgelse og udredning Indstilling og handleplan

1. fase 2. fase 3. fase

Kapitel 6. Anholdt og varetægtsfængslet – sagen begynder

Når en ung under 18 år bliver anholdt af politiet, skal de sociale myndigheder involveres. De skal blandt andet sende en repræsentant, der kan være til stede under afhøring som støtteperson for den unge. En repræsentant herfra skal være til stede under afhøringen som støtteperson for den unge. Hvis han eller hun skal varetægtsfængsles, herunder i varetægtssurrogat, skal de sociale myndigheder desuden hjælpe med at finde en egnet institution, hvor den unge kan opholde sig, indtil retssagen indledes.

Samtidig har de sociale myndigheder en opgave i relation til forældrene eller til den, der har forældremyndigheden.

Kommunen skal altså have et beredskab af socialrådgivere eller andre, der kan stå til rådighed for politi og anklagemyndighed på alle tider af døgnet, og i øvrigt være klar til at udarbejde en foreløbig handleplan inden syv dage efter politiets henvendelse.

Ung om ankomsten til den sikrede institution:

"Jeg var meget nede. Jeg kom ind, og de tog pænt imod. Jeg kom kl. 3 om natten. Så kom nattevagten ind og sagde, "skal du have noget at spise og drikke". Og jeg havde ikke spist i to dage. I arresten fik man

heller ikke ordentlig mad, det var sådan noget, man ikke havde lyst til at spise i hvert fald...det betød rigtigt meget, fordi altså alle de film, du har set, det er jo helt vildt i de der fængsler, og så bare det, at der kommer én, og du får noget at spise, og de er meget flinke, en stor ting."

(Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger, s. 77).

§ Det siger loven

Reglerne, der er relevante i forbindelse med anholdelse og varetægtsfængsling, findes bl.a. i Rigsadvokatens cirkulæreskrivelse fra 2007 om behandling af sager mod unge lovovertrædere.⁵⁹ Inden for servicelovens område er det bl.a. vigtigt at være opmærksom på lovens § 140, stk. 3 og 4, samt bekendtgørelse om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet (magtanvendelsesbekendtgørelsen).⁶⁰

Underretning af de sociale myndigheder og forældremyndigheden

Politiet skal underrette de sociale myndigheder, når en sigtet mellem 15 og 18 år skal afhøres, og

sigtelsen handler om overtrædelse af straffeloven eller forhold, der efter andre love kan medføre frihedsstraf. Politiet skal give besked til de sociale myndigheder i den kommune, hvor den sigtede bor.

Underretning om afhøring kan dog undlades, hvis afhøringen foretages i direkte forbindelse med, at den sigtede træffes under eller i umiddelbar tilknytning til lovovertrædelsen, og der ikke bliver spørgsmål om højere straf end bøde.

I andre tilfælde – det vil sige, når den unge ikke anholdes eller afhøres - skal de sociale myndigheder i den kommune, hvor den unge har bopæl, underrettes, såfremt den unge har begået kriminalitet, der ikke er bagatelagtig, og hvor der kan være behov for støtte fra de sociale myndigheder.

Når politiet underretter en kommune om, at en ung mellem 15 og 17 år skal afhøres hos politiet eller skal fremstilles i retten, skal kommunen sende en repræsentant:⁶¹

- når den pågældende efter det oplyste ikke tidligere har været sigtet,
- når der efter det oplyste kan blive tale om fremstilling i retten med varetægtsfængsling af den pågældende,
- når den pågældende selv eller dennes forældre efter det oplyste ønsker, at en repræsentant for kommunen er til stede,
- når den unge som sigtet eller tiltalt bliver fremstillet i retten til grundlovsforhør eller afhøring.

Anholdes den unge eller skal han eller hun afhøres, underrettes den unges forældre eller indehaveren af forældremyndigheden så hurtigt som muligt.⁶² Hvis den unge er anbragt uden for hjemmet, er det den unges opholdssted, der skal informeres. Der kan ske en udsættelse af underretningen, hvis efterforskningen gør det nødvendigt.⁶³

Ved afhøring af den unge bør forældrene som hovedregel være til stede. Politiet bør kun nægte forældrene at overvære afhøringen, hvis det er nødvendigt af hensyn til efterforskningen.

Varetægtsfængsling

En sigtet kan varetægtsfængsles, når der er begrundet mistanke om, at han har begået en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i mindst et år og seks måneder, og hensynet til retshåndhævelsen kræver

- at det antages, at vedkommende vil unddrage sig retsforfølgning af sagen eller fuldbyrdesen af dommen,
- at der er frygt for, at vedkommende på fri fod vil begå ny lovovertrædelse,
- at det antages, at vedkommende vil vanskeliggøre efterforskningen i sagen, navnlig ved at fjerne spor eller ved at advare eller påvirke andre.

Der kan desuden ske varetægtsfængsling ved særlig bestyrket mistanke om:

- Lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i seks år eller mere. Desuden kan hensynet til retshåndhævelsen kræve, at sigtede ikke er på fri fod.

- Trusler eller overgreb mod personer i offentlig tjeneste (straffelovens § 119); trusler eller overgreb på vidner (straffelovens § 123), grov forstyrrelse af ro og orden efter aftale eller sammen med andre på offentligt sted (§ 134 a), vold eller legemsangreb mod andre (straffelovens §§ 244-246), hensætte eller forlade nogen i hjælpeløs tilstand (§ 250), udsætte andres liv eller forlighed for fare (§ 252), hvis lovovertrædelsen efter oplysningerne om forholdets grovhed kan ventes at ville medføre en ubetinget dom på fængsel i mindst 60 dage, og hvis hensynet til retshåndhævelsen skønnes at kræve, at sigtede ikke er på fri fod.

Retten kan, selv om betingelserne for varetægtsfængsling er opfyldt, ifølge retsplejelovens § 765 beslutte at anvende mindre indgribende foranstaltninger, såkaldt varetægtsurrogat, hvis formålet med varetægtsfængslingen alligevel bliver indfriet. Forudsætningen er, at den sigtede samtykker. Retten kan for eksempel bestemme, at sigtede skal opholde sig på et egnet hjem eller på institution.⁶⁴

Hvis den unge indvilger i at blive anbragt på en sikret døgninstitution, og hvis der er tale om fortsat anholdelse eller varetægtsfængsling, skal anklagemyndigheden nedlægge påstand om en sådan anbringelse. (Se senere vedrørende anbringelse og visitation). I særlige tilfælde – hvor det vurderes som forsvarligt – har anklagemyndigheden mulighed for at nedlægge påstand om anbringelse i åben døgninstitution – eventuelt med skærpet overvågning.⁶⁵

Reglerne om varetægtsurrogat kan fraviges,

hvis sigtelsen angår særlig grov eller farlig kriminalitet.

Varetægtsurrogater kan som nævnt kun anvendes med samtykke fra sigtede. Selv om sigtede er under 18 år, er samtykke fra forældremyndigheden ikke påkrævet.

Rigsadvokaten henstiller til, at anklagemyndigheden udformer sin påstand om anbringelse på en sådan måde, at der er tale om anbringelse på et egnet hjem eller institution og ikke på en konkret institution. Dermed er det unødvendigt at involvere retten, hvis den unge flyttes fra en institution til en anden.⁶⁶

Varetægtsfængsling i isolation af unge kan kun ske undtagelsesvis og kun under helt ekstraordinære omstændigheder. Varetægtsfængsling i isolation af unge under 18 år må aldrig finde sted i længere sammenhængende tidsrum end fire uger, med mindre sigtelsen angår en forsætlig overtrædelse af straffelovens kapitler 12 og 13 (terrorisme mv.) jf. retsplejelovens § 770 c, stk. 5.

Hvor 15-17-årige ikke kan anbringes i varetægtsurrogat, for eksempel på grund af pladmangel på sikrede institutioner, anbringes han eller hun som udgangspunkt i et arresthus så vidt muligt i nærheden af det sted, hvortil han eller hun har personlig tilknytning. Placeringen skal tage hensyn til, at den unge bedst muligt skal beskyttes mod uheldig påvirkning fra medindsatte. Den unge må ikke uden godkendelse fra Direktoratet for Kriminalforsorgen dele opholdsrum med indsatte, der er fyldt 18 år.⁶⁷

Anbringelse på og visitation til sikret institution

De formelle regler om anbringelse på og visitation til sikret institution findes i magtanvendelsesbekendtgørelsens § 15.

Ifølge § 15, stk. 1, kan en sikret institution anvendes til unge i følgende tilfælde:

1. Når det er absolut påkrævet for at afværge, at den unge skader sig selv eller andre, og at risikoen for det ikke kan undgås forsvarligt ved lempeligere forholdsregler.
2. Når det i en indledende iagttagelsesperiode er absolut påkrævet for at tilvejebringe et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling.
3. Når det på baggrund af iagttagelsesperioden fastslås, at det er absolut påkrævet, at der iværksættes et længerevarende behandlingsforløb på en sikret afdeling.
4. Når opholdet træder i stedet for varetægtsfængsling, jf. retsplejelovens § 765.
5. Hvis opholdet er et led i afsoning, jf. § 78, stk. 2, i lov om fuldbyrdelse af straf m.v., og betingelserne i nr. 1, 2 eller 3 samtidig er opfyldt.
6. Hvis opholdet er et led i en idømt foranstaltning, jf. straffelovens § 74 a.
7. Hvis der er tale om udlændinge under 15 år, der ikke opholder sig lovligt i Danmark, jf. §§ 11-13.

I forbindelse med ungdomssanktionen er pkt. 4 og 6 relevant. De nærmere regler om varetægtsfængsling skal behandles her, mens reglerne, der er knyttet til pkt. 6, behandles i kapitel 9 om fase 1.

I følge § 15, stk. 4, kan kommunalbestyrelsen i opholdskommunen træffe afgørelse om at anbringe en ung i en sikret afdeling, hvor opholdet træder i stedet for varetægtsfængsling, jf. stk. 1, nr. 4. Afgørelsen skal meddeles den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der fører tilsynet med den sikrede afdeling. Derudover skal den stedlige kommune, hvor anbringelsesstedet er beliggende, informeres, jf. servicelovens § 69, stk. 1. Årsagen er, at denne kommune bl.a. har ansvaret for anbragte børns og unges skolegang.

Har kommunalbestyrelsen truffet afgørelse i henhold til stk. 4, skal den samtidig i forhold til bekendtgørelsens § 15, stk. 8, beslutte, på hvilken institution eller afdeling anbringelsen skal finde sted.⁶⁸

Ovennævnte er de formelle regler vedrørende visitationsprocessen i forbindelse med varetægtsfængsling. I praksis kan det være politiet og de sikrede institutioner, der udfører visitationen.

De tidligere amter⁶⁹ og Københavns Kommune indførte i 2001 en særlig visitationsordning med henblik på at fremme samarbejdet om placering af unge i varetægtssurrogat på en sikret døgninstitution. Hovedelementet i ordningen er følgende:

Når politiet eller kommunen står med en ung, der skal placeres på en sikret døgninstitution i varetægtssurrogat, retter parterne henvendelse til den sikrede institution, hvor man ønsker, den unge skal placeres. Er der ikke plads, overtager

den pågældende institution opgaven med at finde den bedst egnede alternative placering. Er der plads, afgiver institutionen et tilbud til politiet og kommunen. Er der ingen ledige pladser, er det institutionens ansvar at informere kommune og politi om dette.

Politi eller kommune er altså forpligtet til:

- At tage kontakt til én af de sikrede institutioner. Ved kontakten at meddele kriterier (geografisk præference, den unges forbindelser med andre fængslede i varetægtssurrogat).

Den sikrede institution er forpligtet til:

- I et samarbejde med de øvrige sikrede døgninstitutioner at følge op på en henvendelse inden for relativt kort tid – under hensyn til ønskerne for det pågældende varetægtssurrogat. Og at sørge for, at politi og kommune får tilbud eller afslag på henvendelsen.⁷⁰

Besøgs-, brev- og telefonkontrol under varetægtsfængslingen

Politiet kan over for unge, der er anbragt i sikrede afdelinger i varetægtssurrogat, og hvis hensynet til efterforskningen kræver det, modsætte sig, at den unge modtager besøg. Politiet kan også kræve, at besøg finder sted under kontrol. Politiet kan også forlange at gennemse og standse breve til eller fra den unge og forbyde, at den unge foretager telefonsamtaler eller har anden kommunikation med personer uden for institutionen eller forlange, at telefonsamtaler og anden kommunikation overhøres.

Træffer politiet beslutning om kontrol, skal den unge underrettes om beslutningen, og han eller hun kan forlange, at beslutningen forelægges for retten til afgørelse. Retten kan efter retsplejelovens regler bestemme, at unge, der er anbragt i sikrede afdelinger i stedet for varetægtsfængsling helt eller delvis afskæres kontakt med andre.

Den unge har dog altid ret til ukontrolleret besøg af sin forsvarer og til ukontrolleret brevveksling med en række myndigheder, institutioner og personer.⁷¹

Information om reglerne om magtanvendelse

I henhold til magtanvendelsesbekendtgørelsens § 35 skal institutionens leder sikre sig, at den anbragte unge og forældremyndighedens indehaver er bekendt med reglerne i bekendtgørelsen. Det gælder bl.a. dem, der giver adgang til at klage til henholdsvis Ankestyrelsen, kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune og det sociale nævn samt regler om den unges ret til at indbringe afgørelser for retten.⁷² Bekendtgørelsen skal gennemgås med den unge og udleveres til forældrene.

Foreløbige handleplaner i forbindelse med kriminalitet

Når en ung under 18 år har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, har kommunen jf. servicelovens § 140, stk. 3, pligt til at udarbejde en handleplan. Formålet er at sikre en planlagt og kontrolleret indsats med henblik på at forpligte den unge, forældrene og forvaltningen i et gensidigt samarbejde for at hjælpe den unge på rette vej. Hensigten er at fastholde

forældrenes og kommunernes ansvar.

Begrebet 'anden alvorlig kriminalitet' omfatter bl.a. voldtægt, røveri, grovere former for hærværk og tyveri samt forsøg på sådanne forbrydelser. Det er ikke et krav, at den unge er dømt, eller at det på anden måde er bevist, at den unge faktisk har begået voldskriminalitet eller anden form for alvorlig kriminalitet.

Handleplanen skal udarbejdes i samarbejde med den unge og dennes familie. I kommunens overvejelser indgår således den unges og familiens motivation til at indgå i et samarbejde med henblik på at forebygge ny kriminalitet.

I følge servicelovens § 140, stk. 4, skal kommunen senest syv dage efter, at kommunen har modtaget dokumentation fra politiet om den begåede kriminalitet, udarbejde en foreløbig handleplan. Kravet om de syv dage vedrører alene den foreløbige handleplan. Her skal kommunen tage stilling til, hvad der her og nu skal gøres for at hindre den unge i at begå ny kriminalitet. Det kan for eksempel være at arrangere et møde med den unge og forældrene eller at tilknytte en kontaktperson. Den foreløbige plan indebærer mulighed for efterfølgende justeringer, når den unges situation er undersøgt yderligere. Kommunen har ansvaret for at tilrettelægge den konkrete indsats.

I de tilfælde, hvor der tidligere er udarbejdet en handleplan for indsatsen, er lovens krav opfyldt. Det kan for eksempel være i forbindelse med en foranstaltning efter servicelovens § 52. I de tilfælde skal der ikke udarbejdes en selvstændig

handleplan. Den begåede kriminalitet kan dog danne grundlag for at overveje en revision.

Viser det sig at være hensigtsmæssigt at indstille den unge til en ungdomssanktion, skal der udarbejdes en handleplan efter § 140, stk. 1. Årsagen er, at dommen til ungdomssanktion indebærer anbringelse uden for hjemmet efter § 52, stk. 8. Se i øvrigt kapitel 8 om indstilling og handleplan.

Den unges rettigheder i forhold til sagens efterforskning

Den unge er som sigtet den ene part i straffesagen, hvilket medfører en række partsbeføjelser, som navnlig består i:

- Retten til at overvære retsmøder. (Indenretlig partsoffentlighed).
- Retten til at få kendskab til sagens dokumenter og øvrige materiale. (Aktindsigt).
- Retten til at udtale sig om processtoffet. (Kontradiktion).

En sigtet er berettiget til at vælge en forsvarer. Er den sigtede under 18 år og har vedkommende ikke indgået ægteskab, tilkommer valget i følge retsplejelovens § 730 forældremyndighedens indehaver, idet denne er berettiget til at optræde på sigtedes vegne.

Den sigtedes forsvarer har adgang til at gøre sig bekendt med politiets materiale om sagen jf. retsplejelovens § 729 a, stk. 3. Forsvareren må ikke uden politiets samtykke overlevere materialet til sigtede eller andre. Forsvareren er dog, medmindre denne har fået et særligt pålæg om

ikke at videregive oplysninger, både berettiget og forpligtet til at diskutere sagen med den sigtede.

En mor om samarbejdet med den sikrede institution:

"Min søn sad i Vestre Fængsel i 4 dage, hvorefter han kom til Bakkegården. De ringede op til mig og fortalte, hvordan konditionerne var for kontakt. Det var en fin samtale. De blev også inddraget i mine samtaler med ham under mine besøg på Bakkegården. Alt i alt fik de en meget afslappet holdning til mig som mor, jeg følte mig bakket op, og jeg gav kredit for deres tilgang."

(Vestsjællands Amt (2006), Brugerundersøgelse – Bakkegården, s. 21)

Roller og opgaver

Politi

Når en person under 18 år anholdes, skal politiet kontakte forældremyndighedshaverne og de sociale myndigheder. Politiet tager kontakt til en sikret institution, hvis den unge skal placeres på en sådan. Herefter overtager institutionen opgaven med at finde en plads til den unge. Den kontakt bør finde sted før grundlovsforhøret.

Formelt set er det den unges opholdskommune, som har ansvar for, at den unge bliver anbragt på en sikret institution, hvis politiet skønner, at det

er nødvendigt. I praksis kan det være politiet, der tager kontakt til institutionen. Hvis ikke det lykkes at finde en plads på en sikret institution, er det politiets opgave at anbringe den unge i et arresthus under passende forhold. Det bør imidlertid være en midlertidig foranstaltning, med mindre andre forhold taler imod dette.

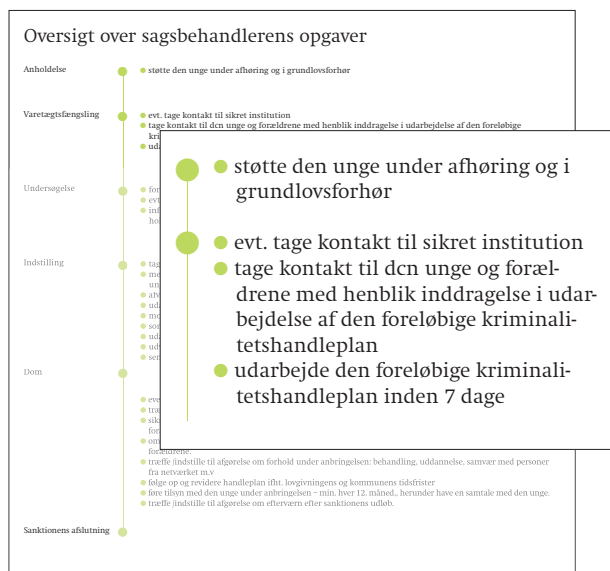
De sociale myndigheder og sagsbehandleren

De sociale myndigheder i den unges opholdskommune har pligt til at stille en repræsentant til rådighed ved afhøringer af den unge. Repræsentanten skal under afhøringen støtte og påse, at afhøringen foregår med en skånsomhed, der er afpasset sagens karakter og barnets eller den unges alder. Endvidere skal repræsentanten forholde sig neutral under afhøringen og må ikke deltage aktivt i udspørgningen. Kommunen skal derfor have et beredskab, som på alle tider af døgnet kan stille med en socialrådgiver eller anden kvalificeret person, der kan være til stede under afhøringen. De sociale myndigheder kan også assistere politiet i kontakten med forældrene eller forældremyndighedshaverne.

Sagsbehandleren skal som repræsentant for de sociale myndigheder i opholdskommunen, desuden sammen med politiet både sørge for at anbringe den unge i varetægtssurrogat og for at meddele dette til relevante myndigheder.

Når den unge er placeret i varetægtssurrogat, skal kommunen igangsætte en § 50 undersøgelse, vurdere den unges egnethed til en ungdoms-sanktion samt udarbejde en handleplan.

Figur 6.1 Sagsbehandlerens opgaver

Den sikrede institution

Når politiet eller kommunen kontakter en sikret institution med henblik på en anbringelse i form af varetægtsurrogat, overtager institutionen opgaven med at finde en plads. Hvis ikke institutionen selv har plads, undersøges det, hvilke andre institutioner, der bedst opfylder de ønsker, politiet eller kommunen har. Hvad enten det lykkes at finde en plads eller ej meddeles det hurtigst muligt til politiet.

Den sikrede institution indgår endvidere ofte i arbejdet med at udrede den unge og skal udfærdige en pædagogisk udtalelse om ham eller hende og opholdet på institutionen.

Anklagemyndigheden

Anklagemyndigheden skal normalt nedlægge påstand om anbringelse på sikret institution, hvis den unge giver samtykke til varetægtsurrogat. Det gælder ved fortsat opretholdelse af anholdelse eller varetægtsfængsling. Anklagemyndigheden kontakter herefter kommunen for at få dennes vurdering af, hvorvidt den unge vil have gavn af en ungdomssanktion.

Forsvareren

Det er forsvarerens opgave under efterforskningen og retsmødet at varetage den unges interesser.

Det viser forskning og undersøgelser

Unge, som begår kriminalitet

I 2005 blev der i alt truffet 6752 strafferetlige afgørelser rettet mod unge i alderen 15-17 år, hvilket svarer til 29 afgørelser pr. 1000 unge i aldersgruppen. Tallet og andelen er en stigning i forhold til 1995. Samlet set er antallet af sager med unge, der kommer i konflikt med straffeloven, vokset med 11 % mellem 1995 og 2005 med en meget markant stigning fra 2003 til 2004. Hvis man tager højde for, at årgangenes størrelse varierer, er stigningen på 9 %.⁷³

I perioden mellem 1995 og 2005 er det andelen af straffesager mod unge, der begår grovere kriminalitet, der er vokset.⁷⁴ Andelen af unge, som begår gentagne tilfælde af kriminalitet, har i samme periode været nogenlunde konstant, mens antallet af unge, som ikke begår kriminalitet er vokset.⁷⁵ Det er altså en mindre kerne af unge, som står for en stadig større del af den

samlede kriminalitet.

I forhold til antallet af voldssager er der mellem 1995 og 2005 sket mere end en fordobling i antallet af sager. Der er her tale om både simpel vold og alvorligere vold. Der er dog sket et fald fra 2004 til 2005. Når det drejer sig om vold mod personer i offentlig tjeneste, er der fra 1995 til 2005 sket næsten en firedobling i antallet af sager.⁷⁶

Varetægtsfængsling

82 % af de unge, der bliver idømt ungdomssanktion, har været varetægtsfængslet inden dommen. Heraf har 75 % siddet i surrogat i hele varetægsperioden, mens 13 % har været i surrogat en del af tiden. Det betyder, at godt en fjerdedel i løbet af deres varetægtsfængsling har tilbragt dele eller hele tiden i et arresthus. I gennemsnit har de unge været varetægtsfængslet i godt to måneder.⁷⁷ Den periode, de sidder i varetægt, påvirker ikke længden af ungdomssanktionen, da den ikke fraregnes afsonings- eller afviklings-tiden.

Anbringelseskriterium på de sikrede institutioner

I løbet af perioden 1/1 2000 – 21/12 2003 er der i alt 1074 unge, som i kortere eller længere tid har været anbragt i en af landets sikrede institutioner.⁷⁸ Der har været en stigning i antallet af anbringelserne.

Tabel 6.1 Antallet af anbringelser på sikrede afdelinger

Årstal	Antal unge Projekt FOKUS	Antal anbringelser Danske Regioner
2000	296	350
2001	353	509
2002	393	750
2003	423	726
2004		741
2005		861
2006		898

25 % af de unge har haft ét eller flere forløb i de fire år, opgørelsen dækker.⁷⁹

Når man ser på anvendelsen af de sikrede afdelinger, er der tre overordnede kategorier af anbringelser:

- Administrative afgørelser: Farlighed, pædagogisk observation, længerevarende behandling og 'øvrige'.
- Varetægtssurrogat.

- Afvikling af straf; alternativ afsoning, ungdomssanktion.

I 2006 er der følgende fordeling af anbringelserne.⁸⁰

Tabel 6.2 Anbringelsesgrundlag for anbringelser på sikrede institutioner

	Antal	Procent
Administrativ afgørelse	51	6
Varetægtsurrogat	638	71
Afvikling af straf	209	23
I alt	898	100

Størstedelen af de unge, som befinder sig på de sikrede institutioner, sidder altså i varetægtsurrogat.

Ankomst til den sikrede institution

I Teori og Metodecentrets analyse af de sikrede institutioner tilkendegiver de unge interviewede, at det er meget bedre at være på en sikret institution end at opholde sig i arresten.⁸¹ Udtalelserne peger i retning af, at de i forløbet op til anbringelsen på den sikrede afdeling har oplevet stor usikkerhed, utryghed og uvished om, hvad der skulle ske. De unge har således haft tegn på krisereaktioner og tab af virkelighedsopfattelse. Alle de interviewede har dog oplevet, at personalet på de sikrede afdelinger har taget meget positivt imod dem og har givet dem den fornødne omsorg.

Opmærksomhedspunkter

Organisering af et beredskab uden for forvaltningens åbningstid

Flere kommuner har gode erfaringer med at etablere et beredskab, hvor forvaltningens erfaringer sagsbehandlere på skift kan tilkaldes på politiets foranledning, når en ung under 18 år skal afhøres.

Formålet er, at kommunen så tidligt som muligt involveres i de forhold, som de sociale myndigheder har ansvaret for. I nogle tilfælde, bl.a. når det drejer sig om unge, der er anbragt uden for hjemmet på det tidspunkt, de begår kriminalitet, kan det være den stedlige kommune, der bistår den unge ved afhøring ved politiet. Den unges opholdskommune skal i sådanne tilfælde orienteres så hurtigt som muligt. Opholdskommunen har pligt til hurtigt at vurdere, om der er behov for at iværksætte hjælpeforanstaltninger for den unge og dennes familie.

Afhøring af de unge

Det er kommunens pligt at underrette forældrene om en forestående afhøring af deres søn eller datter, medmindre forældrene allerede er orienteret af politiet.

Kommunens repræsentant er til stede – eventuelt sammen med forældrene – under afhøringen, men skal forholde sig neutral og må ikke deltage aktivt i udspørgningen. Efter afhøringen bør sagsbehandleren følge op på begivenheden ved en samtale med den unge og forældrene; det bør ske enten umiddelbart efter afhøringen eller ganske kort tid efter.

Hvis politiet ikke kan få kontakt med forældrene, eller hvis disse ikke ønsker at overvære afhøringen, er det repræsentantens opgave at sørge for, at den unge kommer hjem i de tilfælde, hvor den unge ikke skal fastholdes i varetægtssurrogat. Samtidig skal sagsbehandleren orientere forældrene om hændelsesforløbet.

De unges situation

Det er væsentligt at være opmærksom på, at flere af de unge befinder sig i en krisesituation, lige som de mangler virkelighedsfølelse, når de anholdes og anbringes i varetægtssurrogat. Den unges forældre kan befinde sig i en tilsvarende tilstand. Det er vigtigt, at den unge og forældrene bliver informeret så godt som muligt om, hvad der skal ske, og at de forskellige aktører, herunder kommunen og den sikrede institution, er parat til at udføre deres opgaver i forbindelse med anholdelse og anbringelse.

Eksempel fra databasen 'God social praksis': Særlig indsats overfor unge kriminelle i Odense Kommune

Formål og baggrund

Odense Kommune har etableret et specialafsnit til sagsbehandling af børn og unge, som begår alvorlig kriminalitet. Baggrunden er, at det ofte er komplicerede sager, der involverer mange forskellige aktører og problemer. Ved at samle sagerne i et afsnit får sagsbehandlerne erfaring med netop denne type sager. Det øger den faglige viden og sikrer et godt grundlag for at træffe afgørelser. Den enkelte unge oplever en kvalificeret sagsbehandler, der har et indgående kendskab til problematikker på området og dermed er bedre rustet til at takle de udfordringer, der måtte være for den unge.

Målgruppe

Unge mellem 15 og 18 år, der har begået alvorlig kriminalitet. Det vil sige kriminalitet, som giver mulighed for varetægtsfængsling eller ubetinget fængselsstraf eller betinget straf med vilkår. Desuden unge, der begår kriminalitet gentagne gange.

Fremgangsmåde og organisering

Hver sagsbehandler har et antal sager, som de er ansvarlige for. Det inkluderer bl.a. samtaler med den unge og hjemmebesøg. En gang om ugen holdes personalemøde. Her drøftes og udveksles

informationer om både interne forhold og sager. Specialafsnittet har fem socialrådgivere. Hver socialrådgiver har ansvar for maksimalt 20 sager. Kommunens øvrige Børn og Unge distriktskontorer har ansvar for ca. 40 sager.

Følgende sagstyper i forhold til unge, der har begået kriminalitet, behandles i Specialafsnittet:

- Alle sager, hvor anbringelse af børn og unge uden for hjemmet hovedsagligt er sket på grund af kriminalitet samt sager, hvor der vurderes at være anbringelsesgrundlag af samme årsag.
- Næsten alle sager, der bringes til drøftelse i 'Samråd vedr. unge kriminelle' herunder alternative afsoninger jf. straffuldbyrdslovens § 78, stk. 2.
- Alle sager, hvor der er sket varetægtsfængsling.
- Alle sager, hvor egnethed til ungdoms-sanktion er på tale.
- Sager med kriminalitet af en sådan art, at der er udarbejdet kriminalitetshandleplan efter indstilling fra Ungeafsnittet/distriktskontoret.
- Sager med førstegangs kriminalitet efter begrundet indstilling fra Ungeafsnittet/distriktskontoret.
- Sager med småkriminelle mindre søskende til unge, der sagsbehandles i Specialafsnittet.

Specialafsnittet er desuden ansvarlig for svarskrivelser til politimesteren på baggrund af anklagemyndighedens henvendelser om skriftlige udtalelser fra kommunen.

Visitation

Distriktskontorerne indstiller til visitation i Specialafsnittet, der holder ordinært visitationsmøde en gang om måneden. På mødet deltager leder, souschef, en miljømedarbejder fra Ungeafsnittet samt den socialrådgiver, der har sagen og som fremlægger den. Distriktsleder og lederen af Specialafsnittet kan beslutte at visitere specielle og komplicerede sager uden om visitationsudvalget. Det sker i de tilfælde, hvor det vurderes at være formålstjenligt med sagsbehandling i Specialafsnittet.

Noter til kapitel 6

59. Cirk. nr. 9819 af 12. juni 2007, Meddelelse om behandlingen af sager mod unge lovovertrædere.
60. Bek. nr. 893 af 9. juli 2007, Bekendtgørelse om magtanvendelse over for børn og er anbragt uden for hjemmet.
61. Bek. nr. 79 af 4. februar 1998 § 1, Bekendtgørelse om kommunens bistand til børn og unge i forbindelse med uden- og indenretlig afhøring.
62. Underretning kan undlades, hvis kriminaliteten er af helt bagatelagtig karakter, eksempelvis ved mindre overtrædelser af færdselsloven og politivedtægten, og det skønnes, at det vil være tilstrækkeligt, at forholdet mundtligt påtales over for den unge. Underretning kan aldrig undlades ved overtrædelse af straffeloven, lov om euforiserende stoffer og våbenloven. Cirk., nr. 9819 af 12. juni 2007, op.cit., pkt. 3.2.
63. Ibid.
64. Retsplejelovens § 765, stk. 2, 3. pkt.
65. Cis. nr. 11167 af 10. april 1984, Cirkulæreskrivelse om vare-tægtsanbringelse af 15-17-årige.
66. Cirk., nr. 9819 af 12. juni 2007, op.cit., pkt. 3.3.2.
67. Bek. nr. 390 af 17. maj 2001, Bekendtgørelse om behandlingen af 15 - 17-årige, der anbringes i kriminalforsorgens institutioner.
68. Bek. nr. 893 af 9. juli 2007, Bekendtgørelse om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet.
69. I forbindelse med kommunalreformen 1. januar 2007 overgik driften af de sikrede afdelinger til regionerne, samtidig med, at der blev givet mulighed for, at kommunerne kunne overtage driften.
70. Skrivelse fra Socialministeriet til Justitsministeriet d. 5. december 2005 "Information om de sikrede afdelinger".
71. Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 14, stk. 6-8: Den unge må have ukontrolleret brevveksling med: 1. Justitsministeren, 2. Domstolene, 3. Anklagemyndigheden, 4. Politiet, 5. Folketingets Ombudsmand, 6. Medlemmer af Folketinget, 7. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, 8. Præsidenten for Den europæiske komite til forebyggelse af tortur og umenneskelig eller vanærende behandling (Torturkomiteen), 9. Den lokale præst, 10. Kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune og den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, som fører tilsyn med den sikrede institution, 11. Hvis den unge er udenlandsk statsborger, har han eller hun også ret til ukontrolleret brevveksling med sit lands diplomatiske eller konsulære repræsentant, medmindre politiet på grund af ganske særlige omstændigheder modsætter sig det af hensyn til efterforskningen.
72. Bek. nr. 1613 af 12. december 2006, Bekendtgørelse om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet
73. Justitsministeriet (2007b), Ungdomskriminalitet 1995-2005, s. 3.
74. Ibid., s. 1.
75. Balvig, Flemming (2006), Den Ungdom, s. 13.
76. Justitsministeriet (2007b), op.cit, s. 1.
77. Justitsministeriet (2006b), Ungdomssanktionens forløb, s. 4.
78. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger, s. 34.
79. Ibid., s. 36
80. Statistik fra Danske Regioner (2007). En ung kan godt have flere anbringelser, hvilket giver det høje tal i forhold til antallet af individer, som reelt bliver anbragt.
81. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), op.cit, s. 75.

Anholdt og varetægtsfængslet Undersøgelse og udredning Indstilling og handleplan

1. fase 2. fase 3. fase

Kapitel 7. Undersøgelse og udredning

En god undersøgelse og udredning er en forudsætning for en handleplan, der giver mening. Hvis den unge har særlige problemer, som for eksempel misbrug, adfærdsforstyrrelser eller andre problemer af psykisk karakter, er det vigtigt, at det bliver opdaget allerede i den indledende fase. Hvis han eller hun for eksempel lider af alvorlige psykiske problemer, forudsættes det, at der ikke idømmes ungdomssanktion. Kommunen bør i disse situationer afdække og vurdere, hvilke andre behandlingstiltag, der kan sættes i værk for at tage hånd om den særlige problematik.

Samtidig er det vigtigt for planlægningen af forløbet, at man kender den unges standpunkt i forhold til uddannelse, sociale kompetencer og misbrug etc. Det har stor betydning, både når det gælder om at finde det rigtige opholdssted og for at få lagt en plan, som den unge kan finde mening i - eksempelvis med hensyn til uddannelse og fremtid.

En sagsbehandler om udredning på sikret institution:

"Han blev udredt, mens han var der. Jeg besluttede, at mens han var på det ophold skulle han udredes, og det var de gode til. De lavede et fremragende arbejde. Det papir, som blev udviklet i den forbindelse, også med en privatpraktiserende psykolog inde over, bruges den dag i dag."

(Vestsjællands Amt (2006), Brugerundersøgelse – Bakkegården, s. 45)

§ Det siger loven

§ 50 undersøgelse

Forud for udarbejdelse af en handleplan, jf. § 140, skal kommunen gennemføre en § 50 - undersøgelse af den unges forhold. Undersøgelsen skal være tilendebragt, inden den endelige handleplan kan udarbejdes. Handleplanen er imidlertid en del af de sociale myndigheders indstilling til anklagemyndigheden.⁸² I de tilfælde, hvor undersøgelsen ikke er afsluttet, kan der derfor udarbejdes en foreløbig handleplan til brug for indstillingen. Handleplanen justeres, når § 50-undersøgelsen er afsluttet.

Hvis den unge er kendt af forvaltningen, og der tidligere er udarbejdet en § 50 undersøgelse, skal der ikke gennemføres en ny undersøgelse. Det er imidlertid vigtigt at overveje, om den tidligere undersøgelse bør suppleres med nye oplysninger.

Undersøgelsen foregår i øvrigt efter det samme regelsæt som ved undersøgelse af andre unges forhold. Når det drejer sig om en ung, der skal for retten, er det imidlertid vigtigt, at undersøgelsen afsluttes hurtigst muligt. Kommunen skal være opmærksom på, at voldssager som oftest behandles ved retten, senest 30 dage efter at retten har modtaget sagen.

Ifølge servicelovens § 50 skal kommunens undersøgelse som minimum omfatte; den unges udvikling og adfærd, familieforhold, skoleforhold, sundhedsforhold, fritidsforhold og venskaber, samt andre relevante forhold, jf. afsnittet "Opmærksomhedspunkter". Servicelovens § 50, stk. 3, præciserer endvidere, at undersøgelser af unge over 15 år skal afdække de særlige forhold, der gør sig gældende i forhold til denne aldersgruppe.

I lighed med andre sager, hvor kommunen undersøger et barns eller en ungs forhold, skal der jf. § 50, stk. 8, foretages en vurdering af, om eventuelle andre børn i familien også har behov for støtte. Hensigten er at forebygge, at de senere får store og komplekse problemer.

Samtykke til undersøgelsen

En afgørelse om at foretage en undersøgelse efter § 50, stk.1, kræver samtykke fra forældre-

myndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år. En indstilling til dom til ungdoms-sanktionen forudsætter ikke et samtykke, men en § 50 undersøgelse og en handleplan. Hvis den unge og forældrene skal være motiverede til aktivt at deltage i sanktionens forløb, er det væsentligt, at de inddrages og medvirker. Et samtykke til undersøgelsen fra såvel den unge som fra forældrene bør altså tilstræbes.

Er det ikke muligt at opnå samtykke, må undersøgelsen i stedet gennemføres i henhold til § 50, stk. 9. Efter denne kan myndighederne indhente eksisterende oplysninger om den unges og familiens forhold. Begrebet eksisterende oplysninger dækker både oplysninger, som allerede er nedskrevne, og oplysninger i form af viden hos de personer, der har med den unge eller familien at gøre. Kommunen kan således indhente nye udtalelser fra f.eks. den sikrede institution eller andre, der har kendskab til den unges forhold.

Indhentning af oplysninger

Når der indhentes oplysninger til brug for en undersøgelse efter servicelovens § 50, skal det ske efter reglerne i retssikkerhedsloven § 11 a og c.

Retssikkerhedslovens § 11 a giver kommunen adgang til at forlange oplysninger fra en lang række personer og myndigheder, herunder andre offentlige myndigheder, læger, uddannelsesinstitutioner m.v.

Retssikkerhedslovens § 11 c, stk. 2, giver kommunen mulighed for at bede private om at give oplysninger – dog ikke mod deres vilje.⁸³

Undersøgelsen skal, jf. § 50, stk. 4, i videst muligt omfang inddrage viden fra forskellige fagfolk, f.eks. fra den unges skole eller fra et anbringelsessted. Det kan være nødvendigt at indhente bistand fra særlige sagkyndige uden for forvaltningen, f.eks. en læge eller en autoriseret psykolog. Afgørelse om sådanne undersøgelser kan træffes med udgangspunkt i § 50, stk. 4.

Undersøgelsens konklusion

En § 50 undersøgelse skal jf. § 50, stk. 6, resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger. Ved en gennemførelse eller supplerung af en § 50 undersøgelse i forbindelse med anklagemyndighedens anmodning om en indstilling til en ungdomssanktion, skal undersøgelsen munde ud i en begrundet stillingtagen til, om den unge er egnet til ungdomssanktion og dermed om den unge skal indstilles til en ungdomssanktion. Der skal samtidig være oplysninger om, hvordan forældremyndighedens indehaver og den unge stiller sig til en dom til ungdomssanktion. Det er imidlertid ikke en forudsætning for at indstille den unge til en ungdomssanktion, at den unge og forældrene er positive over for et ungdomssanktionsforløb.

Personundersøgelse

Ifølge retsplejelovens § 808 skal oplysninger om sigtedes personlige forhold bringes til veje, hvis de må antages at være af betydning for sagens afgørelse med hensyn til straffastsættelse eller anvendelse af anden retsfølge end straf.

Hvis der kan blive tale om ungdomssanktion, kan anklagemyndigheden bede den lokale afde-

ling af kriminalforsorgen om at udfærdige en § 808-undersøgelse. Det er for eksempel en mulighed, hvis undersøgelsen omfatter personlige oplysninger, som de sociale myndigheder ikke kan skaffe. Kriminalforsorgen kan sikre, at en sådan personundersøgelse om sigtedes forhold kan blive udarbejdet inden for en forholdsvis kort tidsfrist.⁸⁴ Forudsætningen for at gennemføre undersøgelsen er, at der er indgået aftale mellem politimesteren, den lokale afdeling af kriminalforsorgen og den lokale afdeling af socialcheferne om dette.

Når det drejer sig om en eventuel ungdomssanktion, vil undersøgelsen blive afsluttet uden konklusion fra kriminalforsorgens side. Det er nemlig fortsat de sociale myndigheder, som skal vurdere den unges egnethed.

Den unges partsstatus

Borgeres rettigheder i forhold til deres egne sager er reguleret af forvaltningsloven. Det gælder borgerens ret til at lade sig repræsentere, til at blive hørt, til aktindsigt, til begrundelse samt til klagevejledning. Børn og unge anses som part i sager, der vedrører dem. Det er imidlertid den eller de, der har forældremyndigheden, der udøver partsbeføjelserne i henhold til forældremyndighedslovens § 2. Serviceloven giver dog unge over 15 år en række beføjelser til at være med- eller selvbestemmende, som betyder, at den unge selvstændigt kan udøve sine partsbeføjelser og partsrettigheder, jf. servicelovens regler om særlig støtte til børn og unge.

Det viser forskning og undersøgelser

Udredning

Undersøgelser har vist, at unge kriminelle ofte har psykiske problemer og problemer med misbrug af både alkohol og narkotika.⁸⁵ Det kræver en særlig indsats at håndtere dette på sikrede og åbne institutioner, og det er relevant at få udredt de unge i forhold til disse problemstillinger.

En undersøgelse af Hansen og Zobbe viser, at der i 53 % af sagerne var foretaget en psykologisk vurdering af den unge i forbindelse med den kommunale sagsbehandling.⁸⁶ Samme undersøgelse viste dog også, at en stor del af den viden, der blev opbygget, og som de sociale myndigheder i øvrigt havde om den unge, ikke blev udbredt til andre – eksempelvis de institutioner og opholdssteder, den unge skulle være på i forbindelse med ungdomssanktionen. Der er altså behov for, at samtlige aktører deler relevant viden.

§ 50 undersøgelsen

De seks faste punkter, der indgår i en § 50 undersøgelse, blev indført i forbindelse med anbringelsesreformen, der trådte i kraft d. 1. januar 2006.

Forskning og undersøgelser bag de seks punkter er bl.a. vidensindsamlinger fra KABU-projektet, herunder Socialforskningsinstituttets forskningsoversigt fra 2003.⁸⁷ Oversigten peger blandt andet på, at anbragte børn oftere end andre børn har problemer med skolegangen, og at socialforvaltningerne er mere optaget af børnenes sociale og psykiske problemer end deres

skoleproblemer. Andre eksempler er evalueringen af KABU-delprojekter, der for eksempel viste, at det bl.a. er gennem fritidsaktiviteter, at børnene skaber netværk.⁸⁸

Ankestyrelsens Praksisundersøgelse af børn og unge sager fra 2006 viser, at § 50 undersøgelsen enten mangler eller har væsentlige mangler i godt en fjerdedel af sagerne vedrørende anbringelse af børn og unge. Endvidere peger praksisundersøgelsen på, at undersøgelserne generelt er kendetegnet ved, at det halter med at få beskrevet skoleforhold, sundhedsforhold, fritidsforhold og venskaber. I sager med unge over 15 år er det samme tilfældet vedrørende de særlige livsforhold, der gør sig gældende for denne aldersgruppe.⁸⁹

Århus Kommune og Århus Amt gennemførte en audit af 25 ungdomssanktionssager i 2006. Auditpanelet fandt, at der i 76 % af sagerne forelå en tilfredsstillende undersøgelse som grundlag for indstillingen. I de sager, hvor undersøgelsen ikke var fyldestgørende, var problemet især, at den psykologiske undersøgelse var af ældre dato eller for generel og ikke forholdt sig til den eksisterende viden.⁹⁰

Opmærksomhedspunkter

Saglighed og kontekst

En § 50-undersøgelse er en kvalificeret faglig og dokumenteret afdækning af problemer, som må forventes at resultere i en indsats samt afdækning af, hvilke forhold hos den unge og familien, der bør være mål for indsatsen.⁹¹ Alle

væsentlige informationer af betydning for sagsbehandleren skal bringes til veje på et så sagligt grundlag som muligt. Oplysningerne skal være så konkrete og faktuelle som muligt, fagligt funderet og gerne bekræftet fra flere sider.

Udredningen og fortolkningen skal være så neutral og saglig som muligt. Derfor er det af stor betydning, at sagsbehandleren beskriver teksten for undersøgelsen og gør rede for både spørgsmål og svar ved interview og samtale med den unge, forældre eller andre.

Alle udsagn skal beskrives konkret og præcist og altid i deres sammenhæng ved at registrere dato, sted, tilstedeværende, begivenheder, indhold og så videre. Vurderende ord som meget-lidt-stor-lille-stærk-svag bør undgås.⁹²

Det skal fremgå, hvem der har sagt hvad, hvornår. Der skal være citater og gengivelser af udsagn fra den unge, familien og samarbejdspartnere.

Oplysninger om relationerne mellem den unge eller forældrene og de, der udtaler sig, er vigtige og siger noget om validiteten af udtalelserne. Der er for eksempel også forskel på, om en lærer har kendt den unge et par måneder eller gennem flere år.

Analyse og vurderingsfasen

En faglig analyse og vurdering af ressourcer og problemer i forhold til varighed, kompleksitet, mv. bygger på tre faktorer:

- De konkrete beskrivelser af den unges og familiens situation, herunder ressourcer og vanskeligheder.
- Den faglige viden, teoretiske forståelsesperspektiver, der er relevant for problemstillingens aspekter og kompleksitet, herunder inddragelse af den aktuelt bedste viden i form af forskningsrapporter⁹³ og evalueringer.
- Den erfaringsbaserede viden, som er funderet på systematiske og reflekterede erfaringer med kompleksitet af den konkrete problemstilling. En vurdering af de lokale organisatoriske forholds muligheder for at håndtere problemstillingen i en koordineret og sammenhængende indsats har også betydning. Her inddrages de lokale børne- og ungepolitiske målsætninger for de socialt udsatte unge, der er involveret i kriminalitet.

Forudforståelsers betydning⁹⁴

Der kan være en tendens til, at de professionelle fokuserer på, at den unge er kriminel og derfor ikke er opmærksomme på alt det andet, som den unge også er og gør. Forforståelsen har en afgørende betydning for fokusering og perspektiver i undersøgelsesarbejdet. Sagsbehandleren bør være opmærksom herpå i forbindelse med § 50 undersøgelsen. Samme opmærksomhed skal rettes mod de udtalelser, der kommer fra samarbejdspartnere. De skal være beskrivelser og ikke vurderinger eller fortolkninger. Forvaltningerne har forskellig praksis på området og kan udarbejde fokuspunkter eller retningslinjer for samarbejdspartneres udformning af udtalelser.

Undersøgelsens indhold

Når kommunen gennemfører § 50 undersøgelse

sen er det afgørende, at indsatsen er helhedsorienteret, og at der fokuseres på de ressourcer, som kan bidrage til at løse problemerne. Derfor skal undersøgelsen som minimum omfatte de seks faste punkter:⁹⁵

Den unges udvikling og adfærd

Herunder modenhed i forhold til alder og opvækstbaggrund, det personlige selvforvaltningsniveau i forhold til det praktiske hverdagsliv samt helbreds- og sundhedstilstand.

Familieforhold

Herunder forholdet til forældrene, søskende og samt andre slægtninge, der kan tænkes at indgå i en senere støtte til den unge.

Skoleforhold

Herunder den unges erfaringer med grundskolen, færdighedsniveau på de basale skolefaglige områder, styrker og udviklingspotentialer. På den baggrund vurderes de realistiske støttebehov og udviklingspotentialer.

Sundhedsforhold

Herunder afdækning og udredning af misbrugsproblemer, psykiske eller psykiatriske lidelser, lav IQ og mental retardering.

Fritidsforhold og venskaber

Fritidsaktiviteter og omgangskreds; jævnaldrende og andre, som den unge kender og færdes med, netværk og grupperinger.

Andre relevante forhold

Andre forhold, som bør tages med i betragtning,

er den unges tilknytning til et nærmiljø, fremtidige uddannelses- eller arbejdsmarkedsforhold, der har betydning for, hvor den unge bør bo; fordele og ulemper ved en mere selvstændig boligform i tredje fase; den unges egne ønsker m.v. Også den unges kulturelle herkomst og opvækst, herunder antagelser om reaktioner på traumatiske begivenheder som for eksempel krigshandlinger og flugt.

Inddragelse af fagfolk

Det er naturligt at inddrage de fagfolk, som allerede kender til den unge og familiens forhold. Det kan være lærere eller en tilknyttet kontaktperson. Hvis den unge sidder, eller har siddet varetægtsfængslet, er det også en god idé at inddrage viden herfra.

Psykologisk og psykiatrisk udredning

Der kan i forbindelse med udredningen være behov for at undersøge den unges fysiske og psykiske *helbredstilstand* i forbindelse med misbrug af forskellig art, antagelse om psykiske vanskeligheder af en karakter, så en psykiatrisk udredning kan komme på tale.

Der er i kommunerne forskellig praksis og kapacitet til psykologiske udredninger, og ofte kan den sikrede institution tilbyde det. Når opgaven aftales, er det centralt, at vurderingen kan være klar inden for en (kort) aftalt tidsfrist. Udredningen skal nemlig danne grundlag for indstilling til ungdomssanktion samt for handlingsplan og den sikrede institutions indledende behandlingstiltag.

Igangsættelse

Har anklagemyndigheden anmodet om en indstilling til en ungdomssanktion, bør kommunen påbegynde § 50 undersøgelsen, allerede mens den unge er i varetægtssurrogat. En undersøgelse og udredning kan finde sted i samarbejde med den sikrede afdeling.

Inddragelse

Inddragelse skal sikre, at den unge og forældrene bliver aktive deltagere, når der skal tages stilling til løsning af sociale problemer.

Undersøgelsens formål skal hele tiden være klart for den unge og forældrene. Det er vigtigt, at deres holdninger fremgår af undersøgelsen. Og det er vigtigt at finde frem til, hvilke andre voksne i den unges netværk, der kan inddrages i støtten.

Den unge selv og forældrene ved, hvilke former for støtte, der tidligere har været hjælpsomme for dem. De kan være med til at skitsere, på hvilke områder de vurderer behovet for støtte i den aktuelle situation og fremover.

Visse områder er ikke til diskussion; f.eks. berettigelsen af ungdomssanktionen, forbrydelsens karakter, skyldighed osv. Det er imidlertid altid væsentligt, at den unge og forældrene er 'medejere' af alle iværksatte indsatser.

Anbefalinger vedrørende undersøgelse og udredning:⁹⁶

- Udredningen af den unge bør igangsættes tidligt, gerne allerede i varetægtssurrogat. Indstilling til retten bør baseres på aktuel udredning.
- Når forvaltningen har et længerevarende kendskab til den unge, bør udredningen i højere grad tage afsæt i eksisterende viden og målrettes specifikke arbejdsområder.
- Når den unge inden domsafsigelse har været i varetægtssurrogat, bør der foreligge en udtalelse om den unge fra den sikrede afdeling i indstillingen til retten.

Spørgsmål til vurdering af vanskeligheder:⁹⁷

- Hvori består vanskelighederne?
- Hvor længe har vanskelighederne stået på?
- Hvor opstår vanskelighederne især?
- Hvor komplekse er vanskelighederne?
- Hvem er involveret i, at vanskelighederne opstår?

Bestilling af psykologisk undersøgelse af en ung, der har begået kriminalitet

Eksempel på formulering ved bestilling af en psykologisk udredning:

”Der ønskes foretaget en intelligensmæssig, personlighedsmæssig undersøgelse af (navn på den unge), herunder en vurdering af’s karakterdannelse med henblik på at fastslå arten og omfanget af et evt. behandlingsbehov, det være sig socialpædagogisk, psykologisk eller lign. Såfremt’s karakterdannelse giver anledning til at pege på behovet for en supplerende ungdomspsykiatrisk undersøgelse skal det fremgå af rapporten.”

Det forudsættes, at den psykologiske undersøgelse foretages af en psykolog, som har den fornødne erfaring med at foretage personlighedsmæssige undersøgelser til brug ved myndighedsafgørelser.

Noter til kapitel 7

82. Forslag til Lov om ændring af straffeloven og lov om social service, 2000/1 LSF 210, pkt. 4.2.4.
83. Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier (Vejledning nr. 3 til serviceloven). Vej. nr. 99 af 5. december 2006, pkt. 270. Se mere om reglerne om indhentning af oplysninger i Socialministeriets vejledning nr. 73 af 3. oktober 2006 om lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.
84. Cirk. nr. 9819 af 12. juni 2007, Meddelelse om behandlingen af sager mod unge lovovertrædere. Pkt. 4.5.2.
85. Gosden, Niels Patrick (2004), Mental disorder and violence among young criminals. A clinical- and registerbased study, s. 21.
86. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger, s. 109
87. Egelund, Tine og Anne-Dorte Hestbæk (2003): Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet: en forskningsoversigt.
88. Styrelsen for Social Service (2006a), Evaluering af KABU-

delprojekter.

89. Ankestyrelsen, (2006), Anbringelse af børn og unge, Ankestyrelsens Praksisundersøgelser:
90. Århus Amt og Århus Kommune (2006), Audit vedrørende ungdomssanktion.
91. Styrelsen for Social Service (2006b), Håndbog om Anbringelsesreformen, s. 49.
92. De sociale højskoler og CVU-Vest (2007), Introduktionskursus for sagsbehandlere på børne- og ungeområdet. Undervisermappe, s. 54.
93. www.sfi.dk, www.akf.dk, www.dpu.dk,
94. Andersen, Cathrine Vitus (2006): Problembørn, perkere og pædagoger.
95. Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier (Vejledning nr. 3 til serviceloven). Vej. nr. 99 af 5. december 2006, pkt. 259.
96. Århus Amt og Århus Kommune (2006), op.cit.
97. De sociale højskoler og CVU-Vest (2007), op.cit. s. 55.

Anholdt og varetægtsfængslet Undersøgelse og udredning Indstilling og handleplan

1. fase 2. fase 3. fase

Kapitel 8. Indstilling og handleplan

Viser konklusionen sig efter § 50 undersøgelsen at være, at en ungdomssanktion er hensigtsmæssig, skal sagsbehandleren på vegne af de sociale myndigheder i opholdskommunen udarbejde indstilling og handleplan. Begge skal beskrive, hvordan en ungdomssanktion kan forløbe med hensyn til ophold på forskellige institutioner, og hvilke mål der skal opstilles for eksempelvis uddannelse, arbejde, sociale problemer etc.

Indstilling til ungdomssanktionen ligger til grund for rettens vurdering af, om det er hensigtsmæssigt at idømme en ung kriminel en ungdomssanktion. Derfor er det af stor betydning, at sagsbehandlerens indstilling bygger på en udredning af den unge og dennes situation og omfatter en handleplan med et klart formål og klare mål og delmål for ungdomssanktionsforløbet og de tre faser.

Den unges behov for behandling er afgørende for forløbets indhold og længden af de tre faser. Det er de sociale myndigheder, der har kompetence til at vurdere dette behov og til at sammensætte et imødekommende forløb. Retten tager stilling til skyldsspørgsmålet og til, om kriterierne for at idømme ungdomssanktionen er til stede. Herudover fastsætter retten de nødvendige pålæg og tager stilling til, hvor lang tid den unge skal opholde sig i henholdsvis sikret regi og åben institution eller godkendt opholdssted.

Et vellykket sanktionsforløb fordrer, at den unge for det første kan se en mening med den handleplan, der ligger til grund for sanktionen og for det andet føler, at de bliver inddraget i arbejdet med deres egen situation. Dommen, skyldsspørgsmålet og de medfølgende pålæg er ikke til diskussion. Derimod bør de unge og deres forældre inddrages i fastsættelsen af sanktionens indhold, herunder opstilling af mål og delmål i den unges handleplan.

En sagsbehandler interviewes om handleplan:

"Foreligger der en handleplan?"

Det vil jeg sgu da håbe.

Men er det ikke dig, som skal lave den?"

Jo, men det er jo sådan nogle, altså en af de der administrative arbejdsrutiner, men jeg kan da lige se, om jeg har lavet en. [Der ledes]. Det ser sgu ikke sådan ud, men man skal i princippet gøre det."

(Kofoed, Lene m.fl. (2005), Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. Ti unge og ni institutioner, s. 34)

Det siger loven

- om indstilling, handleplan, valg af åben institution, og valg af koordinator.

Handleplanens indhold

I kapitel 6 er det beskrevet, at den kommunale myndighed ifølge § 140, stk. 3, har en forpligtelse til at udarbejde en handleplan, når en ung begår voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet. Det er ligeledes beskrevet, at den kommunale myndighed ifølge § 140, stk. 4, skal udarbejde en foreløbig handleplan senest syv dage efter, at kommunen har modtaget dokumentation fra politiet for den begåede kriminalitet. Den handleplan, der skal udarbejdes i forbindelse med indstilling til ungdomssanktion, skal udarbejdes i henhold til § 140, stk. 1, da en dom til ungdomssanktion indebærer, at den unge anbringes uden for hjemmet i henhold til § 52, stk. 8.⁹⁸ Den foreløbige handleplan er således ikke tilstrækkelig i forbindelse med indstillingen til ungdomssanktionen.

Handleplanen efter § 140, stk. 1, forudsættes at være en del af indstillingen til ungdomssanktionen, og skal angive målsætning og de konkrete mål. Den skal på en klar og konkret måde angive både formål, mål og delmål og hvilken indsats, der er nødvendig for at opnå formålet. Endvidere skal den sikre en tilstrækkelig systematik, en god opfølgning på mål og delmål samt give den unge, familien og andre et overblik over sagens forløb. I handleplanen skal der, jf. § 140, stk. 5, tages stilling til de samme seks temaer, der også indgår i en § 50-undersøgelse,

og der skal opstilles konkrete mål og delmål i forhold til hvert af disse temaer.

Dvs. i forhold til den unges

- udvikling og adfærd,
- familieforhold,
- skoleforhold,
- sundhedsforhold,
- fritid og venskaber,
- andre relevante forhold.

Herudover skal handleplanen som noget nyt og specifikt for unge, der er idømt ungdomssanktion, ifølge § 140, stk. 7, indeholde en konkret plan for, hvordan den unge snarest muligt og senest ved afslutningen af sanktionen påbegynder en uddannelse eller kommer i beskæftigelse.

Der skal dermed allerede fra 1. fase arbejdes for, at den unge er eller kan gå i gang med en uddannelse, eller er i en eller anden form for beskæftigelse, herunder lærepladser eller praktik. Uddannelse og beskæftigelse skal således allerede fra sanktionens begyndelse være et konkret mål, og tiden i ungdomssanktionen skal bruges på at arbejde hen mod dette mål. I de unges handleplan skal der, foruden den socialpædagogiske behandling, derfor være en plan for, hvordan man både i fase 1, 2 og 3 kan motivere og forberede den unge – både fagligt som praktisk – til at indgå i en uddannelse eller i beskæftigelse senest ved afslutningen af 3. fase. Det skal af handleplanen fremgå, hvordan den unges sproglige, skolemæssige og faglige kompetencer kan forbedres. Samtidig skal det senest i løbet af 2. fase afklares, hvad den unge skal være i gang med, når sanktionen er afsluttet. Unge, som alle-

rede er i uddannelse eller beskæftigelse ved dommen, skal støttes i disse forløb.

Handleplanen skal følges op senest tre måneder efter dommen. (Se kapitel 9, 10 og 11). Næste opfølgning senest 12 måneder derefter. Senest ved vurderingen efter tre måneder gælder det, at det her skal konkretiseres, hvordan de overordnede mål om uddannelse og beskæftigelse nås i løbet af sanktionen. Ligeledes skal kommunen før hjemgivelsen ved afslutningen af 2. fase følge op på og revidere handleplanen.

Både mål og delmål skal derfor anføres så specifikt som muligt med præcise og konkrete anvisninger på, hvad der skal ske i forhold til den unge.

Indstilling til ungdomssanktionen

For at tilvejebringe et grundlag for sanktionsfastsættelse indhenter anklagemyndigheden i forbindelse med forberedelsen af straffesager mod unge under 18 år oplysninger om sigtedes personlige forhold hos de sociale myndigheder i sigtedes opholdskommune. De sociale myndigheder skal i den forbindelse tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt en dom til ungdomssanktion må anses for formålstjenlig. De sociale myndigheder skal endvidere som led i udarbejdelse af handleplanen overveje, hvilke pålæg, der må anses for formålstjenlige i forhold til den unge.

Indstillingen til ungdomssanktionen fra de sociale myndigheder skal endvidere indeholde forslag til, hvordan ungdomssanktionen for den pågældende unge bør udformes. Indstillingen

skal således indeholde velbegrundede tidsangivelser.

Formålet med ophold i en sikret afdeling er blandt andet, at den unge skal blive fokuseret på og afklaret med hensyn til at gennemføre et behandlings- og udviklingsforløb med henblik på at styrke mulighederne for uddannelse og beskæftigelse. Er der sket en sådan fokusering og udredning af den unge, herunder de tilpasninger til handleplanen, der måtte vise sig behov for, bør den unge ikke opholde sig længe i sikret afdeling, da det kan modvirke et positivt forløb. Det er derfor afgørende, at de sociale myndigheder i sin indstilling vedrørende obligatorisk opholdstid i sikret afdeling ikke foreslår for lang en tid.⁹⁹ Hvis en pædagogisk observation af den unge er foretaget i varetægtsperioden viser, at den pågældende unge ikke har behov for at være i en sikret afdeling, kan de sociale myndigheder, som nævnt i kapitel 2, indstille, at ungdomssanktionen indledes på en almindelig døgninstitution eller opholdssted.

Ophold i sikret afdeling, jf. straffelovens § 74 a, må højst vare 12 måneder, mens ophold i sikret afdeling sammenlagt med ophold i godkendt opholdssted eller åben døgninstitution, jf. servicelovens § 66, stk. 1, nr. 4 eller nr. 5, tilsvarende højst må vare 18 måneder. Ved ny kriminalitet kan retten dog forlænge foranstaltningen (sanktionen), herunder længstetiderne med indtil seks måneder.¹⁰⁰ Der kan i dommen fastsættes en fastsat tidsperiode for opholdene, eller der kan sættes en maksimal tidsperiode. Dommen kan endvidere indeholde en bemyndigelse til kommunen til at træffe beslutning om overfør-

sel, tilbageførsel og fortsat anbringelse i sikret regi, jf. herom senere, kapitel 9 og 17.

Det er retten, der træffer afgørelse om, hvorvidt en ung, der er fundet skyldig, er omfattet af målgruppen for ungdomssanktionen og således opfylder betingelserne for at blive idømt denne sanktion i stedet for almindelig fængselsstraf. Retten er ikke formelt bundet af indstillingen fra de sociale myndigheder, men det blev som nævnt i kapitel 2 ved indførelsen af ungdomssanktionen forudsat, at der ikke afsiges dom til ungdomssanktion, hvis der foreligger en velgrundet indstilling fra de sociale myndigheder om, at den tiltalte er uegnet til at modtage en dom til socialpædagogisk behandling.

Det er ligeledes retten, der på baggrund af indstillingen fastsætter de overordnede rammer med hensyn til varigheden af institutionsophold og eventuelt andre pålæg.

Hvad angår pålæg, træffer retten ligeledes afgørelsen på grundlag af indstillingen fra de sociale myndigheder samt anklagemyndighedens og forsvarerens påstande og procedurer. Kommunen bør derfor i forbindelse med indstillingen også gøre sig overvejelser om, hvorvidt der skal være andre pålæg end institutionsopholdene knyttet til dommen.

I straffelovens § 74 a, stk. 2, henvises til, at retten kan give pålæg svarende til de vilkår, der er nævnt i straffelovens § 57, herunder pålæg om at rette sig efter det kommunale tilsyn samt om ophold i institution. Retten kan derudover bl.a. fastsætte pålæg om, at den unge¹⁰¹

- overholder særlige bestemmelser vedrørende opholdssted, arbejde, uddannelse, anvendelse af fritid eller samkvem med bestemte personer,
- afholder sig fra misbrug af alkohol, narkotika eller lignende medikamenter,
- underkaster sig afvænningsbehandling for misbrug af alkohol, narkotika eller lignende medikamenter, om fornødent på hospital eller i særlig institution,
- betaler erstatning for tab, der er forvoldt ved lovovertrædelsen,
- efter kommunens afgørelse undergives foranstaltninger efter § 52 i lov om social service, eventuelt af nærmere angiven art, og efterkommer de forskrifter, kommunen meddeler den pågældende.

Valg af koordinator

Kommunalbestyrelsen skal udpege en koordinator til den unge efter den nye § 54 a. Koordinatoren skal både fungere som kontaktperson og personlig rådgiver efter de gældende regler i serviceloven, koordinere indsatsen i de tre faser og medvirke til, at den unge, forældrene og andre relevante parter inddrages i arbejdet med handleplanen; såvel udformningen som ansvarliggørelse i forhold til målsætningerne i handleplanen.

Det forudsættes, at koordinatoren i den første fase fungerer som kontaktperson og bruger tid på at lære den unge at kende. I anden fase fungerer koordinatoren mere som personlig rådgiver, idet den unges behov for en kontaktperson opfyldes af anbringelsesstedet. Behovet for en kontaktperson bliver større i 3. fase. Af den grund skal koordinatoren her afsætte gennem-

snitlig omkring dobbelt så meget tid på den unge, som man normalt antager, at kontaktpersoner bruger. Rollen som kontaktperson fylder dermed mindre i 1. og 2. fase, hvor den unge støttes på anbringelsesstedet.¹⁰²

Valg af anbringelsessted

Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen skal, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 15, stk. 6, træffe afgørelse om, på hvilken institution eller afdeling anbringelsen i henhold til dommen skal finde sted, når det følger af dommen, at den unge skal opholde sig i sikret afdeling.

Den unge vil som regel, når kommunen udarbejder handleplan og indstilling, være anbragt i en sikret afdeling. Kommunalbestyrelsen kan således enten træffe afgørelse om, at anbringelsen i 1. fase foregår på samme institution, hvor den unge var i varetægtssurrogat, eller at der skal ske en ændring af anbringelsesstedet jf. servicelovens § 69, stk. 2. Valget af anbringelsessted baseres på flere hensyn, der afvejes i forhold til hinanden.

Kommunalbestyrelsen skal ligeledes i henhold til servicelovens § 69, stk. 1, afgøre placeringen i 2. fase. Det bør så vidt muligt allerede i forbindelse med udarbejdelse af indstilling og handleplan fastlægges, hvor begge faser skal foregå med vægt lagt på, hvorvidt tilbudet i 2. fase matcher handleplanens mål og delmål. Samtidig skal der tages stilling til den unges skolegang, jf. servicelovens § 69, stk. 1.

Når kommunalbestyrelsen i den unges opholds-

kommune træffer afgørelse om anbringelsessted i 1. fase, skal opholdskommunen meddele dette til den stedlige kommune og den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der har ansvaret for tilsynet med den sikrede institution.¹⁰³

Tilsvarende har den unges opholdskommune pligt til at underrette den stedlige kommune forud for anbringelsen,¹⁰⁴ hvis anbringelsen finder sted i en anden kommune. Det gælder i begge faser.

Samtale med den unge

Inden valg om anbringelsessted træffes, skal kommunen jf. servicelovens § 48, stk. 1, have en samtale med den unge.

Klage over valg eller ændring af anbringelsessted

Den unge kan, jf. servicelovens § 167, stk. 1, indbringe afgørelse over valg og ændring af anbringelsessted, jf. lovens § 69 for det sociale nævn.

En afgørelse efter servicelovens § 69, stk. 1, er ikke alene en afgørelse om, hvorvidt der skal anvendes døgninstitution eller godkendt opholdssted. Afgørelsen dækker valget af det konkrete fysiske sted.¹⁰⁵

Da antallet af pladser på sikrede afdelinger er begrænsede, vil pladsproblemer kunne komme på tale. Den unge vil alene kunne klage over kommunalbestyrelsens udfyldelse af de rammer, der er fastsat i dommen. Det vil sige, at den unge i forhold til 1. fase ikke vil kunne klage over type af anbringelsessted (sikret institution), men alene over afgørelsen af på hvilken sikret

institution, han eller hun skal opholde sig.

Tilsvarende kan den unge, da 2. fase skal foregå på en døgninstitution eller et godkendt opholdssted evt. familiepleje, alene klage over, at der blandt de tre typer af anbringelsessteder er valgt den ene type frem for en anden.¹⁰⁶ Den unge kan endvidere klage over kommunalbestyrelsens valg eller ændring af det konkrete anbringelsessted.

Hvis den unge retter henvendelse om klage til en sagsbehandler, en pædagog eller andre om valg af anbringelsessted, skal denne sørge for, at klagen går via opholdskommunen til det sociale nævn.

Anbringelsesstederne i Tilbudsportalen

Pr. 1. januar 2007 skal alle kommunale, regionale og private anbringelsessteder i servicelovens § 67, stk. 1-3, lægges ind i Tilbudsportalen. Kommunen må kun anvende anbringelsessteder, som er beskrevet her.

Formålet med portalen er at skabe overblik og grundlag for at sammenligne tilbuddene på det sociale område, således at det i højere grad bliver muligt at vælge det bedst mulige tilbud til det enkelte barn eller den unge, der skal anbringes. Tilbudsportalen er et nyttigt redskab ved valg af anbringelsessted til ungdomssanktionens 2. fase.

Tilbudsportalen indeholder blandt andet oplysninger om¹⁰⁷ ydelser, behandlingsmetoder, værdigrundlag, samarbejdsrelationer, personaleforhold samt organisatoriske og fysiske forhold. En hovedydelse er blandt andet socialpædagogisk

behandling for unge, der er underkastet ungdomssanktionen.

I Tilbudsportalen stilles der særlige krav til beskrivelserne for døgninstitutioner for børn og unge, § 67, stk. 1 og 3, herunder sikrede institutioner, samt opholdssteder for børn og unge, § 142, stk. 5, der modtager børn og unge, der har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, inklusiv unge, der er underkastet ungdomssanktionen. Institutioner og opholdssteder, som modtager kriminelle unge skal i relation til samarbejdsrelationer redegøre for samarbejdsrelationer til forældre og netværk, til uddannelsesområdet (grundskoler, specialundervisningsinstitutioner og ungdomsuddannelser), til beskæftigelsesområdet, herunder arbejdspladser samt til misbrugs- og psykiatrisk behandling. For de enkelte samarbejdsrelationer beskrives arten og indholdet i samarbejdet.

De nævnte institutioner og opholdssteder, som i Tilbudsportalen tillige angiver, at de som delydelse har intern skole, alkoholbehandling, stofbehandling, psykiatrisk behandling eller psykologisk behandling, skal endvidere for hver af delydelserne redegøre for delydelsens socialfaglige metode /behandlingsmetode herunder angive mål og delmål for indsatsen.

Opholdskommune

De almindelige regler om opholds- og handlekommune gør sig gældende i fase 1, 2 og 3 i ungdomssanktionen.

Et barn eller en ung under 18 år har samme

opholdskommune som forældrene, jf. § 9a, stk. 2, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Forældrenes opholdskommune er der, hvor de har bopæl. (Om ændring af opholdskommune i forbindelse med, at den unge bliver 18 år, se kapitel 16).

Ifølge § 9a, stk. 4, i lov om retssikkerhed og administration får et barn eller en ung under 18 år anbragt uden for hjemmet, dog selvstændig opholdskommune i den kommune, som har truffet afgørelsen om anbringelsen (ungdomssanktionen). Det har særlig betydning i de tilfælde, hvor forældremyndigheden fraflytter den hidtidige opholdskommune.

Den unges selvstændige opholdskommune samarbejder med forældremyndighedsindehaverens opholdskommune om at løse familiens problemer og hører forældremyndighedsindehaveren samt den unge, inden der træffes afgørelse efter kapitel 11 i serviceloven. Den unges selvstændige opholdskommune træffer afgørelser vedrørende den unges forhold, herunder forhold under anbringelsen samt afgørelse om ændring af anbringelsessted og om hjemgivelse.

Disse regler gælder så længe, den unge er anbragt i fase 1 og 2, samt hvis den unge anbringes på eget værelse eller lignende i fase 3.

Flytter den unge hjem i fase 3, er det forældremyndighedsindehaverens opholdskommune, som bliver den unges opholdskommune, dvs. at den unges opholdskommune ændres i de tilfælde, hvor forældremyndighedsindehaveren er flyttet og den unge flytter til forældrenes nye hjem.

Ifølge § 54 a i serviceloven skal koordinatoren være tilknyttet gennem hele forløbet. Det betyder, at vedkommende også skal være tilknyttet i fase 3, selv om den unge får ny opholdskommune i den periode. Det er den unges opholdskommune i fase 3, som følger op på handleplanen i fase 3 og betaler for udgifterne til koordinatoren, og hvad der ellers er af udgifter i forbindelse med denne fase.

Opholdskommunen, jf. §§ 9-9b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, skal løbende følge de enkelte sager for at sikre sig, at hjælpen fortsat opfylder sit formål. Opholdskommunen skal være opmærksom på, om der er behov for at yde andre former for hjælp. (§ 148, stk. 2, i serviceloven). Hvis den unge skifter opholdskommune, fordi forældrene flytter, er det den nye opholdskommune, som overtager forpligtelsen og tilsynet med den unge.

For unge idømt ungdomssanktionen kan tilsynet knytte sig til vilkår, der er fastsat af retten. Det kommunale tilsyn omfatter således også, om de retlige vilkår efterleves, og om der i nogle tilfælde sker en overtrædelse af dem. I givet fald skal det vurderes, om anklagemyndigheden skal orienteres herom.

En ung interviewes om sin handleplan:

"Har du en handleplan?

Mig?

Ja, altså har I lavet en plan for, hvordan...

Ja.

Var du selv med til at lave den?

Ja, noget af den.

Sammen med din sagsbehandler?

Ja.

Hvornår lavede I den?

Det kan jeg sgu ikke huske. (...)

Hører hun efter, hvad du gerne vil, når I skal lave planer?

Jah, sådan lidt."

(Kofoed, Lene m.fl. (2005), Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. Ti unge og ni institutioner, s. 31)

Roller og opgaver

Sagsbehandleren på vegne af den sociale myndighed i opholdskommunen

Flere aktører spiller en rolle i forbindelse med udarbejdelse af indstilling til ungdomssanktion. Den vigtigste aktør er den kommunale sagsbehandler, som for det første på baggrund af en anmodning fra anklagemyndigheden skal vurdere, om der er grund til at indstille den unge til en ungdomssanktion. For det andet skal sagsbehandleren udarbejde den indstilling, som retten lægger til grund for sin domsfældelse. Indstillingen skal bygge på en grundig udred-

ning af den unge og indeholde en handleplan for en eventuel ungdomssanktion – begge dele har sagsbehandleren ansvaret for. Det vil være en fordel på dette tidlige tidspunkt at overveje, hvem der kan tilknyttes som koordinator i tilfælde af en dom til ungdomssanktion.

I arbejdet med at forberede sagsakter og indstilling til retten er det hensigtsmæssigt at holde tæt kontakt til anklagemyndigheden.

Sagsbehandleren skal drage omsorg for, at der på baggrund af en grundig undersøgelse af den unge, udarbejdes en indstilling om egnethed til ungdomssanktion og herunder de vilkår, der eventuelt bør knyttes til en sådan dom. En handleplan skal ledsage denne indstilling til retten.

Figur 8.1 Sagsbehandlerens opgaver

Sikrede institutioner

Sikrede institutioner kan have en rådgivende rolle i forhold til sagsbehandleren og samtidig deltage i udredningen af den unge. Det er muligt for sagsbehandleren at supplere den sædvanlige praksis ved at rådføre sig med den sikrede afdeling, som har stor erfaring med egnede institutioner og opholdssteder. Tilbudsportalen er naturligvis også til rådighed for kvalificeret søgen.

Det viser forskning og undersøgelser

Indstilling

Ved en audit af 25 ungdomssanktionsforløb fra Århus kommune fandt panelet, at der alene i knap halvdelen af sagerne var tale om en indstilling med en tilfredsstillende individuelt tilrettelagt og fagligt begrundet faseinddeling. I knap 40 % af sagerne var tilrettelæggelsen mindre tilfredsstillende, mens den i godt 10 % slet ikke var tilfredsstillende.

Auditpanelet fandt det ikke hensigtsmæssigt, at faseinddelingen i hovedparten af indstillingerne til retten var baseret på den standardformulering, der er nævnt i bemærkningerne til lovforslaget om ungdomssanktionen. Det blev påpeget, at en standard for faseinddelingen sjældent passer til den enkeltes behandlingsbehov. Indstillingen bør i stedet basere sig på den fleksibilitet, der reelt er i ungdomssanktionen. Panelet pegede også på, at anvendelsen af en standardmodel kan medføre, at de unge har vanskeligere ved at forstå og acceptere den dom, de har fået.¹⁰⁸

Handleplaner

Handleplanen er bindeled mellem den anbringende kommunale myndighed, den unge og forældrene. Den er koordinatorens arbejdsredskab og institutionens handlingsanvisende grundlag for formulering af behandlingsplanens indsatser og metoder, der forventes at imødekomme planens overordnede målsætninger.

Handleplanerne opfylder ikke altid disse krav. En undersøgelse fra Socialforskningsinstituttet viser, at de ofte er fragmenterede og ikke bliver det koordinerende redskab mellem de forskellige indsatser på de forskellige institutioner og opholdssteder.¹⁰⁹ I forlængelse heraf peger undersøgelsen endvidere på, at de unge ikke bliver tilstrækkeligt inddraget i handleplansarbejdet og ikke får den nødvendige information om deres handleplan. Mange af de unge har derfor den opfattelse, at der ikke er nogen plan for deres forløb.¹¹⁰

Handleplanen er ikke et statisk redskab. Den bør revideres løbende, så den passer til situation og udvikling på de forskellige institutioner og opholdssteder. Der er desuden grund til at se på handleplanen, hvis den unge overføres eller tilbageføres til en anden institution eller opholdssted, hvilket forekommer i mange forløb. (Se i øvrigt kapitel 17 for yderligere oplysninger om denne problematik). Flere unge giver udtryk for, at en manglende plan er årsag til, at de laver ballade i form af trusler, vold og hærværk samt rømmer institutionen.¹¹¹

Inddragelse af de unge og deres netværk bør indgå i udarbejdelsen, så den unge og familien

kan se en mening med planen og opnå ejerskab til den. Det er dog langt fra altid, at dette sker i virkelighedens verden. I Socialforskningsinstituttets undersøgelse angiver de fleste unge (i fase 1, eller begyndelsen af fase 2), at der enten ikke er nogen plan, eller at de ikke ved, hvad den går ud på ud over højest nogle enkelte punkter.¹¹² Det kan være tegn på to ting; enten at de unge ikke inddrages i tilstrækkeligt omfang, eller at kommunikationen mellem den unge og sagsbehandleren er mangelfuld.

En undersøgelse fra Justitsministeriets forskningsenhed af forløbet af de første 50 og sidste 50 domme til ungdomssanktionen, viser en tendens til, at der i de sidste 50 forløb er flere sanktioner, der gennemføres uden væsentlige problemer.¹¹³ Det kan være et udtryk for, at udredningen og handleplanerne for de unge er blevet bedre og mere målrettede i forhold til den konkrete unges problemer og muligheder i takt med, at der er opnået mere erfaring og viden om ungdomssanktionen. Samtidig er antallet af overførsler faldet fra 2,2 til 1,7, hvilket igen kan indikere, at udredning og handleplan spiller bedre sammen. Det skal dog understreges, at den præcise årsagssammenhæng ikke er fuldt undersøgt.

Opmærksomhedspunkter

Følgende punkter bidrager til et vellykket sanktionsforløb:

Inddragelse

Det er afgørende, at den unge inddrages i udformningen af handleplan og opstilling af

mål og delmål. Ungdomssanktionen er rammen, men den unge skal være med til at fastsætte indholdet, og der bør lægges stor vægt på den unges ønsker til uddannelse og arbejde.

Alle undersøgelser tyder på, at foranstaltninger virker bedst, når familien inddrages og samarbejder. Selv om forældrene ikke har et retligt krav om at blive inddraget i arbejdet med handleplanen, kan det anbefales at involvere forældrene og netværket så meget som muligt, så de kan støtte op om den unges tilbagevenden til en normal tilværelse efter sanktionen.

Undersøgelse, indstilling og handleplan til ungdomssanktion bør udarbejdes så hurtigt som muligt. Dog bør det ikke foregå hurtigere, end at det er muligt aktivt at inddrage den unge og forældrene. Det kan være bedre, at det tager en uge længere at udarbejde indstilling og handleplan, der gennem inddragelse af den unge og forældrene er afstemt i forhold til den unges ønsker om uddannelse og beskæftigelse, end at den unge får en handleplan for et toårigt forløb, som han eller hun ikke forstår.¹¹⁴

Indstilling

En god indstilling rummer de centrale dele af undersøgelsen, der på baggrund af iagttagelser, beskrivelser og socialfaglige vurderinger angiver de områder, hvor den unge har behov for særlig støtte; personligt, socialt og kundskabsmæssigt.

De seks overskrifter i § 50 undersøgelsen (kap. 7) skal følges op af en handleplan, hvor overblikket over, hvad der planlægges og iværksættes hele tiden forbindes med de områder, som undersø-

gelsen har afdækket behov for støtte til og indsatser af forskellig art.

Det er centralt, at sagsbehandlerens indstilling – ikke mindst i form af handleplanen for ungdomssanktionen – er så præcis som muligt. Dommen skal give mening for den unge i forhold til at bruge tilbudene om støtte til at opnå en normal voksertilværelse uden kriminalitet. Samtidig skal præcisionen bidrage til, at der ikke senere opstår tvivl om, hvordan dommen skal forstås, og hvilke krav til den unge og det offentlige, der er forbundet med den.

Retten tager stilling til skyldsspørgsmålet og til, hvorvidt den unge og sagen opfylder de kriterier, der er fastsat for at idømme en ungdomssanktion. Retten fastsætter også enten længden eller den maksimale længde af institutionsophold, herunder ophold i sikret institution, *på baggrund af indstillingen fra de sociale myndigheder.*

Afgørende for længden af institutionsophold, herunder ophold i sikret institution, er den unges behov for udredning og behandling – herunder behovet for fastholdelse for at nå handleplanens mål. Det er alene de sociale myndigheder, der har mulighed og kompetence for at vurdere behovet.

Derfor er det helt afgørende, at indstillingen er præcis på følgende områder;

- Hvor længe skal den unge opholde sig i sikret institution (maksimalt 12 måneder).
- Hvor længe skal den unge opholde sig i åben institution eller godkendt opholdssted (maks-

malt et år og seks måneder minus tiden i sikret institution).

- Hvilke pålæg skal den unge overholde, f.eks. om uddannelse, arbejde, fritidsaktiviteter, misbrugsbehandling.

Handleplan

Handleplanen er et forsøg på at forudsige en fremtidig udviklings- og forandringsproces hos den unge og eventuelt forældrene. Den bliver til på et fagligt kvalificeret og vidensbaseret grundlag i en kontekst af høj kompleksitet og med en mangfoldighed af aktører.

Handleplanen skal være en del af indstillingen. Det forventes, at de sociale myndigheder i handleplanen bl.a. forholder sig til følgende:

- Emotionel udvikling, social adfærd, boglig indlæring og praktiske gøremål,
- skolegang og uddannelse, beskæftigelse, sport,
- kognitive og tilsvarende behandlingsmetoder.

Handleplanen bør justeres på samme måde, som indstillingen udarbejdes efter – altså faste kriterier, som modsvarer indstillingen. Dermed sikres, at der bliver taget stilling til det overordnede mål med de tre faser og delmålene for hver af faserne.

Målene i handleplanen skal være konkrete, realistiske og målbare, så den unge, forældre og andre aktører kan følge med, når det overordnede mål og konkrete delmål er nået. Konkretiseringen betyder, at det ikke er tilstrækkeligt at angive, at den unges skolekunderskaber skal styr-

kes. Det skal fremgå, hvilke skolekundskaber, der skal styrkes samt strategien for, hvorledes der skal arbejdes på dette.

Handleplanen bør ændres undervejs, når nogle mål og delmål indfries hurtigere end forventet, mens andre tager længere tid. Det kan også vise sig, at der er andre ressourcer eller vanskeligheder, som gør ændringer nødvendige. Opholdet i sikret afdeling i 1. fase kan f.eks. bruges til at konkretisere de konkrete delmål for den socialpædagogiske behandling i 2. fase og udarbejdelse af en behandlingsplan. Justeringerne kan foretages ved de netværksmøder, der finder sted undervejs i forløbet, jf. kapitel 9 - 11.

I forhold til sanktionens 2. fase er det i forbindelse med udarbejdelse af handleplanen vigtigt at være opmærksom på, at der er en meget høj sammenbrudsfrekvens for teenageanbringelser. Sagsbehandleren bør derfor tage denne risiko med i betragtning og overveje, hvilke initiativer der eventuelt kan virke forebyggende. Sagsbehandleren kan f.eks. vælge at drøfte risikoen for sammenbrud med den unge og dennes forældre, således at også de er opmærksomme på risikoen og kan bede om hjælp, inden et eventuelt sammenbrud finder sted. Ulemperne mindskes, når der allerede fra begyndelsen findes en plan for, hvad der skal ske ved et sammenbrud.

Koordinator

Valget af koordinator skal finde sted inden dommen, så den unge straks ved domsafsigelsen har en koordinator. Det er centralt, at den unge indtages i valget af koordinator.

Der bør lægges vægt på, at vedkommende kan følge den unge gennem hele ungdomssanktionen. Koordinatoren skal så vidt muligt være en, den unge kender i forvejen og kan f.eks. være en tidligere tildelt kontaktperson, ansatte fra den sikrede afdeling eller en, den unge kender fra f.eks. skole eller fritidsaktiviteter. Det kan også være en person, som kommunen udpeger.¹¹⁵

Derudover er det relevant at tage hensyn til:

- Geografiske forhold.
- Personens mulighed for at knytte relation til den unge.
- Personens muligheder og kompetencer i forhold til at kunne udfylde rollen som personlig rådgiver.
- Personens formodede kompetencer til at arrangere og gennemføre netværksmøder.

Det forudsættes, at koordinatorene deltager i et kortere kursus. De kan være tilknyttet flere unge og fungere som koordinators i en længere årrække. Servicestyrelsen forestår uddannelsen og bistår med rådgivning og vejledning både til kommuner og koordinators i forbindelse med spørgsmål og problemer.

I bemærkningerne til lovforslaget til styrkelse af ungdomssanktionen forudsættes det, at arbejdsomfanget for og udgiften til en koordinator i gennemsnit i fase 1 svarer til niveauet for en fast kontaktperson, dvs. en månedlig udgift på ca. 5.300 kr., i fase 2 til niveauet for en personlig rådgiver, dvs. en månedlig udgift på ca. 3.600 kr. og i fase 3 til niveauet for det dobbelte af en fast kontaktperson, dvs. en månedlig udgift på ca. 10.600 kr.¹¹⁶

Det er vigtigt at understrege, at de angivne niveauer og beløb er gennemsnit. Nogle unge vil gennem forløbet have behov for mere støtte, mens andre vil kunne klare sig med mindre. Ligeledes vil arbejdsomfanget variere inden for de tre faser, således at det for eksempel er større i overgangsperioden fra en fase til den næste, eller hvor der i øvrigt sker ændringer for den unge. Det kan i begyndelsen af et ungdoms-sanktionsforløb være vanskeligt at skønne præcist, hvor stort arbejdsomfanget for koordinatoren vil blive gennem de to år. Derfor bør aftalen med koordinatoren udformes således, at der kan ske justeringer af arbejdsomfanget undervejs.

Forberedelse af fase 2 – anbringelsessted

Af hensyn til den koordinerede og sammenhængende indsats er det vigtigt, at arbejdet med at finde det rette anbringelsessted i 2. fase iværksættes så hurtigt som muligt – også selv om en eventuel psykologisk udredning ikke er afsluttet. Det anbefales, at kommunen allerede i forbindelse med udarbejdelse af handleplan og indstilling finder en egnet institution eller opholdssted til 2. fase. Er der ikke fundet en fase 2 institution eller et opholdssted inden dommen, bør det ske snarest efter påbegyndelse af 1. fase. Så snart fase 2 institutionen er fundet, skal den unge have besked herom.

Valget bør desuden afspejle og tage hensyn til sammenhæng og kontinuitet; muligheden for at fortsætte uddannelse eller beskæftigelse samt geografiske hensyn i forhold til senere udslusning.

Det er vigtigt, at institutionen eller det god-

kendte opholdssted realistisk set kan imødekomme den unges behov for særlig støtte på det personlige, det sociale og det skolefaglige område i fornødent omfang.

I den sammenhæng er det centralt at undersøge, hvorvidt der er relevante skoleundervisningstilbud for den unge i eller uden for institutionen. Ligeledes bør der sættes fokus på tilstedeværelsen af relevante pædagogiske og behandlingsorienterede metoder, der kan forventes at afhjælpe den unges vanskeligheder. Også eventuelle psykiske lidelser eller misbrugsproblemer skal der tages højde for ved valg af fase 2 institution eller opholdssted.

Anbefalinger vedrørende handleplaner¹¹⁸

- Centrale konklusioner og vurderinger fra udredningen, § 50 undersøgelse, psykologisk undersøgelse, udtalelse fra sikret afdeling mv., bør konkretiseres til arbejdsplaner i handleplanen, således at handleplanen fremstår som et fælles styringsredskab.
- Handleplanen bør indeholde operationelle succeskriterier, som er opdelt i en række konkrete delmål, som samlet fører i retning af få overordnede mål for den unges sanktion.
- Den unge skal løbende informeres om handleplanens delmål.
- Det er særligt vigtigt at opstille operationelle og målbare mål og delmål for sanktionens første fase.
- Handleplanerne bør indeholde præcise formuleringer vedrørende vilkår.
- Vilkår bør formuleres og synliggøres for den unge tidligt i forløbet.
- Vilkårsovertrædelse nævnes som et fast punkt i handleplanerne.
- Selvom vilkår bør formuleres præcist, skal der samtidig bevares et handlerum. Det vil sige, at vilkår ikke bør fremstilles som en udtømmende liste, og at det til enhver tid er personalet og ikke den unge, der afgør, om der er sket en vilkårsovertrædelse.

Anbefalinger vedrørende indstilling¹¹⁷

- Forvaltningens indstilling bør forholde sig specifikt til varigheden af anbringelsen på sikret institution i fase 1 og på døgninstitution eller opholdssted i fase 2, således at den tidsmæssige inddeling begrundes i den unges udvikling og ikke blot angives ud fra bekendtgørelsens standardeksempel.
- Angivelsen af fasernes varighed skal så vidt muligt præciseres med et antal måneder.

Skabelon til indstilling til ungdomssanktion

Inspiration: Vejledning til sagsbehandling af ungdomssanktioner i Københavns Kommune.

Indledning og forvaltningens vurdering

Oplysninger om hvornår kommunen er blevet forespurgt, samt om kommunen indstiller den unge til ungdomssanktion eller ej.

Resumé

Kort overordnet resume af sagen, der beskriver den unges aktuelle situation. Der bør indgå følgende punkter, som skal undersøges og indgå i udtalelsen:

- Familieforhold
- Skole/fritid/uddannelse/arbejde
- Eventuelt misbrug
- Den unges ressourcer og holdning til ungdomssanktion
- Forældrenes holdning til ungdomssanktion
- Særlige problemstillinger; herunder fysisk og psykisk sundhed
- Tidligere erfaring med pædagogisk døgntil behandling

Vurdering og baggrund for vurderingen

Kommunen står for det socialfaglige aspekt af sagen. Politianklageren eller den unges forsvarer har ansvar for det juridiske i sagen. Det er vigtigt, at vurderingen underbygges af faglige argumenter, der beskriver, hvorfor kommunen mener, at ungdomssanktionen vil være formålstjenligt, eller hvor den ikke vil være en hensigtsmæssig ramme for den pågældende. Er døgntil behandling relevant, hvilke rammer, den unges behandlingsbehov etc.

Vurderingen bør tage udgangspunkt i eksisterende viden om den unge kombineret med en aktuel udredning. Hvis den unge opholder sig i varetægtsurrogat på en sikret afdeling, bør der i indstillingen være en udtalelse fra den sikrede afdeling.

Det er udelukkende domstolens opgave at afgøre skyldsspørgsmålet, og kommunen skal derfor ikke forholde sig til den verserende sag og eksempelvis vurdere, om den unge blev lokket eller lignende.

Konkret handleplan for ungdomssanktionen

Hvis ungdomssanktionen anbefales, skal der opstilles en konkret plan for fase 1, 2 og 3. For hver fase skal angives varighed, opholdssted og forslag til indholdsbestemte problematikker, der skal arbejdes på under den pågældende fase.

Det er vigtigt, at der opstilles konkrete mål for hver fase gerne med delmål, som kan realiseres inden for korte angivne perioder, så den unge oplever, at der sker fremskridt. Centrale konklusioner og vurderinger fra udredningen, § 50 undersøgelse, psykologisk undersøgelse, udtalelse fra sikret afdeling etc. bør konkretiseres til arbejdsplaner eller delmål i handleplanen.

Handleplanen bør indeholde præcise formuleringer vedrørende vilkår samt vilkårsovertrædelser. Fase 1 er typisk op til to måneders varighed, fase 2 op til 12 måneder og fase 3 de resterende 10 måneder. Dette er dog ikke standard; det skal i hvert enkelt tilfælde vurderes, hvor længe den unge vil have glæde af at opholde sig i hver fase i forhold til de konkrete mål.

Uddrag af handleplan for 2. fase

Mål og handlinger i forhold til den unge K (2. fase).

Mål: Udvikling/adfærd

- At A rustes til en voksertilværelse, hvor de sociale færdigheder spiller en afgørende rolle.

Psykolograpportens anbefalinger:

- daglig miljø med struktur og faste rutiner, så As perceptionsproblemer ikke afstedkommer impulsudbrud på falske forudsætninger, fordi han misforstår dem.
- Arbejdsopgaver tilrettelagt sådan, at der er tid til bearbejdning pga. As mentale lave tempo.
- Konkretisering og eksemplificering ved al ny indlæring pga. lavt abstraktionsniveau og ordforråd.
- Fokus på indlæring af sociale spilleregler til forebyggelse af social isolation.
- Kontaktperson, der over tid kan bistå med realitetskorrigerering.

Mål: Familieforhold

- At normalisere og fastholde As forhold til sin familie, så evt. hjemgivelse ved afslutning af anbringelsen vil være en afgørende mulighed.

Mål: Skoleforhold

- At få A i et skoleforløb, hvor A ikke skal dele sin opmærksomhed på flere forskellige input,

og som imødegår As personlighedsmæssige baggrund.

Mål: Sundhedsforhold

- At få A i gang med ritalinmedicinering via ungdomspsykiater eller lign.
- At sikre at A benytter de kontaktlinser, der er blevet bevilliget.

Mål: Fritid og venskaber

- A dyrker ingen fritidsinteresser. Han interesser sig for at reparere knallerter, motorcykler og ønsker at køre cross. For at få indhold i fritiden tages der udgangspunkt i denne interesse. Herudover afdækkes eventuelle andre interesseområder.
- Der skal i starten på en fritidsaktivitet deltage en voksen, dels for at skabe fællesskab og fælles oplevelser med A, dels for at støtte A i socialt samspil med andre unge.
- A har store vanskeligheder med tilknytning til voksne og andre unge. Hele hans liv har været præget af korte bekendtskaber, og det vurderes, at der kræver en struktureret og målrettet arbejdsindsats fra opholdsstedet for at A vil kunne skabe og bevare relationer, da A ifølge § 50 undersøgelsen har oplevet mange svigt i sine tidlige relationer, og derfor ikke har erfaring med reel tilknytning, hverken til familie eller venner.
- As adfærd er i flere sammenhænge truende. Der skal arbejdes på at A får tillid til en synlig og struktureret voksen, der kan være rollemodel for A i sociale relationer.

Mål: Andre relevante forhold

- Der skal tages evt. kontakt til det regionale

behandlingscenter for unge misbrugere eller lignende i forhold til at få kortlagt As misbrug. Herefter evt. start på behandling, hvis det fortsat skønnes nødvendigt.

- Aftaler om samvær og andre 'ud af huset' aktiviteter aftales de voksne imellem.
 - For at støtte A i at få opbygget en tryk og forudsigelig rytme i sin hverdag, er det nødvendigt med en meget detaljeret dags/uges/månedspan, så alle 'hv'-spørgsmål er besvaret.
-

Indstillingsskrivelse til retten

Inspireret af indstilling fra Samrådet vedrørende kriminelle unge – Region Syddanmark.

”Socialforvaltningen i Y-Kommune skal udtale følgende:

Såfremt retten finder, at sagen kan afgøres med en ungdomssanktion jf. straffelovens § 74a, finder Y-kommune sigtede egnet til at modtage en sådan sanktion med vilkår om, at han

- i 2 år undergives tilsyn af de sociale myndigheder og efter de sociale myndigheders nærmere bestemmelse undergiver sig socialpædagogisk behandling.
 - I de første indtil x måneder anbringes på en sikret afdeling på en døgninstitution for børn og unge.
 - Og herefter i indtil x måneder anbringes på en døgninstitution eller godkendt opholdssted, og i øvrigt efterkommer pålæg fra de sociale myndigheder om opholdssted, herunder tilbageførsel til eller fortsat anbringelse på sikret afdeling eller døgninstitution indenfor de længstetider, der er fastsat i straffelovens § 74a, stk. 2, 2. pkt.
 - Såfremt Retten idømmer den unge ungdomssanktion vil der blive udarbejdet psykologundersøgelse under opholdet på den sikrede afdeling, 1. fase.”
-

Eksempel på indstilling fra dom til ungdomssanktion

I en dom (V2002.S-2471-02) fra 2002 er der følgende eksempel på en indstilling fra Haderslev Kommune. I indstillingen til retten meddeler kommunen, at der i forbindelse med undersøgelse og udredning af den unge er foretaget en psykologisk undersøgelse på den sikrede institution Egely. Det fremgår heraf, at den sigtede har deltaget i kriminalitet på grund af kedsomhed. Han har svært ved at se sammenhængen mellem årsag og virkning og er meget fokuseret mod de mest umiddelbare behov. Han synes, at forholdet til forældrene er godt, og han er meget knyttet til sine venner.

Herefter har kommunen på baggrund af den sigtedes alder og kriminalitetens alvor vurderet, hvorvidt en ungdomssanktion kan anbefales.

- Imod taler, at den sigtede har erklæret, at han ikke ønsker at samarbejde om en dom til ungdomssanktion, men hellere vil have en anden dom. Dette vurderes til at have indvirkning på motivation og vilje til at samarbejde.
- For taler, at den sigtede er modtagelig over for påvirkning af pædagogisk karakter,
- at han har sunde interesser og ressourcer på det praktiske område,
- at han er interesseret i kontakt med andre mennesker,
- at han har brug for hjælp til at strukturere og til at fastholde koncentrationen,
- at det i et tydeligt og struktureret miljø vil

være muligt at få skabt et grundlag for en radikal ændring af den løbebane, den sigtede er på og at fastholde ham i en positiv udvikling.

Kommunen anbefaler, at den sigtede, såfremt han kendes skyldig, er egnet til en ungdomssanktion, og anbefaler følgende handleplan, hvor han

- i to år undergives tilsyn af de sociale myndigheder og efter de sociale myndigheders nærmere bestemmelse undergiver sig socialpædagogisk behandling,
- i de første seks måneder anbringes på en sikret afdeling på en døgninstitution for børn og unge,
- herefter i indtil tolv måneder anbringes på en døgninstitution eller godkendt opholdssted,
- i øvrigt efterkommer pålæg fra de sociale myndigheder om opholdssted, herunder tilbageførsel til eller fortsat anbringelse på sikret afdeling eller døgninstitutionen inden for de længstetider, der er fastsat i straffelovens § 74 a, stk.2, pkt. 2,
- ved det fyldte 18. år undergives tilsyn af kriminalforsorgen.

Retten vælger at idømme en ungdomssanktion med ophold i sikret afdeling i indtil fire måneder, blandt andet med henvisning til den sigtedes personlige forhold (han bor hos en kammerat, har ingen indtægt, men kan låne sig til penge), samt den psykologiske undersøgelse og kriminalitetens alvorlighed.

Noter til kapitel 8

98. Afgørelse om anbringelse efter § 52 stk. 8 træffes i kraft af indstillingen til ungdomssanktionen, idet der hermed træffes afgørelse om betaling for anbringelsen i 2. fase. Se bl.a. Ankestyrelsens afgørelse SM C-39-05 af 29.7.2005. Varetægtsperioden og opholdet i 1. fase er, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 38, objektivt finansieret, idet udgiften fordeles mellem alle landets kommuner i forhold til antallet af unge i alderen 15-17 år.

99. Bemærkninger til Forslag til Lov om ændring af straffeloven og lov om social service, 2000/1 LSF 210.

100. Straffelovens § 74 a, stk. 2 samt magtanvendelsesbekendtgørelsens § 17, stk. 5.

101. Ud over de nævnte kan der, jf. straffeloven § 57, gives pålæg om:

- struktureret, kontrolleret alkoholistbehandling af mindst et års varighed, underkaster sig psykiatrisk behandling, om fornødent på hospital,

- at efterleve tilsynsmyndighedens bestemmelser om indskrænkninger i rådigheden over indtægter og formue og om opfyldelse af økonomiske forpligtelser

102. Bemærkninger til Forslag til lov om ændring af lov om social service, 2007, L 181.

103. Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 15, stk. 6.

104. Servicelovens § 69, stk. 1.

105. Vej. nr. 99 af 05/12/2006, Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, pkt. 457.

106. Den unge vil således ikke kunne klage over, at vedkom-

mende ikke er blevet anbragt på eget værelse frem for på et opholdssted.

107. Bekendtgørelse nr. 780 af 6. juli 2006, § 7.

108. Århus Amt og Århus Kommune (2006), Audit vedrørende ungdomssanktion.

109. Kofoed, Lene m.fl. (2005), Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. Ti unge og ni institutioner, s. 10

110. Ibid., s. 30ff.

111. Ibid., s. 38ff

112. Ibid., s. 32

113. Justitsministeriet (2006b), Ungdomssanktionens forløb., s. 24.

114. I en sagsgennemgang af ungdomssanktionsforløb i Århus Kommune peger sagsbehandlere på, at indstillingen til ungdomssanktionen skal udarbejdes så hurtigt som muligt, og at det derfor ikke er muligt at nå at inddrage de unge og deres forældre. Argumentet for den hurtige sagsgang er, at en varetægtsperiode ikke modregnes ved en ungdomssanktion. Se Madsen, Lars Horskær (2006), Ungdomssanktioner – sagsgangen. Arbejdsnotat, Århus: Den Sociale Højskole.

115. Bemærkninger til Forslag til lov om ændring af lov om social service, 2007, L 181.

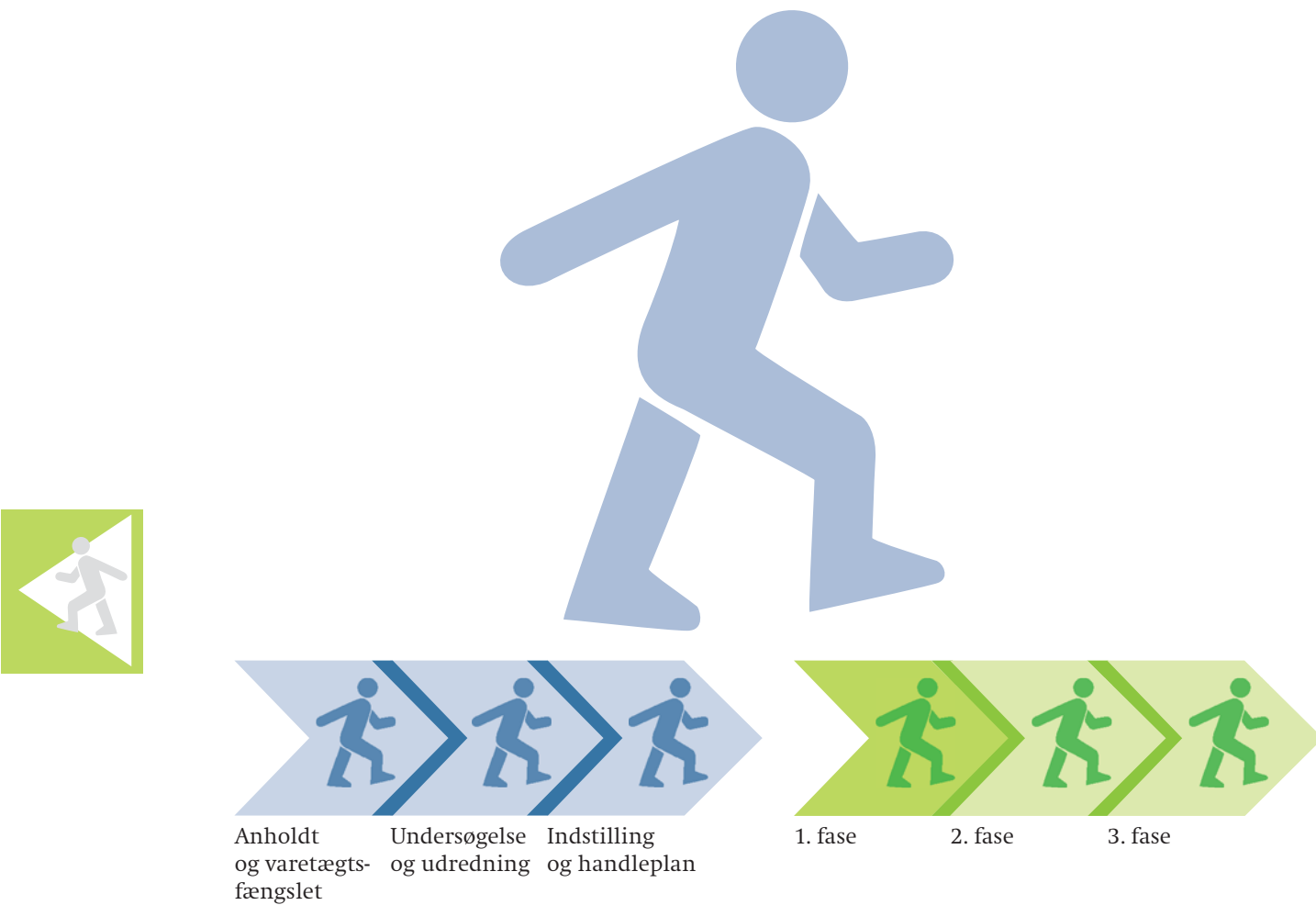
116. Bemærkninger til Forslag til lov om ændring af lov om social service, 2007, L 181.

117. Århus Amt og Århus Kommune (2006), op.cit.

118. Ibid.

Figur 9.1

Kapitel 9. Sanktionen indledes – 1. fase

Sanktionens 1. fase er præget af, at det er en kort fase; i gennemsnit ca. to måneder. Derudover er den kendetegnet ved at være en indledende fase, hvor den socialpædagogiske behandling skal sættes i værk. Dette arbejde påvirkes af, at en del af de unge ikke ønsker sanktionen, men hellere ville være 'sluppet med' en ubetinget fængselsdom. Samtidig skal man være opmærksom på overgangen mellem varetægt og fase 1. Mange af de unge har siddet i varetægtssurrogat på en sikret institution, i mange tilfælde den samme, som de skal opholde sig på i fase 1. Derfor er det vigtigt at markere, at der sker et skifte mellem varetægtens ophør og ungdomssanktionens begyndelse.

I fase 1 foregår også den supplerende udredning med henblik på at fastlægge en behandlingsplan, som kan opfylde målene i handleplanen og få den unge på ret kurs.

§ Det siger loven

Her gennemgås de regler, der er relevante for den unges ophold i sikret afdeling i 1. fase af ungdomssanktionen. Det drejer sig om forhold knyttet til dommen, som sanktionens starttidspunkt og manglende overholdelse af pålæg; om anbringelse, overførsel og ophør af anbringelse på sikret institution samt om regler knyttet til opholdet på den sikrede institution.

De generelle regler om magtanvendelse under ophold på institution er behandlet i kapitel 17. Dog behandles i dette kapitel reglerne om kontrol med breve, telefonsamtaler mv. samt regler om undersøgelse af den unges person eller opholdsrum.

Om fuldbyrdelse af dommen

Ifølge retsplejelovens § 997, stk. 1, er det politidirektøren, der skal drage omsorg for fuldbyrdelsen af en straffedom. Bestemmelsen indebærer for så vidt angår domme efter straffelovens § 74 a, at politidirektøren skal underrette de sociale myndigheder om dommen. Det er herefter de sociale myndigheder, der skal iværksætte fuldbyrdelse af dommen, og de sociale myndigheder skal i den forbindelse også påse, at foranstaltningerne i henhold til dommen ophører senest to år efter endelig dom, og at længstetiderne for den idømte ungdomssanktion overholdes.¹¹⁹

Starttidspunktet for sanktionen

I sager, hvor der kan blive tale om ungdomssanktion, skal anklagemyndigheden over for retten nedlægge påstand om, at ungdomssanktionen påbegyndes ved endelig dom med henblik på at sikre, at det fremgår udtrykkeligt af dommen, at de to år, som ungdomssanktionen varer, regnes fra endelig dom. Dette har særlig betydning i sager, hvor en dom ankes.¹²⁰

Beregning af længstetider

I kapitel 11 vedrørende 3. fase og efterværn gen-

nemgås i afsnittet ”Det siger loven” reglerne om sanktionens sluttidspunkt samt beregning af længstetider.

Manglende overholdelse af pålæg

Som det er beskrevet i kapitel 8 har retten mulighed for i forbindelse med dommen at tilknytte pålæg. Et af pålæggene kan være pålæg om institutionsophold, et andet, at den unge skal underkaste sig de kommunale/sociale myndigheds tilsyn. At der er tale om pålæg og ikke blot vilkår indebærer, at afgørelsen (inklusive pålægget om institutionsophold) kan gennemføres umiddelbart efter sit indhold. Et pålæg i en dom til ungdomssanktion f.eks. om institutionsophold kan gennemtvinges umiddelbart og om nødvendigt med politiets bistand. Opfylder en dømt ikke et vilkår i eller i henhold til en betinget dom om f.eks. institutionsophold, kan vilkåret ikke gennemtvinges ved, at politiet afhenter den pågældende og bringer ham eller hende ind på institutionen. Men det kan ske ved pålæg i forbindelse med ungdomssanktionens første fase.¹²¹

Anbringelse, overførsel og forbliven

For unge, der har fået en dom til ungdomssanktion, skal kommunalbestyrelsen, hvis dommen indebærer et ophold på en sikret institution, træffe afgørelse om, på hvilken institution, den unge skal anbringes.

Er der behov for, at den unge overflyttes til en anden afdeling end den, hvor den unge indledte sanktionen, kan kommunalbestyrelsen træffes afgørelse herom, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 15, stk. 7. Det kan eksempelvis være

hensigtsmæssigt, at den unge kommer tættere på sin hjemegn. Alternativt kan overflytning finde sted, når der har været konflikter mellem den unge og personalet eller de øvrige unge. Kommunalbestyrelsens afgørelse om anbringelse i en sikret afdeling skal meddeles den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, som fører tilsyn med den pågældende institution.

Kommunalbestyrelsen kan ligeledes med udgangspunkt i magtanvendelsesbekendtgørelsens § 15, stk. 7, beslutte, at den unge skal forblive i en sikret afdeling. I dommen kan den unge i henhold til straffelovens § 74 a, stk. 2, 1. pkt., pålægges at overholde kommunens nærmere bestemmelser om den socialpædagogiske behandling og at efterkomme pålæg om opholdssted, herunder fortsat anbringelse på sikret afdeling ud over det i dommen umiddelbart fastsatte, men inden for de generelle længstetider, der er fastsat i straffelovens § 74 a, stk. 2, 2. pkt.

Den unges opholdskommune træffer tillige i henhold til magtanvendelsesbekendtgørelsens § 17, stk. 7, afgørelse om ophør af anbringelsen i sikret afdeling, når anbringelsen er et led i en ungdomssanktion dog inden for de rammer, der er fastsat i dommen.

Formålet med ophold i sikret regi er dels at få standset den unges kriminelle handlinger ved at fjerne den unge fra lokalmiljøet og dels at tilvejebringe grundlaget for den videre socialpædagogiske behandling. Den unge skal derfor ikke opholde sig længere i sikrede institutioner, end behovet for udredning, visitation til 2. fase og

justering af handleplanen tilsiger. Hvis der i dommen ikke er fastsat minimums opholdstid i sikret regi, kan opholdskommunen godt træffe afgørelse om ophør, inden de i dommen fastsatte tidsgrænser er nået.

Udgang under anbringelsen

Efter idømmelse af ungdomssanktionen kan den unge tidligst få udgang efter 30 dage, medmindre det drejer sig om indlæggelse på sygehus. Dette gælder også i tilfælde, hvor den unge tilbageføres til den sikrede afdeling.¹²²

Efter de 30 dage kan lederen af den sikrede afdeling træffe afgørelse om udgang uden for afdelingens område, når det drejer sig om udgang uden ledsagelse af højst tre timers varighed inden for samme døgn eller enkeltstående udgang med ledsagelse, herunder af nærstående, af mere end tre timers varighed, men uden overnatning.

Den politimester (Politidirektøren i København), i hvis kreds sagen har været behandlet, kan træffe afgørelse om mere omfattende udgang til den unge. Det drejer sig om udgang uden for afdelingens område:

- Uden ledsagelse i mere end tre timer, men uden overnatning,
- med ledsagelse, herunder af nærstående, af mere end tre timers varighed uden overnatning, når der er tale om en generel tilladelse,
- med en eller flere overnatninger til besøg hos pårørende eller lignende,
- til arbejde m.v. om dagen.

I tilfælde af hospitalsindlæggelse træffer lederen af den sikrede afdeling afgørelse om uopsættelig indlæggelse, mens det er politimesteren, (I København politidirektøren) der træffer afgørelse om andre tilfælde af indlæggelser.

Derudover kan statsadvokaten træffe afgørelse om udgange, der ikke er omfattet af ovennævnte tilfælde. I de tilfælde, hvor det ikke er lederen af afdelingen, der træffer afgørelse om udgang, skal lederen indstille til politimesteren eller statsadvokaten, hvilken afgørelse, der bør træffes.

Ved afgørelsen af, om der bør gives tilladelse til udgang m.v., skal der – ud over hensynet til den socialpædagogiske behandling – navnlig lægges vægt på hensynet til retssikkerheden, herunder om der er risiko for, at den unge i forbindelse med udgang vil begå ny kriminalitet, undvige eller på anden måde misbruge udgangstilladelsen.

Tilladelse til udgang skal betinges af, at den unge under udgangen ikke begår strafbart forhold eller i øvrigt misbruger udgangstilladelsen. Med henblik på at undgå misbrug kan tilladelsen til udgang også betinges af andre vilkår, f.eks. at den unge ikke indtager alkohol eller euforiserende stoffer under udgangen, ved tilbagekomsten medvirker til en alkoholtest eller afgiver en urinprøve, eller ikke tager ophold andre steder end på udgangsadressen.

Endelig kan der, når lovovertrædelsens grovhed og karakter eller hensynet til offeret taler for det, fastsættes vilkår om, at den unge ikke må

besøge bestemte steder eller opsøge bestemte personer.

Kontrol med breve, telefonsamtaler mv.

I kapitel 6 er reglerne gennemgået for kontrol med breve, telefonsamtaler samt besøg i de tilfælde, hvor den unge sidder varetægtsfængslet. Når dommen er afsagt, og sanktionen er begyndt, gælder servicelovens almindelige bestemmelser om kontrol med breve og telefonsamtaler samt samvær med andre personer.

I forhold til kontrol med breve og telefonsamtaler mv. er det Børn og Unge-udvalget, der såfremt det er nødvendigt af hensyn til den unges sundhed eller udvikling, jf. servicelovens § 123, stk. 2, og magtanvendelsesbekendtgørelsens § 14, stk. 1, træffer afgørelse om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med nærmere angivne personer uden for institutionen. Afgørelsen skal træffes for en bestemt periode. Henvendelser til og fra offentlige myndigheder og til og fra en eventuel advokat må ikke underkastes kontrol.

Ved kontrollen skal den unge give samtykke til åbning af breve og medhør ved telefonsamtaler, og den unge skal i øvrigt også overvære åbning af breve. Ved kontrol af telefonsamtaler skal også den person, som der tales med, give sit samtykke. Afgørelser om kontrol kan indbringes for Ankestyrelsen af den unge og af forældremyndighedsindehaveren samt den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, hvis afgørelsen vedrører denne, jf. servicelovens § 168, stk. 2.

Samvær og besøg

Når det i øvrigt gælder samvær med personer fra netværket, træffer kommunalbestyrelsen afgørelse i henhold til servicelovens § 69, stk. 2. Ifølge denne kan kommunalbestyrelsen, i det omfang det må anses for nødvendigt under hensynet til formålet med anbringelsen, træffe afgørelse om samvær med personer fra netværket under opholdet. Kommunalbestyrelsen skal i sin afgørelse lægge vægt på den unges ønsker samt på betydningen af, at den unge også efter anbringelsen har et netværk.

Kommunalbestyrelsen skal, jf. servicelovens § 71, stk. 2, om fornødent træffe afgørelse om omfanget og udøvelsen af samvær og kontakt med forældrene og kan fastsætte nærmere vilkår herfor. Fastsættes kontakten til mindre end en gang månedligt, sidestilles begrænsningerne med en afbrydelse af kontakten, og det er i disse tilfælde Børn og Unge-udvalget, der træffer afgørelse efter § 71, stk. 3.

Anbringelsesstedet vil i kraft af det såkaldte anstaltsforhold i enkeltstående situationer kunne forhindre samvær eller kontakt mellem forældrene og den unge, hvis det er påkrævet af hensyn til orden og sikkerhed.

Gentager det sig, at anbringelsesstedet finder det nødvendigt at forhindre samvær eller kontakt, må institutionen rette henvendelse til kommunen. Kommunalbestyrelsen kan derefter træffe afgørelse efter servicelovens § 71, stk. 2, om omfang og udøvelse herunder fastsætte nærmere vilkår herfor.¹²³

Afgørelser om samvær med personer fra netværket mv. jf. § 69, stk 2, og afgørelser om samvær og kontakt efter § 71, stk. 2, kan af den unge, der er fyldt 15 år og af forældremyndighedens indehaver indbringes for det sociale nævn efter reglerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Om undersøgelse af den unges person og opholdsrum

Med lovændringerne knyttet til styrkelse af ungdomssanktionen er der givet adgang til, at sikrede afdelinger af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn har mulighed for at undersøge de unges opholdsrum eller foretage undersøgelse af den unges person for derved at fjerne eventuelle mobiltelefoner, farlige genstande, euforiserende stoffer og lignende. Bestemmelserne findes nu i servicelovens § 123 a og magtanvendelsesbekendtgørelsens §§ 7-13.

Undersøgelse af den unges opholdsrum for effekter kan¹²⁴ ske ved anbringelsens begyndelse, før og efter besøg samt før og efter fravær. Det kan umiddelbart finde sted, hvis det anses for nødvendig for at sikre ordensbestemmelserne eller sikkerhedshensyn. Med opholdsrum menes såvel værelse, skabe eller andre rum, som den unge råder over. Med genstande menes f.eks. kommoder, opbevaringsbokse, tasker og poser i opholdsrummet.

Hvis en undersøgelse af den unges opholdsrum indebærer en gennemgang af den unges genstande i opholdsrummet, skal den sikrede afdeling, medmindre særlige omstændigheder taler imod dette, enten lade den unge overvære

undersøgelsen eller straks efter undersøgelsen give den unge tilbud om at få gennemgået resultaterne af undersøgelsen. Tilbudet om gennemgang kan eventuelt gives skriftligt samtidig med en orientering om, at undersøgelsen har fundet sted.¹²⁵

Er der bestemte grunde til at antage, at den unge er i besiddelse af effekter, der kan betyde, at ordensbestemmelser ikke kan overholdes, eller sikkerheden ikke kan iagttages, kan institutionens leder eller den, der bemyndiges dertil, træffe bestemmelse om at foretage en undersøgelse af den unges person eller opholdsrum.¹²⁶ Det kan f.eks. være effekter i form af mobiltelefoner, euforiserende stoffer eller andre genstande som barberblade, knive eller andet, der kan bruges som våben.

Med 'bestemte grunde' sigtes bl.a. til de situationer,¹²⁷ hvor personalet observerer, at der mangler bestik eller andre skarpe genstande i køkkenet på den sikrede afdeling, eller hvor der på værelset er ridset i væggen med en skarp eller spids genstand. Bestemte grunde kan også være tilfælde, hvor den unges handlemønstre vurderes til at være væsentlig anderledes end normalt, og hvor personalet har en formodning om, at den unge er besiddelse af f.eks. euforiserende stoffer eller mobiltelefon.

Med udtrykket 'undersøgelse af den unges person' sigtes til indgreb,¹²⁸ hvor der ikke sker indtrængen i det menneskelige legeme eller nogen egentlig beføling af legemet i undersøgelsesøjemed. Der tænkes på besigtigelse, der ikke kræver afklædning, men alene klap uden på tøjet og

undersøgelse af lommer og sko. Dog kan den unge blive bedt om at tage sit overtøj, hue og sko af.

En undersøgelse af den unges person kan således kun foretages, hvis der er bestemte grunde til at antage, at den unge er i besiddelse af effekter, der betyder, at ordensbestemmelser ikke kan overholdes, eller at sikkerhedshensyn ikke kan iagttages.

Den unge har ret til, inden undersøgelsen foretages,¹²⁹ at få oplyst årsagen til undersøgelsen, medmindre særlige omstændigheder taler imod dette.

I servicelovens § 123 a, stk. 3-5, er der fastsat nærmere regler for undersøgelsen efter stk. 2. Undersøgelse af, hvilke effekter den unge har i sin besiddelse i sit opholdsrum eller på sin person, må således ikke gennemføres, hvis det efter indgrebets formål og den krænkelse og det ubehag, som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb. Det er endvidere en forudsætning, at andre og lempeligere midler først er forsøgt og derefter fundet utilstrækkelige. Den unge skal altid forinden opfordres til selv at aflevere eventuelle effekter.¹³⁰

Undersøgelse skal endvidere foretages så skånsomt, som omstændighederne tillader. Drejer det sig om effekter, som den unge har på sin person, må undersøgelsen kun undtagelsesvis foretages og overværes af personer af andet køn end den unges.

Findes der effekter, som af ordens- eller sikker-

hedsmæssige hensyn findes uforvarselige, kan institutionens leder eller den, der bemyndiges dertil, træffe bestemmelse om tilbageholdelse af effekterne.¹³¹

Den sikrede afdeling skal udfærdige en liste over de genstande, der tilbageholdes. Den unge skal orienteres og have en kopi af listen. Tilhører genstanden den sikrede afdeling, kan den umiddelbart inddrages.

Institutionens leder eller dennes stedfortræder skal, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 24, når der er foretaget undersøgelse af den unges opholdsrum eller person inden for 24 timer blandt andet registrere tidspunkt for indgrebet, indgrebets art og begrundelse på et særligt indberetningsskema. Det sendes umiddelbart til den unges opholdskommune. Den unge skal informeres om indberetningen og have lejlighed til at ledsage denne med sin egen opfattelse af episoden.

Rømning

Ved en ændring af straffeloven i 2002¹³² blev det strafbart for anholdte og fængslede, herunder personer i varetægtssurrogat samt unge idømt ungdomssanktionen, at flygte eller forsøge på at flygte. Forseelsen straffes med bøde eller fængsel indtil to år

En person anses for flygtet, når den pågældende aktivt unddrager sig den frihedsberøvelse, som den pågældende i anledning af en mistanke om et strafbart forhold eller afsoningen af en fængselsstraf er underlagt. En ung, der er surrogatbragt eller som afsoner en ungdomssanktion

i sikrede institutioner for børn og unge, vil blive anset som flygtet, såfremt den pågældende forlader anbringelsesstedet uden tilladelse. Det samme gælder, hvis den unge i forbindelse med transport eller under ledsaget udgang undviger fra transporten eller ledsageren.

Det skal bemærkes, at reglerne om fangeflugt kun gælder, mens den unge opholder sig i sikret regi, og at det ikke vil være strafbart, hvis den unge udebliver fra institutionen efter uledsaget udgang.¹³³

Udfordringer i 1. fase

Det er vigtigt, at kommunen arbejder ud fra, at dommen alene angiver rammerne for ungdomssanktionen, og at disse kan tilpasses den enkeltes behov. Det er kommunens ansvar, at der sikres sammenhæng i såvel det sagsmæssige forløb som i den socialpædagogiske behandling.

I 1. fase kan der foretages en grundig udredning af den unges behov for støtte, hvis den ikke allerede er udarbejdet under en eventuel varetægsperiode. Det kan f.eks. være en psykologisk udredning, der kan ligge til grund for planlægning af et sammenhængende individuelt udviklingsorienteret forløb herunder den socialpædagogiske og psykologiske behandlingsindsats. Udredningen og den efterfølgende planlægning bør ske i samarbejde med den unge og forældrene.

En ung om samarbejdet med sagsbehandleren:

"Jeg har bare siddet og ventet og ventet og ventet. Nogle gange ringer hun til afdelingslederen, og så får jeg en besked. Sådan er det bare gået hele tiden, også de andre steder, jeg var. De første to måneder, efter jeg fik min dom og kom ind, der hørte jeg slet ikke fra dem!"

(Kofoed, Lene m.fl. (2005), Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. Ti unge og ni institutioner, s. 52)

Motivering af de unge

De fleste unge, som bliver idømt en ungdomssanktion, har i kortere eller længere tid – to måneder i gennemsnit – opholdt sig i varetægtsurrogat på en sikret institution. Den periode bliver ikke fratrukket længden af ungdomssanktionen. Der ligger en stor opgave i at markere skiftet, og den unge skal være aktiv medspiller.

For et ungt menneske kan to måneder i varetægt og udsigten til yderligere to år i ungdomssanktion virke som en uoverskuelig periode. Den unge har behov for klare delmål og afgrænsede perioder. De sikrede afdelinger kan bl.a. inddrage fase 1 opholdet i en række perioder med forskellige mål og delmål for den unge og for indsatsen.

En forudsætning for den unges motivation er, at den unge er inddraget i beslutninger om de målsætninger, der skal opfyldes og de aktiviteter, han eller hun skal deltage i for at opfylde måle-

ne. Den unge skal have indflydelse og opleve, at der er tale om reelle valg. Både når det gælder den mere langsigtede planlægning af uddannelse og beskæftigelse, og når det gælder valg mellem forskellige aktiviteter på institutionen. Samtidig skal institutionen gøre det klart, hvilke betingelser de opstiller for et samarbejde med den unge, og at den unge selv er medansvarlig for at nå de opstillede mål.¹³⁴

Udviklingen af en bæredygtig relation grundlægges i den første tid og kan blive afgørende for den unges senere udbytte af ungdomssanktionen.

Uddannelse og beskæftigelse

En af de helt store udfordringer for den unge, medarbejderne på den sikrede institution, den unges sagsbehandler og koordinatoren er, sammen at få afklaret, hvilken uddannelse eller beskæftigelse, den unge vil i gang med. Som nævnt i kapitel 4 har mange haft en skolegang med mange skift og mangel på positive erfaringer og deraf manglende motivation til at deltage i undervisning.¹³⁵

Hvis den unge var i et forløb ved varetægtsfængslingen eller forud for dommen, må den unge motiveres til at fortsætte og afslutte det. Det er vigtigt, at motiveringen ikke strandede på praktiske barrierer som for eksempel, at den unge ikke kan forlade den sikrede institution. Institution og koordinator må sammen arbejde for at løse problemet; dels ved at kontakte skolen, dels ved at finde andre muligheder – for eksempel it-baseret undervisning. Motivationen bør desuden understøttes ved en sammenhæng

mellem fase 1 og planerne for fase 2. Fastholdelse i et igangværende skole- eller uddannelsesforløb bør have stor vægt ved valg af fase 2 anbringelsessted.

Nogle unge har muligvis et afbrudt skoleforløb bag sig, og det kan være længe siden, der har været tale om nogenlunde regelmæssig skolegang. I løbet af fase 1 bør det afklares, om den unge kan motiveres til at genoptage et forløb, eller om der skal arbejdes frem mod alternative løsninger som virksomhedspraktik eller lignende.

De sikrede afdelinger tilbyder undervisning, der dog har varierende omfang og karakter. Flere steder forsøges undervisningen individuelt tilrettelagt. Et mål med skoleforløbet i 1. fase kan være, at den unge screenes og testes for det faglige niveau i fag som dansk, matematik og eventuelt engelsk. De sikrede institutioner har ligeledes værksteder til eks. træ- og metalarbejde, og der vil dermed også være mulighed for at vurdere de unges praktiske og håndværksmæssige færdigheder.

Roller og opgaver

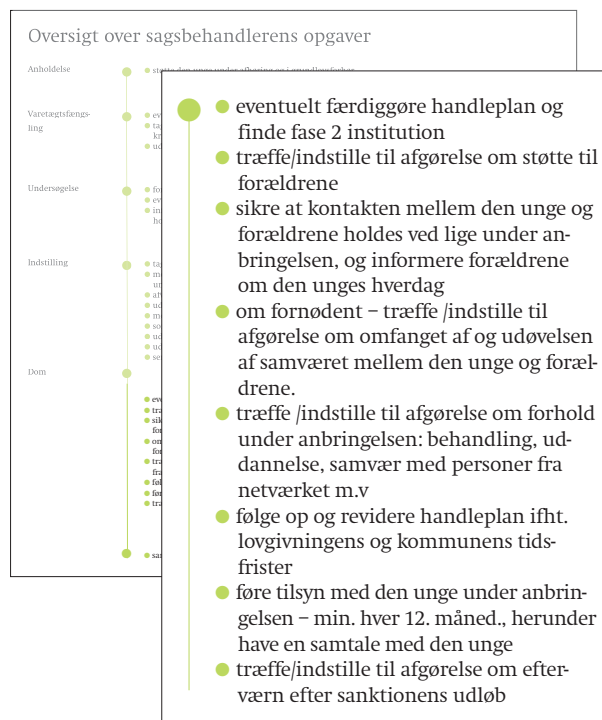
Indholdet af fase 1 har flere forskellige formål; for det første skal det markeres, at sanktionen er begyndt, og for det andet skal den unge eventuelt udredes yderligere for at sikre den særlige socialpædagogiske indsats, der relaterer sig til situation og handleplan.

Den kommunale sagsbehandler

Sagsbehandleren har en central funktion i forhold til at beslutte, hvor den unge kan og skal placeres. Dette gælder både i forhold til fase 1 og fase 2. Samtidig skal sagsbehandleren sørge for, at overdrage den viden, de sociale myndigheder har om den unge og indholdet i handleplanen, til den sikrede institution.

I samarbejde med den sikrede institution skal sagsbehandleren sørge for, at udredningen, der fandt sted i forbindelse med indstillingen, følges op af en supplerende vurdering i forhold til de mål, der er opstillet i dommen. Den primære udredning bør have fundet sted i perioden, der leder op til dommen.

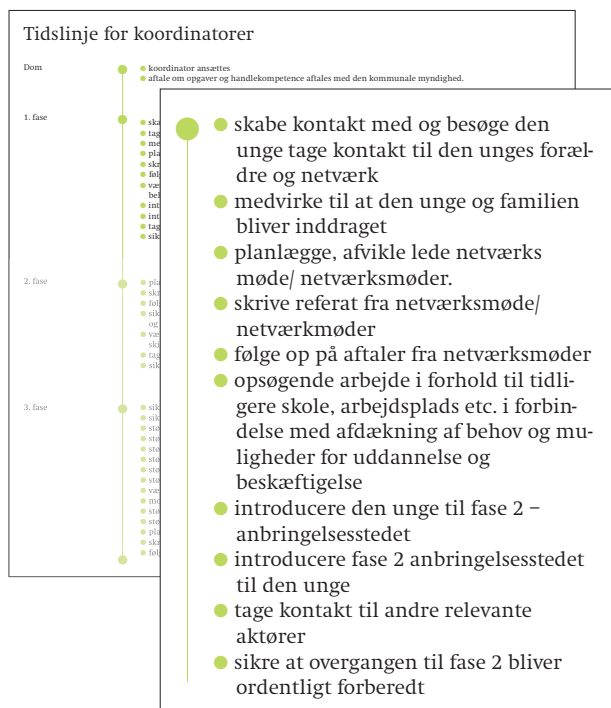
Figur 9.1 Sagsbehandlerens opgaver under sanktionen.

Koordinatoren

Hvis ikke koordinatoren i forvejen kender den unge, og der er opbygget et tillidsforhold mellem dem, har koordinatoren i begyndelsen af 1. fase en væsentlig opgave i at skabe kontakt og et troværdigt forhold til især den unge, men også den unges familie og netværk.

Koordinatoren samarbejder med sagsbehandleren om at inddrage den unge og forældrene så meget som muligt. Koordinatoren skal eksempelvis i den første fase forberede et netværksmøde, hvor relevante aktører deltager, og derudover planlægge det videre forløb.

Figur 9.1 Koordinatorens opgaver i 1. fase.

Den sikrede institution

Medarbejderne på den sikrede afdeling spiller en vigtig rolle, når det handler om at motivere den unge til en ændret adfærd og livsførelse. Arbejdet bør ske i overensstemmelse med formålet med opholdet på en sikret institution, og formålet med ophold i sikret institution under 1. fase er et andet end formålet med ophold i varetægtssurrogat.

Overgangen fra varetægt til ungdomssanktion skal derfor markeres over for den unge. Der kan også være behov for, at medarbejderne gør sig klart, at der efter dommen er et andet formål

med den unges ophold; nemlig at den socialpædagogiske behandling går i gang.

Som nævnt kan den unge udredes yderligere – for eksempel i forhold til misbrug. Derudover skal den sikrede afdeling i samarbejde med den unge, sagsbehandler og koordinator afdække og fastlægge, hvilken socialpædagogisk behandling, der vil være bedst for den unge i relation til at opfylde målene i handleplanen.

Samtidig skal overgangen til sanktionens 2. fase forberedes og indledes. Den unge bør ikke opholde sig længere end højest nødvendigt i fase 1.

Samarbejde og netværksmøder

Handleplanen – opfølgning og justering

Det første netværksmøde aftales så tidligt som muligt og forberedes af koordinatoren sammen med den unge og den ansvarlige pædagog på den sikrede afdeling.

Et af mødets formål er dels at følge op og justere på handleplanen, dels at gennemføre den praktiske overgang og samarbejdet mellem sikret afdeling og fase 2 stedet, så eventuelle ting som skolegang, undervisning, arbejdsaktiviteter mv. er på plads.

Et andet formål kan være, at den unges private – familie og venner – og professionelle netværk præsenteres for hinanden, og at deres forhold og mulighed for støtte til den unge afdækkes.¹³⁶ Det er centralt, at fase 2 institutionen er forbe-

redt på, hvilken socialpædagogisk indsats, der er nødvendig, og hvor længe den skal vare, for at kunne arbejde videre med den unges behandling og udvikling.

En ung om problemet med at finde et fase 2 – opholdssted:

"Jeg laver ikke andet end at vente på dem – sagsbehandleren i kommunen laver ikke noget, og de ved ikke, hvor jeg skal være – han siger, at han prøver at skaffe noget åbent til mig."

(Vestsjællands Amt (2006), Brugerundersøgelse – Bakkegården, s. 44)

Det viser forskning og undersøgelser

Indsatsen på de sikrede afdelinger

Der er i dag kun begrænset viden om indsatsen på de sikrede institutioner. Teori og metodecentrets analyse af anbringelser på de sikrede afdelinger pegede på meget forskellige pædagogiske tilgange institutionerne imellem, samt at institutionerne har forskellig grad af forankring af den pædagogiske tilgang.¹³⁷

Dokumentation af indsats og resultater er en forudsætning for at få indsigt i, hvilken betydning opholdet på de sikrede institutioner har for de unge. Region Midtjylland er ved at udvikle et dokumentationssystem SIP, der er målrettet såvel åbne som sikrede institutioner, og som har fokus på indsats og effekt.

Tabel 9.1 Årsager til overførsel i fase 1.¹⁴⁰

	Antal gange
Vold, truende adfærd, hærværk el.lign.	24
Rømning	5
Usikkerhed omkring institutionens status som sikret institution*	9
De unges eget ønske	2
Praktiske årsager	4
Uoplyst	7
I alt	51

* I et enkelt tilfælde opholder den unge sig midlertidigt i en arrest, dog kun i tre dage. De øvrige tilfælde vedrører en bestemt sikret afdeling, som i sanktionens begyndelse nødtigt modtog unge, der afviklede en ungdomssanktion. De unge blev derfor flyttet. I kommunerne har der hersket usikkerhed om, hvorvidt stedet var godkendt som sikret institution.

Overførsler mellem sikrede institutioner

Sammenhæng er en vigtig betingelse for, at ungdomssanktionen får et positivt udfald. Undersøgelser af de hidtil gennemførte ungdomssanktioner viser dog, at der i mange tilfælde sker overførsler mellem forskellige anbringelsessteder i de enkelte faser, som ikke har været planlagt jf. handleplanen. De unge oplever overførsel som en stressfaktor, specielt hvis de ikke har været forberedt, som i de tilfælde, hvor der meget sent findes en fase 2 institution. Flere unge oplever i den forbindelse at blive flyttet rundt uden mål.¹³⁸

Det er ca. hver fjerde af de unge, som skifter

Tabel 9.2. Samlet vurdering af forløbet af fase 1.¹⁴²

Vurdering	Antal personer	Procent
Uden (væsentlige) problemer	98	79
1-3 lovbrud, voldelige episoder eller overførsler i utide	24	19
> 3 lovbrud, voldelige episoder eller overførsler i utide	3	2
I alt	125	100

institution i løbet af fase 1.¹³⁹ Den typiske årsag er adfærdsproblemer eksempelvis i form af trusler eller vold mod personale eller andre unge.

Når man ser overordnet på fase 1, er det ca. 80 % af forløbene, der foregår uden væsentlige problemer. Der kan dog eksempelvis forekomme rømninger fra institutionen, uden at det behøver at føre til en overførsel.¹⁴¹ Samtidig kan der i forløbet have været andre problemer med den unge, dog ikke i en sådan grad, at det har nødvendiggjort en overførsel. Godt 20 % gennemgår forløb, som er præget af overførsler og andre problemer som rømninger, ny kriminalitet, voldsepisoder etc.

Det er ikke muligt at pege på bestemte grupper af unge, der er problemer med. Der er dog en tendens til, at der er lidt flere problemer med de ældre unge i forhold til de yngre.

Værktøjskassen

Anbefalinger vedrørende overførsel fra fase 1 til fase 2¹⁴³

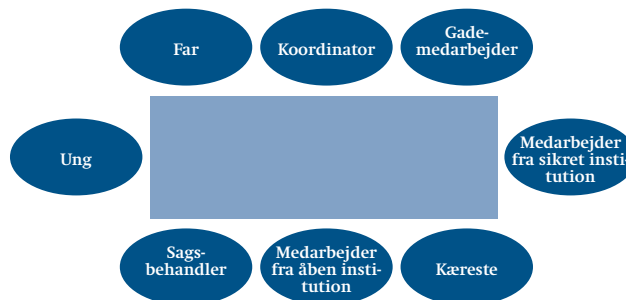
- Find fase 2 anbringelsesstedet hurtigst muligt, gerne før dom, således at der i fase 1 tidligt kan arbejdes med overførslen.
- Forbesøg fra fase 2 anbringelsessted hos den unge på sikret institution.
- Forbesøg på fase 2 anbringelsessted medens den unge er i fase 1.
- Indsatsen på fase 1 og fase 2 skal kobles ved at lade betydningsfulde metodiske elementer fortsætte i fase 2.
- Den unge informeres inden overførsel til fase 2 om vilkår og krav på fase 2 opholdssted, herunder om sanktionsmuligheder.
- Lad en medarbejder fra fase 2 anbringelsesstedet til at deltage i 1. netværksmøde.

Mødedeltagere ved netværksmøder i fase 1:

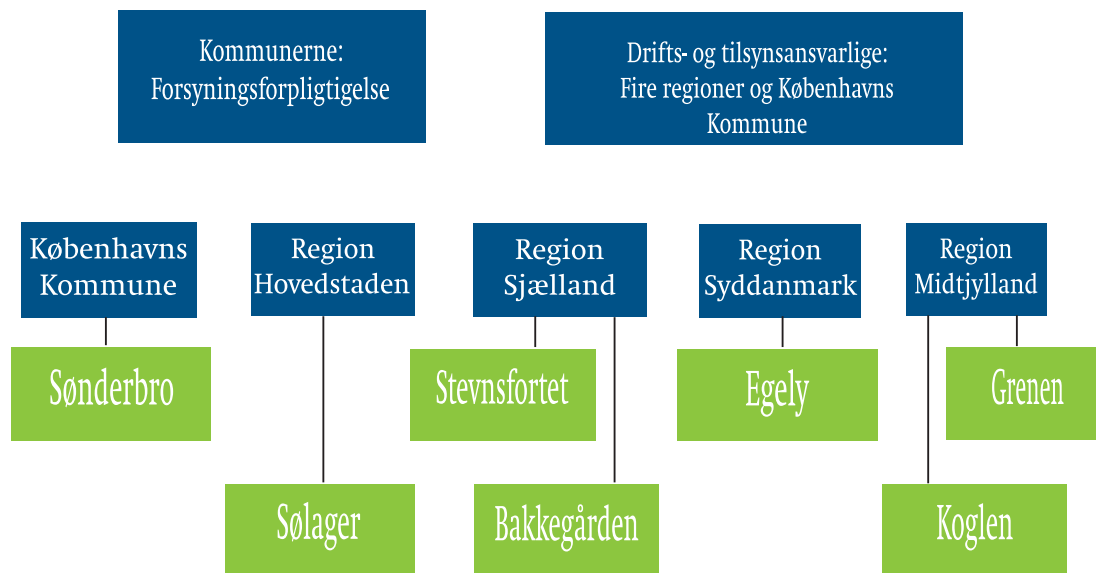
Forslag til deltagere ved netværksmøde i 1. fase

- a. Koordinator.
- b. Ung.
- c. Sagsbehandler.
- d. Forældre/anden nær familie (f.eks. onkel, bror, søster m.v.).
- e. Medarbejder fra den sikrede afdeling.
- f. Medarbejder fra fase 2 institutionen.
- g. Betydningsfulde professionelle voksne (f.eks. tidligere kontaktperson, gadeplansarbejder fra den unges lokalområde, klubmedarbejder).
- h. Andre betydningsfulde personer (f.eks. venner, kærester, kærestes familie).

Eksempel¹⁴⁴

Organisering af de sikrede institutioner

Sikrede døgninstitutioner

Noter til kapitel 9

119. Skrivelse fra Justitsministeriet til Rigsadvokaten, marts 2007.
120. Cirk. nr. 9819 af 12. juni 2007, Meddelelse om behandlingen af sager mod unge lovovertrædere, pkt. 4.5.4.
121. Forslag til lov om ændring af straffeloven og lov om social service. (Ungdomskriminalitet). L210, 2000-1.
122. Spørgsmål om udgangstilladelse m.v. til unge, der som led i ungdomssanktionen er anbragt på en sikret afdeling på en døgninstitution for børn og unge, er reguleret i §§ 4-6 i bekendtgørelse nr. 200 af 25. marts 2004 om udgangstilladelse m.v. til personer, der er anbragt i sygehus eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret
123. Brev fra Socialministeriet til Folketingets Ombudsmand af 8. februar 2007 vedrørende Inspektion af Specialinstitutionen Sølagers sikrede afdelinger.
124. Servicelovens § 123 a, stk. 1 og magtanvendelsesbekendtgørelsens § 7.
125. Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 9.
126. Servicelovens § 123a stk. 2 og magtanvendelsesbekendtgørelsens § 8.
127. Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 8 stk. 2.
128. Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 10 stk. 1.
129. Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 11 stk. 3.
130. Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 11 stk. 1.
131. Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 13 stk. 1.
132. Lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og for-

valtningsloven (Fangeflugt og begrænsning i indsattes adgang til aktindsigt m.v.). Lov nr 382 af 0. juni 2002, § 124, stk. 1.

133. Skrivelse om nye regler som følge af lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forvaltningsloven (Fangeflugt og begrænsning af aktindsigt) m.v. Skr. nr 72 af 05/07/2002

134. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger, s. 200.

135. Ebsen, Frank og Ditte Krogh (2006), Ude på noget? Pædagogisk Arbejde med unge kriminelle i Ringe Statsfængsel og Fyns Amts Døgninstitution Bobbjerg Skovgård.

136. Klefbeck, Johan og Terje Ogden (1996b): Netværk og økologi. Problemløsende arbeid med barn og unge, s. 160ff.

137. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), op. cit. s. 61 ff.

138. Kofoed, Lene m.fl. (2005), Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. Ti unge og ni institutioner, s. 38ff

139. Justitsministeriet (2006b). Ungdomssanktionens forløb, s. 7

140. Ibid. s. 7

141. Ibid. s. 9

142. Ibid. s. 9

143. Hovedparten af anbefalingerne stammer fra: Århus Kommune og Århus Amt, (2006) Audit af ungdomssanktion - et samarbejdsprojekt mellem Århus Kommune og Århus Amt.

144. Inspireret af Jensen, Peter og Esther Malmberg (2003), Metoder i indsatsen, Arbejdsmarkedsstyrelsen.

Anholdt og varetægtsfængslet Undersøgelse og udredning Indstilling og handleplan

1. fase 2. fase 3. fase

Kapitel 10. I åbent regi - 2. fase

Indsatsen i ungdomssanktionens fase 2 foregår i åbent regi; det vil sige på døgninstitution eller godkendt opholdssted. Overgangen fra fase 1 og indsatsen i 2. fase rummer særlige udfordringer og problemstillinger for de involverede aktører. Problematikkerne er beskrevet i dette kapitel, der også gennemgår relevante lovregler og opsummerer rolle- og opgavefordeling. Herefter belyses problemstillingerne med reference til relevant forskning og undersøgelser på området. Endelig præsenterer kapitlet en række værktøjer, der kan anvendes til at imødegå nogle af de beskrevne udfordringer og problemer.

§ Det siger loven

Særligt relevante lovregler for fase 2 drejer sig om ophold på institution eller opholdssted samt revision af handleplanen. I nogle tilfælde er regelsættet det samme, som har gjort sig gældende under varetægtssurrogat eller 1. fase.

I kapitel 17 gennemgås lovgivningen vedrørende ny kriminalitet, tilbageførsel, fortsat anbringelse mv. Samme kapitel beskriver også anbringelse på sikret eller åben institution eller opholdssted – med hjemmel i serviceloven i stedet for med bemyndigelse i dommen.

Oplysning om rettigheder

I åbent regi gælder de samme regler om oplysning om magtanvendelsesbekendtgørelsens regler og om rettigheder i forhold hertil som i sikret regi. Se nærmere om dette i kapitel 6.

Magtanvendelse på åbne døgninstitutioner og godkendte opholdssteder

I kapitel 17 gennemgås de generelle regler om magtanvendelse mod børn og unge anbragt på institution eller på et godkendt opholdssted.

I åbne afdelinger på døgninstitutioner for børn og unge er der mulighed for

- at låse afdelingen af om natten og undtagesvis i kortere perioder om dagen,
- at gennemføre kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation i forhold til et barn eller en ung, hvis der foreligger en afgørelse truffet af Børn- og Ungeudvalget, jf. servicelovens § 123, stk. 2. En sådan kontrol kan alene ske på døgninstitutioner. Reglerne er de samme, som gør sig gældende under 1. fase. De er beskrevet i kapitel 9.¹⁴⁵

Besøg og udgang

Det er servicelovens børn og unge-regler, der gælder, mens den unge opholder sig i åbent regi. Det vil sige, at det er den unges opholdskommune, der i henhold til servicelovens § 71 kan træffe afgørelse om samvær med forældre

og i henhold til § 69, stk. 2, træffer afgørelse om samvær med andre personer fra netværket. Reglerne er yderligere beskrevet i kapitel 9.

Reglerne om udgang fra institution eller opholdssted er de samme for unge, der er idømt ungdomssanktion som for unge, der i øvrigt er anbragt uden for hjemmet. Dog skal unge idømt ungdomssanktionen efterkomme kommunens pålæg om ophold på institution eller opholdssted. Rømning fra åben institution eller opholdssted betragtes dog ikke som fangeflugt, da anbringelsen ikke har karakter af frihedsberøvelse.¹⁴⁶ Efterkommer den unge ikke et pålæg om at opholde sig på en åben institution eller et godkendt anbringelsessted, kan kommunen overveje at tilbageføre den unge til sikret regi.

Den første opfølgning på handleplanen

Kommunalbestyrelsen skal ifølge servicelovens § 70, stk. 1, senest tre måneder efter en iværksat foranstaltning, vurdere, om indsatsen skal ændres, og om handleplanen, jf. § 140, skal revideres.

I forbindelse med en ungdomssanktion skal revision af handleplan finde sted senest tre måneder efter idømmelse af sanktionen. Herefter skal kommunalbestyrelsen med højst 12 måneders mellemrum revidere planen. Dog skal den altid revideres i forbindelse med hjemgivelse.

Vurdering og revision skal omfatte såvel de dele af handleplan og indsats, som retter sig mod den unge, som de dele, der fokuserer på indsatsen over for familien. Revision bør så vidt muligt ske i samarbejde med den unge og dennes forældre og kan eventuelt finde sted i forbindelse

med overgangen mellem fase 1 og 2 – dog afhængig af varigheden af fase 1.

§ 70 rummer efter lovændringen om ungdomssanktion et nyt stk. 2. Herefter skal vurdering og revision af handleplan og indsats for unge, der er idømt en sanktion efter straffelovens § 74 a, særligt handle om, hvordan den unge kommer i uddannelse eller beskæftigelse. Senest i forbindelse med den første vurdering skal det konkretiseres, hvordan de overordnede mål nås.

Hvis der er udarbejdet en særskilt plan for støtte til forældrene efter § 140, stk. 7, skal kommunen tilbyde at revidere denne plan efter behov.

Revision af handleplan ved hjemgivelse

Når den unge skal hjemgives efter 2. fase, skal den reviderede handleplan indeholde en beskrivelse af den videre indsats, jf. servicelovens § 68, stk. 4.

I forbindelse med en sanktion efter straffelovens § 74 a skal revisionen, jf. § 68, stk. 4, særligt beskæftige sig med, hvordan målene om uddannelse eller beskæftigelse nås. Der skal på dette tidspunkt være en konkret plan for, hvilken uddannelse eller beskæftigelse den unge skal i gang med i 3. fase. Når den unge afslutter opholdet på det åbne anbringelsessted i 2. fase, er kommunen ansvarlig for, at den unge er tilmeldt en uddannelse eller har en aftale om beskæftigelse.

Revisionerne af handleplanen kan med fordel knyttes sammen med et eller flere af de netværksmøder, der finder sted i 2. fase.

Udfordringer i 2. fase

Ved overgangen fra fase 1 til fase 2 skal fokus rettes mod kontinuiteten i forløbet. Det gælder i flere forhold:

Den unges oplevelse af sammenhæng

For den unge betyder institutionsskiftet et møde med en ny ungegruppe og nye ansatte inklusiv en forandring i behandlingsregime og institutionskultur. Det er afgørende, at den unge er forberedt, har hørt om stedet, dets aktiviteter og værdier. Bedst er det, hvis den unge har besøgt stedet. Den unge skal opleve, at de erfaringer og den klarhed, der måtte være skabt under opholdet i sikret regi, ikke går tabt, men tages med videre.

En sammenhængende proces

Ud over den unges oplevelse af sammenhæng er det afgørende, at der er kontinuitet i de processer, der er sat i gang i fase 1. Det gælder for det første fortsættelse af eventuel behandling, eventuel adfærdsregulering og andre igangværende processer. For det andet fra fase 1 at arbejde videre med det eventuelle uddannelses- og beskæftigelsestiltag eller planer og ønsker i forhold hertil. Overførsel af tillid og eventuelle andre landvindinger i relationen mellem den unge og personalet på sikret institution kan være vanskeligere, men bør tilstræbes.

Udvikling frem for afvikling

Den overordnede udfordring er at skabe eller fastholde et udviklingsperspektiv frem for blot at afvikle en dom. Det betyder, at opmærksomheden skal være rettet mod handleplanens mål

og mod at realisere planerne for behandling, uddannelse og beskæftigelse.

Udredningen bør være afsluttet ved overgangen til fase 2, og senest på dette tidspunkt skal der iværksættes aktiviteter, der fremmer målopfyldelsen. Særligt skal der fokuseres på mål og delmål for uddannelse og beskæftigelse. Den socialpædagogiske behandling bør foregribes i en behandlingsplan, som er mere konkret og med kortere sigte end den overordnede handleplan. Den fastlægges i 1. fase som opfølgning på udredningen, og det åbne anbringelsessted opfylder behandlingsplanen.

Gennem hele fasen rettes blikket mod udslusningen – ikke mindst i forhold til uddannelses- og beskæftigelsesaktiviteterne, der skal sigte mod fase 3. Den socialpædagogiske behandling skal afsluttes i løbet af opholdet på anbringelsesstedet. Alternativt skal der ligge en plan for den videre behandling i fase 3. Det samme gælder skole og beskæftigelse, som skal være forberedelse til videre uddannelsesforløb eller beskæftigelse under fase 3.

Forældre som aktive medspillere

I fase 2 kan arbejdet med at inddrage forældrene være en vanskelig opgave. Der kan være langt til hjemmet, lige som forældrene kan have afvist at lade sig inddrage tidligere. Generelt kan de være kritiske over for anbringelsesstedet og opfatte dette alene som indgribende myndighedsrepræsentant. Opgaven går ud på at give forældrene et medansvar for støtten til den unge både under opholdet på institutionen og besøg i hjemmet. Ansvar gælder naturligvis også efter

udslusning til fase 3. Fase 2 anbringelsesstedet bør senest ved overflytning hertil række hånden ud mod forældrene.

Målrettet behandling

Metoderne for socialpædagogisk behandling under ungdomssanktionen bør være forsknings- og vidensbaserede. Forskningen er dog ikke så entydig, at der kan udpeges enkle løsninger og programmer. At sammensætte et behandlingsforløb, der giver resultater, kan således være en stor opgave. Den socialpædagogiske behandling skal være individuel og skræddersyet; der skal tages højde for særlige behov som for eksempel misbrug eller problemer af psykisk karakter. Det stiller krav til anbringelsesstedet i form af høj faglighed, samarbejde med aktører uden for anbringelsesstedet og enighed blandt personale om behandlingsmål og -metoder.

Fysisk magtanvendelse, tilbageførsel og konflikthåndtering

Nogle unge reagerer negativt – også under fase 2. Modstanden kan vise sig som adfærdsproblemer, rømning, vold mod personale eller andre unge med deraf følgende krav til personalets evne til at håndtere og bearbejde problemerne.

Fysisk magtanvendelse er begrænset af magtanvendelsesbekendtgørelsen, der angiver, at fysisk fastholdelse kun må finde sted, hvis den unges ophold i fællesskabet er uforsvarligt, eller hvis den unge er til fare for sig selv.

Tilbageførsel er en handlemulighed i tilfælde af, at den unge begår ny kriminalitet, rømmer eller udviser en adfærd, der er til fare for andre.

Tilbageførsel kan indbringes for retten, og kommunen har pligt til at oplyse den unge om det (se kapitel 17). Tilbageførsler er ikke et pædagogisk redskab, der kan anvendes ved vanskeligt håndterbare adfærdsproblemer.

Disse forbehold stiller krav til personalets evne til at håndtere adfærdsproblemer og alvorlige konflikter. Det forudsætter et fagligt beredskab med et personale, der har kendskab til relevante metoder til konflikthåndtering og adfærdsregulering og har en fælles holdning til, hvornår og hvordan der skal gribes ind. Det kan være en fordel med helt fastlagte arbejdsgange, som personalegruppen bakker op om.

Negativ kultur blandt de unge

Det er et udbredt problem på anbringelsessteder for utilpassede unge, at der opstår en modstandskultur med asociale værdier. Der ligger en væsentlig opgave i at modvirke dette, og personalet skal evne at skabe relationer til hver enkelt ung, at sætte mål og skabe forandring. Det er desuden af stor betydning, at normeringen giver mulighed for, at det er personalet og ikke de unge, der sætter rammer og skaber kulturen. Det er en klar fordel, hvis institutionen eller opholdsstedet har fysiske, økonomiske og personalemæssige rammer, der gør, at man kan trække en eller flere unge ud af en uheldig gruppedynamik – for eksempel til et ophold i et sommerhus eller en projektafdeling.

Roller og opgaver

Opgaven med at sikre en smidig overgang mel-

overgang fra sikret til åbent regi, således at alle involverede tager ansvar for kontinuiteten.

Senest før udslusning eller hjemgivelse ved overgang til fase 3 skal der igen afholdes netværksmøde, og handleplanen bør atter justeres. Ofte kan det være relevant at holde et netværksmøde mellem disse to yderpunkter, hvor der følges op på igangsat behandling, uddannelse og beskæftigelse og det vurderes, om planer og mål skal justeres.

Det viser forskning og undersøgelser

Forløbet i fase 2

Fra det tidspunkt, hvor sanktionen blev en mulighed og frem til i dag, har forløbet af fase 2 været genstand for undersøgelser og for kvalificeret faglig debat.

De kvalitative og kvantitative undersøgelser fra Socialforskningsinstituttet Kofoed, Lene m.fl. (2005)¹⁴⁷ og Justitsministeriet (2004b, 2006b)¹⁴⁸ samt sagsgennemgang fra Teori- og Metodecentret (Hansen og Zobbe 2005)¹⁴⁹ tegner samlet et billede af ungdomssanktionens fase 2 som noget usammenhængende. Intentionerne om målrettet behandling og forberedelse til integration i et almindeligt hverdagsliv ser kun i ringe grad ud til at blive indfriet.

Manglende sammenhæng begrundes blandt andet i mange institutionsskift og tilbageførsler til sikret institution.¹⁵⁰ Anbringelsesstederne er ofte valgt, fordi der er plads og ikke efter pædagogiske kriterier.¹⁵¹ Institutionerne har ofte en

del personaleskift, og i de gennemførte undersøgelser ser det også ud til, at der kun i ringe grad bliver iværksat målrettede behandlingsforløb.¹⁵²

Behandling under institutionsophold

En af de mest tilbundsgående analyser af betingelserne for at gennemføre socialpædagogisk behandling under institutionsophold af utilpassede unge, der har begået kriminalitet, er den svenske socialforsker Claes Levins afhandling fra 1998. På baggrund af et langvarigt feltarbejde på en institution i det sydlige Sverige indkredser Levin nogle vanskeligheder, som genfindes i større eller mindre grad i andre undersøgelser af åbne institutioner:

Modstandskulturen

De unge, der indgik i Levins undersøgelse, udviste en indædt modstand mod behandling. De opfattede den som plagsom, og de forsøgte at unddrage sig behandling i det omfang, det var muligt – blandt andet gennem rømning.

En af de helt centrale strategier gik ud på at skabe en modstandskultur baseret på asociale værdier. Dermed blev de mere uerfarne unge socialiseret ind i misbrug og kriminalitet. Levin mener, at denne modstandskultur er en af de væsentligste grunde til, at ophold på den pågældende institution kun havde negativ – eller i bedste fald – ingen effekt for de unge.

Denne bivirkning er et velkendt fænomen fra fængsler og ungdomsinstitutioner. Der findes dokumentation for, at risikoen for, at der udvikles en negativ ungdomskultur, stiger med tre for-

hold: Isolation fra omverdenen, for meget kontrol og for lidt autonomi samt fravær af en fælles behandlingstanke og praksis blandt personalet.¹⁵³

Under feltarbejde på anbringelsessteder i den kvalitative evaluering fra Socialforskningsinstituttet var modstandskulturen blandt de unge dog ikke det mest påtrængende problem. Derimod var der flere unge, som følte sig sat uden for tid og rum, og som gav udtryk for, at de blot ventede på at blive færdige med sanktionen, så de kunne komme videre med deres liv.

Ung om uddannelse:

"Jeg vil gerne tage en uddannelse, men jeg har fire måneder tilbage her [af fase 2]. Jeg venter bare på det er overstået, så jeg kan komme i gang med noget rigtigt."

(Socialforskningsinstituttets materiale til evaluering af ungdomssanktionen.)

Resocialisering/integration

Levins undersøgelse viste også, at ophold på den pågældende institution trods gode intentioner reelt ikke tjener noget resocialiserende formål. Næsten alle personaleressourcer blev brugt på at holde gruppen af unge under kontrol. Aktiviteter i form af blandt andet skolegang og arbejdsstræning blev brugt mere som en måde at fylde tiden ud på end som en reel opkvalificering. De unge blev tilpasset livet inden for institutionens mure frem for at blive støttet i at blive en del af samfundet uden for institutionen.

Hvad virker?

Vanskeligheder fra arbejdet med utilpassede unge er velkendte og velbelyste i diverse undersøgelser. Beslutningstagere, socialarbejdere samt social- og kriminologiske forskere efterlyser undersøgelser, der kan give svar på, hvad der virker, når socialarbejdere står over for de beskrevne vanskeligheder. I anbefalingen fra (Socialministeriet 2005a)¹⁵⁴ hedder det, at behandlingen i fase 2 bør bygge på forsknings- og vidensbaserede metoder.

Ofte peges der på, at kognitive programmer har en dokumenteret kriminalpræventiv effekt.¹⁵⁵ Programmerne bygger på en antagelse om, at kriminel adfærd bl.a. er betinget af lovovertræderens måde at tænke på, måde at se omverdenen på, evne til at forstå andre, præferencer, ræsonnement og problemløsning.¹⁵⁶ Der er tale om strukturerede programmer, der i en del tilfælde er udformet som et fast skema. Det fremhæves fra nogle sider, at ikke-pædagogisk eller psykologisk personale derfor kan forestå programmerne.¹⁵⁷ Et andet fortrin er, at programmerne forholdsvis enkelt kan evalueres kvantitativt, lige som effektmåling er indarbejdet i en del af programmerne.

Den tekniske tilgang til kognitive programmer – som manualer, der skal følges slavisk, og hvis resultater kan måles objektivt – modsiges imidlertid af erfaringer fra det socialpædagogiske arbejde. På en del institutioner og opholdssteder arbejder man i stigende grad med kognitive programmer og principper, men der meldes om flest resultater i de tilfælde, hvor programmerne er underlagt en socialpædagogisk ramme og

tilpasset den konkrete unges behov.

Multisystemisk terapi (MST) og Anger Management anvendes begge i forbindelse med ungdomssanktionen og i andre foranstaltninger for utilpassede unge. MST er et omfattende program, der inddrager familie, netværk og andre relevante personer i omgivelserne og omfatter flere adfærdsregulerende kognitive moduler. Anger Management er et mindre og individuelt program, der retter sig specifikt mod håndtering af vrede og impuls kontrol. Det er implementeret i forhold til unge i sikret regi og evalueres af Justitsministeriet.

En del tyder på, at disse og tilsvarende programmer har en positiv effekt. Kun i få tilfælde kan effekten siges at være endeligt dokumenteret. Nogle af programmerne har været genstand for effektstudier, og enkelte af disse indgår i metaanalyser, der kan give bedre dokumentation for effekt eller manglende effekt. Her ses til gengæld, at forskellige metaanalyser kommer ud med forskellige vurderinger af effekten af samme program.¹⁵⁸ Selvom de tilstræber struktur og gennemsigthed, der gør måling af effekten mulig, spiller andre forhold ind på resultaterne. På den ene side findes altså forskning, der viser, at nogle metoder er virksomme over for unges problemadfærd, på den anden side findes ikke en generel metode, som er effektiv i forhold til alle unge.

Forskningen anviser ikke en 'rigtig' behandlingsmetode. Derimod ser der ud til at være dokumentation for, at multimodale programmer – programmer, der benytter flere metoder og

tilgange – har større effekt end enstrengede.¹⁵⁹ Se også om behandlingsmetoder i kapitel 14.

Behandlingsprincipper

Effekt målinger, metaanalyser og forskningsoversigter kan ikke rangordne behandlingsmetoder og give udtømmende svar på, hvad der virker. Derimod er det muligt at udlede nogle principper, som er forudsætninger for at opnå resultater. Nogle af de vigtigste i den sammenhæng er:

- **Behandlingsintegritet;** de valgte behandlingsmetoder skal følges, og personalet, der skal udføre behandlingen, skal have kompetence til at gøre det. For at opnå integritet er det nødvendigt, at der er en fælles faglighed hos de personer, der skal gennemføre planerne og enighed om, hvad man skal gøre i praksis.
- **Kompetence** til at håndtere de unges behandlingsmodstand. Personalet skal kunne dæmme op for en kriminel ungdomskultur og forhindre, at den kommer til at få mere betydning for socialiseringen af de anbragte end anbringelsesstedernes behandlingstiltag. Hertil hører, at man skal kunne håndtere vold og trusler. Hvis man søger at undvige konflikter og konfrontationer i stedet for at adressere de unges problematik, kan det være en hindring for behandlingen.
- **Kontekst;** behandlingen skal ses i den kontekst, som de unge kommer fra og skal tilbage til. Det vil sige, at der skal arbejdes på en måde, der rækker ud over anbringelsesstedernes rammer.¹⁶⁰

Optimering af relationspædagogikken

Ved siden af den kvantitative effektmålingskultur og de programmer, der vinder frem, fordi de har målbare resultater, ses andre bestræbelser på opkvalificering og forsøg på at opnå resultater. Relationspædagogikken præger en stor del af de socialpædagogiske behandlingssteder. Her har ungdomssanktionen skabt et behov for at tydeliggøre regler og normer, og nogle steder gør man også brug af kognitive programmer. Men grundlaget er fortsat de personlige relationer og medarbejderens engagement. Her holder man sig for øje, at tilpasning til anbringelsesstedets regler – eller programmets manual – aldrig må blive et mål i sig selv. Det mål, som regler og programmer skal underordnes, er læring, både i sociale færdigheder og kompetencer i konkrete fag.¹⁶¹

Solhaven i Nordjylland danner forbillede for mange andre socialpædagogiske behandlingssteder. Med Københavneruddannelsen, som delvist bygger på erfaringer fra Solhaven, er der på et relationspædagogisk grundlag videreudviklet principper og metoder rettet mod unge på ungdomssanktion.

Værktøjskassen

Behandlingstur – omsorgstur – relationstur

At tage en ung med på *sommerhustur*, i *projekt-bus* eller i *refleksionen* afdækker hurtigt den unges aktuelle behov. Han eller hun får massiv voksenkontakt, samtidig med at der lægges afstand til ungegruppen. Det kan være hensigtsmæssigt i forbindelse med indslusning, eller det kan være reaktion på akutte situationer med for eksempel rømning, vold eller negativ dynamik i en ungegruppe. Når turene er brugt bedst, er der ikke bare tale om brandslukning, men om en målrettet indsats, der (gen-)skaber den relation og tillid, der sikrer den unges tilslutning til eller rekapitulerer behandlingsplaner eller bearbejder voldelige episoder.

På Fonden Kanonens opholdsstedspladser afsætter man mellem et til syv døgn til sådanne ture, der som regel går til et sommerhus. Man differentierer mellem behandlingsture, omsorgsture og relationsture. Der sættes klare mål og lægges vægt på, at den unge kender formålet med turen.

Ud over tilstedeværelsen af de fysiske rammer kræver det stor fleksibilitet hos personalet. Ved ansættelse lægges der vægt på, at medarbejdere er indstillet på, at arbejdstiden i vidt omfang svinger med de unges behov. (Fonden Kanonen).

Rettidig planlægning

Allerede ved domsfældelsen at finde egnet institution eller opholdssted er et af de vigtigste værktøjer i forbindelse med fase 2. Det giver institutionen eller opholdsstedet gode forudsæt-

ninger for at tage vare på overgangen, og det giver mulighed for, at behandlingsplan og plan for beskæftigelse og uddannelse kan være udformet ved begyndelsen af fase 2. Der bliver altså ikke tale om, at den unge skal føle sig sat tilbage til start og påbegynde et nyt forløb.

Åbne institutioner og opholdssteder - 2. fase

Praktik i lokalområdet

Flere anbringelsessteder har et netværk med større og mindre virksomheder i lokalområdet, som giver praktikpladser og i enkelte tilfælde regulært arbejde til unge. Det kan være en lang proces at skabe kontakter og bagefter at følge op på dem. Det kan systematiseres således, at afdelinger eller interne værksteder aflægger besøg hos 'gamle' kontakter og opsøger 'nye'. Der kan også holdes åbent hus-arrangementer eventuelt med særlige invitationer til erhvervsvirksomheder.

Mødedeltagere ved netværksmøder i fase 2:

- Koordinator.
- Ung.
- Sagsbehandler.
- Forældre/anden nær familie (f.eks. onkel, bror, søster m.v.).
- Betydningsfulde professionelle voksne (f.eks. skolelærer, tidligere kontaktperson, gadeplansarbejder, klubmedarbejder, medarbejder fra den sikrede afdeling, træner fra fritidsaktivitet).
- Andre betydningsfulde personer (f.eks. venner, kærester, kærestes familie).
- Medarbejder fra 2. fases anbringelsessted.
- Professionelle fra uddannelsesinstitution eller arbejdsmarked (f.eks. mentor, arbejdsgiver, underviser, studievejleder, UU-vejleder).

Noter til kapitel 10

145. Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 3-7 indeholder reglerne for kontrol af breve, telefonsamtaler og anden kommunikation i åbent regi.

146. Socialministerens svar på spørgsmål til Folketingets social udvalg. Spørgsmål nr. 142 af 1. maj 2006.

147. Kofoed, Lene m.fl. (2005), Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning.

148. Justitsministeriet (2004b), Forløbet af ungdomssanktionens første år.

Justitsministeriet (2006b), Ungdomssanktionens forløb.

149. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2005), Unge med dom til ungdomssanktion – en udredning af 25 afsluttede forløb.

150. Justitsministeriet (2004a), Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2003 til 31. december 2003 samt Justitsministeriet (2007a), Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar til 31. december 2006

151. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2005): Unge med dom til ungdomssanktion – en udredning af 25 afsluttede forløb, samt Kofoed, Lene m.fl. (2005), Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. Ti unge og ni institutioner

152. Ibid.

153. Andreassen, Tore (2003), Behandling av ungdom i institutioner. Hva sier forskningen?

154. Socialministeriet (2005a), Rapport fra ekspertgruppen om ungdomssanktionen

155. se fx Andreassen, Tore (2003), op.cit. samt Sherman, Lawrence, David Farrington and Brandon Welsh, MacKenzie eds. (2002), Evidence-based crime prevention.

156. Porpino, Frank J., Elizabeth Fabiano & David Robinson (1991), Kognitiv oplæring i canadiske fængsler

157. Ibid.

158. se Kyvsgaard, Britta (2006), Hvad virker – hvad virker ikke? Kundskabsbaseret kriminalpolitik og praksis.

159. Andreassen, Tore (2003), op.cit.

160. Levin, Claes (1998), Uppfostringsanstalten. Om tvång i föräldrars ställe samt Andreassen, Tore (2003), op.cit.

161. Lihme, Benny (2004), Gengældende læring – en ny måde at udforme straf på. Et essay om autoritet og magt i socialpædagogisk arbejde med unge kriminelle.

Anholdt og varetægtsfængslet Undersøgelse og udredning Indstilling og handleplan

1. fase 2. fase 3. fase

Kapitel 11. 3. Fase og efterværn

Den ambulante 3. fase og en eventuel periode med efterværn adskiller sig fra 1. og 2. fase ved, at den unge ikke længere opholder sig på et anbringelsessted, men bor hjemme hos sine forældre, i egen bolig eller eventuelt i et botilbud.

Den unge er i højere grad overladt til sig selv, og det giver en række udfordringer i forhold til at fastholde behandlingsforløbet. Nu skal den unge selv få hverdagen til at fungere; møde til tiden på arbejde eller uddannelse; alt sammen noget, der kræver motivation.

En ung om resocialisering:

"Jeg er blevet bedre til at vaske tøj, det lærte jeg, og jeg vasker mit tøj selv nu herhjemme, men kun mit eget. Så lytter jeg bedre efter nu, fordi hvis jeg ikke lytter efter, så går det ud over mig selv nu. Min familie synes også, jeg er blevet bedre til at høre efter."

(Vestsjællands Amt (2006), Brugerundersøgelse – Bakkegården, s. 77)

Det er derfor væsentligt, at udslusningen fra 2. fase er godt planlagt, og at den unge er inddraget i planlægningen af 3. fase. Derudover er et positivt resultat afhængig af koordinering mellem de forskellige aktører – både de professionelle og den unges netværk.

Samtidig er der tale om særlige problemstillinger, når den unge fylder 18 år i løbet af ungdomssanktionen eller umiddelbart efter. Her træder nemlig andre lovbestemmelser i kraft.

Endelig vil situationen ofte være den, at den unge har behov for støtte i en eller anden form i perioden efter afslutning af ungdomssanktionen.

Indsatsen i 3. fase og i en eventuel periode med efterværn vil indsats- og indholdsmæssigt være meget nært beslægtet. Det samme gælder med hensyn til regelgrundlaget for foranstaltninger efter serviceloven dog med den undtagelse, at foranstaltningerne, om nødvendigt, i 3. fase kan gennemføres uden den unges samtykke, mens den unge skal være indforstået med en fortsat indsats efter sanktionens ophør.

Indsatsen og et eventuelt efterværn vil særligt være bygget op om koordinatorens bestræbelser i forhold til den unge. En helt central opgave er koordinering af de mange aktører, der er involveret i opgaven og aktiviteterne, som de er fastlagt i handle- og behandlingsplaner m.v.

Det siger loven

I forhold til ungdomssanktionens 3. fase og en eventuel periode med efterværn har reglerne

om fastsættelse af sanktionens start- og sluttidspunkt samt længstetider særlig betydning. Regler om tilbageførsel og ny kriminalitet er beskrevet i kapitel 17.¹⁶²

Derudover gælder servicelovens regler om særlig støtte for børn og unge, herunder regler om efterværn, servicelovens § 76. Disse kan sammen med de pålæg, der følger af dommen, anvendes i 3. fase, og eventuelt efter dommens ophør som efterværn i forhold til sanktionen.

Relevante regelsæt i forhold til uddannelse og beskæftigelse er beskrevet i kapitel 13. Regler, knyttet til, at den unge bliver 18 år, behandles i kapitel 16 dog bortset fra servicelovens regler om efterværn, der behandles i dette kapitel.

Tidsberegninger

Sanktionens starttidspunkt er beskrevet i kapitel 9 under ”Det siger loven”.

Sanktionens sluttidspunkt

Ungdomssanktionen har en varighed på to år. Det gælder også i de situationer, hvor den unge fylder 18 år under forløbet. Ved beregningen af den toårige periode er der ikke hjemmel til at ’lægge tid til’ ved eventuelle afbrydelser eller udsættelser i forbindelse med afviklingen af foranstaltningen. Det gælder bl.a. i tilfælde, hvor der er tale om varetægtsfængsling efter dom i sagen, afsoning af fængselsstraf i en anden sag i anledning af ny kriminalitet eller den unges rømning fra en institution.

Hvis det i en dom bestemmes, at ungdomssanktionen påbegyndes fra endelig dom, vil perioden

på to år for sanktionens udstrækning dermed i alle tilfælde udløbe to år fra tidspunktet for endelig dom, medmindre retten i tilfælde af, at vedkommende begår ny kriminalitet undervejs, har besluttet at forlænge foranstaltningen efter bestemmelsen i straffelovens § 74 a, stk. 2, 3. pkt.¹⁶³

Det er de sociale myndigheder, der skal påse, at ungdomssanktionen ophører to år efter dom, samt at længstetiderne overholdes.

Længstetider for institutionsophold

I straffelovens § 74 a er der fastsat længstetid for det samlede institutionsophold på et år og seks måneder og længstetid for den del af institutionsopholdet, der foregår i sikret regi, på 12 måneder. Retten kan i forbindelse med ny kriminalitet i stedet for at idømme straf forlænge sanktionen, herunder længstetiderne for institutionsophold med indtil seks måneder, jf. straffelovens § 74 a, stk. 2, 3. pkt.

Justitsministeriet fortolker bestemmelsen om længstetider i § 74 a, stk. 2, således, at der ved beregning af de nævnte længstetider alene skal tages hensyn til den tid, hvor den unge som led i foranstaltningen (ungdomssanktionen) rent faktisk opholder sig i institutionen eller på godkendt opholdssted herunder sikret afdeling.¹⁶⁴

Den tid, som den unge f.eks. er fængslet eller opholder sig på en institution forud for at fuldbyrdsen af ungdomssanktionen iværksættes, indgår ikke i længstetiderne. Tilsvarende gælder for perioder, hvor den unge måtte være varetægtsfængslet eller afsone en fængselsstraf i en

anden sag i forbindelse med ny kriminalitet.¹⁶⁵

Foranstaltninger efter serviceloven

I 3. fase kan den unge modtage støtte efter servicelovens almindelige regler om særlig støtte til børn og unge. Dvs. efter lovens § 52 for unge under 18 år og § 76 for unge over 18 år. De samme regler vil også kunne anvendes efter sanktionens afslutning.

I serviceloven er efterværn den ydelse, der træder i kraft, hvis der fortsat er brug for støtte efter det fyldte 18. år. I denne definition kan efterværnsydelsen således være en forlængelse af anbringelsen ud over det 18. år.

Forskellen på ungdomssanktionens 3. fase og tiden efter ungdomssanktionens afslutning er, at 3. fase er en del af den dom, den unge har fået, og som følge heraf skal følge de pålæg, som kommunen giver ham eller hende, herunder pålæg om uddannelse eller arbejde samt pålæg om at modtage og deltage i foranstaltninger efter serviceloven. Det vil således i 3. fase være muligt at pålægge den unge at indgå i en foranstaltning enten efter servicelovens § 52 eller efter efterværnsbestemmelsen (§ 76). Der bør dog være stor opmærksomhed på, at den unges inddragelse, deltagelse og samtykke til de initiativer, der igangsættes, ofte vil være afgørende for et positivt forløb til gavn for den unge. Det skal således under ungdomssanktionsforløbet, herunder særligt 3. fase, aktivt tilstræbes, at den unge giver samtykke, og at der kun iværksættes foranstaltninger uden den unges samtykke, hvis det ikke er muligt at få den unge til at medvirke i indsatser, der imødekommer handleplanens

mål og delmål.

Inden afslutning af 3. fase skal kommunen vurdere, om den unge skal have tilbud om efterværn, når sanktionen er afsluttet. Iværksættelse af efterværnsforanstaltninger efter sanktionens afslutning kræver, at den unge er indforstået hermed.

Formålet med reglerne om efterværn til de 18-22-årige er at give de unge, der har behov for særlig støtte, mulighed for en glidende overgang til voksentilværelsen. Det væsentlige kriterium ved vurderingen af, om der skal iværksættes efterværn efter servicelovens § 76, er således, om efterværnet vil kunne bidrage til, at den unge får en bedre overgang til voksenlivet.

Erfaringer har vist, at nogle 18-årige afslår tilbud om efterværn, fordi de på dette tidspunkt har lyst til at stå på egne ben. De kan imidlertid fortryde. Serviceloven rummer nemlig mulighed for, at kommunen frem til det tidspunkt, hvor den unge fylder 23 år, kan tildele ham eller hende en tidligere tildelt foranstaltning i form af en personlig rådgiver eller fast kontaktperson. Det er i den situation ikke nødvendigt, at kontaktpersonen eller rådgiver er den samme som tidligere. På tilsvarende måde kan kommunen i den periode, hvor den unge er mellem 18 og 22 år, vælge at genetablere et døgnophold eller en udslusningsordning, hvis han eller hun var anbragt umiddelbart inden det 18. år. I forbindelse med efterværnsreglerne sondres der ikke mellem, om det er unge, der er underkastet ungdomssanktion eller ej. Centralt er, at der er tale om unge, der har været anbragt, og

afgørende for hvilket regelsæt der kan anvendes, er den unges alder ved hjemgivelsen fra 2. fase eller fra evt. anbringelse i 3. fase.¹⁶⁶

Planlægning af foranstaltninger i 3. fase

Inden begyndelsen på 3. fase skal handleplanen revideres, så den indeholder en plan for det videre forløb. Se også kapitel 10 om revision af handleplan ved hjemgivelse.

For unge, der er anbragt umiddelbart før det 18. år, indebærer servicelovens § 68, stk. 5, at kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om, hvorvidt der skal iværksættes foranstaltninger efter servicelovens § 76. Det skal ske senest seks måneder før, den unge fylder 18 år. Ved samme lejlighed skal kommunen i samarbejde med den unge revidere handleplanen og tage stilling til, hvad der i øvrigt skal ske i forhold til uddannelse, beskæftigelse og andre relevante forhold. For unge, der er idømt ungdomssanktionen, gælder denne forpligtelse for de unge, der forventes at være anbragt i 1. eller 2. fase, eller under en evt. anbringelse i 3. fase, når de bliver 18. år.

Udslusning og døgnophold

For unge, der, under en anbringelse, fylder 18 år, kan den unges opholdskommune i 3. fase eller efter sanktionens ophør tilbyde den unge:

- *At opretholde eller genetablere et døgnophold.*
Det fleksible efterværn betyder, at kommunen på et hvilket som helst tidspunkt i perioden, hvor den unge er mellem 18 og 22, kan anbringe den unge på et tidligere eller på et nyt anbringelsessted.
- *At etablere en udslusningsordning i det hidtidige*

anbringelsessted. Udslusningsordningen er et tilbud til de unge, der har behov for ophold af kortere varighed i det tidligere anbringelsessted, f.eks. i forbindelse med ferier, weekender m.v. Der er tale om en ordning, hvor det tidligere anbringelsessted støtter den unge under udslusningen til egen tilværelse. Tidsmæssigt forudsættes det, at opholdet ligesom ved aflastningsophold for unge under 18 år, kan strække sig fra en til to dage til to til tre uger ad gangen.

Ordninger, der svarer til efterværnsreglerne om døgnophold og udslusning, kan for unge, der ikke er fyldt 18 år, når anbringelsen ophører ved udløbet af 2. fase, etableres efter de almindelige regler om foranstaltninger til børn og unge, dvs. servicelovens § 52, stk. 3, nr. 5 og 8, om henholdsvis aflastningsophold og anbringelse.

Besøg på tidligere anbringelsessted

Servicelovens § 76, stk. 6, giver unge, som har været anbragt på det tidspunkt, hvor de fyldte 18 år, mulighed for kortvarigt at vende tilbage til det tidligere anbringelsessted. Kommunen har et ansvar for at sikre, at denne mulighed eksisterer for eksempel ved at træffe aftaler med anbringelsesstederne. Tilbudet skal gives uafhængigt af, om kommunen vurderer, der er behov for en sådan ordning eller ej, og det er dermed alene op til den unge at vurdere sit behov for en sådan ordning.

Kontaktperson og personlig rådgiver

Unge, der er idømt ungdomssanktionen, har en koordinator tilknyttet under hele forløbet. Spørgsmålet om opretholdelse af kontaktperson

eller personlig rådgiver er derfor primært relevant for et eventuelt efterværn efter sanktionens ophør.

Er den unge ikke fyldt 18 år ved ungdomssanktionens udløb, kan opholdskommunen tildele den unge en kontaktperson eller en personlig rådgiver efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 6 eller 7. Forudsætningen er, at det skønnes at være af væsentlig betydning for den unges særlige behov for støtte, og at forældremyndighedshaveren og den unge giver samtykke.¹⁶⁷ Der er intet i vejen for, at koordinatoren fortsætter som kontaktperson eller personlig rådgiver. Når den unge bliver 18 år, kan ordningen fastholdes eller tildeles igen efter reglerne i § 76, stk. 2.

Er den unge fyldt 18 år inden hjemgivelse fra 2. fase eller fra evt. anbringelse i 3. fase og dermed anbragt umiddelbart inden det fyldte 18. år, er det muligt såvel i 3. fase som efter udløbet af sanktionen at tildele den unge en kontaktperson eller en personlig rådgiver efter reglerne i § 76, stk. 3, pkt. 2 og 3.

Udfordringer i 3. fase

Fra ydre til indre styring

Ved afslutningen af ungdomssanktionens 2. fase er der principielt tre muligheder:

- Fortsat anbringelse på institutionen (med hjemmel i serviceloven).
- Udskrivning til familien.
- Udskrivning til egen bolig/hybel.

Fortsat anbringelse er en videreførelse af det for-

løb, der har været i gang i 2. fase.

De to øvrige muligheder betyder store ændringer i forhold til opholdet på institutionen. Det er håndteringen af disse udfordringer, dette afsnit handler om.

Opholdet i 2. fase på anbringelsesstedet er ofte præget af en fast dagligdagsrytme og en markant ydre styring fra det pædagogiske personale. Det er nødvendigt af flere grunde. For det første for at få så meget ro på den unge, at der kan arbejdes pædagogisk med ham eller hende. For det andet for at kunne opnå en adfærdsændring/regulering på den relativt korte tid, som et år er i forhold til opgavens karakter.

De adfærdsændringer, man opnår, vil imidlertid ofte være så overfladiske, at den unge let vil kunne falde tilbage til tidligere handlemønstre. Den største udfordring i forbindelse med udflytningen fra institutionen er derfor at fastholde de positive udviklingstendenser, forløbet har sat i gang. Det kan ske, såfremt der er (gen-)etableret relationer til betydningsfulde voksne, der kan støtte den unge til at få oparbejdet en dagligdags rytme. En rytme, der kan fungere som en form for ydre styring i den første tid uden for institutionen.

Udfordringen for den gode overgang og det gode 3. fase forløb og efterværn ligger således nok så meget i det arbejde, der er udført i det sidste halve år af 2. fase. Et arbejde, der bl.a. drejer sig om at understøtte den unges positive sociale udvikling i overgangen fra ydre til en stadig højere grad af indre styring.

Styring af indsatsen

Andre afgørende betingelser for at fastholde en positiv, social udvikling er koordinering, styring og inddragelse af ressourcepersoner, der skal varetage de forskellige opgaver i 3. fase og eventuelt efterværn. Her kan et netværk spille en afgørende rolle; et netværk, der sammen med den unge sætter mål for indsatserne, og som samtidig i praksis støtter i at nå målene. Vigtige elementer i dette arbejde er netværksmøder, konkrete og detaljerede handle- og behandlingsplaner, klare målsætninger, klare rollefordelinger og klare aftaler.

Alt sammen danner et fundament for det kommende socialiseringsarbejde, og det gælder, uanset om den unge i 3. fase eller efterværn skal bo hjemme hos familien eller i egen bolig. Men der er naturligvis forskel på, hvordan og på hvilket niveau familien skal inddrages og støttes i det videre forløb.

Udfordringer for unge

Selvom målet om positiv social integration på længere sigt er det samme for den unge, for familien og for behandlingssystemet, er udfordringerne forskellige. I forhold til den unge har det stor betydning, om fase 2-anbringelsesstedet er placeret tæt på eller langt fra det sted, som den unge udskrives til. Store afstande kan umuliggøre gode kammeratskabsrelationer, og uddannelsesforløb vil kræve skift af uddannelsesinstitution. Brud og skift gør støtten vanskeligere og øger risikoen for, at den unge genoptager gamle handle-mønstre. Udfordringen for den unge, der er anbragt 'langt væk', ser således ud; han kan affinde sig med at slå sig ned i nærhe-

den af anbringelsesstedet og det opbyggede netværk, alternativt kan han vælge at flytte tilbage og blive udsat for det pres, der følger af den ensomhed, der bliver en del af hverdagen – og det pres, som tidligere kammerater kan lægge på ham.

Det er et særligt fokusområde at afklare den unges fremtidige forhold til familien. Hvis den unge flytter hjem til familien i 3. fase eller i et senere efterværn, er det ofte nødvendigt at arbejde med familien og dens syn og forventninger til den unges adfærd. Det er vigtigt, at familiens medlemmer ikke ubevidst placerer den unge i samme position, som han eller hun havde før sanktionen. En position, hvor mange af de unge har været på kant med familien, og hvor alle parter har været trætte af problemerne.

Uanset om den unge skal bo hos familien eller ej, er der brug for at arbejde med relationer. På den måde kan familiemedlemmerne få eller genskabe et realistisk og nuanceret syn på hinanden, og de kan nå til en afklaring af, hvordan samværet kan blive.

Udfordringer for familien

Familiens unge menneske har ikke boet hjemme i et par år, og parterne skal finde en ny måde at være sammen på. Det gælder også, hvis den unge flytter i egen bolig. Flytter den unge hjem, ligger der en særlig udfordring for forældrene i samarbejdet med koordinatoren, der i et vist omfang skal være med til at udstikke rammerne for den unge, og som derfor uundgåeligt bliver en del af hverdagen.

Set fra behandlingssystemets side er det en støtte til både forældrene og den unge, men det er samtidig en støtte, der kræver balancegang, idet koordinatoren uvilkårligt træder ind på forældrenes domæne. Risikoen er i værste fald modstand, hvilket vanskeliggør de udviklingsprocesser, der skal integrere den unge i samfundet. Hvis forældrene til gengæld tager aktivt del, kan det accelerere integrationsprocessen betydeligt.

Udfordringer for det øvrige netværk

Netop samspillet mellem det professionelle og det private netværk kan være stærkt medvirkende til, at den unge også på længere sigt kan holde sig fri af de forhold, der bragte ham på kant med loven.

I dette perspektiv er det selvfølgelig ønskeligt, at netværket har involveret sig i processen i løbet af 1. og 2. fase. I et vist omfang er det tilfældet, når det handler om familien. Det vil imidlertid også være oplagt at arbejde med netværk i lokalmiljøet, som den unge skal tilbage til. Disse netværk kan imidlertid være præget af en kultur, hvor det er vanskeligt at fastholde de positive sociale omfangsformer, som forløbet i 2. fase har givet. I værste fald kan tidligere netværk trække den unge tilbage til gamle handlemønstre og på kant med straffeloven.

Forløbet af sanktionens 1. og 2. fase er så relativt kort, at det er vanskeligt at skabe forandringer i den unges netværk, inden han er tilbage i miljøet. Derfor mødes den unge ofte med et fast forankret billede af, hvem han er, og hvordan han opfører sig. En opførelse, som netværket enten forventer eller frygter, fortsætter, når den unge

kommer tilbage efter 2. fase.

Skal netværket ændre opfattelse, må den unge via egne handlinger vise, at der er sket en positiv social udvikling i perioden, hvor han har været væk. Koordinatoren bliver central i forhold til at sikre, at netværket får den viden. Det betyder, at udgangspunktet i 3. fase stadig vil være en så fast rytme som muligt, hvor dagene i videst mulig omfang forsøges skemalagt. En sådan rytme er et signal til netværket om at se på den unge med nye briller.

I forbindelse med udskrivningen fra 2. fase tages stilling til, hvordan der etableres en dagligdag, hvor den unge:

- har en fast rytme,
- passer et arbejde (evt. med støtte fra en mentor) eller uddannelse,
- deltager i fritidsaktiviteter, således at der kommer en struktur på fritiden,
- har faste aftaler med koordinatoren om mødetidspunkter,
- har faste aftaler med koordinatoren om, hvilke udviklingspunkter, han eller hun skal arbejde med i støtteforholdet,
- har faste aftaler om, hvordan han eller hun skal takle kontakten til kammeraterne (hvornår skal han gå, og hvornår kan han blive),
- har faste aftaler om, hvordan han skal være sammen med familien, og hvilken funktion familien skal have i forhold til hverdagen.

Hvem der skal være aktører i en sådan dagsrytme afhænger af, hvem der er betydningsfulde ressource- og netværkspersoner for den unge, og hvilke interesser den unge har. Disse aktører går

fra ungesagsbehandler til sagsbehandler i voksenalafsnittet, fra forældre og anden familie til venner, fra koordinator og mentor til arbejdsgiver, fra kæreste og dennes forældre til en tidligere skolelærer. Feltet er bredt og går på kryds og tværs mellem offentlig og privat. Det er vigtigt at være opmærksom på, at det private kan noget, som det offentlige ikke kan – og omvendt. Men med en koordineret indsats og tillidsfuldt og anerkendende samspil kan det samlede netværk det meste.

Netværksmødet er i den forbindelse den metode eller det redskab, der kan koordinere de mange mulige aktørers gøren og laden. Det er muligt i dette forum at forpligte de enkelte, og det er muligt at afklare rollefordelingerne.

Udfordringer for koordinatoren

Med den opgaveportefølje, koordinatoren har fået, bliver funktionen helt central i 3. fase – i sær i forbindelse med:

- Overgangen mellem de forskellige faser – hvor koordination og vidensformidling især er betydningsfuld, da vigtig viden fra tidligere fase nemt kan gå tabt.
- Når noget går galt, hvor der kan være tale om tilbageførsel, og hvor handleplanen måske skal justeres i forhold til den nye situation. Det er hensigtsmæssigt at inddrage netværket i forbindelse med disse ændringer.
- Hele 3. fase og efterværnsfasen, hvor der kommer et nyt sæt mulige aktører på banen. Her skal koordinatoren enten have et særdeles

tæt samarbejde med sagsbehandleren eller have indgående viden om den kommunale forvaltning og forvaltningsgrenenes forskellige funktioner.

Derudover er det koordinatoren, der via relationerne til den unge skal være rammesættende, opfølgende, rådgivende, medierende, konfliktløsende, opdragende, støttende og ofte insisterende for at få den unge til at følge de indgåede aftaler.

Udfordringerne for koordinatoren bliver i høj grad at magte og rumme alle disse funktioner uden at have kompetence til at træffe beslutninger.

Roller og opgaver

Kommunens engagement og rolle i forhold til støtte bliver om muligt endnu mere betydelig, når den unge flytter tilbage til lokalmiljøet. Typisk resterer der på dette tidspunkt mellem seks og ti måneder af ungdomssanktionen, hvor kommunen er forpligtet til at støtte og føre tilsyn med den unge, og hvor den unge er pålagt at modtage støtte fra de sociale myndigheder.

Myndighedsopgaven – opfølgning på handleplan

Det kommunale ansvar er først og fremmest at varetage myndighedsopgaven, hvilket primært vil sige at følge op på handleplan og føre de aftaler, der er indgået i samarbejdet med den unge, familien og 2. fase anbringelsesstedet, ud i livet.

Dernæst indebærer det en fortsat opfølgning og justering af handleplanen på baggrund af den unges forløb.

Hvis den unge er 18 år ved overgangen til 3. fase, kan der være tale om, at den unge får selvstændig opholdskommune. I så fald skal der ske en grundig overdragelse af viden til den unges nye sagsbehandler. (se også kapitel 16).

Elementer i handleplanen

I den løbende opfølgning på den unges handleplan og i den pædagogiske indsats under 2. faseopholdet er der hele tiden arbejdet hen imod udslusning. Inden overgangen til 3. fase skal der tages stilling til behov for støtte i forhold til følgende områder:

- Hvor skal den unge bo? (Hos forældrene? Eller har han fået botræning, hvis han skal bo for sig selv?)
- Anskaffelse af bolig og etablering.
- Uddannelse/arbejde.
- Forsørgelse. (Over eller under 18 år – hjemme eller ude?)
- Organiseret fritid.
- Selvorganiseret fritid/ kammerater, kæreste, herunder kriminalitet og rusmidler.
- Praktisk hjælp og støtte.
- Personlig hjælp og støtte. (Relation, emotionel og funktionel.)¹⁶⁸
- Støtte til familien.
- Evt. tilknytning til behandlingsinstanser.
- Opstilling af mål sammen med den unge og det private og professionelle netværk bl.a. via netværksmøder.

Sagsbehandlerens rolle – myndighed, koordinering og samarbejde

Sagsbehandleren varetager først og fremmest myndighedsopgaven, som indebærer, at der løbende træffes de nødvendige afgørelser i forhold til den unges liv. Det sker på basis af et tæt samarbejde med alle involverede parter og føres ud i livet bl.a. gennem inddragelse af relevante instanser.

Når 3. fase nærmer sig sin afslutning, er det sagsbehandlerens opgave sammen med den unge at tage stilling til, hvilke støtteforanstaltninger, der skal fortsætte. Enten i henhold til § 52, hvis den unge er under 18 år, eller som efterværn.

Ud over myndighedsopgaven har sagsbehandleren to hovedopgaver, hvor ansvaret er delt med koordinatoren:

- At aktivere og koordinere det professionelle, tværfaglige samarbejde og samarbejdet med den unge og hans netværk,
- at varetage et fortsat støttende og udviklende arbejde med den unges familie - eller sikre at det sker.

te instanser, som kan vejlede og hjælpe den unge i gang, hvis han ikke er det.

Den kommunale skole- og ungdomsvejledning kan inddrages i en afklaringsproces, eller den unge kan henvises til afklarings- og jobformidlingsenheder.

Serviceoven åbner op for praktiktilbud, ligesom lovgivningen om aktiv beskæftigelsesindsats tilbyder forskellige muligheder for støttet arbejdsplacering – herunder at knytte en mentor til unge på arbejdspladsen (eller uddannelsesstedet, jf. modelkommuneprojektet),¹⁷⁰ som kan hjælpe med integration og tilpasning. Koordinatoren arbejder tæt sammen med denne mentor.

Se i øvrigt kapitel 13 for yderligere oplysninger om skolegang, uddannelse og beskæftigelse.

Familiearbejdet

Så vidt det overhovedet er muligt, skal den unges familie inddrages tæt i arbejdet med deres søn eller datter, hvis det skal lykkes at fastholde en positiv udvikling.

Samarbejdet med familien kan primært ske ved den løbende inddragelse via f.eks. netværksmøder, men det kan også foregå gennem en egentlig familiebehandlingsindsats.

Erfaringer¹⁷¹ viser, at et tæt samarbejde mellem sagsbehandleren, som den der primært varetager indsatserne i forhold til familien, og koordinatoren, som den der primært støtter den unge, er yderst givende.

Nogle kommuner benytter sig af MST, MultiSystemisk Terapi, eller har egne familiebehandlingsstilbud, som kan varetage opgaven. I kapitel 14 gennemgås endvidere en række behandlingsmetoder.

Samarbejde og netværksmøder

Succesen i overgangen mellem 2. og 3. fase samt hele 3. fase er i høj grad betinget af en grundig planlægning, en sammenhængende indsats og en tæt opfølgning på alle parter; den unge, familien, det private netværk og de professionelle aktører.

Selv om den unge måske ser frem til den frihed, der følger med 3. fase, er der al mulig grund til – via tydelige aftaler mellem det private og det professionelle netværk – at holde fast i en struktur med et klart defineret skole eller arbejdsliv og et ligeledes tydeligt defineret fritidsliv. Det skal være klart for både den unge og dennes private netværk, at 3. fase stadigvæk er en del af en dom.

Derfor skal koordinationen af en fælles målrettet indsats fortsat løses ved blandt andet at holde netværksmøder i 3. fase. Her deles nødvendige informationer af alle involverede. Der skal ligeledes findes svar på forskellige spørgsmål; hvad skal parterne holde fokus på; hvilke ressourcer er til stede; hvilke udfordringer er der i støtten til den unge; hvem har hvilke opgaver; hvordan lyder plan B, hvis plan A kikser; hvem skal kontaktes i hvilke situationer.

Gennemgående for samarbejdet er, at det skal være tydeligt for enhver, hvor ansvar og opgave er placeret. Alle skal opleve at være en del af opgaveløsningen, og det private netværk skal ansvarliggøres i det omfang, det er muligt.¹⁷²

Der bør holdes netværksmøder ved overgangen mellem 1. og 2. fase, en til to måneder før overgangen til 3. fase og inden afslutningen af 3. fase. Derudover er netværksmøder på sin plads, når handleplanen ændres væsentligt; hvis den unge eller familien beder om det eller som problemknusermøde.

Det viser forskning og undersøgelser

Forløbet i 3. fase

Ekspertgruppen om ungdomssanktionen påpegede i sin rapport, at det er vigtigt, at *"fase 3 ligger i forlængelse af og bygger på den socialpædagogiske behandling, der er foregået i fase 2, så reintegration i lokalsamfundet kommer til at fungere bedst muligt"*.¹⁷³

Ekspertgruppen sætter således fokus på betydningen af kontinuitet i behandlingen. Senere i rapporten betones betydningen af kontinuitet i relationerne til betydningsfulde voksne, idet gruppen foreslår, at en styrkelse af sammenhængen mellem fase 2 og fase 3 kunne være, *"at den unge får tilknyttet en pædagog fra anbringelsesstedet som kontaktperson i 3 fase"*.¹⁷⁴

Imidlertid tyder meget på, at kommunerne ikke insisterer særlig kraftigt på denne kontinuitet over for de unge. Således har der i Justitsministeriets undersøgelsesmateriale kun

været tale om to tilbageførelser af unge fra 3. fase, fordi de ikke overholdt de indgåede aftaler. Dette på trods af, at kommunerne i 30 tilfælde beskriver kontakten til de unge i 3. fase som 'problematisk'.¹⁷⁵ Det får efterfølgende forskningsenheden til at konkludere, at fase 3 ikke prioriteres særligt højt. Det er et problem, fordi der netop i begyndelsen af fase 3, hvor den unge kommer fra det beskyttede institutionsmiljø, kan være behov for massiv støtte.¹⁷⁶

Kontinuitet i indsatserne mellem 2. og 3. fase er et kardinalpunkt i forhold til en vellykket integration i lokalmiljøet, og der skal arbejdes på glidende overgange fra fase 2 til fase 3, fordi overgangen fra en struktureret (institutions-) hverdag til de mere frie rammer i fase 3 ofte er for brat.¹⁷⁷

En stor del af det pædagogiske integrationsarbejde i fase 3 bæres af den indsats, som koordinatoren udfører via sin relationsfunktion. Derfor bliver det også helt centralt at arbejde med kvalificering af dette arbejde, ligesom det bliver centralt at styre deres indsatser, så de ligger i forlængelse af behandlingsarbejdet i fase 2.

Handleplanen er det centrale styringsredskab. Det er den, der konkret beskriver formålet med indsatserne i løbet af fase 3, og det er den, der skal formidle forventningerne om, hvad der skal komme ud af kontakten mellem koordinatoren og den unge. Derfor er det et problem, at det ser ud til, at antallet af handleplaner falder fra 2. til 3. fase (fra 80 % til ca. 45 %).¹⁷⁸

Det er dog ikke alle opgaver, der nødvendigvis

skal løses af koordinatoren. Andre netværkspersoner – både private og professionelle – kan bidrage. Handleplanen definerer opgaven og sikrer, at den kontrol, der er en del af dommen, er placeret i et samspil mellem sagsbehandler og koordinator. De opgaver, der har med støttefunktioner i hverdagen at gøre, kan fordeles så hensigtsmæssigt som muligt på et netværksmøde.

Koordinatorens relationsfunktion er som hovedregel den mest betydningsfulde professionelle pædagogiske indsats i 3. fase. En stor del af koordinatorens arbejde foregår som oftest alene med den unge, og hvor koordinator skal handle i her-og-nu situationer. Et samvær, hvor han eller hun konstant vurderes og udfordres på autencitet, troværdighed og personlighed. Dette 'alenearbejde' kræver støtte i baglandet,¹⁷⁹ og den kan enten gives af kolleger, af en coach eller af en supervisor.

Efterværn

Der foreligger en del forskningsmæssig baseret viden om behovet for efterværn og forudsætningerne for positiv effekt af efterværn.

Der er udarbejdet et Campbell-review¹⁸⁰ om efterværn, og Socialforskningsinstituttet har udarbejdet en forskningsoversigt,¹⁸¹ som også beskriver efterværn. Oversigterne er hovedsagelig baseret på britisk og amerikansk forskning. Der foreligger kun sparsom dansk forskning,¹⁸² men derimod en lang række erfaringsopsamlinger fra praktiseret efterværn.

Både de udenlandske undersøgelser og en enkelt

dansk undersøgelse¹⁸³ viser, at tidligere anbragte har langt større problemer på stort set alle livsområder end unge i almindelighed. Gennemgangen af den internationale forskning i Campbell-review afslører, at efterværn kan have en positiv effekt på tidligere anbragtes muligheder for at klare sig; en viden, som stemmer overens med den viden, vi har fra dansk praksis¹⁸⁴ (jf. erfaringsopsamlingerne).

Den internationale forskning viser også, at hvis efterværn skal have en positiv effekt, så er det en forudsætning, at indsatsen arbejder med bestemte forhold, som

- hensigtsmæssig bolig,
- praktiske færdigheder,
- styrkelse af skolegang og uddannelse,
- styrkelse af selvfølelse,
- minimering af isolation og skabelse af netværk,
- mobilisering af den unges egen familie.

Ifølge samme internationale forskning siger de unge selv, at de

- mangler forberedelse af flytning,
- mangler praktiske færdigheder,
- mangler hjælp til at styre økonomi,
- mangler en personlig og vedholdende støtte fra samme person.

I TABUKA¹⁸⁵ (tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen) anbefaler de unge, at efterværnstilbud skal indeholde

- psykologhjælp – som en rettighed,
- bedre personlig og praktisk voksenstøtte, en kontinuitetsperson,
- efterværn – som en rettighed,
- undervisning i livskundskab i en forbedret udslusning,
- stabile sagsbehandlere,
- netværksordninger for anbragte og tidligere anbragte børn og unge, eks. 'De 4 Årstider'.¹⁸⁶

Sagsbehandlerne siger i en dansk pilotundersøgelse fra Socialforskningsinstituttet,¹⁸⁷ at positiv effekt af efterværn er betinget af et godt tværfagligt samarbejde, godt kendskab og en tæt relation til den unge.

Værktøjskassen

Coaching

Formål

For at sikre koordinatorene en kontinuerlig støtte i arbejdet og for samtidig at skabe rum for faglig og personlig udvikling, er det vigtigt at tilbyde kontaktpersonerne coaching.

Indhold

Præcisering af koordinatorens relationsfunktion gennem omsætning af handleplanen til pædagogisk indsats. Det skal afklares, hvordan det er muligt at kombinere kontrolfunktionen (især i forhold til sanktionsdømte) og rollen som troværdig, stabil og autentisk voksen, der skal skabe betydningsfulde relationer til den unge.

Støtte til at belyse og beskrive den unges ressourcer og udviklingsmuligheder.

Metodiske elementer:

Med coaching menes først og fremmest, at koordinatorene via forskellige spørgeteknikker reflekterer over egen praksis og finder frem til løsninger på de problemstillinger, de møder i arbejdet med de unge. I de tilfælde, hvor der vurderes at være behov for det, kan coachingen tilige omfatte råd og vejledning i forhold til håndtering af konkrete problemstillinger samt undervisning i specifikke temaer (f.eks. lovgivning og skriftlighed).¹⁸⁸

Mentorordninger

Formål

At fastholde den unge på arbejdspladsen eller på uddannelsesinstitutionen.

Indhold

En mentor er en rollemodel, der er interesseret i at give viden og tanker videre til den unge som inspiration til personlig og faglig vækst.¹⁸⁹ Der kan skelnes mellem to former for mentorer. De personlige og de faglige.¹⁹⁰ Er hovedopgaven at finde sig til rette med arbejdspladsens sociale omgangsform, er det en personlig mentor, der er brug for. En mentor, der kan tage den unge 'i hånden' og lede ham eller hende gennem arbejdspladsens mange udtalte og ikke-udtalte normer, opfattelser, kulturer m.v. Er der tale om en ung, der 'tænder' på et bestemt fag, er det en faglig mentor, der er behov for. En mentor, der kan forklare og udfordre den unges nysgerighed på det fag, som mentor selv brænder for.

Metodiske elementer

Mentorerne er ofte ganske uvante med rollen, og de har brug for støtte til at udføre den. Det kan ske gennem mentor erfa- og uddannelsesmøder. Det er møder med en dagsorden, der kan se ud som følger:¹⁹¹

Kort orientering – viden om ungdomssanktionen, formålet med mentorordningen, erfaringer fra andre steder m.v. Orientering indleder

alle møder, hvor der er nye mentorer til stede. Erfa-runden, som ofte er det dagsordenspunkt, mentorerne får mest ud af.

Mentor præsenterer sig selv, sin virksomhed og baggrunden for ønsket om at være mentor. Mentor fortæller om 'sin' unge i anonymiseret form – på godt og ondt.

Fortællingerne medfører, at mentorerne efterhånden kan se, at der sker en udvikling, der kan være vanskelig at få øje på i hverdagen, fordi skridtene som regel er små.¹⁹²

En faglig systematisk model

Der er udviklet en faglig model for en systematiseret indsats på efterværnsområdet, som vil kunne anvendes for 3. fase (Et KABU projekt, Frederiksholm Akutinstitution, Københavns Kommune).

Formål

Gennem den systematik, der er indbygget i den faglige model, fastlægges en ramme for det samlede forløb i 3. fase og/eller i efterværn. Den faglige model belyser, hvordan *aktører og instanser spiller sammen i det system, der undersøger, beslutter, planlægger, udfører og evaluerer indsatsen* (citat fra rapporten).

Indhold og metodiske elementer i modellen

Første del af rapporten om den faglige model er en gennemgang af, hvad en faglig model er.

Anden del gennemgår logistikken vedr. organisering, mødevirksomhed og opgaver undervejs, som er knyttet til efterværnets (og 3. fases) kronologi:

- Anbringelsen.
- Beslutning.
- Planlægning.
- Udskrivning og flytning.
- Efterværnsindsatsen.
- Afslutning af efterværnet.

Tiltagene beskrives med udgangspunkt i mål-

sætning, deltagere, ansvar, tidspunkt, metodiske retningslinier, arbejdsværktøj og krav til dokumentation.

Tredje del er de helt konkrete hjælpeværktøjer, som er udviklet til at understøtte tiltagene. Det drejer sig om forslag til dagsorden for de forskellige slags møder, evaluering og status for den unge, rapportering, tjeklister m.m.

Tredje element indeholder også et værktøj, som kan bruges til at afdække, om den unge er klar til at bo alene.¹⁹⁶

Tjekliste i forbindelse med udflytning

I forbindelse med udflytning kan man f.eks. følge en manual/tjekliste, der er udviklet af afdeling Lindehuset på døgninstitutionen Oustruplund.

Formål

At styrke den unges, familiens og de professionelle sikkerhed for at få gennemarbejdet og diskuteret alle elementer i forbindelse med en udflytning.

Metodiske elementer

Tjekliste 1 "Blomsten"

Udgangspunktet er relationen mellem koordinatoren og den unge. Der arbejdes med afklaring af tre delelementer:

- Sociale, følelsesmæssige kompetencer.
- Beskæftigelse/uddannelse/arbejde.
- Fritid.

Tjeklisten rummer 21 forskellige fokusområder, hvor den unge skal værdisætte sin kunnen på en skala fra 1-10. Ud fra dette indgås aftaler om, hvordan der skal støttes.

Tjekliste 2

En huskeliste for det praktiske. Opgaverne er fordelt mellem den unge og den voksne (eventuelt andre), og der sættes flueben og initialer i takt med, at opgaverne løses.

Tjekliste 3

En huskeliste til institutionen om opfølgningspunkter efter den unges udflytning.¹⁹³

Botræning

Formål

Både før og efter udflytningen træner den unge de nødvendige kompetencer. Det drejer sig om:¹⁹⁴

- Praktiske færdigheder (vaske gulv, handle ind, tage bussen alene, stå op alene, gå i seng alene, styre økonomien osv.).
- Egenfærdigheder (skabe hygge, søge hjælp og støtte, finde en rytme i hverdagen, finde de rigtige venner osv.).
- Sociale færdigheder (finde venner og være sammen med venner, sige fra over for venner, modtage ordrer fra chefen uden at svare igen, sætte seksuelle grænser, give sin mening til kende, støtte andre osv.).

Metodiske elementer

Strategi for træning: I løbet af de sidste måneder i 2. fase prioriteres sammen med den unge de tre punkter, der først skal arbejdes med - afklaring af de pædagogiske arbejdsplaner.

Der opstilles mål for, hvornår der er arbejdet nok med punktet, og hvornår der kan gås videre til næste punkt - succeskriterier.

Det aftales med den unge, hvordan der skal arbejdes med punktet - metode.

Det aftales med den unge, hvornår og hvordan der skal følges op - evaluering.¹⁹⁵

Noter til kapitel 11

162. Justitsministeriet (2006b), Ungdomssanktionens forløb.
163. Cirk.. nr. 9819 af 12. juni 2007, Meddelelse om behandlingen af sager mod unge lovovertrædere, pkt. 4.5.3.
164. Cirk.. nr. 9819 af 12. juni 2007, Meddelelse om behandlingen af sager mod unge lovovertrædere, pkt. 4.5.3.
165. Ibid.
166. F.eks. anbringelse på eget værelse.
167. Ønsker forældremyndighedshaveren ikke at give samtykke, kan kontaktperson eller personlig rådgiver tildeles efter servicelovens § 56.
168. Om betydningen af en relation, og at den har såvel en emotionel og en funktionel side henvises til Pedersen, Knud Erik (1999), Drop afmagten, skab kontakten til usædvanlige unge, Socialministeriet.
169. Bl.a. Zeuner, Lilli (1994), Den moderne tidsalder og de unge og Egelund, Tine og Anne-Dorte Hestbæk (2003), Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet: en forskningsoversigt.
170. Jensen, Peter og Esther Malmborg (2003): Metoder i indsatsen.
171. Vidensdeling 5 (2007), Sagsbehandlerrollen i forandring, s. 14ff.
172. Egelund, Marianne og Peter Friese (1992), Mennesker mødes – netværksterapi i arbejdet med børn og familier.
173. Socialministeriet (2005a), Rapport fra ekspertgruppen om ungdomssanktionen, s. 40.
174. Ibid., s. 41.
175. Justitsministeriet (2006b), op.cit., s. 17ff.
176. Ibid., s. 34.
177. Århus Amt og Århus Kommune (2006), Audit vedrørende ungdomssanktion, s. 30.
178. SPUK v/Peter Jensen (2006), En undersøgelse af ungdomssanktionen i Københavns Kommune, s. 31.
179. Ibid., s. 9.
180. Campbell Review (2006), Efterværn for anbragte unge – træning i voksenliv.
181. Egelund, Tine og Anne-Dorte Hestbæk (2003).
182. Der foreligger ikke umiddelbart tilgængelig viden om, hvor mange tidligere anbragte unge, der får efterværn,

- hvem det er, der modtager efterværn (er det dem med det største behov), eller efter hvilke kriterier efterværn tildeles.
183. Christoffersen, Mogens Nygaard (1993), Anbragte børns livsforløb.
184. Rapporten "Udskrevet til samfundet" er en tværgående erfaringsopsamling fra 9 danske efterværnsprojekter og KABU hæftet "Overgange" fra 2006 samler en række erfaringer op – heri findes en omfattende litteraturliste over bl.a. rapporter om praksis erfaringer med efterværn – www.ufc-bu.dk
185. Egelund, Henrik (red) m.fl. (2005), Tabuka, tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen.
186. <http://www.de4aarstider.com>
187. Espersen, Laila Dreyer (2004), Fra anbringelse til efterværn. En pilotundersøgelse blandt sagsbehandlere.
188. Læs mere: Stelter, Reinhard (2006), Coaching – læring og udvikling, Psykologisk Forlag.
189. Jensen, Peter og Esther Malmborg (2003), op. cit.
190. Leth-Nissen, Lone (2005), Virkeligheden virker – fra udsat til værdsat, s. 77.
191. Ibid., s. 146.
192. Ibid. samt Jensen, Peter og Esther Malmborg (2003), op. cit.
193. Det er ved udflytningen, behandlingen skal stå sin prøve" Udviklet under KABU projektet – rapporten kan rekvireres via følgende hjemmeside: http://www.kabuprojekt.dk/Files/Filer/Delrapport_eftervaern.doc
Storø, Jan (2003): Klar, ferdig, flytt – en håndbog for de unge og for de professionelle som skal støtte den unge i udflytningsfasen fra anbringelse til selvstændigt liv. Gyldendal, akademisk Norge.
194. Storø, Jan (2003): Klar, ferdig, flytt – en håndbog for de unge og for de professionelle som skal støtte den unge i udflytningsfasen fra anbringelse til selvstændigt liv, s. 102.
195. Ibid.
196. Efterværn – faglig model for efterværnsarbejde. Frederiksholm Akutinstitution, Københavns Kommune, KABU delprojekt. Rapporten kan rekvireres via http://www.kabuprojekt.dk/Files/Filer/Delrapport_eftervaern.doc

Del 4. Særlige problemstillinger

Kapitel 12

Inddragelse af den unge, forældre
og netværk i sagsbehandlingen

Kapitel 13

Skolegang, uddannelse
og beskæftigelse

Kapitel 14

Misbrug og rusmidler

Kapitel 15

Psykiske lidelser

Kapitel 16

Den unge fylder 18 år

Kapitel 17

Når sanktionen går skævt

Kapitel 12. Inddragelse af den unge, forældre og netværk i sagsbehandlingen

Et godt møde er, når de taler MED mig og ikke TIL mig, og når de lytter til det, jeg har at sige.

(Jørgensen, Lene og Steen Kabel (red) (2006), Forældreinddragelse – til barnets bedste, s. 116.)

Ungdomssanktionen kan sættes i værk uden samtykke fra de unge, forældrene eller dem, der har forældremyndigheden. Det stiller krav i forhold til at involvere de unge og deres forældre og indebærer særlige udfordringer, når forløbet skal tilrettelægges. Parterne skal kunne se et formål i at medvirke, og de skal opleve, at de reelt bliver inddraget i processen.

Socialt og psykologisk er de unge inde i en udviklingsperiode, hvor de er på vej til at finde fodfæste i voksenlivet som selvstændige individer. Derfor skal de tage del i udformningen af mål og delmål i handleplaner, og de skal aktivt medvirke til at få relevante konflikter og problemstillinger frem i lyset. Motivationen for at gennemføre et udviklingsorienteret forløb er størst, når de selv er med til at bestemme, hvad der skal ske, og hvordan en forandring kan skabes. Føler de sig uretfærdigt eller forkert behandlet, vil resultatet være magtesløshed.

Langt de fleste har stærke bånd til deres forældre. De bruger dem som kilde til støtte, nærhed

og grænsesætning. Men relationen ændrer karakter i de sene ungdomsår, og ændringen indebærer, at begge parter udfordres i deres vante roller. Det essentielle bliver at bevare eller udvikle et bæredygtigt forhold samtidig med, at de unge får den nødvendige støtte til at forfølge deres mål. Et af målene er netop at gøre sig uafhængige af deres forældre.

Unge menneskers behov for en voksen adskiller sig fra barnets behov. Fra at regulere aktiviteter og at tage ansvar for barnets velfærd, skal de voksne i stedet samarbejde, så den unge efterhånden bliver selvstændig.

§ Det siger loven

Retssikkerhedsloven bygger på det princip, at den, der skal have hjælp, skal have mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin sag. Borgeren har det primære ansvar for sin egen situation, herunder at sætte sig nogle mål og træffe egne beslutninger. Inddragelse skal finde sted; den kan ikke vælges fra. Det fremgår af Retssikkerhedslovens bestemmelser i § 4.

Hvis borgeren ikke inddrages og får indflydelse, vil denne opleve, at der handles hen over hovedet på ham eller hende.

Unge over 15 år har selvstændig partsstatus i en

række afgørelser i henhold til servicelovens bestemmelser for særlig støtte. Det indebærer, at de er omfattet af de almindelige klageregler i forbindelse med afgørelser om valg af anbringelsessted, ændring af anbringelsessted, afgørelser om behandling, uddannelse og samvær med personer fra netværket mv. Det er tilfældet i det omfang, afgørelserne ikke er omfattet af pålæg i forbindelse med dommen.

Sagsbehandlerens skal varetage sit arbejde, så kommunen overholder de formelle regler om at inddrage børn, unge, deres forældre, familie og netværk, således at der finder reel inddragelse sted i mødet, i dialogen og i samarbejdet med forældre, de unge og deres nære miljø. Servicelovens bestemmelser konkretiserer og understøtter dette princip.

Inddragelse af den unges synspunkter

Af servicelovens § 46, stk. 3, fremgår det, at børn og unge skal have hjælp til at udforme egne synspunkter i alle anliggender, der angår dem. Børnekonventionen fremhæver, at retten til at blive hørt særligt gælder i de situationer, hvor myndigheder behandler sager, der vedrører det konkrete barn. Den unges synspunkter skal altid inddrages og tillægges passende vægt.

Samtaler med den unge

Servicelovens § 48 forpligter myndigheden til at tilbyde den unge en samtale, inden der træffes afgørelser, som berører den pågældende. Det kan være om samvær under anbringelse, valg af anbringelsessted, revision af handleplaner mv. jf. vejledningen pkt. 249ff.

Formålet med samtalen er for det første, at myndigheden får et førstehåndskendskab til den unge. For det andet er det vigtigt, at der tages hensyn til den unges egen opfattelse af situationen – herunder holdningen til anbringelsessteder og eventuelle andre foranstaltninger.

Samtalen skal ske på en kvalificeret og respektfuld måde. Det er centralt, at kommunens medarbejdere anstrenger sig for at få den unges egen mening og holdning frem. Kommunen bør vejlede den unge om muligheden for at få en bisidder som personlig støtte under samtalen.

Dialogen med den unge indebærer ikke nødvendigvis, at hans eller hendes ønsker imødekommes. Faglige overvejelser kan gøre det umuligt, lige som det kan være i strid med dommen.

Årsagen til, at ønskerne ikke opfyldes, bør fremgå af sagsmaterialet, og det er vigtigt, at sagsbehandleren efterfølgende orienterer den unge om beslutningen og forklarer, hvorfor den blev, som den blev.

I henhold til den almindelige notatpligt skal der udarbejdes et særskilt notat om samtalen.¹⁹⁷

Afgørelser om tilbageførsel og forlængelse af institutionsophold

Afgørelser om tilbageførsel og forlængelse af institutionsophold træffes med hjemmel i en bemyndigelse i dommen. Der er med andre ord ikke krav om, at de almindelige betingelser for anbringelse uden samtykke er opfyldt. Og der er ikke klageadgang vedrørende anbringelsen gennem det sociale system.

Efter straffelovens § 74 a, stk. 3, kan den unge kræve de sociale myndigheders afgørelse herom indbragt for retten. Den unge skal informeres om prøvelsesmuligheden. Se mere herom i kapitel 17.

Samarbejde med de personer, der har forældremyndigheden

Ifølge servicelovens § 19 skal kommunalbestyrelsen sørge for, at de opgaver og tilbud, der omfatter børn, unge og deres familier, udføres i samarbejde med forældrene og på en sådan måde, at det fremmer udvikling, trivsel og selvstændighed.

I servicelovens § 46, stk. 4, fastslås det, at løsningsmulighederne på problemerne, så vidt muligt bør findes i forståelse med familien og med dennes medvirken.

Når det er nødvendigt at gribe ind med en foranstaltning mod forældrenes vilje, må begrundelserne for foranstaltningen, formålet, det forventede forløb og de konsekvenser, der tilstræbes eller kan forudses, være beskrevet, så de er så tydelige som muligt for alle parter.

Netop tvangsmæssigt gennemførte foranstaltninger kræver særlig opmærksomhed og omhyggelighed i enhver henseende; med hensyn til den direkte kommunikation og i formuleringen af samtlige afgørelser. Årsagen er dels, at tvangsforanstaltninger er vidtrækkende, dels viser erfaringerne, at det i disse vanskelige situationer kan være overordentligt svært for forældre, børn og unge at forstå og overskue, hvad der sker, og hvilke konsekvenser det får.¹⁹⁸

Støtte til forældrene under forløbet

Under anbringelsen er det vigtigt at støtte familien til at løse de problemer, der var udløsende faktor. Forældrene skal blandt andet have hjælp til at udfylde deres forældrerolle under forløbet. Den unges relation til forældrene er ofte væsentligt, og de kan spille en vigtig rolle i forhold til et positivt resultat af sanktionsforløbet.

Kommunen skal derfor overveje, hvilke former for støtte, der skal iværksættes over for familien sideløbende med tilrettelæggelsen af sanktionsforløbet. For det første skal kommunen ifølge § 140, stk. 7, i forbindelse med en anbringelse uden for hjemmet tilbyde forældremyndighedens indehaver en plan for støtte. Beskrivelsen skal jf. § 140, stk. 6, fremgå af den unges handleplan, og familien skal have tilbud om en særskilt plan, hvor hjælpen er beskrevet. For det andet har kommunerne jf. servicelovens § 54 pligt til at tilbyde forældre til anbragte børn en støtteperson under anbringelsen.

Støttepersonen kan tildeles fra det tidspunkt, hvor en anbringelse indgår som et element i de foreslåede foranstaltninger. Omkostningerne dækkes af forældremyndighedsindehaverens opholdskommune. Støttepersonen kan fortsætte i en kortere periode efter hjemgivelsen.

Støttepersonen erstatter ikke den bisidder, som forældrene har ret til, men kan efter forældrenes ønske påtage sig rollen.

For nogle forældre vil det være relevant at oversætte afgørelser, mødereferater, statusnotater mv. God forvaltningsskik udvider pligten til at

vejlede – ikke bare når der træffes afgørelser, men også når myndigheden udøver faktisk forvaltningsvirksomhed.¹⁹⁹

Inddragelse af netværk

Ifølge § 47 er kommunalbestyrelsen forpligtet til at overveje, hvordan familie og netværk systematisk kan inddrages. Selv om den unge og forældrene har massive problemer, kan der ofte trækkes på ressourcer i netværket for at fremme samarbejdet før, under og efter sanktionen. Inddragelse af familie og netværk skal naturligvis ske under hensyntagen til reglerne om indhentelse og videregivelse af oplysninger, jf. retssikkerhedsloven, forvaltningsloven og persondataloven.

Kommunens overvejelser om, hvordan familie og netværk kan inddrages i den konkrete sag og efterfølgende bliver det, skal fremgå af journalen.

Inddragelse, hvorfor og hvordan

Retssikkerhedslovens § 4 handler specifikt om borgerens inddragelse i sagsbehandlingen og om myndighedernes ansvar for at tilrettelægge sagsbehandlingen, således at borgeren kan medvirke.

(Ung 2005)

"Det har jeg haft i tankerne i lang tid. Men altså, jeg har ikke sådan rigtig kunnet få lov til det, før nu. Men jeg har så været meget heldig, at jeg har kunnet få lov til det, mens jeg var her, (...)

Men jeg havde egentlig også sagt til mig selv: "Altså, hvis jeg ikke får min 9. klasse i det her år, så ville jeg være tiptop kriminel, resten af det her år, også. Altså, så ville jeg stadig være voldelig og så videre og så videre". Det havde jeg faktisk egentlig besluttet. Jeg havde besluttet "enten eller".

Så fik jeg så lov til at tage min 9. klasse. Det var jeg så rigtig taknemlig over og glad for. Og jeg fik det bedre inde i mig selv. Så nu har jeg noget at se (frem, red.) til."

(Ebsen, Frank og Ditte Krogh (2006), Ude på noget? Pædagogisk Arbejde med unge kriminelle i Ringe Statsfængsel og Fyns Amts Døgninstitution Bobjerg Skovgård, s. 287)

I Hessle m.fl (2003)²⁰⁰ formuleres det som et socialfagligt princip i arbejdet med børn, unge og familier, at *"hvis menneskers egen kraft skal blomstre, må hun være meddelagtig i sit eget forandringsarbejde"*. Målsætninger for indsatsen og vejen derhen må derfor skabes sammen med dem, det handler om, og handleplanen må understøtte individernes og deres netværks egne kræfter og ressourcer.

Konflikt mellem magt og hjælp

For sagsbehandlerne kan det være svært at leve op til lovens krav om, at handleplaner og indsatser skal udarbejdes i samarbejde med den unge og forældrene. For dem er det vanskeligt, måske nærmest umuligt, i begyndelsen at være i så tæt kontakt med sagsbehandleren, at det er muligt at udarbejde planen i fællesskab.

Når de sociale myndigheder ikke alene står for at diagnosticere og kontrollere, men også for at

fuldbyrde en dom, har det konsekvenser for graden af tillid, fortrolighed og dialog.²⁰¹ Netop fordi ungdomssanktionen er en dom, skærpes konflikten mellem magt og hjælp i sagsbehandlerens arbejde.

Den unge eller forældrene kan være så uenige, afvisende, vrede, kede af det eller bange, at de afbryder kontakten. Det har imidlertid afgørende betydning for den unges mulighed for at drage nytte af forløbet, at sagsbehandleren gør sit yderste for igen at få parterne inddraget. Det er væsentligt i den forbindelse at vise respekt for forældrene og den unge, for deres følelser, reaktioner og holdninger, således at de genvinder kontrol og kan se en mening med at tage del.

Det er sagsbehandlerens opgave at tilrettelægge et forløb og at inddrage den unge og dennes forældre i arbejdet. Inddragelse vil i nogle faser og i nogle situationer i høj grad handle om at holde parterne informerede om grundlaget, og at de har indflydelse på problemformulering og opstilling af delmål.

I andre situationer skal sagsbehandleren – for at fremme en succesfuld og fremadskridende udvikling – basere indsatsen på en højere grad af medbestemmelse på problem og opstilling af delmål og valg af indsats. Det kan for eksempel være valg af institution, uddannelse, fritidsaktiviteter, kontakt og samvær med netværk mv.

Den unge og forældrene skal både medvirke i det arbejde, der går forud for en afgørelse og løbende i forløbet. Det er den relevante myndighed, der afgør, om det lovmæssige krav om ind-

dragelse er opfyldt. Hvorvidt det lykkes afhænger af, i hvor stor en udstrækning, deres vurderinger af problemløsningen er taget med i betragtning under sagsforløbet.

At varetage et inddragelsesperspektiv kræver en planlagt og målrettet indsats fra alle professionelle. Når det skal afklares, hvordan forældrene og den unge kan blive involveret, skal parterne opleve deres engagement som ønsket; at de har ret til at have deres personlige holdning til sagen, og at de bliver hørt.

Dialog – en afgørende faktor

En afgørende faktor, når lovkravet skal omsættes til praksis, er en god dialog med borgeren, så han eller hun er klar over sine rettigheder og pligter. Rettighederne er imidlertid kun til gavn, hvis de fører til det resultat, at han eller hun opfatter sig som inddraget. Sagsbehandleren skal derfor informere grundigt om blandt andet regler for aktindsigt, oplysningspligt, parthøring, bisidder, partsrepræsentant og klagemuligheder.

I forbindelse med ungdomssanktion skal sagsbehandleren på den ene side kunne skabe sammenhæng mellem de unges og forældrenes liv og opfattelse af egen situation. På den anden side skal hun også skabe sammenhæng mellem den faglige vurdering i sagen og de handlemuligheder, som loven giver.

Den gode dialog handler blandt andet om at etablere et tillidsforhold, om at behandle borgeren respektfuldt og om at kunne lytte og formidle. Forandring kræver anerkendelse. De

unge og deres forældre skal føle sig set og forstået, som dem de er, og de skal føle sig anerkendt for deres særlige egenskaber og færdigheder. Deres synspunkter skal fremgå af handleplanen; hvad er der opnået enighed om, hvad fremgår af dommen til ungdomssanktion, som ikke kræver samtykke og endelig; hvad sagsbehandleren har fundet det påkrævet at træffe beslutning om.

Inddragelse af de unge

De unge er udviklingsmæssigt på det sted, hvor de skal udvikle autonomi og selvstændighed – også i forhold til forældrene. Samtidig er de socialt og følelsesmæssigt på mange områder fortsat afhængige af forældrene. Inddragelsen må afspejle denne dobbelthed, og mål og delmål i indsatsen og handleplaner bør tilgodesee de unges afhængighed og samtidige behov og ønske om uafhængighed.

Når sagsbehandleren skal anlægge et 'ungdomsperspektiv' i dialogen med et ungt menneske, bør det understøtte en myndiggørende praksis.²⁰² Sammen opdager, afsøger og tydeliggør sagsbehandleren og den unge de felter, hvor han eller hun har relevante valgmuligheder. At lytte indebærer, at sagsbehandleren tilstræber, at den unge er indforstået med de indsatsen, der sættes i værk. Det inkluderer også tydeligt at udtrykke, hvad situationen indebærer; hvilke alternativer, der findes, og hvilke konsekvenser, alternativene har eller kan have. Den unge må gøres ansvarlig for forhold, som han udviklingsmæssigt, socialt og personligt kan gøres ansvarlig for – og må have hjælp dér, hvor han erkender at have behov for hjælp.

Den unges krav på fortrolighed bør respekteres. Det gælder i forhold til, hvilke informationer der gives til hvem, og det gælder i relation til, hvilke omstændigheder, han ønsker forældrenes inddragelse i.

De unges krav til dialogen er

- at blive lyttet til, at der skabes situationer, som egner sig til at lytte til de unge, herunder at der er afsat tilstrækkelig tid,
- ærlighed – indebærer også konfrontation når nødvendigt – dvs. hvorfor, sagsbehandler vurderer som hun/han gør, vælger én løsning frem for en anden mv. – de unge ønsker at opleve at blive taget alvorligt, og blive lyttet til,
- engagement – at socialarbejderen viser interesse, medmenneskelighed, ligeværdighed i samtalen.

(Storø, Jan (2001), TABUKA (2005))²⁰³

To år kan være en lang og uoverskuelig periode. Derfor kan det være en god idé at dele handleplanen op i overskuelige tidsrammer. Rammer, som den unge kan forholde sig til og som ikke forpligter den unge over evne. Samtidig vil overskuelighed og delmål i højere grad gøre det muligt, at den unge oplever sig inddraget og gjort ansvarlig i forhold til delelementer. Derudover skaber det grundlag for at fastholde succeser på nogle områder samtidig med, at det på andre punkter ikke lykkes at leve op til målene.

Mulighed for at vælge om

Når en ungdomssanktion skal føres ud i livet, kan det indebære indsatser, som går imod den unges umiddelbare ønsker. Han eller hun kan have urealistiske forestillinger om sagsbehandlerens muligheder for at træffe og ændre beslutninger. Den unge er ofte i en søge- og udviklingsproces, der er ensbetydende med tvivl og uvished. Der bør være mulighed for at 'vælge om', uden at det betragtes, som om den unge ikke ønsker at blive inddraget.

Også når sagsbehandleren ikke er i stand til at imødekomme krav og ønsker hverken fra den unge, fra forældrenes eller egen side, er der nødvendigt at inddrage den unge. Sagsbehandleren skal informere om alternative muligheder og om egne begrænsede beslutningskompetencer. Det fremmer den unges bevidsthed om at være inddraget uanset resultatet.²⁰⁴

At blive inddraget i eget liv

Det er meget vigtigt for de unge at være i kontakt med den sagsbehandler og socialforvaltning, som via ungdomssanktionen får alafgørende indflydelse på deres liv i to år. Som alle andre lægger de stor vægt på at blive anerkendt og behandlet som medbestemmende.

De unge, som har været reelt inddraget i indstillingen til retten og planlægning af forløbet, er således mere positivt indstillet til sanktionen end de unge, som har oplevet, at de var sat uden for indflydelse på deres eget liv.

Tilsvarende viser det sig, at det er betydningsfuldt for et godt sanktionsforløb, at de unges for-

ældre har forståelse for dommens socialpædagogiske element. Forældrene accepterer generelt, at deres søn eller datter skal straffes for en kriminel handling. Imidlertid er en anbringelse i en fase 2-institution, som en del af dommen svær at forstå for en del familier.

Inddragelse af forældrene

"Min søn sad i Vestre Fængsel i fire dage, hvorefter han kom til Bakkegården. De ringede op til mig og fortalte hvordan conditionerne var for kontakt. Det var en fin samtale. De blev også inddraget i mine samtaler med ham under mine besøg på Bakkegården."

(Vestsjællands Amt (2006), Brugerundersøgelse – Bakkegården, s. 25)

Også når det handler om at inddrage forældrene, er det vigtigt at tage udgangspunkt i den unges behov. På den ene side kan forældrene have svært ved at forstå formålet med og indholdet i ungdomssanktionen. På den anden side kan de have særlige ressourcer, der kan bruges i det videre forløb.²⁰⁵ Derfor har anerkendelse og inddragelse af forældrene stor betydning.

Ikke alle har gode relationer til forældrene, og ikke alle forældre har tilstrækkelige ressourcer og forudsætninger for at indgå konstruktivt i problemløsninger. Erfaringer fra anbringelsesforskning viser dog, at resultaterne generelt bliver bedre, når forældrene er inddraget.

Aftaler og beslutninger skal træffes ud fra, hvad forældrene ønsker og magter – og ud fra de unges ønsker om autonomi og behov for omsorg. Claezon (2004a)²⁰⁶ peger på, at unge kan føle sig dobbeltsvigtet, når de oplever, at sagsbehandleren oftere lytter til forældrene end til dem. Konsekvensen kan være, at de reagerer ved at anlægge modmagt og undgå at tage del i ansvaret. Det kan udmønte sig i, at de tilpasser sig og manipulerer – for eksempel ved at sige det, de ved, de voksne vil høre.

Både i planlægningsfasen og i løbet af sanktionen bør der tages stilling til forældrenes rolle og funktion; hvilke opgaver kan de varetage alene, og hvilke opgaver kan de varetage i samarbejde med anbringelsesstedet. I en del situationer kan der under anbringelsen være behov for at arbejde med kvaliteten af relationen mellem den unge og forældrene.

Forældrene kan være enige i behovet for foranstaltninger, men alligevel føle sig sat til side, ikke informerede eller hørt. Claezon (2004b)²⁰⁷ finder i sin undersøgelse, at forældrene også er villige til at samarbejde i tvangsmæssige situationer og hun anfører, at nogle forældre, som længe og forgæves har kæmpet for at forandre den unges destruktive livsstil, til og med kan føle lettelse over, at andre træffer beslutningen.²⁰⁸

Allerede i planlægningsfasen er det vigtigt at inddrage forældrene både i forhold til udredning og til kommunens forpligtelse til at sørge for den unges kontakt med forældre og netværk. At forældre ikke selv henvender sig, behøver

ikke at være udtryk for manglende engagement i deres børns liv. Nogle forældre føler sig så skamfulde over anbringelsen, at de har svært ved at tage på besøg.

På trods af, at der ikke er meget, forældrene kan bestemme i løbet af fase 1, har de brug for information og for at opleve, at deres synspunkter indgår i handleplanen.

Nye måder at være forældre på

Forældre skal under anbringelsen finde nye måder at være forældre på. De skal nu dele forældreopgaver med sagsbehandler, koordinator og pædagoger. Det er ikke noget, forældre bare kan. De har brug for støtte. Forældres ressourcer kan være svingende, og de bør ikke opleve krav om, at de skal magte opgaver, de aktuelt eller aldrig får kræfter til. Der er brug for en løbende og fleksibel stillingtagen til, hvordan de bedst deltager i og varetager forældreopgaverne. Med dom til ungdomssanktion er de ikke længere alene om ansvaret, og det er vigtigt, at inddragelsen og samarbejdet om de unges handleplaner tydeliggør, på hvilke områder forældrene fortsat har ansvar og på hvilke områder, de ikke har. Kontinuerligt bør der tages stilling til, om de har behov for støtte til disse opgaver på en måde, som også imødekommer den unges behov for engagement fra forældrene.

I en del tilfælde må man se i øjnene, at en kontakt ikke kommer til at forløbe af sig selv, men at forældre og andre nøglepersoner aktivt skal opmuntres til at besøge den unge. De skal hjælpes til at forstå, at de har betydning og til selv at håndtere samværet - ikke mindst følelsesmæs-

sigt. For nogle forældre vil støtte gennem en støtteperson jf. serviceloven § 54 gøre det muligt for dem at blive i samarbejdet.

For nogle forældre skal der også findes løsninger på eventuelle praktiske forhindringer, der måske kan se 'små ud', men som spiller en rolle for deres muligheder for kontakt til deres barn. Det kan være økonomisk støtte til at opretholde kontakt til en institution, der ligger langt borte fra bopælen. For andre forældre kan det være relevant som led i handleplanen at tage stilling til, hvilke former for støtte, der selvstændigt skal iværksættes over for familien under de første faser i den unges sanktionsforløb og senere hjemgivelse.

Når den unge oplever, at sagsbehandlere og medarbejdere også lytter respektfuldt til deres forældre, kan det være med til at retablere respekten for de voksne og understøtte en oplevelse af anerkendelse. Det er en forudsætning for, at de unge nuanceret kan reflektere over den støtte, de kan forvente fra familien og over de konflikter, deres relationer til familien bidrager til. Refleksioner, som kan skabe grobund for et kreativt samarbejde.

Også for forældre er inddragelse:

- at blive lyttet til og blive mødt med respekt, som det menneske og den forælder, man er,
- at blive spurgt om sin viden og sine erfaringer og om sin opfattelse af problemerne og sine forslag til, hvordan problemer kan afhjælpes,
- at få information om kommunens opgaver og myndighedsansvar, herunder at få viden om hvad forælderen har indflydelse på, og hvad

kommunen kan bestemme, men også at deltage i aftaler og beslutninger i det omfang det er muligt at have mulighed for at følge med i den unges liv.

Jørgensen, Lene og Steen Kabel (2006)

Inddragelse af netværk

Undertiden oplever unge, at relationen til forældrene er en del af deres problem. På den baggrund skal de støttes i deres overvejelser om, i hvilke dele af livet det kan være hjælpsomt at involvere forældrene, og de skal gøres opmærksom på, hvilke konflikter det kan resultere i.

Det er væsentligt at sikre stabile relationer til netværket inklusive andre unge og voksne under anbringelsen i fase 2. Derudover kan kontakten til netværket spille en vigtig rolle i fase 3 og forhindre, at den unge står uden kontakter. Det gælder ikke mindst i de situationer, hvor forældrene har et konfliktfyldt forhold til nogle af de mennesker, der har betydning for den unge. Derfor er det centralt at undersøge, om det er relevant at inddrage andre.

Klefbeck og Ogden (2003)²⁰⁹ peger på, at unge forholder sig til langt flere voksne, end voksne af og til antager. Det gælder også anbragte unge, som både under anbringelsen og i forbindelse med hjemgivelse har behov for et tilgængeligt og støttende netværk.

Inddragelse må ses ud fra den unges perspektiv: Hvem i netværket kan det være relevant at opretholde – og / eller etablere eller uddybe – en kontakt med, med henblik på at den unge efter-

følgende vender tilbage til sit oprindelige miljø. Ofte kan de unge selv pege på, hvilke dele af deres netværk, det er realistisk og relevant at inddrage - også under de tidlige faser i ungdomssanktionsforløbet.

Det viser forskning og undersøgelser

Inddragelse af unge sanktionsdømte og deres forældre

På baggrund af Socialministeriets undersøgelse af retssikkerhedslovens § 4 peger Nielsen og Uggerhøj (2005)²¹⁰ på, at serviceloven har tydeliggjort betydningen af inddragelse og forhold med betydning for borgernes generelle retssikkerhed i undersøgelsesfasen, handleplansfasen, afgørelsesfasen og opfølgingsfasen.

Undersøgelsen viste desuden, at det er væsentligt at have klare og gennemskuelige retningslinjer, hvad angår forholdet til den unge og familien. At skabe en 'ligeværdig' samtale ved at undertone magtforholdet risikerer i værste fald at medføre tvivl hos de involverede om rettighe-der og pligter.

Socialforskningsinstituttet kommer i undersøgelsen af kommunernes implementering af ændringer i serviceloven frem til, at hovedparten af de unge 15-19-årige deltager i samtaler, inden der iværksættes en foranstaltning. Undersøgelsen viser imidlertid også, at det sker i færre tilfælde, når problemet er den unges egen problematiske adfærd.²¹¹ Flere af de unge, der indgik i Kofoed m.fl. (2005)'s²¹² kvalitative undersøgelse, oplever at være dårligt informeret

og ikke at blive inddraget i planlægningen. Højland (2003) peger i sin undersøgelse på, at grundighed i arbejdet med at undersøge og forstå klientens vurderinger og oplevelser er en forudsætning for, at magtudøvelsen ikke krænker klientens integritet.²¹³

En rapport fra ekspertgruppen om ungdomssanktionen peger på, at manglende inddragelse ofte medfører en negativ holdning til ungdomssanktionen, og de unge bliver til modspillere i stedet for medspillere.²¹⁴ Rapporten konkluderer dette på baggrund af en gennemført udredning af 25 afsluttede ungdomssanktionsforløb.

Kofoed med fleres (2005) undersøgelse viser, at særligt opholdet i fase 1 er vanskeligt for de unge at se mening i. Behandlingsmodstanden hos de unge som et centralt problem ved tvangsbehandling er tidligere fremført af blandt andet Levin (1997, 1998)²¹⁵ Han påpeger, at der er risiko for kontraproduktivitet, da tvang ofte avler modstand og uvilje. For at ændre kurs, har de unge stærkt brug for motivation.

Ekspertgruppen om ungdomssanktionen anfører ligeledes - med henvisning til internationale erfaringer - at der er større chance for positiv behandlingseffekt, når indsatsen tager udgangspunkt i den enkelte unges behov og de risikofaktorer, der kan behandles. Det forudsætter en vis balance mellem kontrol og autonomi, samtidig med at de unge involveres i beslutninger og planer.²¹⁶

Claezon (2004b) har i et kvalitativt studie undersøgt unges, forældres og sagsbehandleres per-

spektiv ved tvangsmæssige foranstaltninger for unge. Hun peger med baggrund i dette studie og resiliensforskningen særligt på tre forhold, som kan virke helende under kaotiske eller vanskelige livsforhold:

- Individets evne til at modstå stress.
- Det nære netværk - at individet er værd at elske.
- Det eksterne støttesystem – følelse af meningsfuldhed.

Disse forhold medvirker til, at den unge forandrer selvbilledet fra 'offer' til 'en som klarer udfordringerne'. Det kræver, at sagsbehandleren og andre professionelle ikke kun ser problemerne, men også er opmærksomme på, hvor den unge lykkes og har modstandskraft.

Graden af autonomi i løbet af opholdet har stor betydning. Også i de tilfælde, hvor tvang har dannet grundlag for placering af den unge, påpeger Levin (1998).

Involvering i afgørelser, som berører de unge, kan bidrage til prosocial adfærd, mens unødvendig brug af tvang kan bidrage til negativ adfærd. Den bedste tilrettelæggelse synes at være baseret på at give de unge egen kontrol og indflydelse på dagliglivet inden for rammerne af sikkerhed og tryghed i institutionen.

Unødvendig kontrol øger risikoen for, at de unge udvikler modstand mod behandlingen og etablerer en negativ ungdomskultur (på institutionen) som modvægt til oplevelsen af at være et passivt objekt. Når hverdagen er defineret af udefrakommende personer, føler de unge sig ikke forpligtede

til at få hverdagen til at fungere.²¹⁷

En række forhold kan fremme den unges positive medvirken i samarbejdet om planlægning, handleplaner mv:

- At sagsbehandleren er tilgængelig.
- At de unge er med til møder.
- At sagsbehandleren udviser interesse og engagement.
- At den unge modtager personlig orientering og information: ved skift af institution, ved forlængelser og ved valg af institutioner.
- At sagsbehandleren ikke kun har kontakt med institutionen, men også med de unge – for eksempel ved at ringe.

Hansen & Zobbe (2005) har gennemgået 25 afsluttede forløb. Det viser sig, at de bedste forløb findes i de sager, hvor kommunerne er parate til at justere handleplaner og foranstaltninger i forhold til den unge. Dette gælder i relation til, hvordan den unge forvalter sine muligheder, og det gælder i forhold til at imødekomme eventuelle nye behov og ønsker. Ændringer af planer kan med fordel finde sted på en sådan baggrund og ikke kun på basis af problemer og negative episoder.²¹⁸

Om inddragelse af familie og netværk: Familien

Levin (1998) anfører, at de unges relationer til forældrene som oftest var følelsesmæssigt negative og konfliktfyldte og ubearbejdede, mens de var på institutionen. Levins undersøgelse (1997) omfatter dels et registerstudie af 208 unge tvangsplacerede på den lukkede institution Råby i perioden 1983 – 93 og dels en interviewdel med 61 repræsentativt udvalgte unge.

Undersøgelsen viste, at omkring 50 % af de unge havde en dårlig eller overfladisk kontakt med deres forældre. Næsten 75 % en dårlig relation til mindst én af forældrene. I rundt regnet 70 % af tilfældene er relationerne uforandrede efter behandlingen. Levin konkluderer i lyset af undersøgelsen og andre forskningsresultater (svenske og engelske) om institutionskarriere, udslusning og genforening efter foranstaltning og institutionsanbringelse, at det parallelle arbejde med unge og forældre og deres gensidige relationer fremstår som en af de væsentligste indsatser, som kræves for en vellykket behandling og rehabilitering.²¹⁹

Hansen & Zobbe (2006)²²⁰ kommer frem til, at det er vigtigt for forældrene, at de oplever at være velkomne på de sikrede institutioner; at de inviteres, og at de kan ringe til medarbejderne. Hvis forældrene både føler sig svigtet og sat uden for indflydelse, gør det det ikke nemmere for familien at støtte og reintegrere den unge, når straffesystemet slipper ham fri igen.

Claezon (2004b) vurderer, at overgangen ved hjemgivelsen blev nemmere i de tilfælde, hvor forældrene fortsat tog aktivt del i den unges liv og følte sig respekteret som en værdig (samarbejds)part. I løbet af anbringelsen havde forældre og de unge løst opgaver i fællesskab, og forældrene var løbende orienteret og engageret i den aktuelle situation i skole, arbejde og fritidsliv.

En forudsætning for det aktive samspil vil i flere situationer være tilstedeværelse af en tolk. Ikke alene i forbindelse med sagsbehandlingen, men også løbende på anbringelsesstedet, når der er

behov for det. Det kan for eksempel være telefonisk orientering til forældrene om, hvordan den unge har det, ved aftaler om besøg og samvær mv. Skytte (2006)²²¹ anbefaler, at tolke ikke kun inddrages, når problemerne er blevet store, eller der afholdes koordinerende møder med socialforvaltningen.²²²

Netværk

Under anbringelsen er det vigtigt, at unge, forældre og andre betydningsfulde pårørende inddrages i hverdagen. Egelund og Hestbæk (2003) anfører, at det er relevant og vigtigt at brede familiebegrebet ud til også at omfatte andre grene af barnets familie og netværk end 'blot' de biologiske forældre. Den begrænsede forskning viser, at dette udvidede og tit komplekst sammensatte netværk har betydning.²²³

I international litteratur om effektiv behandling af unge på institution betones, at behandling bør inddrage det miljø, den unge kommer fra, og som vedkommende skal tilbage til – ikke mindst familie, venner og skole. Samtidig viser forskning, at de unges netværk svækkes under anbringelsen og særligt i de tilfælde, hvor netværket først på et relativt sent tidspunkt tænkes ind i forløbet.

En undersøgelse, der omfatter udslusning af 183 unge viste, at de fleste var uden familiekontakt. I de tilfælde, hvor en relation til familien eksisterede, forløb udslusningen bedre, fordi familien kunne yde praktisk og emotionel støtte til trods for begrænsede ressourcer.²²⁴

Redskaber og metoder til øget inddragelse af unge og deres forældre kan opdeles i metoder, der retter sig mod procedurer, mod ressourcer og mod formen for inddragelse jf. Mortensen (2005).²²⁵

Skriftlig information

Ekspertgruppen om ungdomssanktionen peger i sin rapport på betydningen af skriftligt materiale, og at dette udarbejdes til forældre og unge i et tilgængeligt sprog, som også forældrene forstår.²²⁶ Ud over trykt materiale som for eksempel informationspjecer bør der være information om begrundelser for afgørelser og beslutninger, der berører den unge og sagen. Når forældrene får argumenterne på skrift, får de også de bedst mulige forudsætninger for privat at drøfte og få relevant støtte fra familiære og netværk.

En øget grad af skriftlig information kan samtidig danne grundlag for dokumentation af brugerinddragelsen. Et udviklingsprojekt i Sønderjyllands Amt har udviklet metoder til forældreinddragelse ved blandt andet at lave skemaer for opfølgingsmøder og til brug for det løbende samarbejde.²²⁷

Journalsskrivning

Det er vigtigt, at forældres og unges synspunkter, udtalelser, ønsker og vurderinger også fremgår af journalen, så den ikke udelukkende bygger på udsagn fra sagsbehandlere og andre professionelle. Både unge og forældre skal have indsigt i journalens indhold og kunne korrigere faktiske oplysninger.

Både forældre og unge kan have brug for at have udkastet til handleplanen hos sig for at reflektere over indholdet, inden der træffes endelig beslutning – både ved den indledende plan og ved efterfølgende revisioner. De skal have mulighed for at overveje, om deres ønsker og synspunkter har tilstrækkelig plads i den skriftlige plan, eller om de ønsker tilføjelser.

Samtaler med de unge

Udgangspunktet er, at den kommunale myndighed har pligt til at tilbyde alle unge en samtale, inden der træffes afgørelser. Her bør det undgås, at den unge kommer i loyalitetskonflikt med familien og andre nære. Det kan ligeledes være en udfordring at sikre, at samtalen er af en kvalitet, der indebærer, at den er respektfuld, at den unge møder omsorg og beskyttelse og samtidig føler sig inddraget.²²⁸

Unge skal støttes til at rumme deres egen følelsesmæssige ambivalens – både over for nære relationer og netværk og i forhold til selvfølelsen. Derudover skal de have hjælp til at gå ind i de konflikter, som ambivalensen medfører.

Unge er optaget af, hvem de er. De vil vide, hvordan man tænker om dem som personer og om de handlinger, de har foretaget sig. De har ikke brug for, at man 'går udenom som katten om den varme grød'. De har brug for, at sagsbehandleren også bringer den normbrydende adfærd på banen. Det er jo på grund af den, at dommen er faldet. Her må den professionelle vise empati; vise at man kan tåle at høre om deres handlinger, vise nysgerrighed og respekt for deres historie.

Allegårdsprojektet giver eksempler på, hvordan livslinjer, genogram, netværksskort og kulturogram kan indgå som redskaber i samtaler med

unge. www.allegaarden.dk klik Allegårdsprojektet.

Netværksgrupper for unge og netværksgrupper for forældre

Andre metoder til inddragelse, som i højere grad er ressourceorienteret, er dannelse af netværk af ligesindede. Mortensen (2005) viser eksempler fra Brønderslev Kommune, hvor der er grupper for døgnanbragte børn. Formålet med grupperne er dels, at de unge får et frirum, hvor de kan sætte ord på deres oplevelser og videregive synspunkter til relevante sagsbehandlere, dels at give mulighed for, at de unge kan danne netværk. Kommunen vurderer, at projektet har gjort dem langt bedre i stand til at sikre børn og unges inddragelse i egen sag via samtaler med sagsbehandlerne.

Mortensen (2005) giver andre eksempler på dannelse af netværksgrupper for forældre, særlige forældrearrangementer og andre specielle arrangementer og støtteforanstaltninger. De kan medvirke til, at forældrene føler sig styrket i deres samarbejde og får mulighed for at gøre deres indflydelse gældende.

Møder: udrednings-, opfølgings-, status- og handleplansmøder

Mange forældre og unge tager gerne aktivt del i det løbende samarbejde. Det kan virke uvant og overvældende for nogle forældre og børn at udtrykke sig om meget personlige og private forhold i en større forsamling. Inden mødet må det være aftalt med den unge, hvilke informationer om ham eller hende, der kan tales om, og hvilke oplysninger, den unge har afgivet i fortrolighed og har en berettiget forventning om vil forblive fortrolige.

Skal den unge vurdere inddragelsen for eksempel via familierådslagning eller netværksmøder som betydningsfuld, er det vigtigt, at han eller hun har indflydelse på, hvem der skal deltage i mødet og hvilke spørgsmål, der skal drøftes. Fokus skal holdes på den unge og ikke glide over på familien. Den unge skal have tillid til den plan, der udarbejdes på mødet og alle deltagere, både i det private og det professionelle netværk, skal leve op til de aftaler, der indgås. Den unge skal opleve sit bidrag som nødvendigt og erfare, at hans eller hendes synspunkter tages alvorligt, og at de voksne erkender, at de ikke bare ved, hvordan de unge 'har det inde i hovedet'.²²⁹

God praksis

- at unge og forældre kender til udtalelser fra for eksempel anbringelsesstedet og har haft mulighed for at læse dem i god tid før mødet,
- at unge og forældre klædes på inden status- og opfølgingsmøder for eksempel ved hjælp af skriftligt materiale,
- at der er referat fra møderne, så deltagerne har adgang til resultater og eventuelle beslutninger, (Jørgensen og Kabel 2006),
- at rammebetingelser knyttet til deltagerens kompetence for at deltage bliver afklaret og fokuseret. Under denne afklaring må også rammebetingelserne for de unge og forældrenes deltagelse anskueliggøres – og her ikke mindst de unges selvbestemmelsesret og forældrenes myndighed, kapacitet, overskud, interesse og motivation.

Selv om forældre og unge ikke deltager på møderne, eller hvis de ikke kan deltage i forhold til enkelte punkter, har de krav på at blive orienteret, så de kan påvirke det, der drøftes og måden, hvorpå problemstillinger lægges frem. Hvis de ikke selv er til stede, må en anden mødedeltager tage ansvar for at fremlægge synspunkterne.

Familierådslagning

Familierådslagning kan være en brugbar metode, når det handler om at afsøge ressourcer i familie og netværk i forbindelse med udskrivning fra en anbringelse. Familierådslagning er en beslutningsmodel, der kan anvendes i forbindelse med udredning og ved fastsættelse af indsatser. Rådslagningen foregår på et møde, hvor den unges familie og netværk tildeles afgørende indflydelse. Eksempler kan være hjemrejse-weekends fra institutionen, tilrettelæggelse af indsats i den ambulante fase og udskrivning.

I såvel skandinavisk som international litteratur om familierådslagning defineres familierådslagning ved fire hjørneste:ne:

- Den udvidede familie deltager i rådslagningen.
- Den udvidede familie alene og uden medvirken fra professionelle overvejer svar på de spørgsmål, som sagsbehandleren har udarbejdet til rådslagningen og på baggrund af disse lægges planer for, hvordan problemstillingerne kan imødekommes.
- Det er en fritstående og neutral samordner, der hjælper familien med at planlægge og gennemføre rådslagningen.
- Familiens overvejelser munder ud i en plan, som sagsbehandleren tager stilling til. Planen skal vedtages, såfremt den ikke strider mod

den unges bedste og det kommunale serviceniveau på området.

Faureholm og Brønholt (2005)

Netværkskortlægning og netværksmøder

Såvel netværkskortlægning som netværksmøder er centrale elementer og værktøjer, når unge, forældre og deres netværk skal inddrages. Se videre herom i værktøjskassen i kapitel 5.

Noter til kapitel 12

197. Lov om offentlighed i forvaltningen. Lov nr 572 af 19. december 1985, § 6.
198. Vej. nr 99 af 5. december 2006, Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Pkt. 17.
199. Vej. nr 73 af 3 oktober 2006, Vejledning om retssikkerhed og administration, Pkt.30.
200. Hesle, Even (red) (2003), Fokus på barn, familj och nätverk – metodutveckling i den sociale barnvården.
201. Andersen, Mette Arnsfeldt (2004), "Det er jo ikke pølsefabrikker det her!" : Ungdomssanktionen: en dom til struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling.
202. Andersson, Gunvor (2002), Børn i det sociale arbejde – en magtesløs gruppe?
203. Storø, Jan (2001), På begge sider av atten – om ungdom, barnevern og ettervern.TABUKA (2005), Tidligere anbragte bud på kvaliteten i anbringelsen af børn og unge.
204. Claezon; Ingrid (2004b), Tvångsomhändertaganden. Ur tonåringars, anhörigas och socialsekreterares perspektiv, s. 122.
205. Socialministeriet (2005a), Rapport fra ekspertgruppen om ungdomssanktionen, s. 34.
206. Claezon, Ingrid (2004a), Mötet med makten.
207. Claezon, Ingrid (2004b), op.cit.
208. Ibid s. 169.
209. Klefbeck, Johan og Terje Ogden (2003), Nettverk og økologi. Problemløsende arbeid med barn og unge, 2. udg.
210. Nielsen, Steffen Bohni og Lars Uggerhøj (2005), Mellem nærhed og magt. Om retlig regulering af borgernes medvirken i børn- og ungesager.
211. Hestbæk, Anne-Dorte m.fl. (2006), Nye regler – Ny praksis – Ændringer i servicelovens børneregler 2001, s. 211.
212. Kofoed, Lene m.fl. (2005), Ungdomssanktionen i kvali-

- tativ belysning. Ti unge og ni institutioner.
213. Højland, Marianne (2003), Retssikkerhed og metode – socialt arbejde med ungdomssanktionen, s. 81
214. Socialministeriet (2005a), op.cit., s. 7.
215. Levin, Claes (1997), Ungdommar i tvångsvård. Råbyundersökning 94. Levin, Claes (1998), Uppfostringsanstalten. Om tvång i föräldrars ställe.
216. Social ministeriet (2005 a), op.cit, s. 17.
217. Ebsen, Frank og Ditte Krogh (2006), Ude på noget? Pædagogisk Arbejde med unge kriminelle i Ringe Statsfængsel og Fyns Amts Døgninstitution Bobbjerg Skovgård., s. 234.
218. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2005), Unge med dom til ungdomssanktion – en udredning af 25 afsluttede forløb, s. 28-29.
219. Levin, Claes (1998), op.cit, s. 138.
220. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger.
221. Skytte, Marianne (2006) i Jørgensen, Lene og Steen Kabel (red) (2006), Forældreinddragelse - til barnets bedste.
222. Jørgensen, Lene og Steen Kabel (2006), op.cit., s. 44.
223. Egelund, Tine og Anne-Dorte Hestbæk (2003), Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet: en forskningsoversigt, s. 198.
224. Ibid., s. 236.
225. Mortensen, Birgit (2005), Inddragelse – af børn og forældre når børn anbringes uden for hjemmet.
226. Socialministeriet (2005a), op.cit., s. 12.
227. Mortensen, Birgit (2005), op.cit, s. 24-25.
228. Bo, Karen Asta og Ingrid Gehl (2005), Børnesamtalen i Uden for nummer.
229. Mortensen (2005), op.cit.

Kapitel 13. Skolegang, uddannelse og beskæftigelse

De seneste års undersøgelser af ungdomssanktionen understreger, at der er behov for at udvikle arbejdet med handleplaner, ikke mindst hvad angår uddannelse og beskæftigelse. Med lovændringen, der skal styrke sanktionen, er det da også præciseret, at når handleplanen skal revideres, skal man særligt koncentrere sig om, hvordan målene om uddannelse eller beskæftigelse kan indfries.²³⁰

Nogle af de unge vil være i den skolepligtige alder, og en del vil sandsynligvis ikke have afsluttet folkeskolen med afgangseksamen. Andre kan ikke få eller vil ikke have yderligere uddannelse og skal i stedet hjælpes i gang med en form for beskæftigelse, så de har meningsfulde aktiviteter i hverdagen.

Der lægges ikke i lovforslaget op til at lave flere opfølgninger af handleplanen end tidligere. Det præciseres imidlertid, at der i udarbejdelsen af og arbejdet med denne, skal være et større fokus på uddannelse og beskæftigelse, end der har været i en række tilfælde med unge i ungdomssanktionen.²³¹ Derudover henvises til den generelle skærpelse af handleplaner, der forpligter kommunerne til at beskrive den unges situation i forhold til udvikling og adfærd, familieforhold, skoleforhold, sundhedsforhold, fritidsforhold og venskaber samt 'andre relevante forhold' (servicelovens § 50).

Der sker ofte sammenbrud i anbringelsen af

unge,²³² og i ungdomssanktionen kommer det blandt andet til udtryk ved rømninger, tilbageførsler og ekskludering i ungdomssanktionsforløbene. Ifølge Justitsministeriet har næsten tre ud af fire af de unge haft en eller flere ekstra overførsler mellem anbringelsesstederne – i gennemsnit to per person i løbet af sanktionen.²³³ Det udgør en særlig udfordring – både for udarbejdelse af handleplaner og for det planlagte uddannelses- eller beskæftigelsesforløb. Det er vigtigt, at en overførsel ikke bliver en hindring for det forløb, den unge er i gang med, da det er en væsentlig del af formålet med ungdomssanktionen.

En ung om uddannelse:

"Og de har troet på mig og fortalt, at jeg kunne blive til noget. Personalet sagde til mig, at en fyr som mig skulle stoppe med kriminalitet og få en uddannelse, og så sagde de, hvad som jeg var god til. Jeg vil godt være elektronikmekaniker."

(Vestsjællands Amt (2006), Brugerundersøgelse – Bakkegården, s. 21).

Centrale aktører

Ud over den unge, sagsbehandleren og koordinatoren er følgende centrale aktører i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse:

- Lærerne på den sikrede institution.
- Lærerne på den skole, den unge skal gå på i anden fase af ungdomssanktionen. Enten på intern skole på anbringelsesstedet eller på den stedlige folkeskole.
- Klasselæreren fra den unges tidligere skole.
- Den unges kontaktpædagog, eller den, som har ansvaret for at vejlede den unge i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse på institution eller opholdsted.
- Personalet på værkstederne.
- Ungdommens Uddannelsesvejledning.

Noget af det, koordinatoren med fordel kan arbejde med, er at undgå frafald fra igangsatte uddannelser. Det skal ske blandt andet ved løbende kontakt og forsøg på at motivere. Samtidig kan koordinatoren medvirke til, at erfaringer med den unges skoleforløb både i folkeskoler og undervisningstilbud på sikrede og åbne institutioner ikke går tabt, men bliver samlet op og indgår i planlægningen af det fremtidige uddannelsesforløb. Derudover peger erfaringerne på et behov for et styrket samarbejde mellem den unge og kommunen i forhold til at hjælpe i gang med diverse aktiviteter. Også her kan koordinatoren spille en rolle.

§ Det siger loven

I dette afsnit gennemgås regler om skolegang, uddannelse og beskæftigelse.

I forhold til skolegang og uddannelse bliver der set på den lovgivning, der relaterer sig til grund-

skolen, herunder undervisningsret og -pligt, skolegang under anbringelse, samt på muligheder for vejledning.

Og endelig bliver der for så vidt angår beskæftigelse gennemgået regler om vejledning, personlig rådgiver, mulighed for praktiktilbud, virksomhedspraktik og revalidering.

Den unges opholdskommune har en konkret tilsynsforpligtelse²³⁴ vedrørende den enkelte unge, mens den godkendende myndighed eller den myndighed, der driver anbringelsesstedet har en generel tilsynsforpligtelse med anbringelsesstedet i forhold til den daglige drift og det pædagogiske arbejde.²³⁵

Opholdskommunens tilsyn har til formål at sikre, at kommunens formål med at døgnanbringe den unge opnås. I vejledningen til serviceloven anbefales at gøre brug af Tilbudsportalen for at kunne vælge det rette anbringelsessted fra starten, bl.a. ud fra dets beskrivelser af skole- og beskæftigelsestilbud. Valget af anbringelsessteder skal endvidere ske efter et mindsteindgrebsprincip, som vægter tilbud i det nære miljø der, hvor det er formålstjenligt.²³⁶

Undervisningspligt og undervisningsret

Alle børn, der bor fast i Danmark, er omfattet af folkeskolelovens bestemmelser om undervisningspligt. Det betyder, at forældremyndighedens indehaver skal sørge for, at barnet modtager regelmæssig undervisning fra d. 1. august i det kalenderår, hvor det fylder 7 år og med senest ophør d. 31. juli i det kalenderår, hvor

barnet fylder 17 år (jf. § 34 stk. 1). Der er undervisningspligt, men ikke skolepligt, hvilket skal forstås således, at undervisningen kan foregå uden for folkeskolen, men skal finde sted på en måde, der svarer til, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Det er kommunalbestyrelsens opgave ifølge folkeskolelovens § 40, stk. 1, at påse, at alle undervisningspligtige børn i kommunen indskrives i folkeskolen eller på anden måde får en undervisning svarende til kravene for folkeskolen.

Kommunalbestyrelsen skal ligeledes ifølge folkeskolelovens § 20, stk. 1, sørge for undervisning i grundskolen og 10. klasse af børn og unge under 18 år, der bor eller opholder sig i kommunen, og hvis forældre ønsker dem optaget i folkeskolen. Elever, som i løbet af skoleåret fylder 18 år, har ret til at fortsætte skolegangen i resten af skoleåret, jf. lovens § 20, stk. 6.

Det påhviler endvidere kommunalbestyrelsen efter § 20, stk. 2, at sørge for specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til børn og unge i kommunen.

Bestemmelsen i § 20, stk. 1 og 6, giver således børn og unge ret til at få tilbudt undervisning i 9. og 10. klassetrin, og denne ret bortfalder først i det skoleår, hvor den unge fylder 18. år. Bestemmelsen fastsætter endvidere, at det er kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor barnet eller den unge bor eller opholder sig, der har forpligtelsen.

For børn og unge anbragt i en anden kommune

end den anbringende er det den kommune, som anbringelsesstedet er placeret i, der har forpligtelsen til at sørge for undervisningen. Ligeledes er det kommunalbestyrelsen i anbringelsesstedets beliggenhedskommune, som skal sørge for specialundervisning, og som kan træffe afgørelse om, hvilken form for undervisning barnet eller den unge skal modtage, herunder henvisning af en ung til specialpædagogisk bistand i et dagbehandlingstilbud eller i et anbringelsessted.²³⁷

Hvis barnet er anbragt i en foranstaltning i en anden kommune end den anbringende, forudsættes det, at der etableres et samarbejde mellem de sociale myndigheder og skolemyndighederne i den anbringende kommune og skolemyndighederne i beliggenhedskommunen. Udgifterne til undervisningen påhviler den anbringende kommune.²³⁸

Ifølge folkeskoleloven er skolen forpligtet til løbende at foretage en evaluering af elevernes udbytte. Den unge har ret til at få at vide, hvordan skolen ser på deres skolegang med henblik på at kunne vejlede eleven og planlægge undervisningens videre forløb.²³⁹

Eksamen

Ved afslutningen af undervisningen på 9. klassetrin aflægger eleverne folkeskolens afgangsprøver, herunder prøver i fagene dansk, matematik, engelsk og fysik/kemi. Ved afslutningen af 10. klasse kan eleverne indstille sig til 10. klasses prøver i hvert af fagene dansk, matematik, engelsk, tysk, fransk og fysik/kemi, hvis eleven har fulgt undervisningen i faget i det pågældende skoleår.

Elever, for hvem prøveafleggelse på grund af betydelig funktionsnedsættelse eller utilstrækkelige danskundskaber ikke skønnes hensigtsmæssig, kan af institutionens leder (skolelederen) fritages for at aflægge folkeskolens obligatoriske afgangsprøver. Fritagelse kan omfatte en eller flere prøver eller delprøver. Beslutningen træffes på baggrund af en pædagogisk psykologisk vurdering sammen med eleven og efter samråd med elevens forældre, og der tages samtidig stilling til, hvordan elevens udbytte af undervisningen evalueres på anden vis.²⁴⁰

Er de unge gået ud af folkeskolen uden eksamen, og ønsker de senere at gå op til afgangsprøven efter at have modtaget undervisning som en del af ungdomssanktionen, har kommunen jf. folkeskolelovens § 14, stk. 5, pligt til at afholde prøverne, forudsat at de unge ikke ved skoleårets begyndelse er fyldt 18 år, og hvis de unge ikke på anden vis har mulighed for at indstille sig til prøve.

Uddannelsesvejledning

En vigtig aktør i forhold til at rådgive de unge om uddannelse er Ungdommens Uddannelsesvejledning, jf. bekendtgørelse om vejledning om valg af uddannelse og erhverv.²⁴¹ Denne er oprettet for på professionel vis at kunne kvalificere den unges ønsker og gøre det muligt for den unge selvstændigt at træffe uddannelses- og erhvervsvalg på et kvalificeret grundlag. Vejledningens indhold, tilrettelæggelse og tidsmæssige placering afpasses efter den enkeltes behov med vægt på unge, der på grund af personlige forudsætninger, fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser, etnisk minoritetsbag-

grund eller andre forhold, har et særligt behov for vejledningens § 3.²⁴²

Vejledningen skal ifølge bekendtgørelsen omfatte vejledning om valg af ungdomsuddannelser, vejledningsaktiviteter og andre valgforberedende tilbud i overgangen fra grundskolen og 10. klasse til ungdomsuddannelserne, herunder brobygningsforløb, og skal gives i overensstemmelse med vejledningsloven, og den kan tilrettelægges med individuelle samtaler med den unge.

Specialundervisning på anbringelsessteder

For unge anbragt på sikrede institutioner har folkeskolelovens § 22, stk. 5, 2. pkt., relevans, idet det her fastsættes, at en kommunalbestyrelse efter overenskomst med et i kommunen beliggende anbringelsessted for børn og unge, der er oprettet eller godkendt efter lov om social service, kan henvise elever anbragt i anbringelsesstedet til specialundervisning i anbringelsesstedet.

Overenskomsten skal beskrive undervisningens omfang, indhold og tilrettelæggelse, og det skal sikres, at undervisningen på anbringelsesstedet står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.²⁴³ Specialpædagogisk bistand, herunder specialundervisning, omfatter blandt andet, at undervisningen i folkeskolens fag og fagområder tilrettelægges under særlig hensyntagen til elevens indlæringsforudsætninger.²⁴⁴

Den vidtgående specialundervisning omfatter også forskellige andre former for støtte, som er nødvendige for undervisningen. Det kan være fysioterapi, psykologbistand, personlig med-

hjælp samt rådgivning til forældre, lærere mv. Herudover stilles der særlige undervisningsmidler til rådighed. Den specialpædagogiske bistand omfatter varierende foranstaltninger, som er nødvendige for den unges deltagelse i undervisningen. Den kan bestå af konsulentbistand i form af rådgivning til forældre, lærere eller eleven selv, særlige undervisningsmaterialer eller tekniske hjælpemidler, som eksempelvis IT-rygsækken for ordblinde.

Det er den kommune, hvor anbringelsesstedet er beliggende, der fører tilsyn med den undervisning, som tilbydes på anbringelsesstedet. Undervisning på anbringelsessteder skal varetages af personale, som har tilegnet sig de fornødne forudsætninger i forhold til undervisning af unge med særlige behov.²⁴⁵

For specialklasser og specialskoler, herunder også anbringelsessteder, kan der fastsættes særlige time- og læseplaner, der dog skal omfatte de i folkeskolelovens § 5, stk. 1-4, og § 8 nævnte fag.²⁴⁶ Kommunalbestyrelsen kan endvidere f.eks. fastsætte, at elever på 8.-10. klassetrin i en længere periode udsendes i arbejdspraktik i virksomheder, eventuelt således at elevernes undervisningstimer i den pågældende periode nedsættes til en tredjedel af det for det pågældende klassetrin planlagte undervisningstimer for samme periode.

I de situationer, hvor det anses som nødvendigt at etablere enkeltmandsundervisning, bør eleven have mindst 8-10 ugentlige undervisningstimer.²⁴⁷

Ungdomsuddannelse for unge med særlige behov

1. august 2007 trådte en ny lov i kraft vedrørende unge med særlige behov.²⁴⁸ Loven retter sig primært mod udviklingshæmmede, men også mod andre unge med særlige behov, som nu har et retskrav på en treårig ungdomsuddannelse. Tilbuddet gives, jf. lovens § 2, stk. 2, i forbindelse med undervisningspligtens ophør og kan fortsætte, indtil den unge er fyldt 25 år. Hvis den unge fortsætter undervisningen i folkeskolen, en fri grundskole eller en efterskole m.v. efter undervisningspligtens ophør, gives tilbudet dog først i forbindelse med denne undervisningsophør.

Tilbud om ungdomsuddannelse gives af Ungdommens Uddannelsesvejledning, som efter samråd med den unge og forældrene indstiller til kommunalbestyrelsen. Indstillingen kan i fornødent omfang suppleres med udtalelser fra andre sagkyndige i kommunen eller i andre kommuner, herunder udtalelser fra pædagogisk-psykologisk rådgivning og skoler, hvor den unge har været optaget. Indstillingen skal indeholde et udkast til en individuel uddannelsesplan, jf. lovens § 4, stk. 2.²⁴⁹

Om beskæftigelse

Som udgangspunkt skal unge udsatte hjælpes via reglerne i serviceloven, og deres forældre har pligt til at forsørge dem. Reglerne for de unge over 18 år, herunder regler om økonomi, vil blive gennemgået i kapitel 16 om problemstillinger i forbindelse med unge over 18 år, som er i ungdomssanktion.

Vejledning

Når en person over 18 år søger om hjælp, skal kommunen straks ifølge lov om en aktiv socialpolitik vurdere, om der er behov for at yde vejledning om, hvordan den pågældende så vidt muligt ved egen hjælp kan klare øjeblikkelige eller kommende økonomiske problemer. Vejledningen kan bestå i oplysninger om, hvordan den pågældende kan forbedre mulighederne for arbejde eller uddannelse. Læs i øvrigt også kapitel 16 der beskriver problemstillinger knyttet til, at de unge fylder 18 år.

Personlig rådgiver

Serviceoven giver efter § 52, stk. 3, nr. 6, mulighed for at udpege en personlig rådgiver for de unge. Den personlige rådgivers opgave kan f.eks. være at vejlede og rådgive om f.eks. arbejde eller uddannelse, både under opvæksten og med hensyn til fremtidige leve- og arbejdsvilkår. Ordningen kan fortsætte som efterværnsopgave, indtil den unge fylder 23. Hvis den unge er af anden etnisk oprindelse kan det være relevant at finde en rådgiver, der taler forældrenes sprog eller har en særlig forståelse for den unges baggrund.²⁵⁰ I forbindelse med et ungdomssanktionsforløb er det som udgangspunkt koordinatoren, der skal udfylde denne rolle.

Praktiktilbud

Serviceovens § 52, stk. 3, nr. 9, giver mulighed for praktiktilbud hos en offentlig eller privat arbejdsgiver for unge og at udbetale godtgørelse herfor, indtil de unge bliver 18 år. Det er ikke muligt efter denne regel at udbetale tilskud til arbejdsgiveren, men godtgørelsen til de unge kan være en motivationsfaktor. Målgruppen for

praktiktilbud er socialt belastede unge, der har problemer med at begå sig i livet²⁵¹ – særligt i forhold til at fastholde tilknytning til uddannelsessystemet og at opnå eller fastholde tilknytning til arbejdsmarkedet ved egen hjælp. Godtgørelsen vil udgøre et mindre beløb, idet forsørgelsen af den unge stadig er forældrenes ansvar.²⁵²

Virksomhedspraktikker

Siden 2004 har det, efter lov om aktiv beskæftigelsespolitik, kapitel 11 a, været muligt at bruge virksomhedspraktikker for særligt udsatte unge under 18 år.²⁵³ Praktiktilbuddet efter servicelovens § 52, stk. 3, kan være et par timer om dagen kombineret med skolegang. Virksomhedspraktik er fuld tid på arbejdsmarkedet og mere lig et almindeligt arbejde.

Hermed er det muligt at lave virksomhedspraktikker og at give den unge en godtgørelse herfor (§ 50). Godtgørelsen fastsættes i samarbejde med de faglige organisationer med udgangspunkt i den mindste overenskomst mæssige løn på området og vil derfor udgøre et større beløb end godtgørelsen ovenfor.²⁵⁴ Dette vil kunne virke mere motiverende.

Revalideringsmulighed

Der er som udgangspunkt ikke mulighed for at tilkende revalidering til personer under 18 år, da forældrene har ansvaret for personens forsørgelse (jf. lov om aktiv socialpolitik § 2. Spørgsmålet om revalidering kan undtagelsesvis komme på tale, hvis personen under 18 år selv har forsørgerpligt og i øvrigt opfylder betingelserne for at opnå revalidering – dvs. har

begrænsninger i arbejdsevnen af fysiske, psykiske og/eller sociale årsager.

Det er en forudsætning for at igangsætte revalidering, at der er en realistisk mulighed for, at den kan føre til hel eller delvis selvforsørgelse, og at andre erhvervsrettede aktiviteter ikke vurderes tilstrækkelige til at bringe personen i beskæftigelse – f.eks. hvis den unge kan gennemføre en uddannelse med Statens Uddannelsesstøtte som forsørgelsesgrundlag.

Revalideringen skal tilrettelægges, så den kan gennemføres på så kort tid som muligt. Kommunen kan således højst planlægge, at revalidenden får revalideringsydelse i fem år. Der er i særlige tilfælde muligheder for at forlænge revalideringsperioden. Det vil ikke være muligt for unge, der netop har forladt skolesystemet at modtage revalideringsydelse efter aktivlovens § 51, stk. 4, medmindre der er tale om betydelig begrænsning i arbejdsevnen, eller at den unges erhvervsmuligheder af andre grunde er særligt begrænsede.

Det viser forskning og undersøgelser

De unges hidtidige erfaringer med skolegang og beskæftigelse

Overordnet set er der sammenhæng mellem børn og unges kriminalitet og deres trivsel i skolen, hvilket ikke mindst Balvig har dokumenteret (Balvig, 2000).²⁵⁵ Han har lavet flere undersøgelser baseret på unges (på 8. klassetrin) skriftlige – og anonyme – udsagn om kriminalitet, de eventuelt har deltaget i. De seneste undersøgel-

ser har dokumenteret, at der er sket en polarisering af de unge, således at kriminaliteten er koncentreret om færre unge, som til gengæld begår mere kriminalitet. Trivslen i skolen spiller tydeligvis ind; jo bedre skolestandpunkt, færre skoleskift, mindre fravær osv. jo mindre kriminalitet.

En gennemgang fra 2005 af 25 afsluttede forløb for unge med dom til ungdomssanktion viser, at der kun fandtes oplysninger vedrørende skolegang i 18 af de 25 sager. Heraf havde 12 endnu ikke gennemført 9. klasse, og de fleste unge har gået på fire til fem skoler. (Hansen og Zobbe, 2005, s. 9).²⁵⁶

En oversigt fra 2006 fortæller, at 71 ud af 94 unge modtager undervisning, er i arbejde eller i praktik i fase 3.²⁵⁷ Ikke overraskende finder uddannelse, praktik eller arbejde hovedsagelig sted uden for institutionsregi. Kun for én af de unge sker det på en institution. 46 ud af de 71 er under fase 3 i gang med et uddannelsesforløb, som dog for 17 af dem afbrydes. Mere end halvdelen af de 46, der begynder på et uddannelsesforløb under fase 3, har været i gang med eller har afsluttet et uddannelsesforløb i fase 2, og der er således – for en del af de unge – tale om et lidt længerevarende uddannelsesforløb.

Elleve af de unge kommer hverken i gang med skolegang eller arbejde. I to tilfælde er der fra både den unges og kommunens side forgæves forsøgt at finde et arbejde. I to andre tilfælde afventer kommunen henholdsvis en psykiatrisk vurdering vedrørende arbejdsevnen og en egnet bolig. Én ung opholder sig kun 19 dage i fase 3,

hvorefter han varetægtsfængsles, og der er dermed ikke tid til at igangsætte skolegang eller arbejde. I de øvrige seks tilfælde synes et dårligt eller manglende samarbejde mellem den unge og kommunen at være årsag til, at den unge ikke kommer i gang med uddannelse eller arbejde. Med hensyn til øvrige aktiviteter får syv af de unge kørekort under fase 3. Der er således aktiviteter for hovedparten af de unge, men ikke for alle.

I en omfattende undersøgelse af unge – og ikke kun unge idømt ungdomssanktion – som i periode 2000-2003 var indskrevet på en af de syv sikrede afdelinger, konkluderes, at ca. en fjerdedel ikke har afsluttet ni års skolegang ved anbringelsen, en femtedel har været ubeskæftigede ved anbringelsen, og at det for en fjerdedel af de unge ikke fremgår af sagsakterne, hvad de var beskæftiget med inden anbringelsen (Hansen og Zobbe, 2006).²⁵⁸ Undersøgelsen er lavet for unge, som i perioden var anbragt på de sikrede afdelinger og ikke kun unge idømt en ungdomssanktion.

Der er således behov for at styrke undervisningsaktiviteterne, så de unge kvalificeres til voksenlivet. På grund af de frihedsberøvende begrænsninger på de sikrede afdelinger, vil de unge i den første fase primært være afhængige af de tilbud, som kan gives der. I fase 2 og 3 er der mulighed for også at bruge eksterne tilbud. Katznelson (2004)²⁵⁹ begrundes de unges vanskeligheder i forhold til uddannelse og arbejdsmarked med den stigende individualisering. De skal kunne afklare deres situation, udvikle individuelle kompetencer og alt med udgangspunkt

i 'den enkelte, individuel, alene'. En af undersøgelsens centrale pointer er, at de unge ikke forbinder aktiviteterne med forberedelsen af deres egen fremtid. Derfor bliver de demotiverede og holder sig væk fra aktiviteter. Hvis tilbuddene om undervisning eller beskæftigelse skal virke meningsfulde, skal de unge kunne se en forbindelse mellem deres nuværende uafklarede situation og det at komme ud på den anden side og få et arbejde. De oplever ikke, at det at møde til tiden eller at lære matematik faktisk kan kvalificere dem til arbejdsmarkedet.

Det er forventeligt, at de unge i begyndelsen af fase 1 har blandede skoleforløb bag sig, at en del af dem ikke har afsluttet folkeskolen med eksamen, at mange har brudte forløb bag sig, og at de har brug for at kunne se en mening med aktiviteterne, hvis de skal deltage i dem. Flere af dem har ikke den nødvendige socialisering med sig hverken fra folkeskolen eller fra hjemmet.

Konsekvenser på længere sigt

I forbindelse med en gennemgang af forskning vedrørende anbragte børn, konkluderede Socialforskningsinstituttet i 2003,²⁶⁰ at anbragte børn har uforholdsmæssigt mange og store skoleproblemer, og at socialforvaltningerne i adskillige situationer ikke har været tilstrækkeligt opmærksomme på at give støtte til skolegang og indlæring, når de planlægger et anbringelsesforløb. Det samme gør sig gældende på anbringelsesstederne. Socialforskningsinstituttets rapport understreger vigtigheden af, at skolegang og tilknytning til arbejdsmarkedet tænkes ind i såvel lovgivning som det konkrete, sociale arbejde med de unge.

Den større opmærksomhed på det område skyldes også en bekymring om de unges fremtid. Manglende skolegang slår massivt igennem på tilknytningen til arbejdsmarkedet. En nyere undersøgelse fra AKF (Anvendt Kommunal Forskning) og DPU (Danmarks Pædagogiske Institut) viser blandt andet, at 16 % af en ungdomsårgang ikke gennemfører en uddannelse, og at beskæftigelsesgraden blandt unge under 25 år med en uddannelse er 90 %, men kun 75 % hos unge uden en uddannelse.²⁶¹

Nogle af de centrale anbefalinger fra undersøgelsen er, at en hel del har brug for personlig og individuel rådgivning, og andre har brug for hjælp til at søge praktikpladser. Der tegner sig også et billede af et behov for et systematisk samspil mellem ungdomsvejledning, aktivering og uddannelse. Rapporten efterspørger også, at kommunernes aktiveringsindsats i højere grad skræddersyes, og at koordineringen mellem forskellige sektorer øges.

Mangelfuld skolegang øger risikoen for ledighed – også langvarigt. Det er imidlertid også dokumenteret, at der er bevægelse i gruppen af langtidsledige. Ud af 156.400 personer, der har modtaget offentlig forsørgelse i mindst 80 % af tiden gennem tre år, kommer hvert år 39.500 i beskæftigelse eller tættere på arbejdsmarkedet (Arbejdsmarkedsstyrelsen, 2004).²⁶² Derfor er virksomhedsrettede tilbud hensigtsmæssige, lige som mentorordninger og aktiviteter for svage ledige med misbrugsproblemer.

Personer på langvarig forsørgelse

En undersøgelse fra Socialforskningsinstitut-

tet²⁶³ opsummerer om de svageste kontanthjælpsmodtagere blandt andet, at 33 % skønnes at have et alkoholmisbrug; 22 % har et hash eller narkotikamisbrug; 17 % har en lægediagnosticeret psykisk lidelse; 9 % er sent udviklede; 40 % skønnes at have problemer med personlig fremtræden og omgangsformer; 10 % er voldelige eller udviser truende adfærd; 35 % har familiære problemer; 45 % har mangelfuldt socialt netværk; 18 % har boligproblemer; 17 % har en kriminel fortid; 20 % har læse- og staveproblemer i et omfang, der udgør en beskæftigelsesbarriere; 26 % har så mangelfulde dansk kundskaber, at det udgør en beskæftigelsesbarriere og endelig, at 33 % er flygtninge og indvandrere, som mangler virksomheds- og arbejdsmarkedsforståelse i en sådan grad, at det er en barriere for at indgå i en dansk virksomhedskultur.

Undersøgelsen slår fast, at personer i langvarig forsørgelse ofte har problemer ud over ledighed. Det samme gør sig gældende for nogle af de unge i ungdomssanktionen. De har dermed statistisk set en risiko for at blive ramt af langtidsledighed som voksne.

Uddannelse og beskæftigelse er særdeles vigtige fokuspunkter i forbindelse med udarbejdelsen af handleplaner.

Erfaringer med tilrettelæggelse af skolegang og beskæftigelse

Tilrettelæggelse af skole- og værkstedsundervisning på sikrede og åbne afdelinger

Flere undersøgelser på feltet dokumenterer en

uensartet praksis på de sikrede institutioner vedrørende skolegang. Der efterspørges generelt et højere aktivitetsniveau, således at disse unges hverdag i højere grad ligner andre unges. Det betyder, at størstedelen af døgnet bør være fyldt ud med aktiviteter som skole, uddannelse eller arbejde.²⁶⁴

Hidtil har de tilrettelagte aktiviteter ofte været begrænset til tidsrummet 8-15, inkl. morgenvækning, morgenmad, frokostpause, eftermiddagsmad osv. Inden for disse rammer vil der f.eks. kunne være to moduler med undervisning eller beskæftigelsestilbud af halvanden til to timers varighed. Tilbage er der adskillige timer til rådighed til andre gøremål.

På de sikrede institutioner findes ofte muligheder for undervisning i en blanding af skolegang og værkstedsundervisning. Skolegangen vil kunne være kompenserende i forhold til især dansk, matematik og engelsk, lige som det vil være muligt at lave korte, afsluttede forløb med bevis på de tillærte kompetencer. Eksempelvis it-kurser, førstehjælpskurser, færdselslære eller andet, som vil kunne anvendes efterfølgende i en konkret arbejdsfunktion. Som tidligere nævnt er der en stor motivationsopgave forbundet med undervisningen, og det vil muligvis virke understøttende, hvis undervisningen er kompetencegivende.

Det kan være hensigtsmæssigt, at skoleundervisningen varetages af en uddannet lærer, og det er den kommune, hvor anbringelsesstedet ligger, der træffer afgørelse om specialundervisning. Derfor er det vigtigt, at handleplanen

beskriver aftalerne for tilbudte undervisningsaktiviteter.

En ung om værkstedet på den sikrede institution:

"Jeg har lært at lave noget på værkstedet – det troede jeg ikke, jeg kunne – jeg plejer at smide med tingene. Man skal bare følge reglerne, så kommer man længst."

(Vestsjællands Amt (2006), Brugerundersøgelse – Bakkegården, s. 78).

På nogle sikrede afdelinger er skoleundervisningen frivillig forstået således, at hvis den unge ikke vil deltage, skal han eller hun opholde sig på sit værelse, indtil undervisningen for de øvrige er afsluttet.²⁶⁵ Andre steder er undervisningen organiseret som eneundervisning²⁶⁶ for at kompensere for de unges hidtidige dårlige erfaringer med skolegang og indlæring. Der er også gode eksempler på, at unge får fornyet tro på egne evner og muligheder i løbet af opholdet. I evalueringen af institutionen Bakkegården fremhæves personalet i skolen og i værkstederne som særligt betydningsfulde i de unges bevidsthed. De giver udtryk for, at der er gode muligheder for at blive udfordret på deres kompetencer i løbet af opholdet.²⁶⁷

Hvis undervisningen i fase 2. og 3. allerede er begyndt planlagt i 1. fase af ungdomssanktionen, vil det for mange af de unge være muligt at opnå reelle kompetenceløft enten i form af hel

eller delvis afgangseksamen eller i form af arbejdsmarkedsuddannelser.

Når det kommer til de åbne afdelinger, er mulighederne flere, og her er der ofte ekstern undervisning og mulighed for meget længere forløb. På den måde opfyldes den unges behov i højere grad for at have skole og hjem som to forskellige rum, hvor det ene virker som frirum i forhold til det andet. Behovet fremhæves som en af de væsentlige pointer i en undersøgelse om specialundervisning på anbringelsessteder og i dagbehandlingstilbud.²⁶⁸ Skolegang uden for institutionen bidrager også til et billede af normalitet. Er det ikke muligt at have opholdssted og skole geografisk adskilt, fremhæver undersøgelsen betydningen af så stor en fysisk adskillelse som muligt indenfor matriklen.

Beskæftigelse

Med beskæftigelse tænkes både på værkstedsaktiviteter på institutionerne, på muligheden af afgrænsede praktikforløb uden for institutionerne og på forberedelse af et arbejdsliv på længere sigt. Desuden indgår øvrige pædagogiske aktiviteter, knyttet til madlavning, rengøring, sport eller andet – og som også kan have et sigte, der vil ruste den unge i forhold til beskæftigelse.

Intern beskæftigelse – værksteder

Undervisning på værkstederne varetages som oftest af uddannede håndværkere, som kan iværksætte forskellige håndgribelige projekter, der blandt andet kan gøre de unge fortrolige med værktøj og rutiner i et værksted. I nogle ungdomssanktionsforløb er det de samme fag-

lærere, som underviser i både fase 1 og 2, og det bliver dermed muligt at bygge oven på det, de unge har lært i 1. fase. Værkstederne har tilsyneladende ofte været organiseret med små grupper af f.eks. fire unge.

Eksempler på aktiviteter på de sikrede afdelinger har blandt andet været smykkeværksteder, tekstilværksteder, smede- og tømrværksteder og computerfaciliteter. I evalueringen fra Bakkegården fremhæves flere gange betydningen af, at det er professionelle faglærere, der står for værkstederne, så de fremstillede produkter bliver af høj kvalitet, som de unge (og deres forældre) kan føle sig stolte af.²⁶⁹ Også derfor er rigtigt værktøj, materiale og maskiner en motiverende faktor.

Udredning af skoleniveau

I forhold til udredning og handleplan er det oplagt at kontakte den unges tidligere klasselærer, der kan fortælle om det faglige standpunkt i de forskellige fag. Læreren kan eventuelt også udlåne undervisningsmateriale, så der kan arbejdes videre med igangværende forløb på den sikrede institution.

Ønsker til skolegangen – herunder forventninger til indhold og form – og forventninger til mål bør fremgå af handleplanen. Den bør indeholde tjekpunkter og delmål, så det er muligt at lave en egentlig målstyret opfølgning på skolegangen.

Tilrettelæggelse af uddannelsesforløb i fase 2 og 3

Et afklarings- og vejledningsforløb er nødvendigt for at kunne tilrettelægge det videre forløb, idet en stor del af de unge ikke er afklarede om ønsker og muligheder.

I forhold til planlægningen af den unges videre uddannelse og/eller beskæftigelse kan man trække på Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU).

Vejlederne i UU-centrene giver personlig vejledning til:

- Elever i folkeskolens 6. - 9. klasse.
- Elever, der følger folkeskolens 10. klasse.
- Andre unge under 19 år med bopæl i kommunen, som har brug for vejledning i forbindelse med uddannelse eller beskæftigelse.
- Unge i alderen 19 - 25 år med bopæl i kommunen, som henvender sig på vejledningscentret.

Vejledningsindsatsen er blevet centraliseret og professionaliseret i forhold til den tidligere, meget decentrale indsats. Vejlederne kan rådgive om erhvervsvalg; herunder om nødvendige kvalifikationer i forhold til job. Vejlederne har viden om arbejdsmarkedsuddannelserne, herunder f.eks. TAMU (Træningsskolens Arbejdsmarkedsuddannelser). Disse tilbud retter sig særligt mod unge arbejdsledige mellem 18 og 30 år, der har brug for en tættere personlig og social opfølgning.²⁷⁰

Tiltag i forhold til beskæftigelse

Flere muligheder og initiativer har til formål at lette udsatte unges adgang til arbejdsmarkedet – også unge, der er idømt ungdomssanktion.

Mentorordninger

Lov om aktiv beskæftigelsespolitik giver generelt mulighed for at tilknytte en mentor til ledige, der har brug for en ekstra støtte i forhold til beskæftigelse. Mentorens²⁷¹ opgave er at give praktisk, social og faglig støtte og oplæring. Mentoren er for det meste den person, der sætter den unge i gang med en opgave, instruerer i, hvordan den skal lykkes og kontrollerer udførelsen. Vigtige opgaver kan også være at formidle arbejdspladsens værdier; eksempelvis at man ikke svarer igen, når mester giver en ordre eller siger noget, eller hvordan man sætter sig og gebærder sig i frokoststuen.²⁷² Andre vigtige opgaver er at holde øje med den unges trivsel og søge at hjælpe, hvis der opstår problemer.

Eventuelt kan mentoren suppleres af en kontaktperson, der støtter den unge uden for arbejdstid, og som for eksempel deltager i møder med kommunen samt i netværksmøder. Kontaktpersonen kan også have som fast opgave at sørge for morgenvækning af den unge. Procedurer, lovkrav, blanketter m.m., der kan bruges ved etablering af mentorordninger er blandt andet beskrevet i en folder, der kan findes på http://www.fokus-net.dk/media/1030_58.pdf.

Virksomhedspraktik

Der kan anvendes virksomhedspraktik til mar-

ginaliserede unge mellem 15-18 år.²⁷³ Det kan være i de tilfælde, hvor servicelovens regler om særlig støtte som f.eks. praktiktilbud efter § 52, stk. 3, nr. 9, viser sig at være utilstrækkelige. I forhold til praktiktilbud i medfør af lov om social service adskiller projekt »Spydspidsen« sig ved i videre udstrækning at tage udgangspunkt i sædvanlige arbejdsmarkedsforhold f.eks. i forbindelse med fastsættelse af godtgørelse.

Foruden godtgørelsen kan der gives tilskud til hjælpemidler (jf. § 76, lov om aktiv beskæftigelse). Unge i virksomhedspraktik er ikke omfattet af reglerne om mentor og befordringsgodtgørelse, idet yderligere hjælp skønnes at skulle gives via det sociale system.

Muligheden er blevet indført på baggrund af erfaringer med projekt "Spydspidsen" i Københavns Kommune. Målgruppen er unge med massive problemer, som for hovedpartens vedkommende i årevis efter lov om social service har fået hjælp og støtte, uden at det har ført den unge ind på det rette spor. Som et resultat af de gode erfaringer med marginaliserede unge under 18 år, som indsatsen fra "Spydspidsen" har medført, er ordningen indført som en generel ordning i lov om aktiv beskæftigelsespolitik kapitel 11 a. Kommunerne får hermed mulighed for at tilbyde redskabet virksomhedspraktik til marginaliserede unge primært mellem 15 og 18 år.

Virksomhedscentre

Den mest direkte vej ud af offentlig forsørgelse kan være via en rigtig arbejdsplads. Derfor finder der i Socialministeriets regi forsøg sted med

såkaldte virksomhedscentre.²⁷⁴ Centrene er en slags banebryder for personer på kanten af arbejdsmarkedet, der ikke kan passe ind på almindelige arbejdspladser heller ikke med anvendelse af støtteordninger og tilskud. Virksomhederne udbetaler ikke løn til medarbejderne, der fortsat modtager kontanthjælp eller anden offentlig forsørgelse.

Et virksomhedscenter oprettes på almindelige offentlige og private virksomheder og skal integreres i opgaveløsningen på almindelige arbejdspladser. Der kan være tale om en privat produktionsvirksomhed, privat servicevirksomhed, offentlige virksomheder, en skole eller et sygehus. Som udgangspunkt tænkes der primært på større private eller offentlige virksomheder, hvor der findes et bredt spekter af praktiske opgaver.

Centret skal have direkte tilknytning til virksomheden, så den kultur og de normer, der er her, bliver en del af virksomhedscentret. Centret består af en gruppe ledige for eksempel 4-12 personer, og der er tilknyttet en eller flere støttepersoner. Centret oprettes af virksomheden efter aftale med kommunen, og det er virksomheden, der har ansvaret for centrets daglige drift. I nogle tilfælde kan de ledige tilkendes revalidering.

Arbejdsplacering med støtteforanstaltninger

Man kan også tilrettelægge et arbejdsforløb,

hvor den unge indgår som ordinær arbejdskraft med tilknyttede støtteforanstaltninger og opfølgning. Her er arbejdsplaceringen ikke en pædagogisk aktivitet, men skal fungere via sin 'normalitet'. En mentor kan knyttes til som kontaktperson.

Sociale mentorordninger

Disse ordninger er beskrevet som et af initiativerne i Nye veje til arbejde, marts 2006, og retter sig mod mennesker med store personlige eller sociale problemer, som kan have svært ved at få hverdagen til at hænge sammen og komme i gang med at søge job. De kan ikke overskue at tage kontakt til f.eks. lægen, banken eller sagsbehandlaren. De kan ikke overskue at gå til job samtale. De har brug for en person – en social mentor – som 24 timer i døgnet kan hjælpe dem med selv den mindste ting. En social mentor er en professionel person, der kan hjælpe mennesker med personlige eller sociale problemer med at håndtere disse problemer, mens de søger job, og når de kommer i arbejde. Hjælpen fra den sociale mentor kan være afgørende for, om indsatsen for at få den enkelte ind på arbejdsmarkedet lykkes eller ej.

Den sociale mentor tager sig ikke af arbejdspladsrelaterede forhold, som de nuværende mentorer, men af de sociale og personlige forhold. En social mentor bistår med en helhedsorienteret tilgang til de udfordringer og krav til hverdagen, der vil være forbundet med den nye

situation med arbejde. Det kan f.eks. være problemer med, at den pågældende let lader sig slå ud af den første modgang, har svært ved at få hverdagen til at hænge sammen og måske har problemer med at få styr på økonomien. Den sociale mentor er en forsøgsordning, hvor mentoren først og fremmest skal stå til rådighed uden for arbejdstiden. Den sociale mentor erstatter dermed ikke den eksisterende mentorordning, som er beregnet på at støtte den enkelte på arbejdspladsen.

Ultimo 2007 iværksættes fire projekter, der på forsøgsbasis skal afdække behovsmønstre, rækkevidde og effekt af brugen af sociale mentorer. Projekterne er igangsat på baggrund af indkomne ansøgninger ved ansøgningsrunde opslået på www.ams.dk. Deltagerne i projekterne er personer i den erhvervsaktive alder, overvejende fra matchgruppe 4 og 5.

Noter til kapitel 13

230. Lov nr 545 af 6. juni 2007. Lov om ændring af lov om social service (ungdomssanktionen), § 68, stk. 4, punkt 2.

231. Problemstillingen genfindes i Kofoed, Lene m.fl. (2005), Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. Ti unge og ni institutioner. Århus Amt og Århus Kommune (2006), Audit vedrørende ungdomssanktionen og Socialministeriet (2005a), Rapport fra ekspertgruppen om ungdomssanktionen.

232. Bl.a. fra Egelund, Tine og Anne-Dorte Hestbæk (2003): Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet: en forskningsoversigt.

233. Justitsministeriet (2006b), Ungdomssanktionens forløb.

234. Serviceloven § 148, stk. 3.

235. Jf. Serviceloven § 142, som nærmere beskrevet i Bekendtgørelse nr. 621 af 15. juni 2006: Bekendtgørelse om godkendelse af og tilsyn med private opholdssteder og private botilbud.

236. Vejledning til Serviceloven pkt. 292.

237. Bek. nr. 1373 af 15. december 2005, Bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, § 4, stk. 3.

238. Bek. nr. 355 af 24. april 2006, Bekendtgørelse om hvilken kommune udgiften til folkeskolens undervisning m.v. endeligt påhviler, § 1, stk. 2.

239. Folkeskoleloven § 13, stk. 2 (jævnfør § 54).

240. Bek., nr. 752 af 30. juni 2006, Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om prøver og eksamen i folkeskolen og i de almene og studieforberedende ungdoms- og voksenuddannelser (bek. nr. 351 af 19. maj 2005), ny § 17a.

241. Bek. nr. 586 af 12. juni 2006, Bekendtgørelse om vejledning om valg af uddannelse og erhverv. Uddyber Lov nr. 298 af 30. april 2003, Lov om vejledning om valg af uddannelse og erhverv.

242. Ibid. § 3.

243. Bek. nr. 1373 af 15. december 2005., op.cit., § 18.

244. Ibid. § 2.

245. Ibid., § 17, stk. 3.

246. Ibid., § 11, stk. 1.

247. Vej. Nr. 9904 af 6. december 2002, Vejledning om folkeskolens indsats over for elever, hvis udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte.

248. L 196, 2007, Lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, Vedtaget af Folketinget d. 1. juni 2007.

249. Ibid.

250. Vej. nr. 99 af 5. december 2006, Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, pkt. 300.

251. Ibid, pkt. 302.

252. Retningslinierne herfor vil kunne findes på KL's hjemmeside www.kl.dk.

253. Lov nr. 419 af 10. juni 2003, Lov om en aktiv beskæfti-

gelsesindsats, som ændret ved § 4 i lov nr. 423 og lov nr. 424 af 9. juni 2004.

254. Dog højst svarende til § 25, stk. 2, nr. 1 i lov om aktiv social politik. Det svarer til satsen for unge udeboende under 25 år, der har modtaget kontanthjælp i 6 måneder eller mere efter lov om en aktiv socialpolitik.

255. Balvig, Flemming (2000), Risikoungdom

256. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2005), Unge med dom til ungdomssanktion – en udredning af 25 afsluttede forløb.

257. Justitsministeriet (2006b)

258. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger.

259. Katznelson, Noemi (2004), Udsatte unge, aktivering og uddannelse. Dømt til individualisering.

260. Egelund, Tine og Anne-Dorte Hestbæk (2003), op. cit.

261. AKF og DPU (2005), Unge uden uddannelse – hvem er de, hvad kan der gøres for at få dem i gang?

262. Undersøgelsen viser endvidere, at ud af 34.000 meget langvarige kontanthjælpsmodtagere (personer, der i hvert af de seneste 4 år har modtaget kontanthjælp i 10 ud af 12 måneder) kommer hvert år 3.500 i beskæftigelse eller tættere på arbejdsmarkedet. Arbejdsmarkedsstyrelsen (2004), På kanten af arbejdsmarkedet – En analyse af de svageste grupper på arbejdsmarkedet.

263. Bjerregaard, Henning og Joachim Boll (2003), De svageste kontanthjælpsmodtagere - Barrierer for beskæftigelse.

264. Se Bl.a. Ebsen, Frank & Ditte Krogh (2006), Ude på noget? Pædagogisk Arbejde med unge kriminelle i Ringe Statsfængsel og Fyns Amts Døgninstitution Bobjerg Skovgård og Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), op.cit.

265. Bl.a. Bakkegården og Egely.

266. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), op.cit.

267. Vestsjællands Amt (2006), Brugerundersøgelse – Bakkegården, s. 84.

268. Bryderup, Inge M. og Bent Madsen, Anette Sejer Perthou (2002): Specialundervisning på anbringelsessteder og i dagbehandlingstilbud: en undersøgelse af pædagogiske processer og samarbejdsformer, s. 170.

269. Vestsjællands Amt (2006), op.cit., kapitel 4.

270. Se mere på www.tamu.dk.

271. Lov om aktiv beskæftigelsesindsats, kap. 14. Se bl.a. http://www.ams.dk/graphics/dokumenter/etnisk_beskæftigelsesindsats/mentor-final.pdf.

272. Jensen, Peter og Esther Malmberg (2003): Metoder i indsatsen, s. 31.

273. Lbk. nr. 685 af 29. juni 2005, Bekendtgørelse af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, § 2, tk 9.

274. Forsøgene med virksomhedscentre er bl.a. beskrevet i regeringsprogrammet Det fælles Ansvar II, Socialministeriet (2006), som kan hentes på <http://www.social.dk/netpublikationer/2006/p3asiI3008/pdf/publikation.pdf>.

Kapitel 14. Misbrug og rusmidler

Mange unge i alderen 15-17 år drikker store mængder alkohol og en del ryger hash. En mindre gruppe eksperimenterer med såkaldt 'hårde' rusmidler som amfetamin, ecstasy og kokain. Et stof som heroin betragtes i dag af unge som 'taberstof'. De fleste unge får på et tidspunkt – ofte i løbet af 20'erne – et forholdsvis reguleret forhold til brugen af rusmidler, mens en lille gruppe udvikler misbrug/skadeligt brug eller afhængighed. Netop i forhold til disse begreber er der i lægefaglig forstand tale om ret præcise diagnoser. Derimod er der i forhold til selve behandlingsindsatsen ikke mange præcise anbefalinger.

Hvor mange misbrugere eller afhængige under 18 år, der findes i Danmark, vides ikke. Tal fra tyske og amerikanske undersøgelser tyder imidlertid på, at antallet ligger på omkring 10.000-15.000, mens tallet for de afhængige unge er omkring 6.500. De fleste har misbrugsproblemer i forhold til alkohol. Dernæst er hash det mest udbredte middel. Kun en procentvis lille gruppe kan udløse diagnoserne misbrug eller afhængighed på grund af andre rusmidler end hash og alkohol.

Voldelig kriminalitet er ofte årsagen til, at en del unge idømmes ungdomssanktion, og for dem gælder det, at alkohol, amfetamin, ecstasy og kokain er rusmidler, der enten direkte eller indirekte medvirker til voldelig adfærd. Hash anses derimod i dag for at være et stof, der ikke

i sig selv øger sandsynligheden for voldelig adfærd.

Personalet i de institutioner, der modtager unge i varetægtssurrogat eller i ungdomssanktionen oplever, at de modtager et langt større antal unge med misbrugsproblemer, end forskellige undersøgelser viser. Det kan skyldes, at det ikke er almindelig praksis at identificere og udrede de unge for misbrugsproblemer, hvilket imidlertid er en central opgave allerede inden dommen eller i sanktionens 1. fase. Amerikanske undersøgelser viser nemlig, at behandling ikke blot reducerer misbruget, men også medfører en kraftig reduktion i stofrelateret kriminalitet og endda også i nogen udstrækning reducerer ikke-stofrelateret kriminalitet.

En ung om misbrugsproblemer:

"De var gode til at hjælpe én, hvis det var, man havde det dårligt. Hvis du havde abstinenser eller lign. Fordi jeg var stærkt beruset af de der stoffer og har også fået nogle skader af det, og der fik jeg medicin mod det og fik akupunktur. Og de snakke med én, hvis man ikke havde det så godt(...)."

(Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger s. 137)

Ved udredning har det afgørende betydning, hvilket udredningssystem man anvender, fordi systemerne har meget forskelligt fokus.²⁷⁵ Kun ganske få unge har udviklet synlige fysiske og psykiske skader, mens langt flere har udviklet sociale skader eksempelvis i form af omfattende fravær i skolen.

Da misbrugsproblematikken er helt central for unge, der har begået alvorlig kriminalitet, gennemgår dette kapitel de centrale aktører, relevante lovregler samt viden fra forskning og undersøgelser om kriminalitet og misbrug samt om effekten af forskellige behandlingsmetoder.

Centrale aktører

Alle, der har et personligt kendskab til den unge, er mulige informanter, når det gælder om at identificere et misbrug. Først og fremmest er det den unge selv og dennes familie.

Nogen skal imidlertid påtage sig ansvaret for, at emnet kommer på dagsordenen, og her er sagsbehandleren, koordinatoren og personalet i institutionen centrale. Det gælder også i forhold til selve udredningen, der ofte vil inddrage en misbrugsbehandler med erfaring i udredningsarbejde. Derudover kan der være brug for en praktiserende læge i de tilfælde, hvor den unge får behandlingskrævende abstinenser under afrusningen.

Behandlingen vil hovedsagelig foregå i sanktions 2. fase. Den unges sagsbehandler eller koordinator har ansvaret for at finde en åben insti-

tution eller et pædagogisk opholdsted med erfaring i behandling og således sikre, at udredningens observationer bliver omsat til et behandlingsforløb.

Der kan ligeledes blive tale om andre professionelle aktører som for eksempel psykolog eller psykiater. Den unges familie er også væsentlige samarbejdspartnere dels med henblik på at støtte den unge, dels som deltagere i familiebehandling.

I fase 3 har den unge ikke længere den massive opmærksomhed som i fase 2. Familien og koordinatoren er her de centrale støttepersoner. I nogle tilfælde kan det være hensigtsmæssigt i en periode at sætte den unge i forbindelse med en lokal unge-misbrugsbehandler med henblik på professionel støtte i den vanskelige overgang til en selvstændig tilværelse.

Det siger loven

Handleplaner for unge med stofmisbrug

Ifølge § 140, stk. 2, har kommunalbestyrelsen ansvaret for, at der bliver udarbejdet en handleplan for den behandling, der skal iværksættes og for den nødvendige støtte til unge under 18 år med et behandlingskrævende stofmisbrug. Handleplanen skal udarbejdes i samarbejde med den unge og dennes familie. Samarbejdet er centralt for at sikre de involveredes opbakning og det fortsatte samarbejde i forhold til de initiativer, der iværksættes.²⁷⁶ Hensigten er så hurtigt som muligt at iværksætte en samlet,

koordineret indsats. De unge, der er omfattet af bestemmelsen, er bl.a. unge, der har et misbrug af hash eller andre stoffer.

Når der udarbejdes en undersøgelse efter § 50 efterfulgt af en handleplan efter § 140, stk. 1, for eksempel i forbindelse med en indstilling til ungdomssanktionen, bør der være særlig opmærksomhed på eventuelle misbrugsproblemer, der kræver behandling. Hvis § 50 undersøgelsen viser, at den unge har et behandlingskrævende misbrug, skal handleplanen tillige opfylde de krav, der stilles til en handleplan efter § 140, stk. 2. Den skal beskrive den behandling, der skal iværksættes, og den nødvendige støtte. Herunder skal det nævnes, hvilke former for støtte, kommunen vil iværksætte.

Behandlingsgaranti

En mindre del af unge med misbrugsproblemer er omfattet af en egentlig garanti for en hurtig indsats – den sociale behandlingsgaranti, der fremgår af servicelovens § 101. Senest 14 dage efter, at anmodningen er modtaget hos kommunen, skal et behandlingstilbud sættes i værk. For unge under 18 år er det enten den unge eller forældrene, der kan anmode herom. Iværksættelse af behandling kræver samtykke fra forældremyndigheden samt den unge, der er fyldt 15 år. Den sociale behandlingsgaranti dækker i de særlige tilfælde, hvor stofmisbruget har udviklet sig sådan, at de unge ikke kan modtage almindelig støtte i forhold til servicelovens tilbud til børn og unge, før en behandling er sat i værk. Målgruppen er unge, som på grund af stofmisbruget har alvorlige sociale og adfærdsmæssige problemer, der medfører, at de ikke kan fungere

i forhold til familie, uddannelse, arbejde eller skole. Der er tale om unge med sociale, fysiske og/eller psykiske skader forårsaget af misbruget. Det er kommunalbestyrelsen, der afgør, om misbruget er af en så alvorlig karakter, at der skal iværksættes et tilbud inden 14 dage.

Lægelig behandling af stofmisbrug

Med kommunalreformen er det blevet kommunernes ansvar at tilbyde vederlagsfri lægelig behandling med euforiserende stoffer (substitutionsbehandling) til stofmisbrugere jf. sundhedslovens § 142. Substitutionsbehandlingen forudsættes at være en integreret del af den enkelte kommunes samlede behandlings- og omsorgstilbud til stofmisbrugere og giver ikke den enkelte stofmisbruger ret til frit valg af behandlingssted. Adgang til behandlingen kan alene opnås gennem den kommune, hvor stofmisbrugeren har bopæl. Substitutionsbehandling er kun relevant i tilfælde af længerevarende afhængighed af heroin eller andre opioider, og det vil kun undtagelsesvist være relevant for denne gruppe unge.

Det er den enkelte kommunes ansvar at tilrettelægge behandlingsindsatsen, men kommunen kan løse opgaven enten ved at etablere behandlingstilbud på egne institutioner eller ved indgåelse af aftaler herom med andre kommuner, regionsråd eller private institutioner.

Kommunalbestyrelsen bør ved afgørelsen af, hvorvidt og i hvilken udstrækning behandlingen skal overlades til andre, lægge betydelig vægt på at sikre den fornødne sammenhæng mellem den lægelige behandling og den øvrige

sociale indsats, der skal afhjælpe stofmisbrugers problemer.

Lægelig behandling af alkoholmisbrug

Tilsvarende som med behandling for stofmisbrug skal kommunerne, jf. sundhedslovens § 141 tilbyde vederlagsfri behandling til alkoholmisbrugere. Alkoholbehandling skal iværksættes senest 14 dage efter, at alkoholmisbrugeren har henvendt sig til kommunen med ønske om at komme i behandling.

Kommunen kan tilvejebringe tilbud om alkoholbehandling ved at etablere behandlingstilbud på egne institutioner eller ved indgåelse af aftaler herom med andre kommunalbestyrelser, regionsråd, eller private institutioner.

Regionsrådet stiller efter aftale med de enkelte kommunalbestyrelser i regionen behandlingspladser m.v. til rådighed for kommunerne og yder faglig bistand og rådgivning. Behandling og rådgivning til alkoholmisbrugere skal ydes anonymt, hvis alkoholmisbrugeren ønsker det.

Det viser forskning og undersøgelser

Af flere grunde er misbrugsproblematikken interessant. For det første ser det ud til, at det lige som i resten af samfundet²⁷⁷ er vanskeligt at få identificeret og behandlet unge med et misbrugsproblem inden for rammerne af ungdomssanktionen. Personale på sikrede institutioner oplyser, at misbrugsbehandling oftest består i medicinsk tilsyn og behandling af praktiserende læge, hvis den unge har behandlingskrævende abstinenser.

En undersøgelse, som Justitsministeriet har foretaget af de første 148 idømte sanktioner, viser, at ca. 1/3 af de unge på et tidspunkt i løbet af de tre faser havde et registreret misbrugsproblem. Kun mellem 5 og 10 % modtog egentlig misbrugsbehandling.

I 1. og 2. sanktionsfase er personalet tilbøjelige til at mene, at størsteparten af de unge – om ikke alle – har et misbrugsproblem i perioden op til anbringelsen i den sikrede institution. I nogle tilfælde gælder det også under gennemførelsen af sanktionen, hvilket bekræftes af en undersøgelse af de sikrede institutioner.²⁷⁸ Set alene ud fra et behandlingsperspektiv ser det således ud til, at en ny form for indsats er nødvendig, hvis et misbrug hos en ung overhovedet skal synliggøres og efterfølgende behandles.

Sammenhæng mellem misbrug og kriminel adfærd

Ud over et snævert behandlingsperspektiv er der sandsynligvis en sammenhæng mellem misbrugsproblemer og kriminel adfærd. Mange af de unge på sikrede institutioner – også dem, der idømmes ungdomssanktion – var under påvirkning af rusmidler, da de begik kriminaliteten.

Årsagen til uoverensstemmelserne kan være, at kriminalitet dækker over forskellige delområder. En del kriminalitet har til formål at finansiere selve misbruget. Der kan være tale om ikke voldelige indbrud, men der kan også være tale om væbnede røverier – former for kriminelle handlinger, som der er en tendens til, at den unge ikke udfører efter behandlingen.

Andre former for voldelig kriminalitet hænger mere direkte sammen med indtagelse af rusmidler. Både udviklingshæmmede, mennesker med posttraumatisk stress (PTSD) og mennesker med psykiatriske diagnoser begår mere kriminalitet, når de samtidig har et misbrug af et eller flere rusmidler.²⁷⁹ Der findes dokumentation for en sammenhæng mellem rusmiddel-misbrug og psykiske problemer²⁸⁰ og mellem kombinationen af psykiske lidelser, misbrug og øget voldskriminalitet.²⁸¹

Behandling reducerer kriminalitet

En undersøgelse fra 2001 viser, at der blandt unge indblandet i kriminelle aktiviteter gennem 12 måneder op til et misbrugsbehandlingsforløb forekom tydelig reduktion i nye forbrydelser inden for en opfølgingsperiode på 12 måneder. Det hang sammen med reduktion i alkohol- og/eller hashforbrug som følge af misbrugsbehandling.²⁸² I behandlingsprogrammet deltog både unge, der var under opsyn af den lokale kriminalforsorg, og unge uden for kriminalforsorgen. Blandt de unge, der var i behandlingssystemet via kriminalforsorgen, rapporterede 68 % før behandlingen, at de havde deltaget i stofrelateret kriminalitet. Dette tal faldt til 27 % ved opfølgingsperiodens afslutning. For gruppen af unge uden for forsorgens regi rapporterede 49 % om stofrelateret kriminalitet før behandlingen, og 22% rapporterede ved opfølgingsperiodens afslutning om ny kriminalitet efter deltagelse i behandlingsforløbet. I forhold til kriminalitet, der ikke var direkte relateret til stoffer, var der ligeledes et fald efter afsluttet behandling. Reduktionen i alkohol- og hashforbrug viste sig at være meget stærke indikatorer

på nedsat stofrelateret kriminalitet. I undersøgelsen var der ikke tale om et højt struktureret, forskningsbaseret behandlingseksperiment. Man havde blot fulgt et stort antal unge gennem eksisterende ambulante tilbud såvel som døgn-tilbud i fire store byer.

Der er altså dokumentation for en sammenhæng mellem misbrugsbehandling og kraftig reduktion i kriminel adfærd, og fokus på misbrugsbehandling blandt de unge i ungdomssanktion er således ikke kun et spørgsmål om at give hjælp til at komme ud af et invaliderende misbrug. Det er også et spørgsmål om, at behandling virker stærkt dæmpende på den adfærd, der har bragt dem til en ungdomssanktion. Men hvilken behandling skal man tilbyde de unge?

Virksomme behandlingsmetoder

Unge med misbrugsproblemer adskiller sig fra voksne misbrugere med hensyn til misbrugsmønster og med hensyn til motivation, afhængighed, problemkompleks og interesser. Det er derfor vigtigt at have kendskab til de unges særlige behandlingsbehov.²⁸³

Unge under 18 år er ikke færdigudviklede kognitivt, følelsesmæssigt, socialt eller fysisk og er særligt sårbare over for længere tids forbrug af alkohol og illegale rusmidler.²⁸⁴ De helt unge med et alvorligt misbrug har eksempelvis højere rater af dobbeltdiagnoser end voksne. De er ligeledes mere sårbare i forhold til at udvikle afhængighed.²⁸⁵ Det har betydning for, hvordan de kan indgå i et behandlingsforløb, hvor man må tage højde for, at de ikke har de samme menta-

le, følelsesmæssige og sociale færdigheder som voksne og ofte heller ikke på niveau med jævnaldrende. Nye undersøgelser viser ikke overraskende, at unge får mere ud af behandlingsinterventioner, der er udviklet specielt til unge, end de får af den traditionelle voksenbehandling.²⁸⁶

De helt unge er generelt mindre motiverede for forandringer, end voksne er. De kobler sjældent deres problemer sammen med misbruget. Der ligger derfor en særlig vigtig opgave i forhold til - indledningsvis og løbende - at skabe den motivation, der kræves for, at den unge kan involvere sig i og få et udbytte af behandlingen.

Skolegang og tætte relationer til familie og venner har en særlig betydning i ungdommen, og unge med misbrugsproblemer har behov for hjælp til at bevare og udvikle disse relationer.²⁸⁷ Og inddragelse af familie, venner og netværk ser ud til at være en effektiv måde at hjælpe de helt unge på. Unge, der idømmes ungdomssanktion, kommer tilsyneladende fra mere socialt belastede sammenhænge end andre unge med misbrugsproblemer. Mange af disse unge har ikke længere tillid til voksne, og det er derfor særligt vigtigt at fokusere på at skabe et socialt bæredygtigt netværk.

Historisk tilbageblik

Behandlingen af unge misbrugere er forskningsmæssigt en ung tradition, der begyndte at tage form omkring 1990. I begyndelsen af 1990'erne kom en af de første omfattende undersøgelser af effekten af forskellige behandlingsformer. Den konkluderede, at det havde en bedre effekt at

behandle end at lade være, men at grundlaget for at sammenligne effekten af forskellige interventioner ikke var til stede.²⁸⁸

I sidste halvdel af 1990'erne blev fire oversigtsartikler offentliggjort vedrørende effekten af behandling af unge med misbrugsproblemer. Samtlige konkluderer, at familierapi er mere lovende end behandlingsformer, hvor kun den unge selv behandles. Men heller ikke i disse artikler kunne definitive resultater påvises.²⁸⁹

I perioden 1998 - 2001 forsøgte en række forskergrupper at kvalificere resultaterne. Her blev familiebasert terapi og kognitiv adfærdsterapi fremhævet som behandlingsformer, der havde dokumenteret effekt i forhold til målgruppen. At dokumentationen netop satte det fokus, skyldes også det faktum, at det primært var disse behandlingsmetoder, der blev søgt forskningsmæssigt dokumenteret.

Især den familiebaserede terapi er interessant i forhold til ungdomssanktionen, idet man her ikke blot fandt en effekt i forhold til selve misbrugsproblemet, men også i forhold til familiefunktionen, skoleinvolvering og reduktion i kriminel adfærd.²⁹⁰

I perioden fra 2001 og frem til i dag er der offentliggjort undersøgelser og artikler, der alle tager udgangspunkt i nye og bedre undersøgelser. Især tre behandlingstilgange er grundigt efterprøvede og forskningsmæssigt dokumenterede. Disse tre behandlingstilgange er 1) familiebaserede interventioner, 2) kognitiv adfærdsterapi og 3) korterevarende interventioner.

Familiebaserede interventioner

Familiebaserede interventioner er samtalebaserede behandlingsformer, der inddrager klientens familie ud fra en terapeutisk forståelsesramme, hvor unges misbrug kædes sammen med utilpassede og dysfunktionelle mønstre i familien. Nogle mener, at disse mønstre direkte er årsag til, at den unge har udviklet et misbrug.²⁹¹ Andre mener, at man ikke direkte kan give disse mønstre skylden for misbruget, men at opløsningen af de dysfunktionelle mønstre er en forudsætning for at hjælpe den unge ud af misbruget.

En række forskellige effektive metoder har det fælles mål at ændre samspillet i familien ved at fokusere på kommunikation, regler, roller, rutiner, hierarki og grænser, så parterne bliver bedre til at løse konflikter, få noget godt ud af følelsesmæssige sammenhænge og udvikle forældre- og problemløsningsevner. Samtidig skal de lære at håndtere livscyklus-overgangene, der er forbundet med udviklingen fra barn til voksen og fra småbørnsforælder til teenageforælder.²⁹² Den type behandling kan eksempelvis bestå i, at man træner familien i at holde øje med risikofyldt adfærd eller i at forstærke ansvarlig adfærd, når de møder den hos de enkelte familiemedlemmer.²⁹³

Mere ressourcekrævende behandlingsformer som multisystemisk terapi og især multidimensionel familierapi inddrager i stor udstrækning såkaldt systemiske faktorer. Det er for eksempel venner, skolelærere, bekendte fra det kriminelle miljø, socialt netværk, som er forbundet med de identificerede problemer, og

som skaber risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer.²⁹⁴ Der findes mange måder at definere og afgrænse, hvor langt man skal gå i involveringen af netværk.

Den amerikanske behandlergruppe, Galveston-gruppen, arbejder med et princip om at invitere alle de aktører med til behandlingen, der enten er med til at definere, at der er et problem med en given ung, eller som af den unge selv eller andre centrale personer nævnes som værende en del af problemet.²⁹⁵ Alle disse mennesker behøver ikke at være med til alle møder, sådan som det ses i netværkskonferencen, men kan enkeltvis eller i relevante grupper involveres over tid i behandlingsforløbet.

En del af de allerede udviklede familiebehandlingsmetoder er endnu ikke dokumenterede i forhold til unge med misbrugsproblemer, men metoderne er lovende. Andre er imidlertid vel-dokumenterede og peger på, at familiebaseret behandling er bedre end standardbehandling. Det gælder såvel engagement og fastholdelse i behandling som produktion af de største og mest stabile reduktioner i forbrug af rusmidler samt relaterede problemer i for eksempel skole og familie.²⁹⁶

Blandt de familiebaserede behandlingsformer står den multidimensionale familierapi indtil videre bedst, hvad angår dokumenteret effekt. Her er der både statistisk og klinisk væsentlige forandringer umiddelbart efter behandlingen, men også ved opfølgning efter et år.²⁹⁷ Også korterevarende strategisk familierapi ser ud til at være effektiv. Her mangler dog endnu forsk-

ningsmæssig dokumentation.

Forskere peger imidlertid på, at det er vigtigt at kombinere familiebehandlingsmetoderne med andre behandlingsformer.

Kognitiv adfærdsterapi

Idéen bag den kognitive adfærdsterapi er, at adfærd forstås som indlært og herefter vedligeholdt gennem miljømæssige konsekvenser. Følelser og adfærd er afhængige af personens tanker og kan derfor påvirkes gennem en ændret måde at tænke på. Det er i princippet muligt at ændre al adfærd.²⁹⁸

Kognitiv terapi rummer forskellige behandlingsmodeller. Fælles for dem er strategier fra klassisk betingning og operant og social læring. Ved behandling af misbrugsproblemer arbejdes således blandt andet med fokusering på den unges miljø; hvornår og i hvilke sammenhænge rusmidlerne har deres plads og funktion mv. Centralt står også fokus på eksisterende copingstrategier og udvikling af nye, der kan hjælpe med til at håndtere trangene. Endelig arbejder den kognitive terapi med den unges evne til systematisk at holde øje med sin egen tilstand og udvikling.

De kognitive behandlingsformer er ofte karakteriserede ved at indeholde forskellige komponenter, og det gør det sværere at dokumentere behandlingen. Meget ny forskning peger imidlertid på, at metoderne er virksomme i forhold til at reducere forbruget. Når det handler om at skabe hurtige resultater hos de helt unge har den individuelle kognitive behandling vist gode

resultater. De ser til gengæld ikke ud til at holde i længden.

Omvendt tager det længere tid, før kognitiv behandling i grupper viser resultater. Til gengæld kan disse stadig ses i opfølgingsundersøgelser 19 måneder efter afsluttet behandling. Nogle mener, at den positive effekt hænger sammen med, at tilstedeværelsen af jævnaldrene er en væsentlig faktor i de helt unges liv. Det gælder i forhold til at indlede et misbrug af rusmidler, og det gælder tilsyneladende også, når det drejer sig om at komme ud af misbruget igen.²⁹⁹

I forhold til umotiverede unge viser en undersøgelse, at individuel kognitiv behandling har en vis effekt. Dog er effekten langt mindre end på motiverede unge. Undersøgelsen peger således på, at netop de umotiverede har behov for en langt mere intensiv behandlingsmæssig indsats, hvis man ønsker at opnå samme reduktion i forbruget af rusmidler.³⁰⁰

Af særlig interesse for ungdomssanktionens forløb er også en undersøgelse af unge med hashmisbrug, der samtidig havde forskellige kombinationer af kriminel adfærd, depression, stort rusmiddelforbrug, negativ attitude til skolen samt afvigende venner. Undersøgelsen viser, at denne målgruppe har større risiko for tilbagefald og for ikke at få udbytte af behandlingen.³⁰¹

Korterevarende interventioner

Korterevarende interventioner er baseret på psykologiske modeller for forandring og består typisk af en til fem sessioner.³⁰² Den mest

anvendte metode inden for misbrugsbehandling er den såkaldt motiverende samtale.³⁰³ Den teoretiske baggrund er terapi, social læringsteori og kognitiv adfærdsterapi. Interventionerne i den motiverende samtale er baseret på en empatisk, ikke-dømmende og ikke-konfronterende holdning.³⁰⁴ Et dominerende princip i samtalen er at søge at støtte klientens autonomi og evne til at skabe forandring.

Arbejdet med de unge foregår ud fra en forståelse af, at de har behov for at arbejde med deres ambivalens over for forbruget samtidig med, at de har brug for at øge motivationen til at ændre forbruget. Konkret arbejdes der med at se en mulig sammenhæng mellem forbrug på den ene side, og de øvrige problemer den unge oplever på den anden side. På den baggrund udredes, i hvilken grad ulemperne overstiger fordelene.³⁰⁵ Klientens tro på mulighed for forandring stimuleres, og enhver forandring, der ned sætter forbruget, opfattes som en succes.³⁰⁶

Der er kun få videnskabelige undersøgelser af effekten af motiverende samtaler, og tendensen er, at de motiverende samtaler kun har en virkning på kort sigt, og at de bør anvendes sammen med andre behandlingsformer som for eksempel familieterapi. Samtalerne kan betragtes som en metode, der kan hjælpe den unge ind i en egentlig behandling. Særligt for unge med svære problemer bør den motiverende indsats ikke stå alene, men kombineres med anden behandling.³⁰⁷

Fra behandlingsmetoder til behandlingstilbud

De metoder, der undersøges i stramt styrede forskningseksperimenter, har ikke samme effekt, når de praktiseres i almindelig behandling.³⁰⁸ Det skyldes en lang række faktorer, der har lige så stor indflydelse på effekten som selve metoderne. På den baggrund kan det gode behandlingstilbud beskrives i form af såkaldte guidelines eller retningslinjer. Nogle af dem behandler forskellige og konkrete emner i forhold til behandling af unge med misbrugsproblemer.

Kvalitetskriterier for effektiv behandling

Andre guidelines er mindre konkrete og tilbyder i stedet en mere overordnet struktur i forhold til at organisere et behandlingstilbud. I 2004 foretog en amerikansk forsker- og ekspertgruppe en systematisk og meget omfattende evaluering af kvaliteten af velansete behandlingsprogrammer.³⁰⁹ Med udgangspunkt i denne undersøgelse samt en kombination af omfattende litteraturgennemgang og vurderinger fra 22 eksperter inden for området, har Brannigan et al. beskrevet ni delelementer, der til sammen udgør minimumforudsætninger for et effektivt behandlingstilbud:

Udredning og behandlingsmatchning; et behandlingsprogram bør indeholde en omfattende udredning. Heri bør indgå udredning af psykiatriske, psykologiske og medicinske problemer samt indlæringsvanskeligheder, familiens funktionsevne (forældreevne) og andre aspekter af den unges liv.

En omfattende, integreret behandlingstilgang; de behandlingstilbud, der ydes i behandlingsprogrammet, bør rette sig imod alle aspekter af den unges liv.

Familieinvolvering i behandlingen; der bør indgå en involvering af forældrene i den unges misbrugsbehandling.

Et udviklingsmæssigt relevant behandlingsprogram; aktiviteter og materialer bør afspejle de udviklingsmæssige forskelle mellem voksne og unge.

Engagering og fastholdelse af teenagere i behandlingen; i behandlingsprogrammet bør der opbygges et klima af tillid mellem den unge og behandleren.

Kvalificeret personale; behandlingspersonalet bør være uddannet og trænet i unges udvikling, mentale forstyrrelser, der forekommer samtidig samt misbrugs- og afhængighedsproblematikker.

Køns- og kulturspecifikke kompetencer; behandlingsprogrammet bør være rettet imod specifikke behov hos drenge henholdsvis piger, såvel som kulturelt betingede behov blandt forskellige minoritetsgrupper.

Kontinuerlig behandling; behandlingsprogrammet bør omfatte tilbagefaldsforebyggende behandling, efterbehandlingsplaner, videre henvisning til lokale (kommunale) ressourcer samt opfølgning.

Dokumentation og evaluering; i behandlings-

programmet behøves der stram evaluering med henblik på måling af succes, målretning af ressourcerne, og forbedring af behandlingstilbudet.

Samarbejdet om problematikken

Et samarbejde om behandling kan se forskelligt ud, afhængig af hvilken sanktionsfase den unge er i. Ifølge intentionerne med ungdomssanktionen er første fase primært beregnet på at udrede den unge i forhold til relevante problematikker. Brannigan et al. peger i deres guideline på, at udredning ikke blot bør ske i forhold til misbrugsproblemer, men også til psykiatriske, psykologiske og medicinske problemer, indlæringsvanskeligheder og familiens funktionsevne.³¹⁰

De ambulante behandlingsorganisationer, der har kapacitet og kompetence til også at udrede unge i forhold til psykologiske og psykiatriske spørgsmål vurderer, at ca. halvdelen samtidig har psykologiske eller psykiatriske problemer. Både i planlægnings- og udførelsesfasen skal der tages højde for disse. De organisationer, der ikke selv foretager psykologiske udredninger, identificerer kun ganske få klienter med tilsvarende problemsæt.

Sanktionens aktører har en særlig opgave i forhold til at foretage de udredninger, der var og er en del af intentionen med ungdomssanktionen. De fleste sikrede institutioner har ikke kapacitet til at udføre samtlige specialundersøgelser. Derfor er det en vigtig opgave for sagsbehandler eller koordinator at finde frem til, hvilke under-

søgelse den konkrete sikrede institution kan tage ansvar for og hvilke, der skal rekvireres andre steder.

Da misbrugsproblemer efter alt at dømme er stærkt udbredt i sikrede institutioner, bør det overvejes, om ikke alle unge som en del af indskrivningen skal udredes i forhold hertil. Arbejdet kan foregå enten ved at uddanne personale til at foretage udredningen eller ved at indgå aftale med en misbrugsbehandler. Kontakt til en sådan fås i kommunerne, der fra 1. januar 2007 har ansvaret for al misbrugsbehandling. Nogle kommuner løfter selv opgaven, mens andre køber ydelsen i et regionalt tilbud. Hvis en sikret institution ikke systematisk foretager misbrugsudredning i forbindelse med anbringelsen, bør sagsbehandleren eller koordinatoren under alle omstændigheder overveje at få den foretaget.

Identificering og udredning af et misbrug har særlig betydning i forhold til overgangen til 2. fase. Erfaringen viser nemlig, at unge med misbrugsproblemer stiller særlig store krav til personalets normering, uddannelse og evne til at håndtere problemfeltet. 2. fase er den længste fase, hvor der iværksættes adskillige initiativer. Det vil også være her, den største del af en eventuel misbrugsbehandling kan foregå.

Når de unge kommer til den åbne institution, er de i de fleste tilfælde stoffri. Behovet for at bruge rusmidler er imidlertid stadig til stede. Her er det en væsentlig opgave at sikre et samarbejde om, at udredningerne fra første fase omsættes til relevant behandling i næste fase. Mange åbne

institutioner og pædagogiske opholdssteder har et forholdsvis fastlagt behandlingsprogram, som den enkelte nye unge integreres i. Det er væsentligt, at dette program rummer tilstrækkelige misbrugsrelevante elementer, og at disse rekvireres særskilt, hvis ikke de findes i det faste program.

Ved overgangen til fase 3 er der sandsynlighed for, at den unge møder de såkaldte kontekstfaktorer – de faktorer, der tidligere medvirkede til at udvikle og fastholde et misbrug. I 2. fase har den unge trænet i at kontrollere sig selv og har lært at opsøge alternativer, der ikke i samme grad giver lyst til brug og misbrug. Mens der i denne fase var opmærksomhed og støtte i svære situationer, er den unge i 3. fase langt mere alene. Her er det vigtigt, at sagsbehandler eller koordinator har så god kontakt med den unge, at problemerne kan drøftes og håndteres, før det går galt. Sker det alligevel, er det vigtigt meget hurtigt at bearbejde situationen. Det kræver indimellem intens opmærksomhed, og det er nødvendigt, at sagsbehandler eller koordinator har den fornødne tid.

Motivation for behandling

Udredning og behandling bør varetages af mennesker, der er uddannet til det – og ikke af sagsbehandler og koordinator. Deres opgave er at koordinere og sikre, at misbruget identificeres og at den unge udredes. Senere i forløbet skal de sikre, at resultaterne omsættes til et hensigtsmæssigt forløb, og de skal i alle faser være opmærksomme og sætte ressourcer af til at følge den unge tæt i den første tid på egen hånd.

I nogle institutioner og pædagogiske opholdssteder fremhæves det, at ungdomssanktionen reelt ikke sanktioneres. De unge, der kommer i et pædagogisk opholdssted, fordi de er blevet idømt en ungdomssanktion, har en særlig form for motivation for deres tilstedeværelse, nemlig at de er dømt til at være der. Personalet går i gang med at opbygge en egentlig motivation for at modtage behandling blandt andet ved hjælp af motiverende samtaler. Indtil den nødvendige tillid er opbygget, er personalet afhængige af den motivation, der ligger i dommen. Her oplever personalet, at den unges sagsbehandler i nogle tilfælde ikke holder fast i, at den unge er dømt til at være i institutionen eller på opholdsstedet. En vigtig opgave for sagsbehandler eller koordinator er derfor regelmæssigt at sikre, at aftalen overholdes. At den unge er dømt til at gennemgå et forløb, og der bør først slækkes på dette, når personalet oplever, at den unge begynder at udvikle motivation for at gennemgå for-

løbet. Samtidig kan man som sagsbehandler eller koordinator hjælpe ved systematisk at understøtte motivationen for behandling, når man har mulighed for det. Inspiration kan søges i bogen *Motivationssamtalen*.³¹¹

Diagnoserne misbrug/skadeligt brug og afhængighed

Misbrug/skadeligt brug og afhængighed er to diagnoser, der gensidigt udelukker hinanden i henhold til amerikanske og europæiske diagnosesystemer.

Ifølge det europæiske diagnosesystem ICD-10 defineres et skadeligt brug af rusmidler som et brugsmønster af et psykoaktivt stof, der medfører et skadet helbred. Det kan være en fysisk skade som for eksempel hepatitis efter injektionsmisbrug eller en psykisk skade for eksempel i form af depression.

For at udløse diagnosen 'skadeligt brug' skal der være tale om en fysisk og psykisk skade, om skadet dømmekraft og adfærd. Desuden skal skaden være klart påviselig. Skaden skal manifestere sig i mindst en måned eller gentagne gange inden for et år.

Diagnosen omfatter ikke 'afhængighedssyndrom' og dækker heller ikke psykisk eller

adfærdsmæssig lidelse eller forstyrrelse, der ikke med sikkerhed er fremkaldt af alkohol eller andre rusmidler.

Ifølge ICD-10 er der tale om diagnosen 'afhængighed', når tre af følgende kriterier er opfyldt samtidig i mindst en måned eller gentagne gange inden for et år:

- Trang til rusmidlet.
- Svækket evne til at styre indtagelsen, standse eller nedsætte brugen.
- Abstinenssymptomer eller indtagelse for at ophæve eller undgå disse symptomer.
- Udvikling af tolerans for rusmidlet.
- Dominerende rolle med hensyn til prioritering og tidsforbrug.
- Vedblivende brug trods erkendt skadevirkning.

Det amerikanske diagnosesystem DSM-IV og det europæiske system ICD-10 er i overensstemmelse med hinanden i forhold til at beskrive afhængighedsdiagnosen. I forhold til misbrugsdiagnosen er der en afgørende forskel på de to systemer. Her lægger det amerikanske system stor vægt på sociale skader, mens det europæiske system primært fokuserer på individuelle konsekvenser af misbruget.³¹²

Ifølge DSM-IV fører misbrug til en betydelig funktionsnedsættelse, der viser sig ved én eller flere af følgende kendetegn inden for en 12

måneders periode.

- Tilbagevendende indtagelse af et eller flere rusmidler med følgende manglende evne til at varetage opgaver og sociale forpligtelser på job, i skole eller i hjemmet.
- Tilbagevendende brug i situationer, hvor det er farligt som for eksempel bilkørsel eller betjening af maskine.
- Tilbagevendende juridiske problemer som for eksempel anholdelse.
- Indtagelse af rusmiddel på trods af sociale eller mellem menneskelige problemer – forårsaget af midlet – for eksempel ægteskabelige konflikter og slagsmål.

Symptomerne på misbrug må aldrig have opfyldt kriterierne for afhængighed.

I en undersøgelse, hvor man sammenlignede de to diagnosesystemer, fandt man dobbelt så mange misbrugere af alkohol og fire gange så mange misbrugere af cannabis, når man anvendte det amerikanske diagnosesystem frem for det europæiske.³¹³

Noter til kapitel 14

275. I Danmark udredes kun få unge med misbrugsproblemer ved hjælp af egentlige diagnosesystemer. De fleste udredes på baggrund af ADAD, der er et standardiseret system til anvisning af behandling. I andre tilfælde sker udredningen på basis af systemer, der ikke er standardiserede.

276. Vejledning nr. 99 af 5. december 2006, Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, pkt. 282-284.

277. Vind, Leif og Katrine Finke (2006), Ambulante behandlingstilbud til unge under 18 år med misbrugsproblemer s. 94.

278. Hansen og Zobbe (2006), Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger.

279. Kilpatrick, Dean G., et al. (2003), Violence and Risk of PTSD, Major Depression, Substance Abuse/Dependence, and Comorbidity: Results From the National Survey of Adolescents.

280. RachBeisel, Jill, Jack Scott, and Lisa Dixon (1999), Co-Occurring Severe Mental Illness and Substance Use Disorders: A Review of Recent Research.

281. Räsänen, Pirkko, et al. (1998), Schizophrenia, alcohol abuse, and violent behavior: a 26 year follow up study of an unselected birth cohort.

282. Farabee, David, et al. (2001), The Effect of Drug treatment on Criminal behavior Among Adolescents in DATOS-A.

283. Grella, Christine (2006), The Drug Abuse Treatment Outcomes Studies: outcomes with adolescent substance abusers, in Adolescent Substance Abuse - Research and Clinical Advances.

284. Waldron, Holly Barret and Yifrah Kaminer (2004), On the learning curve: the emerging evidence supporting cognitive-behavioral therapies for adolescent substance abuse.

285. Muck, Randolph, et al. (2001), An Overview of the Effectiveness of Adolescent Substance Abuse Treatment Models.

286. Grella, Christine (2006) op. cit.

287. Waldron, Holly Barret and Yifrah Kaminer (2004), op.cit.

288. Catalano, Richard F., et al. (1990-91), Evaluation of the effectiveness of adolescent drug abuse treatment, assessment of risks for relapse, and promising approaches for relapse prevention.

289. (1) Liddle, Howard A. and Gayle A. Dakof (1995), Family-based treatment for adolescent drug use: State of the science, in Adolescent Drug Abuse: Clinical Assessment and Therapeutic Interventions. (2) Stanton, M. Duncan and William R. Shadish (1997), Outcome, attrition, and family-couples treatment for drug abuse: a meta-analysis and review of the controlled, comparative studies. (3) Waldron, Holly Barret (1997), Adolescent substance abuse and family therapy outcome: a review of randomised trials, in Advances in Clinical Child Psychology. (4) Weinberg, Naimah Z., et al. (1998), Adolescent Substance Abuse: A Review of the Past 10 Years.

290. Ozechowski, Timothy J. and Howard A. Liddle (2000), Family-based therapy for adolescent drug abuse: knowns and unknowns.

291. Kaminer, Yifrah and Natasha Slesnick (2005), Evidence-

based cognitive-behavioral and family therapies for adolescent alcohol and other substance use disorders.

292. Ibid.

293. Brook, Judith, David W. Brook, and Kerstin Pahl (2006), The developmental context for adolescent substance abuse intervention, in Adolescent Substance Abuse - Research and Clinical Advances.

294. (1) Kaminer, Yifrah and Natasha Slesnick (2005), op. cit.

(2) Titus, Janet C. and Michael L. Dennis (2006), Cannabis Youth Treatment intervention: preliminary findings and implications, in Adolescent Substance Abuse - Research and Clinical Advances.

295. Anderson, Harlene (1991), Opening the Door for Change Through Continuing Conversations, in Family Therapy Approaches With Adolescent Substance Abusers.

296. Liddle, Howard A., et al. (2004), Early intervention for adolescent substance abuse: pre-treatment to posttreatment outcomes of a randomized clinical trial comparing multidimensional family therapy and peer group treatment.

297. Austin, Ashley M., Mark J. Macgowan, and Eric F. Wagner (2005), Effective family-based interventions for adolescents with substance use problems: A systemic review.

298. Kaminer, Yifrah and Natasha Slesnick (2005), op. cit.

299. Waldron, Holly Barret and Yifrah Kaminer (2004), op. cit.

300. Ibid.

301. Ibid.

302. Tevyaw, Tracy O. and Peter M. Monti (2004), Motivational enhancement and other brief interventions for adolescent substance abuse: foundations, applications and evaluations.

303. (1) Miller, William R. and Stephen Rollnick (1991), Motivational Interviewing - Preparing People to Change Addictive Behavior, s. 348.

(2) Nielsen, Anette S. (1998), Få din patient til at ændre livsstil - Om motivationsskabende samtaleteknikker.

304. Schneider, Robert J. and Judi Casey (2000), Motivational versus confrontational interviewing: a comparison of substance abuse assessment practices at employee assistance programs.

305. Titus, Janet C. and Michael L. Dennis (2006), op. cit.

306. Tevyaw, Tracy O. and Peter M. Monti (2004), op. cit.

307. Ibid.

308. (1) Vind, Leif and Katrine Finke (2006), op. cit.

(2) Vind, Leif (2006), En organisations sociologisk tilgang til indføring af evidensbaseret praksis i misbrugsbehandling.

309. Brannigan, Rosalind, et al. (2004), The Quality of Highly Regarded Adolescent Substance Abuse Treatment Programs - Results of an In-depth National Survey.

310. Ibid.

311. Miller, William R. and Stephen Rollnick (2004), Motivations samtalen, s. 267.

312. Pedersen, Mads Uffe (2005), Udvikling af misbrug og afhængighed af rusmidler, s. 297.

313. Ibid.

Kapitel 15. Psykiske lidelser

Der er en sammenhæng mellem psykiske lidelser og kriminalitet. De psykisk syge kriminelle udgør procentvis en lille del af lovovertræderne, men står for en meget stor del af den alvorlige voldskriminalitet. Der har i de senere år været en stigning i antallet af psykisk syge kriminelle. Der er altså god grund til at se på problemstillingen allerede blandt de unge kriminelle.

Unge kriminelle, som har en alvorlig psykisk lidelse, skal ikke idømmes en ungdomssanktion, men skal i stedet tilbydes relevant psykiatrisk behandling, som relaterer sig til deres diagnose. Desværre sker det alt for ofte, at unge med psykiske lidelse ikke bliver udredt tilstrækkeligt, inden de idømmes ungdomssanktionen, som de i givet fald ikke er egnede til. Der bør derfor allerede i den indledende fase ske en hurtig og sikker screening af de unge, der har begået alvorlig kriminalitet.

Når unge anbringes på en sikret institution befinder de sig i en uventet og utryk situation, som i sig selv kan medføre en stærk psykisk påvirkning. Samtidig viser undersøgelser af unge kriminelle fra både Danmark og Sverige, at helt op til 2/3 af de unge lider af psykiske problemer i form af blandt andet personlighedsforstyrrelser, adfærdsproblemer etc. Unge med psykiske problemer har behov for en målrettet behandling, der tager højde for deres diagnose; de har væsentlig andre behov end psykisk raske unge, som tilsvarende er anbragt i sikret regi.

En ung om psykiske problemer:

"Jeg synes det bliver sværere og sværere hver dag. Jeg kan ikke sove. Jeg begynder at få ondt i hovedet, når jeg siger det... det er de samme ting i snart 5 måneder. Jeg er ved at blive skør. Når man er ude og gå en tur, og folk de kigger mærkeligt på én og sådan noget."

(Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger, s. 125).

Centrale aktører

Kommunale sagsbehandlere

Den kommunale sagsbehandler er en central aktør i forhold til problemstillingen. Sagsbehandleren skal ikke diagnosticere den unge, men sikre, at den unge bliver udredt, hvis der foreligger mistanke om, at den unge kan have en psykisk lidelse. Mistanken kan eksempelvis komme både fra en indberetning fra skoler, fritidsklubber, politi m.fl. samt i forbindelse med udførelse af en § 50 undersøgelse. Det vigtige er, at sagsbehandleren i alle tilfælde reagerer på mistanken og får den unge undersøgt nærmere ved en kvalificeret fagperson. Det gælder både for den kriminelle unge, men også 'almindelige' unge, som sagsbehandleren kommer i kontakt med, da en eventuel psykisk lidelse kan være

årsag til forskellige problemer senere i livet, som kan føre til kriminalitet med misbrug, vold og fremmedgørelse i forhold til arbejdsmarkedet etc.

Psykologer

De fleste kommuner har psykologer tilknyttet for eksempel i form af skolepsykologer og psykologer, som eventuelt er tilknyttet børne- og ungeforvaltningen. Samtidig er der psykologer tilknyttet de fleste sikrede og mange af de åbne institutioner. Psykologen vil være en god sparingspartner i forhold til den kommunale sagsbehandler, som måske ikke har den fornødne indsigt i den specialiserede problemstilling. Psykologerne kan ud over rådgivning af sagsbehandleren også være med til at vurdere den unges psykiske tilstand og eksempelvis tage stilling til, om det er et problem, der skal undersøges nærmere i form af konsultation hos en psykiater.

Læger

Mange kommuner har en kommunelæge eller en lægekonsulentordning, som sagsbehandleren kan benytte til rådgivning i spørgsmål om psykiske lidelser. Lægekonsulenten kan være med til at vurdere, om en ung skal undersøges nærmere i det psykiatriske behandlingsvæsen.

Den unges egen praktiserende læge er en vigtig medspiller; både i relation til udredningen og til en senere henvisning til videre undersøgelse og behandling. Den praktiserende læge vil i nogle tilfælde have kendskab til den unges sundhedsmæssige situation, som kan være relevant i denne problemstilling.

Børne- og ungepsykiatrien

Børne- og ungepsykiatrien oplever i disse år et voldsomt pres på de ressourcer (specielt personalemæssige), man har til rådighed. Det har medført lange ventelister til behandling. Kommunens sagsbehandlere bør derfor foretage så meget udredning som muligt med andre midler; psykologer, praktiserende læger osv., før børne- og ungepsykiatrien inddrages. Det er særlig vigtigt i forbindelse med screening af den unge, inden der eventuelt indstilles til en ungdomssanktion. Her er tidsperspektivet ofte meget kort, mens ventelisterne hos børne- og ungepsykiatrien er meget lange. En indikation af den unges eventuelle psykiske problemer er vigtig, før man indstiller, så unge med psykiske lidelser ikke indstilles. Så kan man efterfølgende udrede nærmere med henblik på diagnose og efterfølgende behandling.

Sikrede og åbne institutioner

De fleste sikrede og åbne institutioner har en psykolog eller psykiater tilknyttet, og samtidig vil de i mange tilfælde også have andre væsentlige resourcepersoner med indsigt i dette område. De unge, som indstilles til en ungdomssanktion, opholder sig ofte på en sikret eller åben institution, mens deres sag behandles, og der udarbejdes en handleplan. Det vil derfor være oplagt at inddrage den kompetence, disse anbringelsessteder har i relation til den psykologiske problemstilling og eventuelt få dem til at foretage den indledende screening.

Det siger loven

De almindelige regler om retten til sundhedsydelser

De almindelige regler om retten til undersøgelse og behandling i såvel praksissektor som i sygehusvæsenet findes i sundhedsloven, der i § 7 fastsætter, at personer, der har bopæl her i landet, har ret til lovens ydelser. Inkluderet i lovens ydelser er bl.a. ret til psykiatrisk behandling i sygehusregi.

Behandling i henhold til sundhedsloven kræver med enkelte undtagelser patientens informerede skriftlige samtykke, jf. sundhedslovens § 15. Ved informeret samtykke forstås et samtykke, der er givet på grundlag af fyldestgørende information fra sundhedspersonens side. En patient, der er fyldt 15 år, kan som udgangspunkt selv give informeret samtykke til behandling og har endvidere ret til aktindsigt i sin patientjournal, ligesom vedkommende kan give samtykke til videregivelse af helbredsoplysninger, jf. sundhedslovens § 17. Såfremt sundhedspersonen efter en individuel vurdering skønner, at patienten, der er fyldt 15 år, ikke selv er i stand til at forstå konsekvenserne af sin stillingtagen, kan forældremyndighedens indehaver give informeret samtykke.

I sundhedsloven gælder som udgangspunkt et princip om patienternes ret til frit sygehusvalg (§ 86). Der findes dog visse undtagelser til denne hovedregel. Blandt andet kan adgangen til frit sygehusvalg begrænses, hvis hensynet til den pågældende taler herfor. Indenrigs- og sund-

hedsministeren har endvidere med hjemmel i loven fastsat, at personer, der er anbragt i institution i henhold til retsplejeloven, straffeloven eller kapitel 11 i lov om frihedsberøvelse og anden tvang i psykiatrien, af sikkerhedsmæssige hensyn eller af hensyn til retshåndhævelsen kan begrænses i sin ret til frit sygehusvalg. Det er den myndighed, der meddeler tilladelse til udgang m.v., som træffer afgørelse om persons adgang til at vælge sygehus.³¹⁴

Tvang i psykiatrien

Lov om anvendelse af tvang i psykiatrien³¹⁵ (psykiatriloven) vedrører blandt andet de tilfælde, hvor en person ikke vil give samtykke til fornøden psykiatrisk behandling. Ifølge psykiatrilovens § 5 må tvangsindlæggelse kun finde sted, såfremt patienten er sindssyg eller befinder sig i en tilstand, der ganske må ligestilles hermed, og det vil være uforsvarligt ikke at frihedsberøve den pågældende med henblik på behandling, fordi:

- udsigten til helbredelse eller en betydelig og afgørende bedring af tilstanden ellers vil blive væsentlig forringet eller
 - den pågældende frembyder en nærliggende og væsentlig fare for sig selv eller andre.
- Ovennævnte betingelser gør sig tilsvarende gældende for tvangstilbageholdelse på psykiatrisk afdeling.³¹⁶

Indlæggelse sker på baggrund af en lægefaglige undersøgelse og vurdering, der i forhold til pkt. 2 skal være foretaget inden for det seneste døgn forud for indlæggelsen og i forhold til pkt. 1 skal være foretaget inden for de seneste syv døgn.

Særlig sikret afdeling til unge med psykiske lidelser

Magtanvendelsesbekendtgørelsen giver hjemmel til oprettelse og godkendelse af særligt sikrede afdelinger til særligt voldelige unge og til unge med psykiske lidelser. Unge kan anbringes i disse afdelinger, når der foreligger grundlag for anbringelse efter bekendtgørelses § 15, og når den unge ved en forudgående særlig voldelig eller psykisk afvigende adfærd har gjort ophold eller fortsat ophold på en sikret afdeling uforsvarlig.³¹⁷

Den 1. december 2005 blev der ved Grenen-Dalstrup åbnet en særlig sikret afdeling til unge med psykiske lidelser. Unge, som placeres på den særligt sikrede afdeling for unge med psykiske lidelser, skal både have psykiske lidelser, der er lægeligt diagnosticeret og ved psykisk afvigende adfærd have gjort ophold eller fortsat ophold på en sikret afdeling uforsvarlig. Begge kriterier skal være opfyldt forud for placeringen, jf. § 15 samt §§ 23 og 24 i magtanvendelsesbekendtgørelsen.³¹⁸

Det er kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune, der træffer afgørelse om anbringelse på en særligt sikret afdeling, når betingelserne herfor er opfyldt.³¹⁹ Lederen eller dennes stedfortræder kan, hvis betingelserne for anbringelse i særlig sikret regi er opfyldt for en ung, der er fyldt 15 år, midlertidig træffe beslutning om overførsel til en særligt sikret afdeling. Beslutningen skal straks præsenteres for kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune.

Anbringelse i en særlig sikret afdeling kræver endvidere, at opholdskommunens afgørelse tiltrædes af den kommunalbestyrelse eller meddeles det regionsråd, som er ansvarlig for oprettelse og drift af den pågældende sikrede døgninstitution.³²⁰

Det viser forskning og undersøgelser

I flere undersøgelser³²¹ er der påvist en sammenhæng mellem diagnose for en psykisk lidelse og tendensen til at begå (især) voldelig kriminalitet for voksne kriminelle. Man ved, at blandt voksne kriminelle er ca. 4 % psykotiske, 10 % har depression og 65 % personlighedsforstyrrelser.

En dansk undersøgelse af Gosden af unge varetægtsfængslede (15-18 år) har vist tilsvarende resultater; 66 % har personlighedsforstyrrelser eller adfærdsvanskeligheder; 4 % havde en lidelse inden for psykospektret (2 % skizofreni og 2 % skizotypi) og 5 % havde været indlagt på en psykiatrisk afdeling mod 0,3 % af baggrundsbefolkningen. 41 % havde narkotika- eller alkoholrelateret afhængighed i en sådan grad, at det var invaliderende i forhold til at begå sig socialt og med risiko for at udvikle en psykose eller forstærke eventuelt andre psykiske lidelser. Undersøgelsen inddrog alle unge, som var indsat på sikrede institutioner øst for Storebælt igennem et helt år. Det er typisk i denne population, at de unge, som idømmes ungdomssanktion, skal findes, og det er derfor meget relevant at se på resultaterne, da de indikerer et stort behov for, at de unge meget tidligt gennemgår en hurtig og sikker screening. Kun på den måde

kan sikres, at unge med en alvorlig psykisk lidelse ikke bliver idømt en ungdomssanktion, men får den relevante psykiatriske behandling, som deres situation fordrer.

Tallene for unge med en psykisk lidelse er meget høje, hvilket understreger behovet for, at der benyttes et indikatorredskab, som kan udrede både for psykiske lidelser og misbrugsproblemer etc.

Adfærds- og personlighedsforstyrrelser

Hos børn og unge med adfærdsforstyrrelser vil misbrug af narkotika og alkohol være en komplicerende faktor i hverdagen. Børn og unge med adfærdsproblemer eller personlighedsforstyrrelser, som samtidig har sociale problemer, vil være i særlig risiko for at udvikle et misbrug.³²² Et eventuelt misbrug kan medvirke til at forværre de psykiske problemer; det er altså en ond cirkel, de unge kan havne i, hvis ikke deres oprindelige adfærds- og personlighedsforstyrrelser behandles.

Skizofreni

En dansk undersøgelse³²³ har set på sammenhængen mellem voldelig kriminalitet og en diagnose for skizofreni. Ni år efter begået kriminalitet havde 3,3 % af de unge fået diagnosen skizofreni, og 4,5 % havde haft en psykose. Der var en signifikant statistisk sammenhæng mellem de unge, som havde begået vold i ungdomsårene og en fremtidig diagnose for skizofreni. Risikoen for at få en diagnose er fem gange højere for unge, som begår voldelig kriminalitet end andre unge.

Narkotika og alkohol

En meget høj andel (40 – 50 %) af de unge kriminelle har et narko- eller alkoholrelateret adfærdsproblem i en sådan grad, at det er invaliderende i forhold til at føre en normal hverdag og passe en skole. Der er samtidig risiko for, at forbruget medfører en psykose eller forstærker en anden psykisk lidelse.

Unge, som har personlighedsforstyrrelser eller adfærdsvanskeligheder, har en særlig risiko for at udvikle misbrugsproblemer. Effekten forstærkes, hvis de unge samtidig er belastet af forskellige socioøkonomiske faktorer. Kombinationen af deres psykiske problemer og misbrug af enten narkotika eller alkohol øger risikoen for både at blive kriminel og udvikle sværere psykiske lidelser såsom psykoser og skizofreni.

Etnicitet

Andelen blandt kriminelle med etnisk minoritetsbaggrund, som har fået en psykisk diagnose og en foranstaltningsdom er ca. 20 %. Tallet svarer nogenlunde til den andel af de indsatte i landets fængsler, som personer med etnisk minoritetsbaggrund i øvrigt udgør. Så gruppen er altså ikke overrepræsenteret blandt de lovertrædere, som er psykisk syge, men er høj i forhold til deres andel af befolkningen generelt. Undersøgelsen har dog ikke taget højde for demografiske og socioøkonomiske faktorer, så det er ikke muligt at konkludere, om der er en statistisk sammenhæng mellem etnicitet og psykiske lidelser uden først at lave denne undersøgelse.

Unge kriminelle med etnisk minoritetsbaggrund har generelt færre problemer med narkotika- og alkoholrelateret afhængighed end deres jævnaldrende med etnisk dansk baggrund.³²⁴ Samtidig har de en lavere grad af personlighedsforstyrrelser og adfærdsvanskeligheder.³²⁵ Deres problemer må derfor skønnes at være af mere socioøkonomisk karakter, hvilket understøttes af resultater fra en dansk klinisk undersøgelse.

Udenlandske erfaringer

I Sverige har man siden 1997 med stor succes benyttet ADAD – Adolescent Drug Abuse Diagnosis – til udredning af de unge kriminelle, hvad angår psykiske problemer, sociale forhold mm. Systemet er et udrednings- og dokumentationssystem, som bruges internationalt og er baseret på videnskabelig evidens.

Udredningen finder sted i den indledende fase af forløbet, og i perioden 1997 til 2004 har den medvirket til, at mellem 10 - 20 % af drengene på de sikrede afdelinger har modtaget lægebehandling for deres psykiske problemer. For pigernes vedkommende er det mellem 25 - 40 %.

Også i Sverige har man store problemer med alkohol- og narkotikamisbrug blandt de unge kriminelle. Det er mellem 40 og 50 % af de unge kriminelle, som har et alvorligt misbrug, hvilket kan medføre eller forstærke adfærdsproblemer og forværre eventuelle andre psykiske lidelser.

Samarbejdet om problemstillingen

Evalueringer af ungdomssanktionen³²⁶ har vist, at der er problemer med samarbejdet mellem de forskellige involverede instanser, når det handler om unge med psykologiske problemer. Den unge med alvorlige psykiske lidelser bør ikke idømmes en ungdomssanktion, og problemet opstår, når de unge først udredes for deres psykiske lidelser efter dommen, og når de er i gang med behandlingen på de sikrede og åbne institutioner. Disse institutioner er ikke indrettet til at håndtere den unges problemstillinger.

Personalet på de sikrede institutioner giver udtryk for, at arbejdet med unge med psykiske sygdom og adfærdsproblemer udgør et væsentligt problem blandt andet i samarbejdsrelationer med børne- og ungespsykiatrien.³²⁷ Problemerne opstår blandt andet, hvis den unge bliver så dårlig (på grund af sin psykiske sygdom), at der er behov for indlæggelse på en psykiatrisk afdeling. Her oplever personalet store vanskeligheder. Uenigheden om, hvor kriminelle med psykiske problemer skal behandles, ophører, når den unge bliver 18 år. På det tidspunkt har loven taget stilling til, at det skal foregå i det psykiatriske behandlingssystem og ikke hos de sociale myndigheder.³²⁸

De almindelige sikrede afdelinger for unge kriminelle er ikke beregnet til unge med psykiske lidelser hverken med hensyn til behandling eller fysiske rammer. De unge kan ikke umiddelbart skærmes fra andre unge og omvendt, og personalet besidder ikke de nødvendige psykologiske og psykiatriske kompetencer.

Selv om de fleste institutioner har en psykolog eller psykiater tilknyttet, er der ikke altid tale om døgnberedskab. Den særlig sikrede afdeling på Grenen er oprettet i samarbejde med Psykiatrisk Hospital i Risskov og skal servicere alle landets sikrede afdelinger. Hvis ordningen skal virke optimalt, er det påkrævet, at der sættes ind med en hurtig og sikker udredning, så de, der har behov for psykiatrisk behandling skal tilbringe så kort tid som muligt på en 'almindelig' sikret afdeling før overflytning til Grenen.

I Danmark har der indtil videre ikke været gjort en systematisk indsats for at udrede de unge kriminelle for psykiske lidelser. Kommunerne har i mange tilfælde (ca. halvdelen)³²⁹ i deres journaler vurderet, at den unge har psykiske vanskeligheder i en eller anden form. Diagnosen bliver dog ikke automatisk givet videre til det psykiatriske behandlingssystem, hvorfor de unge ikke altid er opført i psykiatriregistret. Det betyder dog ikke nødvendigvis, at den unge ikke har fået behandling. Kommunerne kan have benyttet en psykolog eller privatpraktiserende psykiater, men disse behandlinger indberettes ikke til psykiatriregistret og indgår derfor ikke i den samlede statistisk over unge kriminelles psykiske problemer. Forskelle i praksis medfører endvidere, at behandlingen for det første ikke bliver målrettet de psykiske problemer i tilstrækkelig grad, og for det andet at behandlingen kan afhænge af, hvilken kommune den unge bor i.

Der er altså behov for hurtig og sikker udredning af de unges psykiske problemer og for et bedre samarbejde mellem de forskellige aktører.

Uddrag af den svenske ADAD-Udredning vedrørende psykiske lidelser

Nedenstående er en del af det udredningsskema, unge kriminelle skal igennem, når de kommer på et opholdssted i Sverige. De konkrete spørgsmål herunder er relateret til den unges psykiske helbred.

1. Hur många gånger har du fått hjälp eller behandling för psykiska/känslomässiga problem?

(Antal behandlingsperioder, inte antalet besök/tillfällen)

- a. Öppenvårdskontakt?
- b. Dygnsvård? (inlagd över natten)

2. Här är några olika känslor och reaktioner som ungdomar ibland kan uppleva.

Tala om vilka som stämmer för dig.

0 = Nej 1 = Ja

1. Brist på självförtroende
2. Känner att du har svårt att lösa problem/fatta beslut
3. Känner dig för blyg
4. Känner dig utanför eller passar inte in
5. Känner dig ensam
6. Har lätt för att känna dig modlös eller ge upp
7. Känner att de flesta andra är klyftigare än du
8. Dagdrömmer ofta
9. Känner dig nedstämd eller deprimerad
10. Känner dig ofta ängslig eller orolig

11. Känner dig ointresserad av det mesta
12. Känner dig uttråkad
13. Hamnar lätt i bråk och gräl
14. Behöver mediciner för att somna
15. Har mardrömmar
16. Har en känsla av att folk inte går att lita på
17. Känner att folk iakttar eller pratar om dig
18. Har svårt för att uttrycka dina känslor
19. Gör saker när du är arg som du inte kan kontrollera
20. Känner för att sära eller skada dig själv fysiskt
21. Känner dig rädd för att du kan komma att skada någon annan fysiskt
22. Ljuger ofta
23. Känner att det vore bättre om du var död
24. Känns som om huvudet skulle explodera
25. Får vansinniga idéer i ditt huvud
26. Känner att något inom dig får dig att göra saker som du inte vill
27. Känner dig ensam även när du är bland folk
28. Det känns som om andra är emot dig eller ute efter dig
29. Känner att du borde bli straffad för dina fel och brister
30. Känner att något är fel med ditt förstånd
31. Känner dig rädd för att tappa kontrollen över ditt beteende eller dina handlingar
32. Känns som om saker inte är riktigt verkliga
33. Reagerar genom att slå i dörrar och liknande
34. Har självmordstankar
35. Känner hopplöshet inför framtiden
36. Blir lätt sårad

37. Känner det som om människor är ovänliga eller ogillar dig
38. Känner dig underlägsen/mindervärdig andra
39. Känner dig värdelös
40. Känner dig osäker eller illa till mods när du är med andra
41. Känner det som om du skulle vilja döda någon

3. Har du någonsin under en period av en vecka eller längre ...? (avser ej direkta effekter)

1. Upplevt allvarlig depression
2. Upplevt allvarlig oro eller spänning
3. Haft problem med att förstå, koncentrera dig eller med att minnas
4. Upplevt svårighet att kontrollera våldsamt beteende
5. Upplevt allvarliga självmordstankar
6. Försökt begå självmord
7. Om Ja, antal självmordsförsök
8. Haft hallucinationer (sett eller hört något du inte tror var verkligt)
9. Tagit receptbelagd medicin för något psykiskt problem
10. Haft anorexi, bulimi eller andra ätstörningar

4. Hur många dagar av de senaste 30 har du mått psykiskt dåligt?

5. Hur oroad eller besvärad har du varit de senaste 30 dagarna över psykiska eller känslomässiga problem?

- 0 = Inte alls
 1 = Lite
 2 = Ganska mycket
 3 = Mycket

6. Hur viktigt är det för dig nu att få hjälp för psykiska eller känslomässiga problem?

- 0 = Inte alls
 1 = Lite
 2 = Ganska mycket
 3 = Mycket

Diagnoseliste (ICD-10)

Siden 1. januar 1995 har WHO's diagnoseliste (ICD-10) været anvendt i Danmark.

Hovedgrupperne er:

- F0 - Organiske psykiske lidelser, dvs. lidelser eller tilstande, der skyldes beskadigelse eller sygdom, der påvirker hjernens funktion.
- F1 - Misbrugsbetingede psykiske lidelser eller tilstande.
- F2 - Skizofreni, skizotypisk sindslidelse, paranoide sindslidelser, akutte og forbigående psykotiske tilstande samt skizo-afektive sindslidelser.
- F3 - Affektive sindslidelser (mani - depression).
- F4 - Nervøse og stress-relaterede tilstande eller lidelser.
- F5 - Adfærsændringer forbundet med fysiologiske forstyrrelser og fysiske faktorer (spise- og søvnforstyrrelser, seksuelle forstyrrelser).
- F6 - Forstyrrelser og forandringer af personlighedsstruktur og adfærd.
- F7 - Mental retardering.
- F8 - Psykiske udviklingsforstyrrelser (herunder autisme).
- F9 - Adfærs- og følelsesmæssige forstyrrelser opstået i barndom eller opvækst.

Visitationskriterier til Grenen – Dalstrup (afdeling til unge med psykiske lidelser)³³⁰

Visitationen bygger på magtanvendelsesbekendtgørelsens kriterier for anbringelse i særlig sikret afdeling:

- der foreligger et grundlag for anbringelse på en sikret afdeling efter § 15,
- anbringelsen i en sikret afdeling er ikke eller vil ikke være tilstrækkelig, idet den unge ved en forudgående særlig voldelig eller psykisk afvigende adfærd har gjort ophold eller fortsat ophold på en sikret afdeling uforsvarlig.

Psykisk afvigende adfærd betyder, at den unge – ud fra en lægefaglig vurdering – skal udvise aktuelle symptomer på en diagnose, jf. ICD-10 om psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser. Den lægefaglige vurdering skal foreligge skriftligt ved visitation.

Ophold eller fortsat ophold på en sikret afdeling er uforsvarlig betyder, at der som grundlag skal foreligge en begrundelse (fra kommunen) for, hvorledes eller hvorfor anbringelse på sikret afdeling er uforsvarlig eller ikke tilstrækkelig. En begrundelse kunne for eksempel være et eller flere behandlingsmæssige eller beskyttelsesmæssige hensyn, som ikke kan varetages på en sikret afdeling.

Hovedkriteriet for optagelse på den særligt sikrede afdeling for unge med psykiske lidelser er følgende: Den unge udviser – på baggrund af en aktuell psykiatrisk diagnose – psykiske vanskeligheder, og der foreligger et sandsynliggjort grundlag for at antage, at anbringelse på en almindelig sikret afdeling ikke vil være tilstrækkelig eller forsvarlig til, at den unges behandlings- og/eller beskyttelsesbehov kan tilgodeses.

Henvendelse vedrørende anbringelse på den særlig sikrede afdeling rettes til Grenen.

Noter til kapitel 15

314. Bek. nr 888 af 3. juli 2007, Bekendtgørelse om ret til sygehusbehandling m.v., § 13.
315. Lbk. nr 1111 af 1. november 2006.
316. Ibid; § 10.
317. Bek. nr 893 af 9. juli 2007, Magtanvendelsesbekendtgørelsen § 24.
318. Socialministeriet (2005d), Skrivelse med orientering om åbning af en sikret afdeling for særligt voldelige unge og en sikret afdeling for unge med psykiske lidelser.
319. Magtanvendelsesbekendtgørelsen § 25, stk. 1.
320. Ibid, § 25, stk. 2.
321. Indenrigs- og sundhedsministeriet (2006), Psykisk sygdom og kriminalitet.
322. Thomsen, Per Hove og Anne Mette Skovgaard (2001),

- Børne og ungdoms psykiatri – En lærebog om børn og unges psykiske sygdomme, s. 122.
323. Gosden, Niels Patrick (2004), Mental disorder and violence among young criminals. A clinical- and registerbased study.
324. Ibid, s. 25.
325. Ibid, s. 22-23.
326. Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger, s. 128.
327. Ibid., s.128.
328. Ibid., s. 129.
329. Ibid, s. 109
330. Beskrivelsen er udarbejdet i samarbejde med Region Midtjylland og Grenen.

Kapitel 16. Den unge fylder 18 år

Ungdomssanktionen kan strække sig ud over det fyldte 18. år, uanset om den unge giver samtykke. Sanktionen varer to år, så alle unge, der er 16 eller 17 år på det tidspunkt, dommen afsiges, vil fylde 18 år undervejs i forløbet. Siden 2001 har det været tilfældet for mere end halvdelen af de unge, der er blevet idømt ungdomssanktion.

Ved det fyldte 18. år bliver den unge myndig. Det betyder blandt andet, at han eller hun skal stifte bekendtskab med ny lovgivning og måske en ny forvaltning.

Problemstillinger og udfordringer

Det er et centralt mål i alle anbringelser, at den unge sikres stabilitet i den periode, foranstaltningen forventes at vare.³³¹ Det gælder også ungdomssanktioner. Stabilitet og kontinuitet er nemlig afgørende for gode resultater i både anbringelses- og behandlingsforløb.

Den unge skal altså håndtere flere scenskift undervejs i ungdomssanktionen.³³² Det er en udfordring for sårbare, socialt belastede og utilpassede unge, som i forvejen har svært ved at overskue egen livssituation.

At fylde 18 år i løbet af en ungdomssanktion indebærer endnu flere overgange og dermed potentielle brud på kontinuiteten. Den væsentligste udfordring for den unges sagsbehandler,

koordinator og andre aktører bliver således at medvirke til, at disse skift bliver så smidige og problemfrie som muligt.

Jeg synes, det er svært nu. Jeg har allermost lyst til at være under 18 år igen.

Ung på statusmøde lige efter det fyldte 18.

Ændret lovgrundlag

Med det fyldte 18. år:

- Den unge overgår fra lov om social service til lov om aktiv socialpolitik i forhold til offentlig forsørgelse.
- Den unge har ret og pligt til aktivering, hvis han eller hun modtager kontanthjælp.
- Den unge kan få en ny selvstændig opholds- og handlekommune.
- Den unge skal selv betale for døgnophold.

Det er vigtigt at understrege, at servicelovens bestemmelser om efterværn giver mulighed for at tilbyde en mere glidende overgang til voksentilværelsen, jf. servicelovens § 76 og kapitel 13 i denne håndbog.

For de meget få unge, der er fyldt 18 år, når ungdomssanktioner begynder, gælder reglerne for voksne. Her kan reglerne om f.eks. efterværn altså ikke tages i brug.³³³

Sammenhæng og koordinering

Der kan forekomme forskellige overgange i forhold til de kommunale myndigheder, når den unge fylder 18 år. Det afhænger primært af, om den pågældende bor i sin egen kommune eller i en anden.

Samme kommune

Hvis den unge bor i sin hjemkommune, vil det primære skift være en eventuel overgang fra børne- og unge- til voksenforvaltning. De to forvaltninger arbejder i vid udstrækning ud fra forskellige lovgivningsrammer, og det har betydning for, hvordan man som sagsbehandler arbejder med den unges sag.³³⁴ I voksenforvaltningen vil de unge derfor ikke blot blive mødt af en ny sagsbehandler og nye paragraffer, men ofte også af andre værdier og holdningskulturer. Børneområdet sigter nemlig mod at dække omsorgs-, udviklings- og behandlingsmæssige behov, mens voksenforvaltningen retter blikket mod det personlige ansvar og forsørgelse som kernen i et voksenliv.

Om den unge bevarer samme sagsbehandler gennem hele sanktionen eller skifter helt eller delvist ved det 18. år, afhænger dog af, hvordan kommunen har valgt at organisere sagsbehandlingen af ungdomssanktionerne.

I flere kommuner har man valgt, at den unge efter det fyldte 18. år fortsat er knyttet til børneforvaltningen og den sagsbehandler, der hele tiden har varetaget sagen.³³⁵ Tilknytningen her til vedrører ungdomssanktionen eller efterværn, mens voksenforvaltninger varetager sagsbehandlingen af den unges økonomiske forhold

samt forhold vedrørende bolig og uddannelse.

Ny kommune

En stor del af de unge får bopæl i en ny kommune i løbet af ungdomssanktionen. Det kan være i fase 2, hvor den unge bor på en døgninstitution eller et socialpædagogisk opholdssted, som ikke nødvendigvis ligger i hjemkommunen, eller i fase 3, hvor den unge kan blive udskrevet til egen bolig. Mange har i løbet af fase 2 opbygget netværk og er forankret i uddannelse eller arbejde og vælger derfor at bosætte sig i nærheden af anbringelsesstedet.

Med mindre andet aftales, vil den kommune, hvor den unge opholder sig på sin 18 års fødselsdag, blive ny opholds- og handlekommune.

Når sagsbehandlingen flytter til en anden kommune eller forvaltning, er der risiko for, at der ikke følges systematisk op på ungdomssanktionen.³³⁶ Uanset hvilke overgange der indtræffer, når den unge fylder 18 år, er det derfor væsentligt at sikre samarbejde mellem de forskellige kommunale parter af hensyn til behovet for kontinuitet og stabilitet. Samarbejdet mellem børne- og unge- og voksenforvaltning eller mellem nuværende og kommende handlekommune skal overordnet forhindre, at der sker unødvendige brud i den unges forløb og foranstaltninger.

Det er vigtigt, at de involverede indleder et samarbejde, når handleplanen skal revideres seks måneder før, den unge fylder 18. Et velfungerende samarbejde udmønter sig i en koordineret indsats og giver den unge viden om, hvad

den nærmeste fremtid bringer. Den gode overlevering er fremadrettet og handlingsorienteret og er karakteristisk ved, at vigtig information ikke går tabt.

I praksis kan overleveringen mellem de involverede ske gennem formelle overdragelsesudvalg, ved mindre overdragelsesmøder, ved skriftlig overdragelse eller en kombination heraf. (Se afsnittet ”Værktøjskassen”).

En glidende overgang fra børne- til voksenregi kan indledes på forskellig vis i god tid blandt andet ved at målrette handleplanerne, så den unge kommer i uddannelse eller beskæftigelse, jf. serviceloven § 70, stk. 2. Hermed lettes overgangen til voksenområdet fokus på arbejde og selvforsørgelse.

Koordinering er en rød tråd gennem ungdomssanktionen – og altså ikke kun på tværs af det fyldte 18. år. Se i øvrigt kapitel 3, 5, 9, 10 og 11 for yderligere oplysninger om koordinering og samarbejde.

I revisionen af ungdomssanktionen er der flere tiltag, der skal afhjælpe problemer med sammenhæng og koordinering på tværs af faser og aktører.³³⁷ Det drejer sig blandt andet om koordinatorfunktionen.

§ Det siger loven

Ikke frivillig for unge over 18 år

Der findes en række muligheder for at give unge over 18 år hjælp til en glidende overgang til voksentilværelsen.³³⁸ Efterværnsindsatser som f.eks. personlig rådgiver eller udslusningsordninger er tilbud, som den unge skal være indforstået med, jf. serviceloven § 76.

I modsætning hertil er ungdomssanktion ikke frivillig – uanset alder. Den unge er idømt sanktionen, og kommunen er via dommen bemyndiget og forpligtet til at træffe beslutninger om opholdssted, institutionsanbringelse, tilbageførelse m.v., indtil ungdomssanktionen er afviklet. Det gælder altså også, hvis den unge efter sin 18 års fødselsdag nægter at samarbejde om ungdomssanktionen.³³⁹

Om forsørgelse og anden støtte til unge over 18 år

Jf. lov om aktiv socialpolitik § 2 er unge, der er fyldt 18 år, ikke længere omfattet af forældrenes forsørgelsesansvar. Der kan derfor være behov for offentlig forsørgelse, hvis den unge ikke har lønnet beskæftigelse eller er i gang med en SU-berettiget uddannelse.

Kommunen kan give kontanthjælp, hvis ændringerne betyder, at den unge ikke kan skaffe det nødvendige til sin egen forsørgelse, og hvis behovet ikke kan dækkes gennem andre ydelser, jf. lov om aktiv socialpolitik § 11. Hjælpen udregnes og udbetales efter § 25 i lov om aktiv socialpolitik.

Det er en betingelse for at få hjælp, at den unge aktivt udnytter sine arbejdsmuligheder, jf. lov om aktiv socialpolitik § 13 og tager imod rimelige tilbud efter lov om aktiv beskæftigelsesindsats.

Jf. lov om aktiv beskæftigelsesindsats § 92 har alle under 30 år senest efter 13 uger på kontanthjælp ret og pligt til at påbegynde et aktiveringstilbud af 18 måneders varighed. For unge under 25 år skal tilbuddet bestå af særligt tilrettelagte eller ordinære uddannelsesforløb eventuelt i kombination med virksomhedspraktik, jf. lov om aktiv beskæftigelsesindsats § 92, stk. 2. I nogle kommuner træder tilbudet i kraft få dage efter, at den unge har søgt om kontanthjælp.

En ung, der er idømt ungdomssanktion, adskiller sig ikke fra andre 18-årige unge, når kommunen skal vurdere, om kriterierne for kontanthjælp er opfyldt eller skal igangsætte aktivering.

Unge i ungdomssanktion under uddannelse kan fortsat modtage SU og selv betale for sin forsørgelse. Studerende kan ikke modtage SU samtidig med, at de får anden offentlig støtte, der skal dække leveomkostningerne, jf. SU-loven § 2, stk. 5.

Anden støtte

Ud over den løbende hjælp til forsørgelse kan kommunen bistå den unge i særlige tilfælde blandt andet til:

- Rimeligt begrundede enkeltudgifter, jf. lov om aktiv socialpolitik § 81. Hjælpen kan normalt kun gives til behov, der ikke har kunnet forudses.

- Udgifter til sygebehandling, medicin m.v., jf. lov om aktiv socialpolitik § 82. Behandlingen skal være nødvendig og helbredsmæssigt velbegrundet.

Den unges egenbetaling

Unge, der er fyldt 18 år, skal betale for døgnophold på anbringelsessteder for børn og unge og for udslningsophold jf. serviceloven § 160. Det gælder også unge, som er idømt ungdomssanktion. Den unge skal ikke betale for den socialpædagogiske behandling, men for selve opholdet herunder varme og el, for kost under opholdet samt andre ydelser som for eksempel vask.

Kommunen fastsætter og opkræver betaling. Det skal fremgå, hvilke serviceydelser der danner grundlag for beregningen af taksten.³⁴⁰

Betalingen beregnes ud fra aktuel arbejdsindtægt, pension, kontanthjælp eller anden indtægt.³⁴¹ Unge uden indtægt skal derfor ikke betale - heller ikke, hvis de har formue fra f.eks. en arv.

Opholds- og handlekommuner

Ungdomssanktioner kan indebære, at den unge får bopæl uden for hjemkommunen f.eks. på en døgninstitution eller et socialpædagogisk opholdssted i fase 2. Når den unge fylder 18, vil den kommune, hvor den unge opholder sig, blive ny opholds- og handlekommune, jf. retssikkerhedsloven § 9, stk. 1.

Serviceloven § 68, stk. 5: Den eksisterende handlekommune har ansvar for at revidere handleplanen seks måneder før, den unge fylder 18 år.

Ved revisionen tages stilling til det videre forløb med hensyn til foranstaltninger, uddannelse, beskæftigelse og andre relevante forhold. Det betyder, at det ikke nødvendigvis er den samme kommune, der udarbejder handleplanen, som efterfølgende skal udføre foranstaltningen. En eventuel ny opholdskommune er da heller ikke forpligtet til at følge den tidligere handlekommunes vurderinger og indstillinger. Der kan derfor som udgangspunkt ikke gives konkrete løfter til den unge.

De overordnede rammer for indholdet i ungdomssanktionens tre faser er fastlagt gennem dommen, og en ny opholds- og handlekommune skal derfor forholde sig til disse rammer og den fastlagte handleplan. Der er dog ikke noget, der forhindrer den nye kommune i forbindelse med opfølgningen i at regulere planen inden for de overordnede rammer. (Socialministeriet, 2005 a: 40). Den nye kommune skal blot lægge vægt på hensynet til kontinuitet i forløbet og dermed den hidtidige indsats og målsætninger i de tidligere handleplaner.

Netop af hensyn til kontinuiteten er det vigtigt, at de involverede kommuner indleder et samarbejde om handleplanen senest seks måneder før, den unge fylder 18 år.³⁴²

Kommunerne kan aftale, at den tidligere opholdskommune også skal være handlekommune, når den unge fylder 18 år. En sådan aftale er mulig, når der er særlige grunde til det, jf. retssikkerhedsloven § 9, stk. 6:

- Når der er behov for en fortsat social indsats, f.eks. når den tidligere kommune anvender et

tilbud i den anden kommune. (Anbringelsessted).

- Når det er planlagt, at den unge ikke skal bo varigt i den nuværende opholdskommune, men efter en tid skal videre – enten til tidligere opholdskommune eller en anden kommune.
- Aftalen skal sikre kontinuitet i den sociale indsats over for den unge.

Aftalen skal være konkret, og den unge skal give sit samtykke. Det er vigtigt at huske, at den skal omfatte alle former for hjælp efter den sociale lovgivning.³⁴³ Det vil sige, at den samlede kommunale sagsbehandling skal foregå i én kommune.

Hvis en ung ønsker det, er det altså muligt at undgå et sagsbehandlerskifte ved det 18. år.

Når en ung er anbragt ud over sit 18. år, har en eventuel ny opholdskommune ret til refusion for udgifterne til de efterværnsforanstaltninger, der sættes i værk, jf. Ankestyrelsens afgørelse af d. 29. maj 2005 om fortolkning af retssikkerhedsloven § 9 c, stk. 3.

Det viser forskning og undersøgelser

Der findes kun begrænset dansk forskning om de udfordringer og problematikker, der opstår, når en ung fylder 18 år undervejs i en ungdomssanktion eller anden anbringelse.

Temaet berøres dog på forskellig vis i:

- Justitsministeriets forskningsenheds løbende

- opfølgninger på ungdomssanktionen.
- Socialministeriets ekspertgruppes vurderinger og anbefalinger.
 - Socialforskningsinstituttets analyser og evalueringer af efterværn og ungdomssanktionen.

Derudover har en række forskere og praktikere beskæftiget sig med, hvordan man sikrer god overdragelse og erfaringsudveksling i socialt arbejde. Det er blandt andet sket i forbindelse med KABU-projektet.

Antallet af unge

Tal fra Justitsministeriets Forskningsenhed viser, at 342 unge er idømt ungdomssanktion fra 1. juli 2001 til 31. december 2005. 197 af dem var fyldt 16 år på gerningstidspunktet, og gennemsnitsalderen var ca. 16,2 år.

Indtil videre er mere end halvdelen af de unge således fyldt 18 år under afviklingen af ungdomssanktionen. Kun meget få er fyldt 18 år på domstidspunktet eller fylder det forholdsvis kort tid efter.³⁴⁴

Der findes intet statistisk materiale, der fortæller, hvor mange af de unge, der skifter sagsbehandler i kommunen eller får ny opholds- og handlekommune undervejs i ungdomssanktionen.

Udfordringer og problemstillinger

Socialministeriets ekspertgruppe fremhæver, at tiden omkring den unges 18. år er en vigtig periode. En ny tilværelse med mere selvstændighed skal bygges op, og den unge skal etablere en stabil tilknytning til lokalsamfundet – både i forhold til bolig, arbejde, uddannelse og netværk. Det er afgørende, at den unge ikke lades alene i denne fase.³⁴⁵

Der er imidlertid eksempler på, at kommunerne ikke følger de sanktionsdømte unge tilstrækkeligt, når sagsbehandlingen er overgået til voksenforvaltningen eller en ny handlekommune.³⁴⁶ Ekspertgruppen beskriver således, at flere unge pr. automatik er blevet overført til voksenforvaltningen, uden at der er kendskab til dommen til ungdomssanktion.³⁴⁷ Nogle bliver altså mere eller mindre overladt til sig selv, og der bliver ikke fulgt op på det, der er sat i gang i løbet af sanktionen.³⁴⁸

En uklar ansvars- og kompetencefordeling mellem de kommunale aktører kan være en af årsagerne til den manglende opfølgning. Kofoed m.fl. understreger, at planlægningen lider af, at ingen føler det fulde ansvar.³⁴⁹ Resultatet kan være, at ingen tager ansvar for den unges udvikling gennem hele ungdomssanktionens forløb. Risikoen for ansvarsforflygtigelse er tilsyneladende mest udtalt, når den unge fylder 18 år undervejs i ungdomssanktionen og ofte bliver overdraget til en anden afdeling i kommunen eller en ny kommune.³⁵⁰

Espersens undersøgelse af efterværn viser dog, at en del kommuner har procedurer for, hvor-

dan unge overdrages fra børne- til voksenregi. Omdrejningspunktet i rutinerne er ofte den handleplan, der skal revideres senest et halvt år før, den unge fylder 18 år.³⁵¹

Espersen beskriver desuden, at der tilsyneladende ikke findes én rigtig måde at organisere ungeområdet på. Nogle sagsbehandlere ser således en bevarelse af børnesagsbehandleren gennem hele forløbet som det eneste rigtige, mens andre foretrækker et skifte, hvor den unge kan blive set på med friske øjne. Espersen konkluderer forsigtigt, at nogle vil opleve et fuldstændigt brud med børnesagsbehandleren som en uvelkommen forandring.³⁵²

Mulige løsninger

Espersen har i sin undersøgelse spurgt en række sagsbehandlere om årsagen til, at nogle efterværnsforløb er særligt vellykkede. Sagsbehandlerne peger blandt andet på, at samarbejde mellem alle aktører i forbindelse med den unges sag er en central faktor. Et godt samarbejde mellem børne- og voksenforvaltning er afgørende for, at den unge oplever et kontinuerligt og koordineret forløb.³⁵³

Socialministeriets ekspertgruppe har flere forslag til, hvordan praksis kan forbedres. Gruppen anbefaler blandt andet:

- At unge, der er tæt på at fylde 18 år, som hovedregel ikke idømmes ungdomssanktion.
- At kommunerne er opmærksomme på muligheden for at bruge efterværn til unge, der er idømt ungdomssanktion.
- At overgangen til voksenlivet bør tænkes ind tidligt i forløbet med den unge.³⁵⁴

Endelig fremhæver Kofoed m.fl., at planlægning er helt afgørende for at nå resultater i behandlingen af unge med asocial adfærd. Planlægningen skal tydeliggøre, hvor man ønsker at bevæge sig hen, og hvor de enkelte skridt er eksplícitte.³⁵⁵

Den gode overdragelse

Der findes forskellige tiltag og metoder, som kan lette overgangene, når den unge fylder 18 år. Kommunerne har dog valgt at organisere ungdomsområdet og sagsbehandlingen af ungdomssanktionerne meget forskelligt, så hvad der fungerer det ene sted, vil muligvis ikke være hensigtsmæssigt andre steder.

Som hovedregel er den gode overdragelse kendetegnet ved:

- Faste og kendte procedurer for overdragelsen.
- Klar ansvars- og kompetencefordeling mellem de involverede parter.
- God overlevering af relevant information om den unges baggrund og forløb – hidtidige indsatser, tidligere handleplaner osv.
- Tidlig forberedelse af den unge på, hvad det betyder at blive myndig og overgå til et nyt lovgrundlag. (Se i øvrigt kapitel 12 for yderligere oplysninger om inddragelse).

Nedenfor er beskrevet tre generelle værktøjer, som vil kunne finde anvendelse de fleste steder.

Tjekliste for den gode skriftlige overdragelse

Formål

Den gode skriftlige overdragelse medvirker til, at sagsbehandleren i den nye forvaltning eller kommune får tilstrækkelig information om den unge til at videreføre ungdomssanktionen efter de oprindelige intentioner og til at undgå unødige brud.

Det skriftlige materiale skal udgøre et fælles pejlemærke for de kommunale aktører, som den unge er i berøring med.

Indhold

I rapporten *Udvikling af god erfaringsoverførsel i anbringelsessager* fremhæves syv principper, der anses for vigtige, hvis man vil styrke og udvikle erfaringsoverførslen i anbringelsessager i forbindelse med skift. Et af principperne lyder: Sørg for at skriftligt materiale er ajour.³⁵⁶

Det skriftlige materiale dokumenterer de indgåede aftaler, det hidtidige forløb og målet med ungdomssanktionen. Opdateret skriftligt materiale er kort sagt forvaltningens hukommelse og en vigtig brik i erfaringsoverførsel.

Bundesens m.fl. peger på, at faste procedurer er et godt redskab, når sagerne skal opdateres, hver gang der sker ændringer i situationen.³⁵⁷

Den løbende opdatering af sag og handleplaner kan ved overdragelsen fra børne- til voksenregi suppleres af:

- Et kort resume med fokus på, hvor sagen er lige nu.

- Et overdragelsesskema med en systematisk oversigt over de informationer, der er vigtige for voksenforvaltningen, f.eks.:
 - Skolebaggrund.
 - Arbejdsmarkedserfaring.
 - Bolig og økonomi.
 - Den unges uddannelses- og arbejdsrelevante ønsker.

Overdragelsesskemaet og resumeet gennemlæses og underskrives af den unge, forældrene og sagsbehandleren.

Det er vigtigt at huske, at sagsbehandleren som udgangspunkt ikke må give oplysninger videre til en anden forvaltningsmyndighed uden den unges samtykke, jf. forvaltningsloven § 28.

Undtagelser:

- Når formålet vurderes som mere vigtigt end hensynet til de interesser, der begrunder hemmeligholdelse.
- Når videregivelse af oplysninger er nødvendig for, at sagen kan behandles, eller hjælpen kan opfylde sit formål.

Personligt møde mellem sagsbehandlere

Formål

Det personlige møde er et supplement til det skriftlige materiale. Mødet skal medvirke til, at de involverede har samme forståelse af materialet og dermed hindre, at vigtig viden går tabt.³⁵⁸

Indhold

Mødet mellem den unges hidtidige og kommende sagsbehandler finder sted, umiddelbart før den unges sag overdrages til en ny forvaltning. Koordinatoren deltager i mødet for at understøtte fortsat kontinuitet og samarbejde med øvrige aktører. Mødet tager udgangspunkt i det skriftlige materiale – seneste handleplan, overdragelsesskema, resume af sagen osv.

Ved mødet uddyber og nuancerer den nuværende sagsbehandler det skriftlige materiale, og den kommende sagsbehandler har mulighed for at få besvaret spørgsmål. Derudover kan den nuværende sagsbehandler orientere om, hvad der er sket i den unges sag siden seneste handleplan.

Bro mellem børne- og voksenforvaltning

Formål

Brobygning skal medvirke til, at den unge ikke oplever unødvendige brud ved overgangen fra børne- til voksenregi i samme kommune.

Inden for lovgivningens rammer skal sagsbehandling og indsatser være præget af kontinuitet, sammenhæng og koordinering på tværs af forvaltningsgrænser.

Indhold

Forskellige praktiske tiltag kan gøre den unges overgang fra børne- til voksenregi mere glidende og skånsom. Kommunen kan f.eks.:

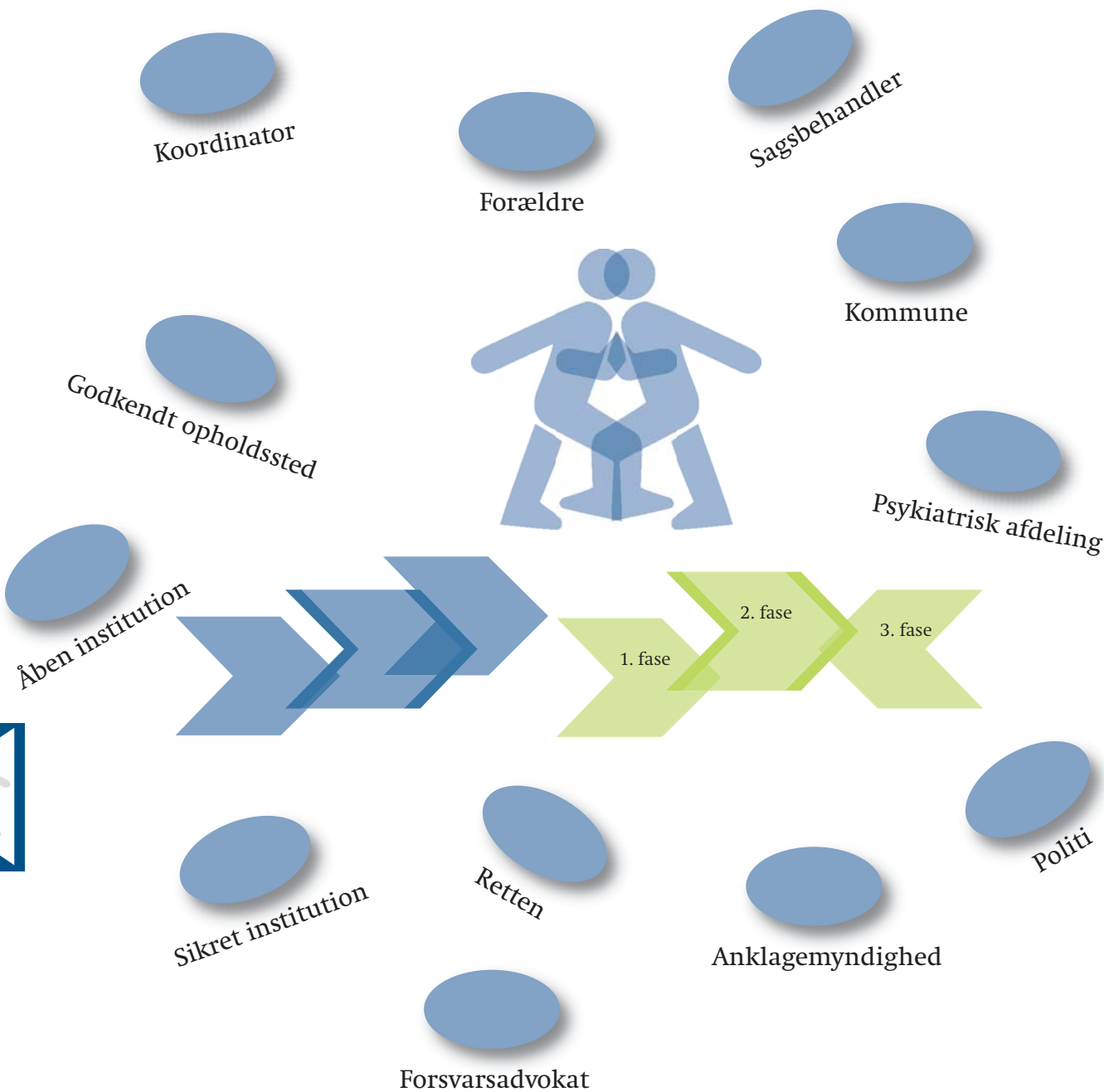
- Udarbejde et fælles værdisæt eller kodeks for arbejdet med unge, som er idømt ungdoms-sanktion.
- Etablere tværgående indsatser og tilbud, som de unge kan nyde gavn af både før og efter det fyldte 18. år.
- Nedsætte et tværgående overdragelsesudvalg, som koordinerer handleplanen med det lovgrundlag, der gælder, når den unge fylder 18 år.
- Organisere sagsbehandlingen til de unge i en egentlig ungeenhed, der samler sagsbehandlere og kompetencer fra de forvaltningsområder, de unge er i berøring med.

Noter til kapitel 16

331. Egelund, Tine og Anne-Dorte Hestbæk (2003): Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet: en forskningsoversigt, s. 140.
332. Justitsministeriet (2006b), Ungdomssanktionens forløb, s. 31.
333. Socialministeriet (2005a), Rapport fra ekspertgruppen om ungdomssanktionen, s. 41.
334. Espersen, Laila Dreier (2004), Fra anbringelse til efterværn. En pilotundersøgelse blandt sagsbehandlere, s. 43.
335. Ibid, s. 39.
336. Socialministeriet (2005a), op. cit., s. 40.
337. L 181 af 29.5.2007.
338. Vej. nr. 99 af 5. december 2006, Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, 397.
339. Justitsministeriet (2006b), op.cit., s. 34.
340. Vej. nr. 99 af 5. december 2006, op.cit., pkt. 403.
341. Bek. nr. 1387 af 12. december 2006. Bekendtgørelse om betaling for botilbud m.v. efter servicelovens kapitel 20 samt om flytteret i forbindelse med botilbud efter § 108, § 1.
342. Vej. nr. 99 af 5. december 2006, op.cit., pkt. 398.
343. Bek. nr. 1382 af 12. december 2006. Bekendtgørelse om retssikkerhed og administration på det sociale område, § 1, stk. 1.
344. Justitsministeriet (2006b), op.cit., s. 11.
345. Socialministeriet (2005a), op.cit., s. 40.
346. Justitsministeriet (2006b), op.cit., s. 34.
347. Socialministeriet (2005a), op.cit., s. 40.
348. Kofoed, Lene m.fl. (2005), Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. Ti unge og ni institutioner, s. 95.
349. Ibid, s. 11, 26.
350. Ibid, s. 95.
351. Espersen, Laila Dreier (2004), op.cit., s. 38.
352. Ibid, s. 42.
353. Ibid, s. 43.
354. Socialministeriet (2005a), op.cit., s. 8 og 42.
355. Kofoed, Lene m.fl. (2005), op.cit., s. 103.
356. Bundesen, Peter, Nell Dyrhauge & Anette Falcher (2005). Udvikling af god erfaringsoverførsel i anbringelsessager, s. 12.
357. Ibid, s. 72.
358. Ibid, s. 13.

Kapitel 17. Når sanktionen går skævt

Allerede i det indledende kapitel er nævnt, at evalueringer og undersøgelser viser, at ungdomssanktionsforløbene ikke altid lever op til intentionerne. Der kan være mange årsager til, at sanktionen ikke forløber hensigtsmæssigt, f.eks. manglende samarbejde mellem aktører, mangel på egnede tilbud, eller at den unge ikke inddrages i nødvendigt omfang. Men sanktionen kan også gå skævt, når den unge nægter at samarbejde og overholde pålæg og måske oven i købet begår ny kriminalitet.

I dette kapitel sættes fokus på problemstillinger, som helt eller delvist er udløst af den unges adfærd. Det kan være voldelige episoder enten over for personalet eller over for andre anbragte børn og unge, eller det kan være ny kriminalitet, som den unge begår enten under 2. eller 3. fase.

Sådanne episoder kan medføre, at personalet på anbringelsesstedet må anvende magt over for den unge. Det kan også ske, at det bliver nødvendigt at tilbageføre den unge til enten åben eller sikret institution for eksempel i tilfælde af ny kriminalitet.

§ Det siger loven

Dette afsnit vil gennemgå de generelle regler om magtanvendelse, om anbringelse på særlig sikret afdeling samt regler om tilbageførsel og fortsat anbringelse i sikret regi.

Ungdomssanktionen er ikke en betinget dom. Det vil sige, at politiet ikke kan hjælpe, såfremt den unge overtræder pålæg. Der er ikke mulighed for at indbringe sagen for retten med påstand om, at den unge skal have sanktionen konverteret til f.eks. en fængselsstraf på grund af overtrædelse af pålæg.

Overtræder den unge pålæg i 2. eller 3. fase har opholdskommunen derimod mulighed for at overveje, om betingelserne for tilbageførsel til enten sikret regi eller åben døgninstitution eller opholdssted er opfyldt, jf. nedenfor.

Magtanvendelse på institutioner og opholdssteder

Fysisk magtanvendelse i form af fastholdelse eller tilbageføring til et andet opholdssted er i henhold til magtanvendelsesbekendtgørelsens § 2 tilladt på institutioner og godkendte opholdssteder, hvis:

- Barnet eller den unge udviser en sådan adfærd, at fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarligt eller skal forhindres i at skade sig

selv eller andre.

- Magtanvendelse skal altid afpasses efter forholdene i den enkelte situation og må ikke gå ud over det strengt nødvendige.
- Magtanvendelse, som er akut nødvendig, vil være omfattet af straffelovens bestemmelser om nødværge, jf. straffelovens § 13.

Isolation

En ung i sikret afdeling kan i henhold til magtanvendelsesbekendtgørelsens § 6, stk. 2, isoleres. Institutionens leder eller dennes stedfortræder kan undtagelsesvis træffe beslutning om at anbringe den unge i særlige isolationsrum, når der er overhængende fare for, at denne skader sig selv eller andre. Ved isolation forstås afsondring i aflåst rum i kortere eller længere perioder. Isolationen skal være så kortvarig og skånsom som muligt og må ikke udstrækkes ud over to timer for unge anbragt i almindelig sikret afdeling, mens tidsgrænsen er fire timer for unge anbragt i særlig sikret afdeling. Under alle omstændigheder skal der løbende føres tilsyn med den unge.

Særlig sikrede afdelinger

En særligt sikret afdeling kan, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 24, anvendes for unge når der foreligger et grundlag herfor efter § 15, og når anbringelse i en sikret afdeling ikke er eller vil være tilstrækkelig. Det kan være tilfældet, når den unge ved en forudgående særlig voldelig eller psykisk afvigende adfærd har gjort ophold eller fortsat ophold på en sikret afdeling uforsvarlig.

Det er ifølge bekendtgørelsens § 25 den unges

opholdskommune, der træffer afgørelse om anbringelse på en særligt sikret afdeling, når betingelserne er opfyldt. Beslutningen skal tiltrædes af den kommunalbestyrelse eller meddeles det regionsråd, som er ansvarlig for oprettelse og drift af den pågældende sikrede døgninstitution.

Den unges opholdskommune skal altid – og så vidt muligt inden anbringelsen – underrette forældremyndighedens indehaver om, at den unge er anbragt i en særligt sikret afdeling.

Den magtanvendelse, der er tilladt i de sikrede afdelinger, er også tilladt i de særligt sikrede afdelinger.

Som nævnt er det muligt i særligt sikrede afdelinger at isolere de unge i op til fire timer. Drejer det sig om unge med psykiske lidelser, skal der i umiddelbar forbindelse med isolationen tilkaldes en psykiatrisk speciallæge knyttet til afdelingen. Den pågældende skal tage stilling til, hvorvidt en indlæggelse på en børne- og ungdomspsykiatrisk afdeling er nødvendig jf. bekendtgørelsens § 23, stk. 2. Hvis ikke det er tilfældet, skal han eller hun tilse den unge i løbet af isolationen. Hensigten er at overvåge, om der sker en udvikling med tilstanden, som gør en indlæggelse nødvendig.

Indberetning og klageadgang

Institutionens leder skal hver måned sende indberetningsskemaer til det regionsråd eller den kommunalbestyrelse, der er ansvarlig for institutionens drift, i tilfælde af magtanvendelse i henhold til magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Skemaerne skal indeholde oplysninger om den unges navn og alder, tidspunktet for indgrebet, varighed, art og begrundelse for indgrebet. Den unge, der har været involveret i episoden, skal informeres om registreringen og have lejlighed til at ledsage denne med sin egen redegørelse for episoden.

Den unges opholdskommune skal straks orienteres om indberetningen.

Sker der magtanvendelse, som er en overtrædelse af reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsen, skal institutionens leder inden tre dage efter episoden indsende en indberetning til kommunalbestyrelsen eller regionsrådet jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 28.

Indberetningen skal bl.a. indeholde en redegørelse for de særlige forhold, der har begrundet indgrebet, beskrivelse af formål, art og varighed, hvem der foretog indgrebet samt den unges tilstand i den tid, hændelsen fandt sted.

Den unge skal gøres bekendt med indberetningen og have lejlighed til at ledsage denne med sin egen redegørelse for episoden. Forældemyndighedens indehaver og opholdskommunen skal orienteres om indberetningen.

Klager over overtrædelse af magtanvendelsesbekendtgørelsen

Ifølge magtanvendelsens § 30 kan klager vedrørende overtrædelse af bestemmelserne i bekendtgørelsen indbringes for kommunalbestyrelsen i opholdskommunen.

Kommunalbestyrelsen skal jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 31 anmode den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der fører tilsyn med den pågældende institution, om en udtalelse. Denne indsendes sammen med en redegørelse fra den medarbejder, der har kendskab til de forhold, der klages over.

Institutionens leder eller dennes stedfortræder skal hurtigst muligt foretage en undersøgelse, der omfatter samtale med den unge, de medarbejdere, der har kendskab til de forhold, der klages over og mulige vidner til episoden. Der skal udfærdiges rapport om samtalerne, og rapporten indsendes sammen med udtalelse og redegørelse med institutionslederens indstilling til kommunalbestyrelsen eller det regionsråd, der fører tilsyn.

Klager over afgørelser truffet af kommunalbestyrelsen i opholdskommunen i henhold til magtanvendelsesbekendtgørelse kan, jf. bekendtgørelsens § 30, indbringes for det sociale nævn.

Ny kriminalitet

Straffelovens § 74 a, stk. 2, 3. pkt., regulerer spørgsmålet om ny kriminalitet, der begås af unge, som er undergivet en ungdomssanktion, og hvor straffesagen i anledning af den nye kriminalitet afgøres, inden ungdomssanktionen er afviklet.

Bestemmelsen indebærer, at retten i stedet for at idømme straf for den ny kriminalitet kan forlænge foranstaltningen, herunder længstetiderne for ophold i døgninstitution/godkendt opholdssted og sikret afdeling med indtil 6 måneder. Det bety-

der, at længstetiden for foranstaltningen på 2 år kan forlænges til 2 år og 6 måneder, at længstetiden for institutionsophold på 1 år og 6 måneder kan forlænges til 2 år, og at længstetiden for ophold i sikret afdeling på 12 måneder kan forlænges til 1 år og 6 måneder.

I tilfælde, hvor sager vedrørende ny kriminalitet afgøres med bøde eller tiltalefrafald, videreføres ungdomssanktionen, og det kan eventuelt være nærliggende at justere afviklingsforløbet af ungdomssanktionen i lyset af den begåede kriminalitet, eventuelt således at den mulighed, som sanktionen indeholder med hensyn til at tilbageføre den unge til et mindre frit regime, bringes i anvendelse.

Består de nye forhold af grov kriminalitet og idømmes den unge i den anledning en ubetinget fængselsstraf på omkring 1 års fængsel eller mere, kan den resterende del af ungdomssanktionen bortfalde i medfør af straffelovens § 89 a, stk. 2.

Såfremt den unge står til en ubetinget fængselsstraf på mindre end 1 år, er udgangspunktet, at der på sædvanlig vis skal udmåles en ubetinget fængselsstraf, og at der ikke træffes bestemmelse om bortfald af den tidligere idømte ungdomssanktion. Det er herefter op til de straf-fuldbyrdende myndigheder at tage stilling til, hvorledes fuldbyrdelsen af straffen skal ske.

Anses den unge på tidspunktet for dommen i anledning af den nye kriminalitet for uegnet til behandling, og må det sociale systems muligheder inden for den idømte ungdomssanktion anses for udtømte, har retten mulighed for at

udmåle en ubetinget fængselsstraf for den nye kriminalitet og samtidig - ligesom ved domme på fængsel i mindst 1 år - træffe bestemmelse om bortfald af den resterende del af ungdomssanktionen, jf. § 89 a, stk. 2. Dette vil navnlig kunne komme på tale, hvis dommen for den nye kriminalitet afsiges på et tidspunkt, hvor den væsentligste del af ungdomssanktionen er afviklet.

I sager, hvor den unge, som er undergivet en ungdomssanktion, begår ny kriminalitet, bør anklagemyndigheden i videst muligt omfang være opmærksom på, om en forlængelse af den allerede idømte ungdomssanktion eventuelt kan være mere motiverende for den unges udvikling end idømmelse af straf for det nye forhold.³⁵⁹

Tilbageførsel til sikret regi eller fra ambulat til åben institution eller opholdssted

Kommunen kan med bemyndigelse i dommen træffe beslutning om, at den unge skal tilbageføres til eller forblive på en sikret afdeling, på en døgninstitution eller et opholdssted, også selv om det måtte indebære, at den unge kommer til at tilbringe mere tid i institutionen eller opholdsstedet end oprindeligt forudsat i dommen.

Kommunalbestyrelsens afgørelse om forbliven i, overførsel til eller tilbageførsel til en sikret afdeling skal meddeles den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, som er ansvarlig for oprettelse og drift af den pågældende sikrede døgninstitution. Betingelsen for tilbageførsel er - som for idømmelse af ungdomssanktion i det hele taget - at det må anses for formålstjenstligt for

at forebygge yderligere lovovertrædelser. Som eksempel nævnes i forarbejderne ny kriminalitet og rømning.

Fortsat anbringelse

Kommunen kan ligeledes med udgangspunkt i magtanvendelsesbekendtgørelsens § 15, stk. 7 træffe afgørelse om, at den unge skal forblive i en sikret afdeling. I dommen kan den unge i henhold til straffelovens § 74 a, stk. 2, 1. pkt., pålægges at overholde kommunens nærmere bestemmelser om den socialpædagogiske behandling og at efterkomme kommunens pålæg om opholdssted, herunder fortsat anbringelse på sikret afdeling ud over det i dommen umiddelbart fastsatte, men inden for de generelle længstetider der er fastsat i straffelovens § 74 a stk. 2, 2. pkt.

Domstolsprøvelse

Efter straffelovens § 74 a, stk. 3, kan den unge kræve de sociale myndigheders afgørelse om overførsel til en sikret afdeling i en døgninstitution for børn og unge og afgørelse om overførsel fra ambulantly behandling til anbringelse på en døgninstitution for børn og unge indbragt for retten til prøvelse. Det samme gælder, i det omfang de sociale myndigheder med hjemmel i dommen træffer afgørelse om, at den pågældende skal forblive i institutionen ud over det i dommen fastsatte tidsrum for opholdet.

Af straffelovens § 74 a, stk. 3, 4. pkt., fremgår, at rettens afgørelse vedrørende overførsel til en sikret afdeling i en døgninstitution for børn og unge mv. træffes ved kendelse. Det er anklagemyndigheden, der indbringer afgørelser om

overførelse til sikret afdeling mv. for retten. Indbringelsen for retten sker ved den byret, som har pådømt straffesagen eller byretten i den retskreds, hvor den unge bor eller opholder sig. Såfremt sagen er pådømt ved landsretten i første instans, træffes afgørelsen af byretten i den retskreds, hvor den dømte bor eller opholder sig.³⁶⁰

Kommunen har pligt til at oplyse den unge om, at denne kan kræve afgørelser om overførsel til en sikret afdeling i en døgninstitution for børn og unge og afgørelser om overførsel fra ambulantly behandling til anbringelse på en døgninstitution for børn og unge eller godkendt opholdssted indbragt for retten til prøvelse.³⁶¹

Anbringelse med hjemmel i serviceloven

Der kan være tilfælde, hvor det er påkrævet, at en ung i et ungdomssanktionsforløb skal have ophold i en sikret afdeling, også selv om dommen til ungdomssanktion ikke giver hjemmel til, at der kan træffes en afgørelse om at tilbageføre den unge. I den situation kan kommunen træffe afgørelse om anbringelse i sikret afdeling efter de sædvanlige regler i serviceloven og magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Det viser forskning og undersøgelser

Sammenhæng i forløbet er en vigtig betingelse for ungdomssanktionens positive udfald. Undersøgelser af de hidtil gennemførte ungdomssanktioner viser dog, at der i mange tilfælde sker uplanlagt overførsler mellem forskellige anbringelsessteder i de enkelte faser.

De unge oplever overførsel som en stressfaktor, specielt hvis de ikke er forberedt på den; eksempelvis hvis der først i sidste øjeblik er fundet en fase 2 institution. Flere unge oplever i den forbindelse at blive flyttet rundt uden mål.³⁶²

Fase 1

I fase 1, hvor opholdet sker på en sikret afdeling, er det godt hver fjerde af de unge, som har skiftet anbringelsessted.³⁶³ Den primære årsag til overførsel har jf. nedenstående tabel været adfærdsp problemer eksempelvis i form af trusler eller vold mod personale eller andre unge.

Tabel 17.1 Primær årsag til overførsel til anden sikret afdeling³⁶⁴

	Antal gange
Vold, truende adfærd, hærværk el.lign.	24
Rømning	5
Usikkerhed omkring institutionens status som sikret institution*	9
De unges eget ønske	2
Praktiske årsager	4
Uoplyst	7
I alt	51

* I et enkelt tilfælde opholder den unge sig midlertidigt i en arrest, dog kun i tre dage. De øvrige tilfælde vedrører en bestemt sikret afdeling, som i begyndelsen af ungdomssanktionens eksistens nødigt havde unge, der afviklede en ungdomssanktion. De unge blev derfor flyttet fra afdelingen. I kommunerne var medarbejderne usikre på, hvorvidt stedet var godkendt som opholdssted.

Når man ser på fase 1 generelt, er det ca. 80 % af forløbene, der foregår uden væsentlige problemer. Denne kategori dækker dog over, at der kan forekomme rømninger fra den sikrede afdeling, men at det ikke har ført til en overførsel.³⁶⁵ Samtidig kan der have været andre problemer med den unge, men af en karakter, der ikke har nødvendiggjort overførsel. Godt 20 % gennemgår forløb, som er præget af overførsler og andre problemer som rømninger, ny kriminalitet, voldsepisoder osv.

Tabel 17.2. Samlet vurdering af forløbet af fase 1³⁶⁶

Vurdering	Antal personer	Procent
Uden (væsentlige) problemer	98	79
1-3 lovbrud, voldelige episoder eller overførsler i utide	24	19
> 3 lovbrud, voldelige episoder eller overførsler i utide*	3	2
I alt		2

Det er ikke muligt at pege på en bestemt gruppe af unge, der er problemer med. Således er hverken alder og etnisk oprindelse af signifikant betydning. Der er dog en tendens til, at de lidt ældre unge står for flere problemer end de yngre.

Fase 2

I fase 2 er forløbene for en del af de unge, ligesom i fase 1, præget af opbrud og overførsler mellem anbringelsessteder og tilbageførsler til sikret afdeling. I Justitsministeriets forskningsenheds undersøgelse af ungdomssanktion har man undersøgt 136 forløb, heraf oplevede 53 tilbageførsler. Således tilbageføres mere end hver tredje af de unge i løbet af fase 2 til en sikret afdeling. For godt 10 % sker der flere tilbageførsler. I alt afdækkede undersøgelsen 73 tilbageførsler, som fordelte sig på følgende måde:

Tabel 17.3. Primær årsag til tilbageførsel til sikret afdeling³⁶⁷

Årsag	Antal tilbageførsler
Vold, truende adfærd, hærværk	32
Rømning	5
Ny kriminalitet	6
Adfærdsproblemer, problemer med at overholde opholdstedets krav	3
Eget ønske	1
Ny fase 1 efter forlængelse af ungdomssanktionen	3
Uoplyst	1
I alt	73

Det er kommunernes angivelser, der oplyses her.

Når kommunerne skelner mellem 'Vold, truende adfærd, hærværk' og 'Ny kriminalitet' må det antages at afspejle, at adfærden i førstnævnte kategori i hvert fald ikke på tilbageførselstidspunktet har ført til anmeldelse og sigtelse, mens det er tilfældet for adfærden i sidstnævnte kategori.

De hyppigste årsager til tilbageførsel er aggressiv adfærd og rømninger jf. tabel 17.3. Varigheden af tilbageførsler til en sikret afdeling varierer fra 1 til 127 dage med et gennemsnit på 32 dage.

Der forekommer ikke kun tilbageførsler til sikret afdeling, der er også tale om et stort antal overførsler til et andet åbent anbringelsessted. To tredjedele af de unge opholder sig det samme sted gennem hele fase 2, mens en tredjedel skifter anbringelsessted en eller flere gange. I Justitsministeriets undersøgelse har 45 ud af 136 unge skiftet anbringelsessted. Heraf har de 33 opholdt sig på to forskellige anbringelsessteder, mens 11 har været tre steder, og en enkelt har været fire forskellige steder. Det giver i alt 58 overførsler, som fordeler sig på følgende måde:

Tabel 17.4. Primære årsag til overførsel til andet åbent anbringelsessted³⁶⁸

Årsag	Antal gange
Nyt anbringelsessted efter tilbageførsel fra sikret afdeling eller varetægtsfængsel	17
Tidligere opholdssted ikke godkendt eller en tidsbegrænset løsning	16
Vold, truende adfærd, hærværk og andre adfærdsproblemer	13
Rømning	4
Tidligere opholdssted ikke anset for at være velegnet	2
Efter anbringelsesstedets ønske	1
Som led i udvikling/handleplan/behandlingsplan	4
Uoplyst	1
I alt	58

I beregningen er genanbringelse på samme fase 2 sted efter tilbageførsel fra en sikret ikke inkluderet, ligesom interne flytninger mellem afdelinger på samme anbringelsessted heller ikke er det.

Tilbageførsler eller overførsler til andre anbringelsessteder udgør kun en del af problemfeltet i relation til at gennemføre fase 2 uden væsentlige problemer; mangel på egnede anbringelsespladser, rømning og ny kriminalitet udgør væsentlige problemer.

Næsten halvdelen af de unge er i løbet af fase 2 rømmet fra det åbne anbringelsessted. Godt en femtedel varetægtsfængsles en eller flere gange under fase 2.³⁶⁹

Samlet set giver det et billede af, at der er væsentlige problemer forbundet med at gennemføre fase 2. Flere af de unge giver i en undersøgelse fra Socialforskningsinstituttet udtryk for, at en del af deres voldelige adfærd og rømninger kan forklares med, at de føler sig svigtet af systemet og ikke kan se et formål med deres anbringelse; de føler ikke, at der er en plan, men at de bliver flyttet rundt, alt efter hvor der er plads.³⁷⁰

Tabel 17.5. Samlet vurdering af forløbet af fase 2³⁷¹

Vurdering	Antal personer	Procent
Uden (væsentlige) problemer	28	21
1 - 3 lovbrud, voldelige episoder eller overførsler i utide	75	55
4 - 10 lovbrud, voldelige episoder eller overførsler i utide	32	24
10 lovbrud, voldelige episoder eller overførsler i utide	1	1
I alt	136	100

Fase 3

I fase 3 er det andre problemer, som giver anledning til forløb, der går skævt. De unge opholder sig ikke længere på et anbringelsessted og har i det hele taget meget mere ansvar for deres egen situation. Nogle bor dog i en udslusningsbolig i tilknytning til et socialpædagogisk opholdssted eller lignende. Det medfører eksempelvis problemer i forhold til at komme op om morgenen, møde stabilt på arbejde eller uddannelsessted etc., betale husleje, holde sig fra kriminalitet. Tilbageførsler til åbne og sikrede anbringelses-

steder forekommer sjældent.³⁷² Til gengæld varetægtsfængsles ca. 15 % af de unge i kortere eller længere tid under fase 3.

Misbrugsproblemer udgør også et væsentligt problem i forhold til at gennemføre ungdomssanktionen. Godt en tredjedel af de unge, som i fase 2 har misbrugsproblemer, fortsætter med dem i fase 3. Det drejer sig i alt om godt en femtedel.³⁷³

En fjerdedel af de unge har i fase 3 ikke en kontaktperson, selv om det vurderes at have betydning for et positivt forløb.³⁷⁴ Det samme gør sig gældende i tiden, fra dommen er afsagt, til sanktionen begynder. Socialforskningsinstituttet beskriver en ung, som i fire måneder venter på, at der bliver en plads ledig. I den tid er der ingen kontakt med sagsbehandleren, og der er heller ikke tilknyttet en kontaktperson. Den unge føler ikke tilknyttet en kontaktperson. Den unge føler sig glemt og begår i ventetiden ny kriminalitet.³⁷⁵

Samlet set vurderes fase 3, som følger:

Tabel 17.6. Samlet vurdering af forløbet af fase 3³⁷⁶

Vurdering	Antal personer	Procent
Uden (væsentlige) problemer	52	55
1 - 3 lovbrud, voldelige episoder eller overførsler i utide	34	36
> 3 lovbrud, voldelige episoder eller overførsler i utide	8	9
I alt	94	100

Samlet vurdering af sanktionens forløb

Kun lidt under halvdelen af ungdomssanktionerne varer de planlagte to år. En femtedel af dommene ophæves tidligere på grund af ny kriminalitet, mens yderligere 15 % forlænges. I andre 15 % er sanktionen af forskellige årsager begyndt senere end angivet i dommen. Det medfører, at den overskrider det fastsatte ophørstidspunkt. Endelig er 5 % ophørt inden ophørsdatoen, som oftest på grund af samarbejds vanskeligheder mellem den unge og kommunen.

Tabel 17.7. Status for sanktionen efter to år³⁷⁷

	Antal personer	Procent
Ophævet tidligere pga. ny kriminalitet	28	20
Forlænget pga. ny kriminalitet	21	15
Ophør efter mere end to år pga. forsinket påbegyndelse (anke m.v.)	21	15
Sanktionen ophører reelt inden den formelle ophørsdato	8	5
Ophør efter to år	64	45
I alt	142	100

Samlet set giver det et indtryk af, at der er væsentlige problemer i forhold til at gennemføre ungdomssanktionen, som det er planlagt i dom og handleplan. Hvis man ser på det samlede antal over- og tilbageførsler i Justitsministeriets undersøgelse, illustreres en problematik, der er relevant at se nærmere på. Det være sig i forhold til udredning for eventuelle problemer af psykisk karakter, misbrug og andet og i relation

til et forsøg på at matche den unge til en bestemt institution eller opholdssted, der har de kompetencer, som kan imødegå den unges problemer.

Tabel 17.8. Antal overførsler i utide mellem forskellige institutioner i alt³⁷⁸

	Antal personer	Antal overførsler
Ingen ekstra overførsler	36	0
1 overførsel	31	31
2 overførsel	19	38
3 overførsel	18	54
4 overførsel	11	44
5 overførsel	8	40
6 overførsel	2	12
7 overførsel	3	21
8 overførsel	1	8
9 overførsel	1	9
I alt	130	257

Hvis man ser på ungdomssanktionen som helhed, får man følgende billede af forløbet:

Tabel 17.9. Samlet vurdering af forløbet af fase 3³⁷⁹

Vurdering	Antal personer	Procent
Uden (væsentlige) problemer	18	13
1 - 3 lovbrud, voldelige episoder eller overførsler i utide	74	52
4 - 10 lovbrud, voldelige episoder eller overførsler i utide	48	34
> 10 lovbrud, voldelige episoder eller overførsler i utide	2	1
I alt	142	100

Imidlertid er de unge, der idømmes ungdoms-sanktion, unge med alvorlige problemer, som har begået alvorlig kriminalitet. Alene af den grund kan det næppe forventes, at et sanktionsforløb gennemføres uden problemer. Men gennem et større fokus på handleplan, motivation og inddragelse kan risikoen for, at det går skævt, minimeres.

Anbefalinger vedrørende tilbageførsel.³⁸⁰

- Kommunen bør udarbejde en tilbageførselsbeskrivelse til brug for arbejdet i den sikrede afdeling eller det åbne anbringelsessted, som indeholder en række fokuspunkter samt en angivelse af længden på tilbageførslen.

Skabelon til indstilling til/dokumentation for tilbageførsel³⁸¹

Konkret årsag og begrundelse til tilbageførsel Eksempler på årsager:

- Ny alvorlig kriminalitet, der ikke fører til varetægtsfængsling.
- Handel med hash på institutionen.
- Omfattende misbrug / hashmisbrug.
- Gentagne eller enkeltstående længerevarende rømning fra institution.
- Ekstremt truende eller voldelig adfærd.

Længde af tilbageførsel

Længden af tilbageførslen fastsættes ved tilbageførslen.

Tilbageførsler varierer meget tidsmæssigt, men skal holde sig inden for de længstetider, der er angivet i straffelovens § 74. a.

I vurdering af længden kan indgå:

- Nogle unge skal tilbage til samme åbne anbringelsessted, men der skal forhandles et nyt arbejdsgrundlag med institutionen.
- Nogle har behov for en akut-time-out.
- Enkelte unge skal ikke tilbage til det anbringelsessted eller det lokalområde, de kommer fra. Nogle unge skal igennem en egentlig undersøgelse på den sikrede afdeling.

Hvad skal der arbejdes på under tilbageførslen

Målet med tilbageførslen samt de opgaver, der skal udføres under tilbageførslen, bør beskrives, f.eks.:

Den sikrede afdeling

- Afdækning af omfanget af den unges misbrug.
- Fastholdelse af den unges skoletilknytning.
- Neuropsykologisk undersøgelse.

For kommunen og koordinatoren

- Dialog med den unge og forældrene om situationen og det videre forløb.
- Evt. visitering for den unge til en ny døgnanbringelse.
- Samarbejde med den institution, som den unge skal tilbage til.

For det åbne anbringelsessted (hvis den unge skal tilbage)

- Dialog med den unge og forældrene.
- Fremadrettede aftaler med den unge.
- Praktiske forhold: Besøg, tøj, ting etc.
- Samarbejde med kommunen.

Planen efter tilbageførslen

Hvad skal den unge efter tilbageførslen? Hvordan forhindres det bedst, at samme situation opstår? Skal handleplan og/eller behandlingsplan ændres?

Noter til kapitel 17

359. Cirk. nr. 9819 af 12. juni 2007, Meddelelse om behandlingen af sager mod unge lovovertrædere, pkt. 4.5.6.
360. Ibid., pkt. 4.5.3.
361. Vej. nr. 99 af 5. december 2006, Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, pkt. 555.
362. Kofoed, Lene m.fl. (2005), Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. Ti unge og ni institutioner, s. 38ff
363. Justitsministeriet (2006b), Ungdomssanktionens forløb, s. 7.
364. Ibid. s. 7.
365. Kun overførsler, der efter det oplyste er foranlediget af den unges adfærd mv. er medregnet her.
366. Justitsministeriet (2006b), op.cit., s. 9.
367. Ibid., s. 11.
368. Ibid., s. 12.

369. Ibid., s. 13.
370. Kofoed, Lene m. fl. (2005), op.cit., s. 40ff.
371. Justitsministeriet (2006b), op.cit., s. 16.
372. Ibid., s. 17.
373. Ibid., s. 19.
374. Ibid., s. 19.
375. Kofoed, Lene m. fl. (2005), op.cit., s. 43.
376. Justitsministeriet (2006b), op.cit., s.19.
377. Ibid., s. 20.
378. Ibid., s. 21.
379. Ibid., s. 23.
380. Århus Amt og Århus Kommune (2006), Audit vedrørende ungdomssanktionen.
381. Skabelonen er inspireret af Vejledning til sagsbehandling af ungdomssanktion i Københavns Kommune.

Bilag

Litteraturliste

Bilag 1

Hvis du vil vide mere

Bilag 2

Netværksmøder -
planlægning og afvikling

Bilag 3

Inspiration til aftale for
koordinatoren

Bilag 4

Anvendte lovparagraffer

Stikordsregister

Litteraturliste

AACAP, Official Action. (2005), *Practice parameter for the assessment and treatment of children and adolescents with substance use disorders*. Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 2005. Vol. 44, No. 6: p. 609-621.

AKF og DPU (2005), *Unge uden uddannelse – hvem er de, hvad kan der gøres for at få dem i gang?*

Andersen, Cathrine Vitus (2006): *Problembørn, pekere og pædagoger*.

Andersen, Mette Arnsfeldt (2004), "Det er jo ikke pølsefabrikker det her!" : *Ungdomssanktionen: en dom til struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling*, Københavns Universitet, Sociologisk Institut, Speciale.

Andersson, Gunvor (2002): *Børn i det sociale arbejde – en magtesløs gruppe?* I Anna Meuwisse & Hans Swärd og Sune Suesson: *Socialt arbejde. En grundbog*. Reitzel.

Anderson, Harlene (1991), *Opening the Door for Change Through Continuing Conversations*, in Thomas C. Todd and Matthew D. Selekman, Editors (1991), *Family Therapy Approaches With Adolescent Substance Abusers*, Allyn and Bacon: Boston. p. 176-189.

Andreasen, Tore (2002): *Institutionsbehandling av ungdomar. Vad säger forskningen*. Gothia.

Andreassen, Tore (2003): *Behandling av ungdom i institusjoner. Hva sier forskningen?* Oslo: Kommuneforlaget.

Ankestyrelsen (2006), *Anbringelse af børn og unge, Ankestyrelsens praksisundersøgelser*.

Arbejdsmarkedsstyrelsen (2004), *På kanten af arbejdsmarkedet – En analyse af de svageste grupper på arbejdsmarkedet*.

Arbejdsmarkedsstyrelsen <http://www.ams.dk/sw624.asp> (særligt om det rummelige arbejdsmarked).

Austin, Ashley M., Mark J. Macgowan, and Eric F. Wagner (2005), *Effective family-based interventions for adolescents with substance use problems: A systemic review*. Research on social work practice, 2005. Vol. 15, No. 2: p. 67-83.

Balvig, Flemming (2000): *RisikoUngdom*, Det Kriminalpræventive Råd.

Balvig, Flemming (2006), *Den ungdom*, Det Kriminlapræventive Råd.

Bjerregaard, Henning og Joachim Boll (2003), *De svageste kontanthjælpsmodtagere - Barrierer for beskæftigelse*. Socialforskningsinstituttet.

Bo, Karen Asta og Ingrid Gehl (2005): *Børnesamtalen i Uden for nummer.*

Brannigan, Rosalind, et al. (2004), *The Quality of Highly Regarded Adolescent Substance Abuse Treatment Programs - Results of an In-depth National Survey. Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 2004. Vol. 158, No. 9: p. 904-909.

Brook, Judith, David W. Brook, and Kerstin Pahl (2006), *The developmental context for adolescent substance abuse intervention*, in Howard A. Liddle and

Bryderup, Inge M. og Bent Madsen, Anette Sejer Perthou (2002): *Specialundervisning på anbringelsessteder og i dagbehandlingstilbud: en undersøgelse af pædagogiske processer og samarbejdsformer.* Danmarks Pædagogiske Universitet

Bundesen, Peter, Nell Dyrhauge & Anette Falcher (2005). *Udvikling af god erfaringsoverførsel i anbringelsessager.* Den sociale Højskole i Odense.

Byriell, Lene (2006): *Et akademi med pædagogiske visioner.* www.vildelaereprocesser.dk.

Campell Review (2006), *Efterværn for anbragte unge - træning i voksenliv*, Nordisk Campell Center.

Catalano, Richard F., et al. (1990-91), *Evaluation of the effectiveness of adolescent drug abuse treatment, assessment of risks for relapse, and promising approaches for relapse prevention.* The International Journal of the Addictions, 1990-91. Vol. 25, NO. 9A & 10A: p. 1085-1140.

Christoffersen, Mogens Nygaard (1993), *Anbragte*

børns livsforløb.

Claezon, Ingrid (2004a): *Mötet med makten.* I Finnur Magnússon og Lars Plantin (red): *Mångfald och förändring i socialt arbete.* Studentlitteratur.

Claezon; Ingrid (2004b): *Tvångsomhändertaganden. Ur tonåringars, anhörigas och socialsekreteres perspektiv.* MARELD.

COWI (2005): *Evaluering af KABU-delfprojekter. Hovedrapport.* COWI i samarbejde med JCVV for Styrelsen for Social Service.

Cynthia L. Rowe, Editors. (2006), *Adolescent Substance Abuse - Research and Clinical Advances*, Cambridge University Press: New York. p. 25-51.

De Sociale Højskoler og CVU-Vest (2007), *Introduktionskursus for sagsbehandlere på børne- og ungdomsområdet.* Undervisermappe.

Ebsen, Frank og Ditte Krogh (2006), *Ude på noget? Pædagogisk Arbejde med unge kriminelle i Ringe Statsfængsel og Fyns Amts Døgninstitution Bobjerg Skovgård*, Ringeprojektet, Den Social Højskole i København.

Egelund, Marianne og Peter Friese (1992), *Mennesker mødes - netværksterapi i arbejdet med børn og familier*, Akademisk forlag

Egelund, Henrik (red) m.fl. (2005), *Tabuka, tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen*, Forlaget Børn og Unge.

Egelund, Tine og Anne-Dorte Hestbæk (2003), *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet: en forskningsoversigt*. Socialforskningsinstituttet.

Espersen, Laila Dreyer (2004), *Fra anbringelse til efterværn. En pilotundersøgelse blandt sagsbehandlere*. SFI.

Farabee, David, et al. (2001), *The Effect of Drug treatment on Criminal behavior Among Adolescents in DATOS-A*. Journal of Adolescent Research, 2001. Vol. 16, No. 6, November: p. 679-696.

Faureholm, Jytte og Lis Lynge Brønholdt, red. (2005), *Familierådslagning*. Hans Reitzels Forlag.

Friedman, Alfred S. and Arlene Utada, (1989) *A method for diagnosing and planning the treatment for adolescent drug abusers (The adolescent drug abuse diagnosis (ADAD) instrument*. Journal of Drug Education, 1989. Vol. 19, No. 4: p. 285-312.

Godeseth, Marit (1997), *Metodisk barnevernsarbeid. Fokus på forståelse, sammenhæng og tiltag*. I Vigdis Bunkholdt og Erik Larsen (red): TANO 1997.

Gosden, Niels Patrick (2004), *"Mental disorder and violence among young criminals. A clinical- and registerbased study"*, København, Det sundhedsvidenskabelige Fakultet – Københavns Universitet.

Grella, Christine (2006), *The Drug Abuse Treatment Outcomes Studies: outcomes with adolescent substance abusers*, in Howard A. Liddle and Cynthia L. Rowe, Editors (2006), *Adolescent Substance Abuse - Research and Clinical Advances*, Cambridge University Press: New York. p. 148-173.

Hafstad, Reidun og Haldor Øvreeide (2004), *Forældrefokuseret arbejde med børn*. Systime Academic.

Hammerich, Else og Kirsten Frydensberg (2006), *Konflikt og kontakt. Om at forstå og håndtere konflikter*. Hovedland.

Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2005), *Unge med dom til ungdomssanktion – en udredning af 25 afsluttede forløb*, Teori og Metodecentret.

Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), *Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger*, Teori og Metodecentret, Frederiksborg Amt.

Hessle, Even (red) (2003), *Fokus på barn, familj och nätverk – metodutveckling i den sociale barnavården*. Gothia

Hestbæk, Anne-Dorte (1997), *Når børn og unge anbringes – en undersøgelse af kommunernes praksis i anbringelsessager*. Socialforskningsinstituttet.

Hestbæk, Anne-Dorte m.fl. (2006), *Nye regler – Ny praksis – Ændringer i servicelovens børneregler 2001*, Styrelsen for social service, Odense.

Højland, Marianne (2003), *Retssikkerhed og metode – socialt arbejde med ungdomssanktionen*. Speciale Den sociale Kandidatuddannelse.

Indenrigs- og sundhedsministeriet (2006), *"Psykisk sygdom og kriminalitet"*.

Jensen, Peter og Esther Malmborg (2003), *Metoder i indsatsen*, Arbejdsmarkedsstyrelsen.

Jensen, Peter (2006), *En undersøgelse af ungdoms-sanktionen i Københavns Kommune*, SPUK. København.

Jespersen, Cathrine og Morten Mehrens Sivertsen (2006), *Unge sociale problemer*. Socialforskningsinstituttet. 05:21.

Johansen, Mette-Louise, Tina Mouritsen og Edith Montgomery (2006), *Mod en fælles indsats. Netværksarbejde til forebyggelse af ungdomskriminalitet i traumatiserede flygtningefamilier*. Et samarbejdsprojekt mellem Rehabiliterings- og forskningscentret for torturofre (RCT) og Karlebo Kommune. RCT.

Justitsministeriet (2001), *Ekspergruppen vedrørende ungdomskriminalitet*.

Justitsministeriet (2002), *Undersøgelse vedrørende unge lovovertrædere - vilkårsovertrædelser og reaktioner herpå*.

Justitsministeriet (2003a), *Redegørelse om ungdoms-sanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. juli 2001 til 31. december 2002*.

Justitsministeriet (2003b), *Evaluering af ungdoms-kontraktordningen*.

Justitsministeriet (2004a), *Redegørelse om ungdoms-sanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2003 til 31. december 2003*.

Justitsministeriet (2004b), *Forløbet af ungdomssanktionens første år*.

Justitsministeriet (2005), *Redegørelse om ungdoms-*

sanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2004 til 31. december 2004.

Justitsministeriet (2006a), *Redegørelse om ungdoms-sanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2005 til 31. december 2005*.

Justitsministeriet (2006b), *Ungdomssanktionens forløb*.

Justitsministeriet (2006c), *Udviklingen i strenge straffe til unge lovovertrædere 1990-2004*.

Justitsministeriet (2007a), *Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar til 31. december 2006*.

Justitsministeriet (2007b), *Ungdomskriminalitet 1995-2005*.

Jørgensen, Lene og Steen Kabel (red) (2006), *Forældreinddragelse – til barnets bedste*. Børnesagens Fællesråd.

Kaminer, Yifrah and Natasha Slesnick (2005), *Evidence-based cognitive-behavioral and family therapies for adolescent alcohol and other substance use disorders*. Recent developments in alcoholism: an official publication of the American Medical Society on Alcoholism, the Research Society on Alcoholism, and the National Council on Alcoholism, 2005. Vol. 17: p. 383-405.

Katznelson, Noemi (2004), *Udsatte unge, aktivering og uddannelse. Dømt til individualisering*. Learning Lab Denmark. Ph.d. afhandling.

Kilpatrick, Dean G., et al. (2003), *Violence and Risk of PTSD, Major Depression, Substance Abuse/Dependence, and Comorbidity: Results From the National Survey of Adolescents*. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 2003. Vol. 71, No. 4: p. 692-700.

Klefbeck, Johan og Terje Ogden (1996a), *Barn och nätverk. Ekologiskt perspektiv på barns utveckling och nätverksterapeutiske metoder i behandlingsarbetet med barn*. Lieber.

Klefbeck, Johan og Terje Ogden (1996b), *Nettverk og økologi. Problemløsende arbeid med barn og unge*, Oslo

Klefbeck, Johan og Terje Ogden (2003), *Nettverk og økologi. Problemløsende arbeid med barn og unge*, 2. udg, Oslo

Kofoed, Lene m.fl. (2005), *Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. Ti unge og ni institutioner*, Socialforskningsinstituttet.

Kyvsgaard, Britta (2006), *Hvad virker – hvad virker ikke? Kundskabsbaseret kriminalpolitik og praksis*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Leth-Nissen, Lone (2005), *Virkeligheden virker – fra udsat til værdsat*, Vejle Kommune.

Levin, Claes (1997), *Ungdomar i tvångsvård. Råbyundersökning 94*. Statens institutionsstyrelse SiS

Levin, Claes (1998), *Uppfostringsanstalten. Om tvång i föräldrars ställe*. Arkiv förlag.

Liddle, Howard A. and Gayle A. Dakof (1995), *Family-based treatment for adolescent drug use: State of the science*, in Rahdert, Elizabeth and Dorynne Czechowicz, Editors (1995), *Adolescent Drug Abuse: Clinical Assessment and Therapeutic Interventions*, NIDA Research Monograph, Vol. 156. p. 218-254.

Liddle, Howard A., et al. (2004), *Early intervention for adolescent substance abuse: pre-treatment to post-treatment outcomes of a randomized clinical trial comparing multidimensional family therapy and peer group treatment*. Journal of Psychoactive Drugs, 2004. Vol. 36, No. 1: p. 49-63.

Lihme, Benny (2004), *Gengældende læring – en ny måde at udforme straf på. Et essay om autoritet og magt i socialpædagogisk arbejde med unge kriminelle*. www.vildelaereprocesser.dk.

Madsen, Lars Horskær (2006), *Ungdomssanktioner: sagsgangen: arbejdsnotat*, Den Sociale Højskole i Århus.

Madsen, Monica C (2005a), *Ungdomssanktionen – set fra sagsbehandlerens stol*. www.vildelaereprocesser.dk.

Madsen, Monica C (2005b), *Interview med Tine Tofting, afdelingsleder, Akademiet. Samarbejdet med forældrene er en af vores vigtigste opgaver*. www.vildelaereprocesser.dk.

Miller, William R. and Stephen Rollnick (1991), *Motivational Interviewing - Preparing People to Change Addictive Behavior*. New York, London: The Guilford Press.

Miller, William R. and Stephen Rollnick (2004), *Motivationssamtalen*. Hans reitzels Forlag. 267.

Mortensen, Birgit (2005), *Inddragelse – af børn og forældre når børn anbringes uden for hjemmet*. UFC Børn og Unge og KABU Socialministeriets kvalitetsprojekt 2002-2005.

Mortensen, Birgit (2006), *Et nyt børnesyn*. UFC nyt februar 2006.

Muck, Randolph, et al. (2001), *An Overview of the Effectiveness of Adolescent Substance Abuse Treatment Models*. Youth and Society, 2001. Vol. 33, No. 2: p. 143-168.

Møller, Sanne Nissen og Marianne Skytte (2004), *Mit barn er anbragt. Etniske minoritetsforældres fortællinger*. SFI 04:16.

Nielsen, Anette S. (1998), *Få din patient til at ændre livsstil - Om motivationsskabende samtaleteknikker*. Månedsskrift for praktisk lægegerning, 1998. Vol. 76: p. 735-743.

Nielsen, Steffen Bohni og Lars Uggerhøj (2005), *Mellem nærhed og magt. Om retlig regulering af børgenes medvirken i børn- og ungesager*. I *Forskning og socialt arbejde med udsatte børn og unge – En antologi redigeret af Annette Munch*. UFC Børn og unge.

Ozechowski, Timothy J. and Howard A. Liddle (2000), *Family-based therapy for adolescent drug abuse: knowns and unknowns*. Clinical Child and Family Psychology Review, 2000. Vol. 3: p. 269-298.

Pedersen, Knud Erik (1999), *Drop afmagten, skab kontakten til usædvanlige unge*, Socialministeriet.

Pedersen, Mads Uffe (2005), *Udvikling af misbrug og afhængighed af rusmidler*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Porpino, Frank J., Elizabeth Fabiano og David Robinson (1991), *Kognitiv oplæring i canadiske fængsler*.

Psykiatrien i Nordjyllands Amt (2003), *Slutevaluering: Kontakt og Støtte – et projekt i og efter sygehusopholdet*.

Rach Beisel, Jill, Jack Scott, and Lisa Dixon (1999), *Co-Occurring Severe Mental Illness and Substance Use Disorders: A Review of Recent Research*. Psychiatric Services, 1999. Vol. 50, No. 11, November: p. 1427-1434.

Räsänen, Pirkko, et al. (1998), *Schizophrenia, alcohol abuse, and violent behavior: a 26 year follow up study of an unselected birth cohort*. Schizophrenia Bulletin, 1998. Vol. 24: p. 437-441.

Schneider, Robert J. and Judi Casey (2000), *Motivational versus confrontational interviewing: a comparison of substance abuse assessment practices at employee assistance programs*. Journal of Behavioral Health Services & Research, 2000. Vol. 27, Feb (Issue 1): p. 60-74.

Sherman, Lawrence, David Farrington and Brandon Welsh, MacKenzie eds. (2002), *Evidence-based crime prevention*. London and New York: Routledge.

Socialministeriet (2003), *Indsats over for kriminelle unge – en guide*.

Socialministeriet (2005a), *Rapport fra ekspertgruppen om ungdomssanktionen*.

Socialministeriet (2005b), *Få borgernes medvirken i sagsbehandling til at lykkes*.

Socialministeriet (2005c), *Hvad må du sige? – Udveksling af fortrolige oplysninger i forebyggende tværfagligt samarbejde om børn og unge*.

Socialministeriet (2005d), *Skrivelse med orientering om åbning af en sikret afdeling for særligt voldelige unge og en sikret afdeling for unge med psykiske lidelser*, (12. december 2005).

SPUK v. Peter Jensen (2006), *En undersøgelse af ungdomssanktionen i Københavns Kommune*.

Stanton, M. Duncan and William R. Shadish (1997), *Outcome, attrition, and family-couples treatment for drug abuse: a meta-analysis and review of the controlled, comparative studies*. *Psychological Bulletin*, 1997. Vol. 122, No. 2: p. 170-191.

Storø, Jan (2001), *På begge sider av atten – om ungdom, barnevern og ettervern*. Universitetsforlaget.

Storø, Jan (2003), *Klar, ferdig, flytt – en håndbog for de unge og for de professionelle som skal støtte den unge i udflytningsfasen fra anbringelse til selvstændigt liv*. Gyldendal, akademisk Norge.

Storø, Jan (2005), *Gullkorn i sanden. Ressoursfokuserende og nettverksorienterte tilnærminger i arbeid med*

ungdom i institusjon. I Schelderup, Liv, Cecilie Omre og Edgar Martinsen (red), *Nye metoder i et moderne barnevern*. Fagbokforlaget.

Styrelsen for Social Service (2006a), *Evaluering af KABU-delfprojekter*.

Styrelsen for Social Service (2006b), *Håndbog om Anbringelsesreformen*.

Sundhedsstyrelsen (2007), *Forløbsprogram for kronisk sygdom. Generisk model*. Udkast til høring. 3. MAJ 2007.

TABUKA (2005), *Tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge*. Red Henrik Egelund Nielsen m.fl. Forlaget Børn og Unge.

Tevyaw, Tracy O. and Peter M. Monti (2004), *Motivational enhancement and other brief interventions for adolescent substance abuse: foundations, applications and evaluations*. *Addiction*, 2004. Vol. 99 (Suppl. 2): p. 63-75.

Titus, Janet C. and Michael L. Dennis (2006), *Cannabis Youth Treatment intervention: preliminary findings and implications*, in Howard A. Liddle and Cynthia L. Rowe, Editors (2006) *Adolescent Substance Abuse - Research and Clinical Advances*, Cambridge University Press: New York. p. 104-126.

Thomsen, Per Hove og Anne Mette Skovgaard (2001), *"Børne og ungdoms psykiatri – En lærebog om børn og unges psykiske sygdomme"*, København, Munksgaard Bogklubber.

Thomsen, Signe Andrén, Mette Lise Sørensen og Lene Kofoed Rasmussen (2003), *Ungdomssanktionen på vej. Forarbejdet og fase 1*, Socialforskningsinstituttet, arbejdsrapport nr. 11, 2003.

Vestsjællands Amt (2006), *Brugerundersøgelse – Bakkegården*, Vestsjællands Amt.

Vidensdeling 5 (2007), *Sagsbehandlerrollen i forandring*, s. 14ff., Den Korte Snor – Nørrebro.

Vind, Leif and Katrine Finke (2006), *Ambulante behandlingstilbud til unge under 18 år med misbrugsproblemer*. Center for Rusmiddelforskning, Aarhus Universitet: Aarhus.

Vind, Leif (2006), *En organisationssociologisk tilgang til indføring af evidensbaseret praksis i misbrugsbehandling*. Nordisk alkohol- og narkotikatidsskrift, 2006. Vol. 23, No. 5: p. 323-341.

Waldron, Holly Barret (1997), *Adolescent substance abuse and family therapy outcome: a review of randomized trials*, in Thomas H. Ollendick and Ronald J. Prinz, Editors (1997), *Advances in Clinical Child Psychology*, Plenum Press: New York. p. 199-234.

Waldron, Holly Barret. and Yifrah Kaminer (2004), *On the learning curve: the emerging evidence supporting cognitive-behavioral therapies for adolescent substance abuse*. *Addiction*, 2004. Vol. 99, Suppl. 2: p. 93-105.

Weinberg, Naimah Z., et al. (1998), *Adolescent Substance Abuse: A Review of the Past 10 Years*. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 1998. Vol. 37, No. 3: p. 252-261.

Zeuner, Lilli (1994), *Den moderne tidsalder og de unge*, SFI og Det Tværministerielle Børneudvalg.

Århus Amt og Århus Kommune (2006), *Audit vedrørende ungdomssanktion*.

Bilag 1. Hvis du vil vide mere

Webressourcer:

På Socialministeriets hjemmeside kan du finde information om regeringens indsatser for udsatte børn og unge: www.social.dk

På Servicestyrelsens hjemmeside kan du finde informationer om arbejdet med udsatte børn og unge samt henvisning til rådgivning og information: www.servicestyrelsen.dk

Håndbogens officielle hjemmeside. Her kan du finde den seneste version af håndbogen, nyheder om initiativer på området, statistik, links til mere viden, love og regler på området, information om kurser og undervisning etc. www.ungdomssanktionen.servicestyrelsen.dk

Tilbudsportalen. Her kan du finde alle de åbne og sikrede institutioner og opholdssteder og læse mere om, hvilke tilbud de har til unge. www.tilbudsportalen.dk

Anbringelsesreformens hjemmeside. Her kan du blandt andet finde håndbogen om anbringelsesreformen samt viden og rådgivning. <http://anbringelsesreformen.servicestyrelsen.dk>

Hjemmeside for socialministeriets projekt for Kvalitet i Anbringelsesarbejdet med Børn og Unge. Projektet er afsluttet, men hjemmesiden indeholder stadig information om og resultater fra projektet. www.kabuprojekt.dk

På Justitsministeriets hjemmeside kan du finde redegørelser og statistik vedrørende ungdomskriminalitet og ungdomssanktionen: www.jm.dk

På retsinformations hjemmeside kan du finde alle gældende og historiske love, bekendtgørelser, cirkulærer etc.: www.retsinfo.dk

På Socialforskningsinstituttets hjemmeside kan du finde undersøgelser og rapporter vedrørende praksis på det sociale område: www.sfi.dk

Teori og metodecentret er et uafhængigt forskningscenter, som beskæftiger sig med kvalitetsudvikling i det sociale arbejde: www.teoriogmetode.dk

På Kriminalforsorgens hjemmeside kan du finde information om Kriminalforsorgen i Frihed, statistik over fængsling og varetægtsfængsling, samt initiativer til begrænsning af kriminalitet: www.kriminalforsorgen.dk

Det kriminalpræventive råds formål er at forebygge kriminalitet. På deres hjemmeside kan du finde information om forebyggelsesarbejdet for børn og unge, diverse undersøgelser, SSP-samarbejde etc.: www.crimprev.dk

God Social Praksis er en database, der samler kommunernes bedste eksempler på god praksis. www.godsocialpraksis.dk

Den svenske institutionsstyrelses hjemmeside. Her kan du finde informationer om arbejdet med anbringelser af unge kriminelle i Sverige:
www.stat-inst.se

Kommunernes Landsforening. Her kan du læse om den kommunale indsats over for udsatte børn og unge; blandt andet de tværfaglige problematikker. **www.kl.dk**

Danske Regioner. Her kan du læse om regionernes holdning og virke på socialområdet.
www.regioner.dk

Vilde Læreprocesser er et center under Københavns Kommune, som har til opgave at udarbejde og lede metodeudviklingsprojekter i forhold til kriminelle og kriminalitetstruede børn og unge i kommunen.
www.vildelaereprocesser.dk

SPUK tilbyder undervisning og konsulentstøtte til døgninstitutioner, uddannelsesinstitutioner, kommuner og andre sociale/pædagogiske institutioner i forbindelse med udviklings- og omstillingsprocesser. De har især fokus på de socialt mest udsatte unge. Unge som oftest er præget af belastende opvækstvilkår, og hvis adfærd er problematisk for dem selv og omgivelserne, f.eks. ved alvorlige kriminalitet. **www.spuk.dk**

Himmerlands rådgivningscenter (HRC) henvender sig til unge og voksne, som har behov for et omfattende og individuelt døgntilbud.
www.h-r-c.dk

Bilag 2. Netværksmøder – planlægning og afviklingⁱ

I dette bilag kan der hentes inspiration til planlægning og afvikling af netværksmøder. De emner der berøres er:

- Netværksmøder – hvor mange og hvornår?
- Planlægning af møder i samarbejde med den unge
- Kontakt til forældre
- Indkaldelse til netværksmødet
- Dagsorden og afvikling af det 1. møde
- Efterfølgende møder
- Nøgleelementer i mødeledelse

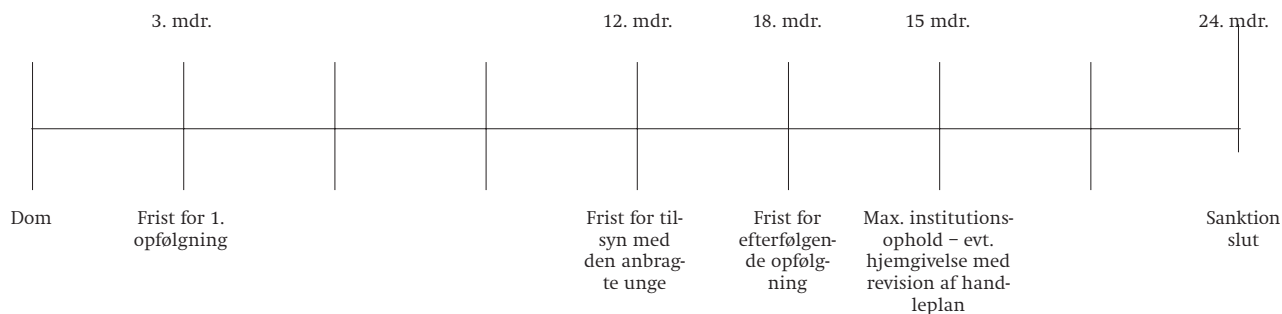
Netværksmøder – hvor mange og hvornår?

Det er forudsat, at der gennemsnitligt afholdes fem netværksmøder under et ungdomssanktionsforløb. For nogle unge, vil der være behov for flere møder, mens der for andre vil være behov for færre. Hvor mange møder, der er

behov for, vil dels afhænge af den unge og dennes forudsætninger og motivation samt af hvorledes vedkommendes ungdomssanktion forløber. Kommer den unge hurtigt ind i et godt udviklingsforløb og i gang med uddannelse og arbejde, er tre eller fire møder måske tilstrækkeligt, mens en situation med tilbageførsel eller ændring i anbringelsessted, kan skabe behov for, at der afholdes mere en fem møder i forløbet.

Tidspunkterne for, hvornår netværksmøderne bør afholdes vil afhænge af det enkelte forløb, herunder bl.a. hvor længe den unge skal opholde sig i sikret institution.

I vurderingen af, hvornår det kan være hensigtsmæssigt at afholde møderne bør det indgå, hvornår der er krav om opfølgning på handleplaner og tilsyn med den unge. Kommunalbestyrelsen er forpligtet til at fastsætte standarder for opfølgningen på de konkrete indsætterⁱⁱ, og

ⁱ Denne manual for planlægning og afvikling af netværksmøder er inspireret af værktøjskassen i Johansen, Mette-Louise, Tina Mouritsen og Edith Montgomery (2006); Mod en fælles indsats, Rehabiliterings- og Forskningscentret for Torturofre (RCT) og Karlebo Kommune.

ⁱⁱ Bekendtgørelse om standarder for sagsbehandlingen i sager om særlig støtte til børn og unge Bek. nr 614 af 15. juni 2006.

kan her fastsætte tidsfrister, der er kortere, end dem der er lovkrav om. Koordinatoren skal derfor undersøge, hvilke krav, der stilles i kommunens standarder. De lovgivningsmæssige minimumskrav for opfølgning og tilsyn fremgår af nedenstående figur. Det skitserede forløb er et normalforløb uden forlængelse af tidsfrister, hvor det forudsættes at institutionsopholdet starter ved dommens afsigelse.

Den første opfølgning skal ifølge servicelovens § 70 ske senest 3 måneder efter iværksættelse af en foranstaltning. Kommunen skal her følge op på handleplanen og vurdere, om indsatsen skal ændres og handleplanen revideres. Ved en ungdomssanktion starter foranstaltningen ved dommen, og ved den første opfølgning skal der ske en konkretisering af, hvordan de overordnede mål om uddannelse og beskæftigelse nås i løbet af sanktionen. Herefter skal der senest 12 måneder herefter igen følges op på handleplanen, og også her skal der være fokus på uddannelse og beskæftigelse.

Endvidere skal der ske en revision af handleplanen, hvis den unge hjemgives efter 2. fase. Afslutningen af 2. fase vil være afhængig af, hvorledes institutionsopholdet forløber i forhold til domstidspunktet, men skal afsluttes, når den unge har opholdt sig sammenlagt maksimalt 18 måneder i sikret afdeling og åben institution eller godkendt opholdssted. Nogle unge vil ikke formelt blive hjemgivet efter 2. fase, da de enten afvikler 3. fase i en udslusningsordning, eller ved anbringelse f.eks. i eget værelse. Men også i sådanne situationer kan det være hensigtsmæssigt at revidere handleplanen

forud for påbegyndelsen af 3. fase. Der er ikke noget i vejen for, at revisionen af handleplanen forud for 3. fase sker i forbindelse med, at der alligevel skal følges op på handleplanen efter godt et år i sanktionen.

Koordinatoren skal også være opmærksom på, om der er andre tidsfrister, som det er vigtigt at være opmærksom på, og i hvilken forbindelse det kan være hensigtsmæssigt med et netværksmøde. f.eks. hvis den unge bliver 18 i forløbet og skifter opholdskommune. Koordinatoren skal endvidere være opmærksom på, at for unge, der forventes at fylde 18 år, mens de er anbragt i 1. eller 2. fase, er der en forpligtelse til revision af handleplanen senest 6 måneder før, de fylder 18 år, se kapitel 11.

Netværksmøderne kan også med fordel afvikles i tilknytning til, at der afholdes statusmøder på institutionen, hvor man gør op i forhold til de enkelte behandlingsplaner. Hermed øges muligheden for at skabe sammenhæng mellem mål på kort sigt og mål på længere sigt.

Det kan lette overblikket over forløbet og behovet for netværksmøder, hvis koordinatoren i starten af sanktionen udarbejder et tidsforløb, hvor de forskellige frister er angivet: afslutning af 1. fase, afslutning af 2. fase, kommunale standarder for tidsfrister for opfølgning, den unges fødselsdag, statusmøder og eventuelt andre centrale tidsfrister. Planen vil så løbende kunne udbygges og detaljeres, f.eks. frist for færdiggørelse af udredning af skolekundskaber i 1. fase, eller hvis det planlægges, at den unge skal i et uddannelsesforløb på et givent tidspunkt.

Planlægning af møder i samarbejde med den unge

Inden planlægningsmødet med den unge

- Overvej og noter formål og indhold på det næste netværksmøde.
- Overvej og noter hvilke mulige deltagere, du som koordinator ser kan være relevant ved mødet.

Under planlægningsmødet med den unge

- Redegør over for den unge, hvad der ligger fast, og som ikke er til diskussion, og hvilke ting den unge og netværksmødets deltager kan have indflydelse på.
- Drøft netværksmødets formål og indhold. Har den unge nogle ønske til, hvad mødet skal munde ud i.
- Drøft med den unge, hvilke personer, der bør deltage.
- Vær åben og lyt.
- Noter undervejs og forklar, at det er for at huske, hvad han/hun siger.
- Afrund med at gentage for den unge, hvad I er blevet enige om i forhold til mødet.

Kontakt til den unges forældre

- Understreg tavshedspligten omkring forældrenes beskrivelser af deres relationer til den unge og forskellige fagpersoner.
- Bed forældrene beskrive både gode og mindre gode relationer (eventuelle konflikter).
- Vær forberedt på at strukturere samtalen, så fortællinger om konflikter ikke tager al tiden.
- Spørg forældrene, hvilke personer (familie,

venner og professionelle), de mener, er vigtige for den unge.

- Afrund med at samle op på centrale pointer fra samtalen.

Indkaldelse til et netværksmøde

Mødeindkaldelsen til netværksmøderne bør indeholde information om følgende:

- Dato
- Sted
- Formål
- Deltagerliste (deltageres navn, institution og funktion i forhold til familien)
- Hvad der forventes af netværksdeltageren
- At der skal medbringes kalender
- Procedure for afbud

Dagsorden og afvikling af det 1. møde

Det første møde i netværket adskiller sig fra de efterfølgende møder, da det er første gang de relevante parter mødes. I nogle tilfælde kan det f.eks. være, at det er første gang, at forældrene kommer på den sikrede institution og møder det personale, som har været tæt på deres ung i den seneste tid.

Udgangspunktet er, at det er koordinatoren, der er mødeleder. Koordinatoren skal derfor tage initiativ til at præsentere sig for alle deltagerne, når de møder op. Når alle deltagerne er samlet byder koordinatoren velkommen og åbner mødet ved at tage en præsentationsrunde, hvor hver deltager skal præsentere sig selv.

Ved udarbejdelse af dagsorden kan det være hensigtsmæssigt, dels at indsætte tidsangivelser for de enkelte punkter, dels at indsætte pauser. Dette vil i højere grad gøre dagsordenen til et redskab i mødeledelser, og vil samtidig give deltagerne væsentlig information om hvorledes mødet tænkes afviklet.

Forslag til dagsorden til det første netværksmøde:

kl. ?? – kl. ?? Velkomst og præsentationsrunde.

- Koordinatoren nævner dem, der har meldt afbud og/eller kommer senere.
- Koordinatoren starter herefter med at præsentere sig selv.
Endvidere gennemgås:
- Rammerne for mødet.
 - Hvilke punkter er valgt, og hvorfor.
 - Hvor længe mødet varer.
 - Tilrettelæggelse og hensyn hvis nogen skal gå tidligere.
 - Introduktion til brug af tolk.
 - Tilrettelæggelse af pauser.

kl. ?? – kl. ?? Baggrund og formål med netværksmøderne.

- Rammerne for det to-årige forløb – den unges ungdomssanktion - Klarlæggelse af koordinatorens rolle som mødeleder.
- Netværksmødets funktion og kompetence. Det skal gøres klart, at selv om der sker en opfølgning og drøftelse af den unges handleplan, er det kommunen/sagsbehandleren, der har ansvaret for og kompetencen til at fastsætte og revidere handleplanen.

Netværksmødet kan indstille.

- Formålet med det første møde.

kl. ?? – kl. ?? Pause

kl. ?? – kl. ?? Den unges foreliggende handleplan med fokus på uddannelse og beskæftigelse.

- Den unge beskriver, hvad han /hun gerne vil i sanktionsforløbet, og hvad han hun mener, der er behov for hjælp til.
- Sagsbehandleren beskriver hvilke mål og delmål, der er opsat, hvilke overvejelser, der ligger bag. Sagsbehandleren redegør endvidere for, hvad der er besluttet, og som dermed ligger fast.
- Forældre og øvrige deltagere beskriver deres kendskab til den unge.
- Den unge beskrives fagligt og socialt. I denne runde er det mest koordinatoren som mødeleder, der spørger ind til konkrete forhold og situationer for at få dem uddybet og få indblik i detaljerne i en given situation/episode, og hvem der har været involveret. Koordinatoren spørger både til ressourcer og vanskeligheder.

kl. ?? – kl. ?? Refleksionens runde om den unges ønsker, muligheder og handleplan.

- Alle har mulighed for at komme til orde og kan spørge ind til hinandens beskrivelser og forklaringer.
- Her kan tanker og ideer udveksles deltagerne imellem.
- Her bringes emner på banen, der er kommet frem under den beskrivende runde, hvor alle har mulighed for at byde ind på løsninger og få afklaret misforståelser.

- Der kan evt. opstilles forslag til mål og delmål for behandling, uddannelse og beskæftigelse, som sagsbehandleren kan inddrage i sit videre arbejde med den unges sag.

kl. ?? – kl. ?? Aftaler

- Ud fra de informationer alle har fået i den beskrivende runde og de afklaringer, der er kommet fra refleksionsrunden, bliver der lavet aftaler for perioden ind til næste netværksmøde, f.eks. aftaler om overgangen til fase 2 anbringelsessted.
- Koordinatoren skitserer alle aftaler kort, så de er klarlagt for alle.

kl. ?? – kl. ?? Næste møde

- Nyt møde aftales, mens alle er til stede

Efterfølgende møder

Ved de efterfølgende møder kan dagsordenen se ud på følgende måde:

Forslag til dagsorden

kl. ?? – kl. ?? Velkomst og gennemgang af dagsorden

- Ofte vil der være en ændring i deltagerkredsen fra sidste møde, derfor bør der staves med en præsentationsrunde.
- Formålet med mødet og dagsordenen.

kl. ?? – kl. ?? Siden sidst.

- Den enkelte i netværket beskriver, hvad der er sket siden sidste netværksmøde.
- Koordinatoren spørger ind til opfølgning på aftaler, der blev indgået på det sidste møde.

- Koordinatoren spørger ind til konkrete situationer.
- Vær opmærksom på, at såvel den unge som forældrene kommer til orde under dette punkt.

kl. ?? – kl. ?? Gennemgang af handleplan

- Mål/delmål 1: Er målet helt eller delvist nået. Evt. hvad er baggrunden for, at det ikke går som forventet.
- Mål/delmål 2: Er målet helt eller delvist nået. Evt. hvad er baggrunden for, at det ikke går som forventet.
- osv.

kl. ?? – kl. ?? Pause

kl. ?? – kl. ?? Refleksionsrunde

- Hvad fungerer godt? Og hvad fungerer mindre godt for den unge?
- Er der behov for ændringer i handleplanen? Og i givet fald hvilke?

kl. ?? – kl. ?? Nye aftaler

- Se under dagsorden til 1. møde

kl. ?? – kl. ?? Næste møde

Nøgleelementer i mødeledelse

Mødelederen har til et netværksmøde i forbindelse med ungdomssanktionen en særlig rolle. For det første skal det fra mødets start klargøres hvilken rolle mødelederen har; f.eks. at mødelederen ikke er beslutningstager, men skal sikre at alle kommer til orde. For det andet skal mødele-

deren sikre, at alle har forstået dagsordenen, og hvilke punkter der skal diskuteres på det pågældende møde. Og endelig skal mødelederen sikre, at der gennem afviklingen af mødet er fokus på mødets formål og dagsordenen, således at der er tid til alle punkter på dagsordenen, samt at mødet foregår i en anerkendende tone, hvor alle har mulighed for at komme til orde.

Mødeleders neutralitet

Det er vigtigt, at mødelederen er neutral og undgår at tage parti; man skal forholde sig åbent og nysgerrigt til de problemstillinger, der bringes op på møderne. Det er vigtigt, at der bliver spurgt ind til problemerne og særligt hvordan de enkelte parter har oplevet situationer, der har udviklet sig til konflikter. Samtidig er det dog også vigtigt at få de positive elementer frem, så det hele ikke handler om problemer. Man skal som mødeleder være opmærksom på følgende:

- At være nysgerrig og undersøgende.
- Ikke at acceptere den ens beskrivelse frem for andres.
- At der ikke kun er fokus på at få ens egne ideer frem.
- Hvordan man stiller spørgsmål.
- At måden man stiller spørgsmålene på, har en betydning for de svar, man får.
- At man kan have en viden om og en holdning til de emner, der kommer frem under mødet.
- Hvordan viden kan bruges, og hvad fokus er for mødet.

Opsummering

Når et punkt på mødet er diskuteret færdig er det vigtigt, at koordinatoren opsummerer hvad man er blevet enige om, så der ikke senere

opstår tvivl om dette. Det kan godt være, at man ikke er enige, men uenige; i den forbindelse vil det være de enkelte parters holdning, der skal opsummeres.

Notater

Det er vigtigt, at koordinatoren noterer hvilke aftaler der laves på netværksmødet, så der til det næste møde kan følges op.

Under mødets beskrivende runde, skal koordinatoren notere hvilke problemstillinger der bliver nævnt, og sikre, at de bliver diskuteret under den forklarende og reflekterende runde.

Tiden

Det er vigtigt, at der er sat tid nok af til møderne. Det er særligt vigtigt for den unge og dennes familie, som måske har set frem til mødet længe, og hvor den unges situation fylder meget i hverdagen. Sagsbehandlere og andre professionelle aktører har mange møder og mange sager, og er måske mere vant til, at man ikke når det hele.

Til netværksmøder, hvor der skal anvendes tolk, skal der afsættes mere tid.

Pauser

Det er vigtigt at overholde de pauser man har planlagt; for det første for at sikre, at en eventuel tolk kan bevare koncentrationen, for det andet kan nogle unge have problemer med at koncentrere sig i længere tid. Samtidig kan det hjælpe med at få diskussionen tilbage på rette spor, hvis den er ved at køre lidt i ring eller gået i hårdknude.

Tolkning

Er der ved netværksmødet brug for tolkning, skal koordinatoren som mødeleder, inden mødet starter, lave aftaler med tolken om, hvordan tolkningen skal foregå. Det er meget vigtigt, at tolken bliver gjort opmærksom på sin tavshedspligt, så familien ved, at de kan have tillid til tolken. Koordinatoren skal desuden gøre netværket opmærksomt på, at de skal tage hensyn til, at tolken skal nå at tolke alt. Tolken skal vide, at hvis nogle af deltagerne har en indbyrdes samtale på et andet sprog end dansk, skal dette tolkes, så alle kan forstå, hvad der foregår.

I forbindelse med anvendelse af tolk er det vigtigt, at tolken ved mødet fysisk placeres, så tolken kan se på den eller de deltagere, som tolken primært oversætter til eller fra.

Afbud

Det er i den nye bestemmelse i servicelovens § 54 a forudsat, at den unge og dennes forældre deltager i netværksmødet, så hvis enten den unge eller forældrene er forhindret i at deltage i mødet skal det aflyses. Ligeledes er det forudsat, at sagsbehandleren og koordinatoren er til stede.

Hvorvidt et netværksmøde bør aflyses hvis andre aktører melder afbud må afhænge af, hvad der er på dagsordenen og hvilken rolle den pågældende deltager har i forhold hertil.

Bilag 3. Inspiration til aftale for koordinator

Ved ansættelse af en koordinator bør der udarbejdes en aftale mellem den unges opholdskommune og koordinatoren.

Nedenfor er listet forskellige forhold, der kan indgå i en sådan aftale. Lovgrundlaget er Lov om Social service 54 a.

Om aftalen

- Dato for indgåelse af aftalen
- Dato for revision af aftalen

Om koordinatoren

- CPR-nummer, navn, adresse, telefonnummer, mobilnummer, arbejdssted, arbejdstelefon, mailadresse.
- Ansættelsesdato

Om den unge

- Journalnummer på den unges sag
- Den unges navn, adresse, evt. mobiltelefonnummer
- Forældres navne, adresse, telefonnummer
- Dato for dom til ungdomssanktionen
- Dato for ungdomssanktionens ophør
- Dato for ungdomssanktionens ophør ved forlængelse af sanktionen ved ny kriminalitet.
- Anbringelsessted 1. fase: adresse, telefonnummer mv.
- Anbringelsessted 2. fase: adresse, telefonnummer mv.

Ansvarsområder og opgaver

- Koordinator
 - Generelt gennem forløbet
 - 1. fase
 - 2. fase
 - 3. fase
- Sagsbehandler
 - Gennem forløbet

Forventet timeforbrug

- 1. fase
- 2. fase
- 3. fase

Rejsegodtgørelse

Yderligere bemærkninger

Bilag 4. Anvendte lovparagraffer

- Serviceloven
- Retssikkerhedsloven
- Magtanvendelsesbekendtgørelsen
- Straffeloven
- Retsplejeloven
- Forældreansvarsloven
- Folkeskoleloven
- Lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov
- Serviceloven
- Bekendtgørelse af lov om social service
- Lov om aktiv socialpolitik
- Lov om aktiv beskæftigelsesindsats
- Sundhedsloven
- Lov om anvendelse af tvang i psykiatrien
- SU-Loven
- Forvaltningsloven

Serviceoven

Lovbekendtgørelse nr. 1117 af 26. september 2007

§ 19. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at de opgaver og tilbud, der omfatter børn, unge og deres familier, udføres i samarbejde med forældrene og på en sådan måde, at det fremmer børns og unges udvikling, trivsel og selvstændighed. Dette gælder både ved udførelsen af det generelle og forebyggende arbejde og ved den målrettede indsats over for børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med et andet særligt behov for støtte.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal udarbejde en sammenhængende børnepolitik, der har til formål at sikre sammenhængen mellem det generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med behov for særlig støtte. Den sammenhængende børnepolitik skal udformes skriftligt, vedtages af kommunalbestyrelsen og offentliggøres.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at den indsats, der iværksættes efter denne lov over for børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med et andet særligt behov for støtte, sættes i sammenhæng med den indsats, der iværksættes over for de samme børn og unge efter anden lovgivning.

§ 46. Formålet med at yde støtte til de børn og unge, der har et særligt behov for denne, er at skabe de bedst mulige opvækstvilkår for disse børn og unge, så de på trods af deres individuelle vanskeligheder kan opnå de samme muligheder for personlig udfoldelse, udvikling og sundhed som deres jævnaldrende.

Stk. 2. Støtten skal ydes tidligt og sammenhængende, så begyndende problemer hos barnet eller den unge så vidt muligt kan afhjælpes i hjemmet eller i det nære miljø. Støtten skal i hvert enkelt tilfælde udformes på baggrund af en konkret vurdering af det enkelte barns eller den enkelte unges og familiens forhold.

Stk. 3. Barnets eller den unges synspunkter skal altid inddrages og tillægges passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed.

Stk. 4. Barnets eller den unges vanskeligheder skal så vidt muligt løses i samarbejde med familien og med dennes medvirken. Hvor dette ikke er muligt, må foranstaltningens baggrund, formål og indhold tydeliggøres for forældremyndighedsindehaveren, barnet eller den unge.

Stk. 5. Ved anvendelse af bestemmelserne i dette kapitel skal der lægges afgørende vægt på, at støtten ydes ud fra barnets eller den unges bedste, herunder at der lægges vægt på at give barnet eller den unge en stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i opvæksten.

§ 47. Kommunalbestyrelsen skal overveje, hvordan der kan ske en systematisk inddragelse af familie og netværk.

§ 48. Forinden kommunalbestyrelsen træffer afgørelse efter §§ 51, 52, 56, 57 a, 58, 62 og 63, § 65, stk. 2 og 4, og §§ 68-71 og 75, skal der finde en samtale sted med barnet eller den unge herom.

Stk. 2. Samtalen kan undlades, i det omfang

barnets modenhed eller sagens karakter i afgørende grad taler imod samtalens gennemførelse. Kan samtalen ikke gennemføres, skal barnets holdning til den påtænkte afgørelse søges tilvejebragt.

§ 50. Hvis det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, herunder på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, skal kommunalbestyrelsen undersøge barnets eller den unges forhold. Afgørelsen træffes med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. dog stk. 9 og § 51.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsens undersøgelse, jf. stk. 1, skal anlægge en helhedsbetragtning, der skal omfatte barnets eller den unges

- 1) udvikling og adfærd,
- 2) familieforhold,
- 3) skoleforhold,
- 4) sundhedsforhold,
- 5) fritidsforhold og venskaber og
- 6) andre relevante forhold.

Stk. 3. I sin undersøgelse skal kommunalbestyrelsen afdække ressourcer og problemer hos barnet, familien og netværket. For unge, der er fyldt 15 år, skal undersøgelsen afdække de særlige forhold, der skal indgå ved valg af indsats for denne aldersgruppe, jf. § 52 og § 76.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal som led i undersøgelsen inddrage de fagfolk, som allerede har viden om barnets eller den unges og familiens forhold. Dette kan ske ved at inddrage sundhedsplejersker, pædagoger, psykologer, lærere eller andre, jf. § 49. Hvis det er nødvendigt, skal kommunen lade barnet eller den unge undersøge af en læge eller en autoriseret psykolog.

Stk. 5. Undersøgelsen må ikke være mere

omfattende, end formålet tilsiger, og skal i øvrigt gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader.

Stk. 6. Undersøgelsen skal resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger, og i bekræftende fald af hvilken art disse bør være. Der skal være oplysninger om, hvordan forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge stiller sig til foranstaltningerne, og om de forhold i familien eller i dennes omgivelser, som kan bidrage til at klare vanskelighederne.

Stk. 7. Undersøgelsen skal afsluttes senest 4 måneder efter, at kommunalbestyrelsen bliver opmærksom på, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte. Hvis undersøgelsen undtagelsesvis ikke kan afsluttes inden 4 måneder, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en foreløbig vurdering og snarest herefter afslutte undersøgelsen.

Stk. 8. I forbindelse med undersøgelsen skal kommunalbestyrelsen vurdere, om der skal foretages en undersøgelse af eventuelle andre børn i familien.

Stk. 9. Hvis forældremyndighedens indehaver eller den unge, der er fyldt 15 år, ikke giver samtykke, jf. stk. 1, kan undersøgelsen gennemføres uden samtykke ved at indhente de nødvendige eksisterende oplysninger, jf. § 11 c, stk. 1, nr. 1, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

§ 52. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om foranstaltninger efter stk. 3, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte. Afgørelsen træffes med samtykke fra for-

ældremyndighedsindehaveren, jf. dog § 56. En afgørelse efter stk. 3, nr. 8, kræver tillige samtykke fra den unge, der er fyldt 15 år.

Stk. 2. Medmindre særlige forhold gør sig gældende, kan støtte kun iværksættes efter gennemførelse af en undersøgelse, jf. § 50 eller § 51. Kommunalbestyrelsen skal altid vælge den eller de mindst indgribende formålstjenlige foranstaltninger, som kan løse de problemer, der er afdækket gennem undersøgelsen.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan iværksætte hjælp inden for følgende typer af tilbud:

1) Konsulentbistand med hensyn til barnets eller den unges forhold. Kommunalbestyrelsen kan herunder bestemme, at barnet eller den unge skal søge dagtilbud, ungdomsklub, uddannelsessted eller lignende.

2) Praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet.

3) Familiebehandling eller behandling af barnets eller den unges problemer.

4) Døgnophold, jf. § 55, for både forældremyndighedsindehaveren, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien i en plejefamilie, på et godkendt opholdssted eller på en døgninstitution, jf. § 66, nr. 1, 4 og 5, eller i et botilbud, jf. § 107 eller § 144.

5) Aflastningsordning, jf. § 55, i en netværksplejefamilie, i en plejefamilie, på et godkendt opholdssted eller på en døgninstitution, jf. § 66, nr. 1, 2, 4 og 5.

6) Udpegning af en personlig rådgiver for barnet eller den unge.

7) Udpegning af en fast kontaktperson for barnet eller den unge og for hele familien.

8) Anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet på et anbringelsessted, jf. § 66.

9) Formidling af praktiktilbud hos en offentlig eller privat arbejdsgiver for den unge og i den forbindelse udbetaling af godtgørelse til den unge.

10) Anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan yde økonomisk støtte til udgifter i forbindelse med foranstaltninger efter stk. 3 og yde økonomisk støtte, hvis støtten erstatter en ellers mere indgribende og omfattende foranstaltning efter stk. 3. Støtten kan ydes, når forældremyndighedens indehaver ikke selv har midler dertil.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen kan yde økonomisk støtte til udgifter, der bevirker, at en anbringelse uden for hjemmet kan undgås, at en hjemgivelse kan fremskyndes, eller at støtten i væsentlig grad kan bidrage til en stabil kontakt mellem forældre og børn under et eller flere børns anbringelse uden for hjemmet.

§ 54. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde forældremyndighedens indehaver en støtteperson i forbindelse med barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 8, og §§ 58 og 60.

§ 54 a. Kommunalbestyrelsen skal tilknytte en koordinator til unge, der er idømt en sanktion efter straffelovens § 74 a. Koordinatoren skal være tilknyttet gennem hele forløbet og være den unges rådgiver, sikre sammenhængen i faserne og afholde møder med den unge, forældrene og andre relevante parter med henblik på at fastholde de målsætninger, der er fastlagt i handleplanen, jf. § 140.

§ 66. Anbringelsessteder for børn og unge kan være

- 1) plejefamilier, jf. § 142, stk. 1,
- 2) netværksplejefamilier, jf. § 142, stk. 2,
- 3) egne værelser, kollegier eller kollegielignende opholdssteder, jf. § 142, stk. 4,
- 4) opholdssteder for børn og unge, jf. § 142, stk. 5, eller
- 5) døgninstitutioner, jf. § 67.

§ 67. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er det nødvendige antal pladser på døgninstitutioner for børn og unge, som på grund af sociale eller adfærdsmæssige problemer har behov for at blive anbragt uden for hjemmet. Kommunalbestyrelsen skal herunder sørge for, at der på institutionerne er det nødvendige antal pladser og mulighed for ambulante behandling.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er det nødvendige antal pladser på døgninstitutioner for børn og unge, som på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for at blive anbragt uden for hjemmet.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er det nødvendige antal pladser på sikrede døgninstitutioner.

Stk. 4. Døgninstitutioner kan oprettes og drives af en kommune, jf. § 4, af en region, jf. § 5, eller som selvejende institutioner, som kommunalbestyrelsen eller regionsrådet indgår aftale med.

§ 68. Foranstaltninger efter §§ 52, 56, 58 og 60 skal ophøre, når formålet er nået, når de ikke længere opfylder deres formål under hensyn til barnets eller den unges særlige behov, eller når den unge fylder 18 år.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om hjemgivelse, uanset om barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet efter § 52, stk. 3, nr. 8, § 58 eller § 60, jf. dog stk. 3. Hvis kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om hjemgivelse af et barn eller en ung, der er anbragt efter § 58, skal kommunalbestyrelsen umiddelbart orientere børn og unge-udvalget herom. Hvis kommunalbestyrelsen ikke kan imødekomme en begæring om hjemgivelse, forelægges sagen til afgørelse i børn og unge-udvalget, jf. § 58.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen har ikke pligt til at behandle en begæring om hjemgivelse efter stk. 2 i den periode, hvor en sag er under behandling i Ankestyrelsen eller ved landsretten.

Stk. 4. Forud for hjemgivelse skal kommunalbestyrelsen revidere handleplanen, jf. § 140, og angive den videre indsats i forbindelse med hjemgivelsen.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune skal senest 6 måneder forud for ophør af en anbringelse ved det fyldte 18. år træffe afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for foranstaltninger efter § 76. Kommunalbestyrelsen skal samtidig i samarbejde med den unge revidere handleplanen og herunder tage stilling til den unges videre forløb med hensyn til uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold.

§ 69. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om valg af konkret anbringelsessted i overensstemmelse med handleplanen, jf. § 140. Samtidig med valg af anbringelsessted skal der tages stilling til barnets eller den unges skole-

gang. Er anbringelsesstedet beliggende i en anden kommune end barnets eller den unges opholdskommune, har opholdskommunen pligt til at underrette den stedlige kommune forud for anbringelsen.

Stk. 2. I det omfang det må anses for nødvendigt under hensynet til formålet med anbringelsen, skal kommunalbestyrelsen på baggrund af det løbende tilsyn med barnet eller den unge på anbringelsesstedet, jf. § 148, træffe afgørelse om ændret anbringelsessted, behandling, uddannelse, samvær med personer fra netværket m.v. under opholdet.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsens afgørelse om ændring af anbringelsessted kræver samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. dog stk. 4 og 5.

Stk. 4. Er anbringelse sket med samtykke efter § 52, stk. 3, nr. 8, og kan samtykke til ændret anbringelsessted ikke opnås, kan børn og ungeudvalget træffe afgørelse efter § 58, hvis betingelserne herfor er til stede. Afgørelse om valg af anbringelsessted træffes herefter af kommunalbestyrelsen, jf. stk. 1.

Stk. 5. Er anbringelse sket uden samtykke efter § 58 eller § 60, og kan samtykke til ændret anbringelsessted ikke opnås, kan børn og ungeudvalget træffe fornyet afgørelse efter § 58, hvis betingelserne herfor er til stede. Forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, kan dog meddele samtykke til, at der ikke skal træffes fornyet afgørelse efter § 58. Afgørelse om valg af anbringelsessted træffes herefter af kommunalbestyrelsen, jf. stk. 1, uanset om børn og ungeudvalget efterprøver anbringelsesgrundlaget.

§ 70. Kommunalbestyrelsen skal senest 3 måneder efter, at der er iværksat en foranstaltning over for barnet eller den unge, vurdere, om indsatsen skal ændres, og om handleplanen, jf. § 140, skal revideres. Kommunalbestyrelsen skal herefter med højst 12 måneders mellemrum foretage en sådan vurdering. Ved anbringelse uden for hjemmet skal vurderingen ske på baggrund af det løbende tilsyn med barnet eller den unge på anbringelsesstedet, jf. § 148, stk. 1, og efter kontakt med forældremyndighedsindehaveren. Vurderingen skal omfatte såvel de dele af handleplanen og indsatsen, som retter sig mod barnet eller den unge, som de dele, der omhandler indsatsen over for familien. Afgørelse om revision af handleplanen træffes så vidt muligt med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år.

Stk. 2. For unge, der er idømt en sanktion efter straffelovens § 74 a, skal vurdering og revision af handleplan og indsats særlig vedrøre, hvordan det sikres, at den unge kommer i uddannelse eller beskæftigelse. Det skal senest i forbindelse med den første vurdering konkretiseres, hvordan de overordnede mål om uddannelse og beskæftigelse nås i løbet af sanktionen.

Stk. 3. Er der udarbejdet en særskilt plan for støtten til forældrene efter § 140, stk. 7, skal kommunalbestyrelsen tilbyde at revidere denne plan, når der er behov for det. Kommunalbestyrelsen skal senest 3 måneder efter, at barnet eller den unge har fået ophold uden for hjemmet, tilbyde en revision af planen. Kommunalbestyrelsen skal herefter med højst 12 måneders mellemrum foretage en vurdering af, om der er behov for at tilbyde en revision af planen.

§ 71. Forældrene og barnet eller den unge har ret til samvær og kontakt under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge holdes ved lige. Kommunalbestyrelsen har i den forbindelse pligt til at sikre, at forældrene får information om barnets hverdag, og til at bidrage til et godt samarbejde mellem forældrene og anbringelsesstedet. En ret til samvær og kontakt, der er aftalt mellem forældrene eller er fastsat i medfør af lov om forældremyndighed og samvær, opretholdes under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, men kan reguleres eller midlertidigt ophæves efter reglerne i stk. 2-4.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal om fornødent træffe afgørelse om omfanget og udøvelsen af samværet og kontakten og kan fastsætte nærmere vilkår for samværet og kontakten. Ved afgørelsen lægges særlig vægt på hensynet til barnet eller den unge og formålet med anbringelsen. Der kan ikke efter 1. pkt. træffes afgørelser, som medfører, at samvær og kontakt kun må finde sted mindre end en gang om måneden. En sådan afgørelse sidestilles med en afbrydelse af forbindelsen og skal træffes af børn og ungeudvalget efter stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan med samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, træffe afgørelse om, at samværet mellem forældre og barnet eller den unge skal støttes ved, at der er en tredje person til stede.

Stk. 3. Når det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling, kan børn og ungeudvalget for en bestemt periode træffe afgørelse om, at samvær kun må fore-

gå under tilstedeværelse af en repræsentant for kommunen. Under de samme betingelser og ligeledes for en bestemt periode kan der træffes afgørelse om at afbryde forbindelsen i form af samvær eller brev-, mail- eller telefonforbindelse mellem forældrene og barnet eller den unge, ligesom der kan træffes afgørelse om, at barnets eller den unges anbringelsessted ikke må oplyses over for forældrene.

Stk. 4. En afgørelse efter stk. 3 kan træffes foreløbigt efter reglerne i § 75, når betingelserne herfor er opfyldt.

Stk. 5. En afgørelse om kontrol med barnets eller den unges brevveksling, telefonsamtaler eller anden kommunikation med forældrene kan alene træffes efter § 123, stk. 2.

Stk. 6. Kommunalbestyrelsen i barnets opholdskommune kan yde støtte til udgifter til forældrenes transport i forbindelse med møder i barnets opholdskommune.

§ 76. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde hjælp efter stk. 2 og 3 til unge i alderen fra 18 til 22 år, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte, og hvis den unge er indforstået hermed.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at en tildelt personlig rådgiver eller en fast kontaktperson, jf. § 52, stk. 3, nr. 6 og 7, kan opretholdes eller tildeles igen efter det fyldte 18. år.

Stk. 3. Til unge, der er eller var anbragt uden for hjemmet i et anbringelsessted efter reglerne i kapitel 11 umiddelbart inden det fyldte 18. år, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om,

1) at døgnophold, jf. § 55, i et anbringelsessted, jf. § 66, kan opretholdes eller genetableres,

2) at udpege en personlig rådgiver for den unge, jf. § 52, stk. 3, nr. 6,

3) at udpege en fast kontaktperson for den unge, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, og

4) at etablere en udslusningsordning, jf. § 55, i det hidtidige anbringelsessted.

Stk. 4. Tilbud efter stk. 2 og 3 skal ophøre, når de ikke længere opfylder deres formål under hensyn til den unges behov for støtte, eller når den unge fylder 23 år.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen skal, i det omfang det er muligt, sørge for, at unge, som har været anbragt uden for hjemmet efter reglerne i kapitel 11, umiddelbart inden det fyldte 18. år får mulighed for at vende tilbage til det tidligere anbringelsessted kortvarigt, uanset om der iværksættes foranstaltninger efter stk. 3.

§ 101. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde behandling af stofmisbrugere.

Stk. 2. Tilbud efter stk. 1 skal iværksættes senest 14 dage efter henvendelsen til kommunen.

Stk. 3. Socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse regler om behandling efter stk. 1 og 2 af stofmisbrugere under 18 år i særlige tilfælde.

Stk. 4. En person, der er visiteret til behandling, kan vælge at blive behandlet i et andet offentligt behandlingstilbud eller godkendt privat behandlingstilbud af tilsvarende karakter som det, der er visiteret til efter stk. 1.

Stk. 5. Fristen efter stk. 2 kan fraviges, hvis personen vælger at blive behandlet i et andet offentligt eller godkendt privat behandlingstilbud end det, kommunalbestyrelsen har visiteret til efter stk. 1.

Stk. 6. Retten til at vælge efter stk. 4 kan

begrænses, hvis hensynet til stofmisbrugeren taler for det.

§ 123. Sikrede afdelinger, isolation, fiksering m.v. i institutioner beregnet til døgnophold for børn og unge må alene anvendes, når forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet. Socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse regler om betingelserne herfor. Aflåsning om natten af værelser i sikrede afdelinger betragtes ikke som isolation.

Stk. 2. Under ophold i institutioner beregnet til døgnophold for børn og unge kan børn og ungeudvalget, såfremt det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling, uden retskendelse træffe afgørelse om kontrol med barnets eller den unges brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med nærmere angivne personer uden for institutionen. Afgørelsen træffes for en bestemt periode. Kontrol af breve og andre henvendelser til og fra offentlige myndigheder og til og fra en eventuel advokat, jf. § 72, stk. 3, må ikke finde sted. En afgørelse efter 1. pkt. kan træffes foreløbigt efter reglerne i § 75, når betingelserne herfor er opfyldt. Socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse regler om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation.

Stk. 3. Under andre døgnophold uden for hjemmet end nævnt i stk. 1, som er formidlet af kommunen, må magtanvendelse kun ske, når forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet.

Stk. 4. Enhver form for magtanvendelse skal registreres og indberettes af tilbuddet til kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune for de tilbud, som kommunalbestyrelsen fører til-

syn med, jf. § 148 a, og regionsrådet for de tilbud, som regionsrådet fører tilsyn med, jf. § 5, stk. 7. Kommunalbestyrelsen eller regionsrådet orienterer opholdskommunen, jf. § 9 a, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område om indberetningen. Socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse regler om magtanvendelse og om registrering og indberetning heraf.

Stk. 5. Over for unge, der efter reglerne i retsplejeloven er anbragt i sikrede afdelinger i stedet for varetægtsfængsling, kan politiet, hvor hensyn til efterforskningen gør det påkrævet, modsætte sig, at den unge modtager besøg, eller forlange, at besøg finder sted under kontrol. Den unge har altid ret til ukontrolleret besøg af sin forsvarer. Hvor hensyn til efterforskningen gør det påkrævet, kan politiet endvidere forlange at gennemse og, hvis det findes påkrævet, standse den unges breve inden modtagelsen eller afsendelsen samt forbyde den unge at foretage telefonsamtaler eller anden kommunikation med personer uden for institutionen eller betinge telefonsamtaler og anden kommunikation af, at samtalen overhøres. Den unge har ret til ukontrolleret brevveksling med retten, forsvareren, justitsministeren og Folketingets Ombudsmand. Den unge skal underrettes om politiets afgørelse og kan forlange den forelagt for retten til afgørelse. Socialministeren fastsætter efter forhandling med justitsministeren i en bekendtgørelse regler om besøg, brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation.

§ 123 a. En sikret afdeling kan undersøge, hvilke effekter et barn eller en ung, der er anbragt i afdelingen, har i sin besiddelse i sit opholds-

rum, hvis en sådan undersøgelse er nødvendig for at sikre, at ordensbestemmelser overholdes eller sikkerhedshensyn iagttages,

1) når barnet eller den unge anbringes på en sikret afdeling,

2) før og efter besøg og

3) før og efter fravær fra den sikrede afdeling.

Stk. 2. Institutionens leder eller den, der bemyndiges dertil, kan træffe bestemmelse om at foretage en undersøgelse af barnets eller den unges person eller opholdsrum, hvis der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, hvor besiddelsen medfører, at ordensbestemmelser ikke kan overholdes, eller at sikkerhedshensyn ikke kan iagttages.

Stk. 3. Undersøgelse af, hvilke effekter barnet eller den unge har i sin besiddelse i sit opholdsrum eller på sin person, må ikke gennemføres, hvis det efter indgrebets formål og den krænkelse og det ubehag, som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb.

Stk. 4. Undersøgelse skal foretages så skånsomt, som omstændighederne tillader.

Stk. 5. Undersøgelse af, hvilke effekter barnet eller den unge har i sin besiddelse på sin person, må kun undtagelsesvis foretages og overværes af personer af andet køn end den unge.

Stk. 6. Institutionens leder eller den, der bemyndiges dertil, kan træffe bestemmelse om tilbageholdelse af effekter, der findes i barnets eller den unges besiddelse, hvis det skønnes påkrævet af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn.

Stk. 7. Socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse regler om gennemførelsen af undersø-

gelses af barnets eller den unges person eller opholdsrum i sikrede afdelinger.

§ 140. Kommunalbestyrelsen skal udarbejde en handleplan, inden der træffes afgørelse om foranstaltninger efter § 52, § 58 eller § 76. Betyder hensynet til barnet eller den unge, at man ikke kan afvente udarbejdelsen af en handleplan, er en kortfattet angivelse af formålet med foranstaltningen tilstrækkelig. Det påhviler da kommunalbestyrelsen snarest muligt og senest inden 4 måneder at opstille en handleplan.

Stk. 2. For unge under 18 år med et behandlingskrævende stofmisbrug skal kommunalbestyrelsen udarbejde en handleplan for den behandling, der skal iværksættes, og for den nødvendige støtte til den unge. Handleplanen udarbejdes i samarbejde med den unge og dennes familie.

Stk. 3. For unge under 18 år, der har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en handleplan for en indsats, der kan modvirke yderligere kriminalitet og yde den nødvendige støtte til den unge. Handleplanen udarbejdes i samarbejde med den unge og dennes familie.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal udarbejde en foreløbig handleplan, jf. stk. 3, senest 7 dage efter, at kommunen har modtaget dokumentation fra politiet om den begåede kriminalitet.

Stk. 5. En handleplan skal angive formålet med indsatsen, og hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet. Handleplanen skal bygge på de undersøgelser, der er gennemført, jf. § 50, og opstille mål og delmål i forhold til barnets eller den unges

- 1) udvikling og adfærd,
- 2) familieforhold,
- 3) skoleforhold,
- 4) sundhedsforhold,
- 5) fritid og venskaber og
- 6) andre relevante forhold.

Stk. 6. En handleplan skal endvidere angive indsatsens forventede varighed. I sager om anbringelse uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 8, og § 58, skal en handleplan tillige angive, hvilke former for støtte der selvstændigt skal iværksættes over for familien i forbindelse med, at barnet eller den unge opholder sig uden for hjemmet, og i tiden efter barnets eller den unges hjemgivelse.

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde forældrene at udarbejde en særskilt plan for støtten til forældrene i forbindelse med en anbringelse uden for hjemmet.

§ 142. Plejefamilier for børn og unge skal være godkendt som generelt egnede af kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune.

Stk. 2. Netværksplejefamilier skal være godkendt som konkret egnede i forhold til et bestemt barn eller en bestemt ung af kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune.

Stk. 3. Den kommunalbestyrelse, der godkender, jf. stk. 1 og 2, skal i forbindelse med godkendelsen sørge for, at plejefamilien deltager i et kursus i at være plejefamilie.

Stk. 4. Egne værelser, kollegier og kollegieliggende opholdssteder, hvor den unge selv råder over sin egen bolig, skal være godkendt som generelt egnede af kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune.

Stk. 5. Opholdssteder for børn og unge skal

være godkendt som generelt egnede af kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune. Dette gælder dog ikke for sådanne tilbud, med hvilke en kommunalbestyrelse har indgået en generel aftale om anvendelse af opholdsstedet, herunder om tilsyn.

Stk. 6. Afgørelser efter stk. 1-5 kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 7. Netværksplejefamilier godkendt efter stk. 2 skal have dækket deres omkostninger i forbindelse med barnets eller den unges ophold og kan efter en konkret vurdering få hel eller delvis hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste. Ydelsen fastsættes på baggrund af den tidligere bruttoindtægt.

Stk. 8. Socialministeren kan i en bekendtgørelse fastsætte satser for godtgørelse af udgifter til kost og logi i forbindelse med opholdet og for beregning og regulering af tabt arbejdsfortjeneste efter stk. 7.

§ 146. Kommunalbestyrelsen skal føre tilsyn med de forhold, hvorunder børn og unge under 18 år i kommunen lever.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen fører sit tilsyn efter stk. 1 på en sådan måde, at kommunen så tidligt som muligt kan få kendskab til tilfælde,

hvor der må antages at være behov for særlig støtte til et barn eller en ung under 18 år.

§ 160. Den unge betaler for døgnophold efter § 76, stk. 3, nr. 1, og for udslusningsophold efter § 76, stk. 3, nr. 4, efter regler, der fastsættes af socialministeren i en bekendtgørelse.

§ 167. Afgørelser om valg af anbringelsessted og ændret anbringelsessted efter § 69, stk. 1 og 2, kan af barnet eller den unge, der er fyldt 12 år, og af forældremyndighedsindehaveren indbringes for det sociale nævn efter reglerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Stk. 2. Afgørelser om behandling, uddannelse, samvær med personer fra netværket m.v., jf. § 69, stk. 2, og afgørelser om samvær og kontakt efter § 71, stk. 2, kan af den unge, der er fyldt 15 år, og af forældremyndighedsindehaveren indbringes for det sociale nævn efter reglerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. I det omfang afgørelsen angår den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, kan afgørelsen af denne på samme måde indbringes for det sociale nævn.

Retssikkerhedsloven

Lovbekendtgørelse nr. 1047 af 27. august 2007

Bekendtgørelse af lov om retssikkerhed og administration på det sociale område

§ 4. Borgeren skal have mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin sag. Kommunen tilrettelægger behandlingen af sagerne på en sådan måde, at borgeren kan udnytte denne mulighed.

§ 9. Opholdskommunen har pligt til at yde hjælp, jf. dog § 9 a, stk. 4.

Stk. 2. En person har opholdskommune, hvor personen har sin bopæl eller sædvanligvis opholder sig, jf. dog § 9 b, stk. 2.

(...)

Stk. 6. Opholdskommunen kan, når der er særlige grunde til det, indgå aftale med en tidligere opholdskommune om, at denne fortsat har forpligtelsen til at yde hjælp. En sådan aftale er betinget af samtykke fra den, som modtager hjælpen.

Stk. 7. Opstår der uenighed mellem to eller flere kommuner om, hvilken kommune der er en persons opholdskommune, må den af de uenige kommuner, som personen har eller senest har haft folkeregisteradresse i, fungere som opholdskommune, indtil det er afklaret, hvilken kommune der er rette opholdskommune. Når rette opholdskommune er blevet bestemt, og den fungerende opholdskommune ikke er personens opholdskommune, yder opholdskommunen refusion for den fungerende opholdskommunes udgifter i den periode, hvor uenigheden har bestået. Refusionen beregnes som refusion efter § 9 c, stk. 1.

§ 9 a. Opholdskommunen for et barn eller en

ung under 18 år har pligt til at yde hjælp, jf. dog § 9 b.

Stk. 2. Et barn eller en ung under 18 år har samme opholdskommune som forældrene, jf. dog stk. 3-5. Et barn eller en ung under 18 år, der bor mest hos den ene af forældrene, har opholdskommune hos denne. Hvis barnet eller den unge bor lige meget hos begge forældre, har barnet eller den unge opholdskommune, hvor det er tilmeldt folkeregistret.

Stk. 3. Et barn eller en ung under 18 år, der ikke bor sammen med nogen af forældrene, og som har klaret sig selv, har selvstændig opholdskommune.

Stk. 4. Forældremyndighedsindehaverens opholdskommune har pligt til at yde hjælp efter kapitel 11 i lov om social service. Er et barn eller en ung under 18 år anbragt uden for hjemmet, får barnet eller den unge dog selvstændig opholdskommune i den kommune, som har truffet afgørelse om anbringelsen efter kapitel 11 i lov om social service. Barnets eller den unges selvstændige opholdskommune samarbejder med forældremyndighedens indehaveres opholdskommune om at løse familiens problemer og hører forældremyndighedsindehaveren samt barnet eller den unge, inden der træffes afgørelse efter kapitel 11 i lov om social service. Barnets eller den unges selvstændige opholdskommune træffer afgørelser vedrørende barnets eller den unges forhold. Afgørelser, der er målrettet forældremyndighedsindehaveren, træffes af forældremyndighedsindehaverens opholds-

kommune.

Stk. 5. En ung under 18 år, der selv har ansvar for at forsørge en ægtefælle eller et barn, har selvstændig opholdskommune.

Stk. 6. Forældremyndighedens indehavers opholdskommune kan, når der er særlige grunde til det, uanset bestemmelsen i stk. 4, 2. og 3. pkt., indgå aftale med barnets eller den unges opholdskommune om, at den er handlekommune i forhold til barnet eller den unge. En sådan aftale er betinget af, at forældremyndighedens indehaver og den unge over 15 år giver samtykke.

§ 11. Myndigheden kan anmode personer, der søger om eller får hjælp, om

1) at medvirke til at få de oplysninger frem, som er nødvendige for at afgøre, hvilken hjælp de er berettiget til, og

2) at lade sig undersøge hos en læge eller blive indlagt til observation og behandling som led i sagsbehandlingen.

Stk. 2. Personer, der får hjælp, har pligt til at oplyse om ændringer, der kan have betydning for hjælpen.

§ 11 a. Myndigheden kan efter forudgående samtykke fra den, der søger om eller får hjælp, forlange, at andre offentlige myndigheder, uddannelsesinstitutioner, sygehuse, læger, psykologer, autoriserede sundhedspersoner i øvrigt og personer, der handler på disses ansvar, arbejdsløsheds-kasser, pengeinstitutter, arbejdsgivere og private, der udfører opgaver for det offentlige, giver oplysninger om den pågældende, der er nødvendige for at behandle sagen. Dette gælder også oplysninger om en persons rent private forhold og andre fortrolige oplys-

ninger, ligesom myndigheden kan indhente lægejournaler, sygehusjournaler eller udskrifter heraf. Myndigheden kan forlange, at der optages retsligt forhør i overensstemmelse med retsplejelovens § 1018, hvis oplysningerne ikke videregives.

(...)

§ 11 c. Hvis det er nødvendigt for sagens behandling, kan kravet om samtykke efter § 11 a, stk. 1 og 3, fraviges i sager om

1) særlig støtte til børn og unge efter kapitel 11 i lov om social service, hvor myndighederne kan påbegynde en sag eller træffe afgørelse uden forældrenes samtykke, samt i forbindelse med undersøgelser efter § 50 i lov om social service,

(...)

Stk. 2. Hvis det er nødvendigt for behandlingen af en sag efter stk. 1, nr. 1, kan myndigheden desuden uden samtykke anmode private, der har kendskab til forholdene, om at give oplysninger, der er nødvendige for at behandle sagen. Myndigheden skal ved anmodningen gøre opmærksom på, at den adspurgte ikke er forpligtet til at svare.

Stk. 3. I sager efter stk. 1, nr. 1, kan myndigheden uden samtykke forlange oplysninger efter § 11 a, stk. 1, og indhente oplysninger efter § 11 c, stk. 2, om personer, der er part i sagen, samt om forældremyndighedsindehaverens samlever eller ægtefælle.

Stk. 4. Myndigheden skal uanset adgangen til at indhente oplysninger uden samtykke, jf. stk. 1-3, forsøge at få samtykke til at indhente oplysningerne.

Magtanvendelsesbekendtgørelsen

Bekendtgørelse om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet.
Bekendtgørelse nr. 893 af 9. juli 2007

I medfør af § 123, § 123 a og § 174 i lov om social service, jf. lovbekendtgørelse nr. 58 af 18. januar 2007 som ændret ved lov nr. 545 af 6. juni 2007 og efter forhandling med justitsministeren, fastsættes:

Kapitel 1

Formålsbestemmelse m.v.

§ 1. Magtanvendelse over for børn og unge omfattet af denne bekendtgørelse må kun anvendes, hvis der er hjemmel til det. Magtanvendelse må aldrig erstatte omsorg og socialpædagogisk bistand. Magtanvendelse skal begrænses til det absolut nødvendige og skal i øvrigt stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået hermed.

Stk. 2. Legemlig afstraffelse er ikke tilladt. Fiksering er ikke tilladt. Ved fiksering forstås anvendelse af mekanisk tvangsmiddel i form af bælte, håndremme, fodremme, eller livstykke, samt anden form for mekanisk fastspænding. Ydmygende, hånende eller anden nedværdigende behandling er ikke tilladt.

§ 2. Fysisk magtanvendelse i form af, at barnet eller den unge fastholdes, eller føres til et andet opholdssted er tilladt, hvis:

1) barnet eller den unge udviser en sådan adfærd, at fortsat ophold i fællesskabet er uforvarlig, eller

2) barnet eller den unge derved forhindres i at skade sig selv eller andre.

Stk. 2. Magtanvendelse efter stk. 1 skal afpasses

efter forholdene i den enkelte situation og må ikke gå ud over det strengt nødvendige.

Stk. 3. Magtanvendelse, som akut kan være nødvendig, vil være omfattet af straffelovens bestemmelser om nødværge, jf. straffelovens § 13.

Stk. 4. I anbringelsessteder efter lovens § 66, nr. 1-3, er magtanvendelse, bortset fra de tilfælde, der er nævnt i stk. 3, ikke tilladt. Reglerne i denne bekendtgørelse anvendes i øvrigt ikke for disse anbringelsessteder.

Kapitel 2

Opholdssteder for børn og unge samt døgninstitutioner for børn og unge i ikke sikrede afdelinger

§ 3. I opholdssteder for børn og unge, jf. lovens § 66, nr. 4, vil der alene kunne ske fysisk magtanvendelse efter § 2.

§ 4. I døgninstitutioner for børn og unge, jf. lovens § 66, nr. 5, vil der i ikke sikrede afdelinger kunne ske fysisk magtanvendelse efter § 2.

Stk. 2. Der vil i ikke sikrede afdelinger i døgninstitutioner for børn og unge endvidere kunne ske aflåsning af afdelingen om natten og undtagelsesvis i kortere perioder om dagen.

Stk. 3. Der vil i ikke sikrede afdelinger i døgninstitutioner for børn og unge endelig kunne ske kontrol, jf. dog stk. 4 - 6, med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med nærmere angivne personer uden for institutionen, såfremt det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed og udvikling, og der fore-

ligger en afgørelse herom truffet af børn og ungeudvalget, jf. lovens § 123, stk. 2.

Stk. 4. Åbning af indgående og udgående breve kan kun finde sted med samtykke fra og i overværelse af barnet eller den unge. Kontrol af telefonsamtaler i form af medhør kan kun finde sted med samtykke fra barnet eller den unge. Hvis medhør finder sted, skal den person, med hvem telefonsamtalen føres, gøres opmærksom herpå.

Stk. 5. Ønsker barnet eller den unge ikke, at et indgående brev åbnes, kan dette uåbnet returneres til afsenderen med forklarende ledsageskrivelse. Ønsker barnet eller den unge ikke, at et udgående brev åbnes, tilintetgøres brevet.

Stk. 6. Ønsker barnet eller den unge ikke, at der sker medhør ved en indgående telefonsamtale, kan telefonsamtalen afbrydes med en forklaring til den, der har ringet op. Ønsker barnet eller den unge ikke, at der sker medhør ved en udgående telefonsamtale, føres samtalen ikke.

Stk. 7. Stk. 3-6 gælder dog ikke breve og andre henvendelser til og fra offentlige myndigheder og til og fra en eventuel advokat, jf. lovens § 72, stk. 3.

Stk. 8. Stk. 3-7 gælder ikke ved politiets kontrol, jf. § 14, stk. 6-8, med besøg, brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation, hvis kontrollen er et led i politimæssige foranstaltninger efter retsplejelovens bestemmelser.

Kapitel 3 *Døgninstitutioner for børn og unge -* *i sikrede afdelinger* *En sikret institution*

§ 5. Ved en sikret døgninstitution for børn og unge, jf. lovens § 67, stk. 3, forstås en døgninsti-

tution, der omfatter mindst én sikret afdeling og eventuelt én eller flere ikke sikrede afdelinger.

Stk. 2. Ved en sikret afdeling forstås en afdeling på en sikret døgninstitution, hvor det er tilladt at have yderdøre og vinduer konstant aflåst. En afdeling, der er aflåst hele eller næsten hele døgnnet, skal være godkendt som en sikret afdeling af kommunalbestyrelsen eller det regionsråd, som er ansvarlig for oprettelse og drift af den pågældende sikrede døgninstitution. Der kan endvidere gives en særlig godkendelse til at anvende en del af en sikret afdeling til særlige formål, hvis der er etableret en fysisk adskillelse fra de øvrige dele af den sikrede afdeling.

Stk. 3. Aflåsning om natten af værelser i sikrede afdelinger betragtes ikke som isolation.

Magtanvendelse i sikrede afdelinger

§ 6. I sikrede afdelinger i døgninstitutioner for børn og unge vil der kunne ske fysisk magtanvendelse efter § 2.

Stk. 2. For en ung anbragt i en sikret afdeling vil der kunne ske magtanvendelse i form af isolation, idet institutionens leder eller dennes stedfortræder undtagelsesvis kan træffe beslutning om anbringelse af den unge i særlige isolationsrum, når der er overhængende fare for, at denne skader sig selv eller andre. Ved isolation forstås afsondring i aflåst rum i kortere eller længere perioder. Isolationen skal være så kortvarig og skånsom som muligt og må ikke udstrækkes ud over 2 timer. Der skal løbende føres tilsyn med et barn eller en ung, der er anbragt i isolation.

Stk. 3. For et barn eller en ung anbragt i en sik-

ret afdeling vil der kunne ske magtanvendelse i form af undersøgelse af barnets eller den unges person eller opholdsrum, hvis en sådan undersøgelse er nødvendig for at sikre, at ordensbestemmelser overholdes eller sikkerhedshensyn iagttages, jf. §§ 7 og 8 og lovens § 123 a.

Stk. 4. For et barn eller en ung anbragt i en sikret afdeling vil der endvidere kunne ske magtanvendelse i form af kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation efter § 14.

Undersøgelse af opholdsrum ved anbringelse, besøg og fravær

§ 7. En sikret afdeling kan undersøge, hvilke effekter et barn eller en ung, der er anbragt i afdelingen, har i sin besiddelse i sit opholdsrum, jf. lovens § 123 a, stk. 1, hvis en sådan undersøgelse er nødvendig for at sikre, at ordensbestemmelser overholdes eller sikkerhedshensyn iagttages:

- 1) når barnet eller den unge anbringes på en sikret afdeling,
- 2) før og efter besøg og
- 3) før og efter fravær fra den sikrede afdeling.

Undersøgelse af person og opholdsrum med bestemte grunde

§ 8. Institutionens leder eller den, der bemyndiges dertil, kan træffe bestemmelse om at foretage en undersøgelse af barnets eller den unges person eller opholdsrum, jf. lovens § 123 a, stk. 2, hvis der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, hvor besiddelsen medfører, at ordensbestem-

melser ikke kan overholdes eller at sikkerhedshensyn ikke kan iagttages.

Stk. 2. Disse bestemte grunde kan for eksempel være, at barnet eller den unge virker påvirket af euforiserende stoffer eller alkohol, at der mangler skarpe genstande i institutionens køkken eller værksted eller at der af institutionens personale i øvrigt er gjort observationer, der gør det nærliggende for institutionens leder, eller den der bemyndiges dertil, at antage at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter i strid med ordensreglementet eller som kan udgøre en fare for den unge selv eller andre.

Særligt om undersøgelse af opholdsrum

§ 9. Hvis en undersøgelse af barnets eller den unges opholdsrum indebærer en gennemgang af den unges genstande i opholdsrummet, skal den unge eller barnet have tilbud om at overvære undersøgelsen eller efterfølgende straks have gennemgået undersøgelsen og dens resultat, med mindre særlige omstændigheder taler mod dette. Tilbuddet om gennemgang af undersøgelsen kan eventuelt gives skriftligt samtidig med en orientering om, at undersøgelsen har fundet sted.

Stk. 2. Med opholdsrum menes i denne bekendtgørelse værelse, skabe eller andre rum, som den unge råder over. Med genstande menes fx kommoder, opbevaringsboxe, tasker og poser i opholdsrummet.

Særligt om undersøgelse af person

§ 10. Ved undersøgelse af barnet eller den unges person menes indgreb, hvor der ikke sker

nogen indtrængen i det menneskelige legeme eller nogen egentlig beføling af legemet. Der må alene foretages klap uden på tøjet og undersøgelse af lommer og sko. Dog kan personalet kræve at barnet eller den unge tager sit overtøj, hue og sko af.

Stk. 2. Undersøgelsen af hvilke effekter, barnet eller den unge har i sin besiddelse på sin person må kun undtagelsesvis foretages og overværes af personer af et andet køn end barnet eller den unge, jf. lovens § 123 a, stk. 5.

Fælles bestemmelser om undersøgelser af person og opholdsrum

§ 11. Undersøgelse af barnets eller den unges person eller opholdsrum efter §§ 7 eller 8 må ikke gennemføres, hvis undersøgelsen efter indgrebets formål og den krænkelse og det ubehag, som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb, jf. lovens § 123 a, stk. 3. Det er en forudsætning for undersøgelsen af barnet eller den unge persons person eller opholdsrum, at andre og lempeligere midler har været forsøgt, og at disse har vist sig utilstrækkelige til opnåelse af de tilsigtede mål med undersøgelsen. Den unge opfordres til selv at aflevere eventuelle effekter.

Stk. 2. Undersøgelse af barnets eller den unges person eller opholdsrum skal foretages så skånsomt, som omstændighederne tillader, jf. lovens § 123 a, stk. 4. Undersøgelsen skal således foretages på en sådan måde, at barnet eller den unges oplevelse af at blive krænkede formindskes mest muligt.

Stk. 3. Inden en undersøgelse af et barn eller en ungs person eller opholdsrum foretages, har

den unge ret til at få oplyst grunden til, at undersøgelsen iværksættes, medmindre særlige omstændigheder taler imod dette.

§ 12. Der skal altid deltage mindst 2 ansatte ved undersøgelsen af barnet eller den unges person eller opholdsrum. Hvis særlige omstændigheder gør det nødvendigt, kan undersøgelsen dog gennemføres af en enkelt ansat. Der må ikke være andre børn og unge til stede under undersøgelsen af barnet eller den unges person eller opholdsrum.

§ 13. Institutionens leder eller den, der bemyndiges hertil, kan træffe bestemmelse om tilbageholdelse af effekter, der findes i barnets eller den unges besiddelse, hvis det skønnes påkrævet af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn, jf. lovens § 123 a, stk. 6.

Stk. 2. Hvis genstande, som tilhører et barn eller en ung, tilbageholdes, skal institutionen udfærdige en liste over de genstande, der tilbageholdes. Barnet og den unge skal orienteres om tilbageholdelsen og have udleveret en kopi af listen.

Stk. 3. Hvis en genstand tilhører institutionen, kan den umiddelbart inddrages.

Kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation

§ 14. Der vil i sikrede afdelinger i døgninstitutioner for børn og unge kunne foretages kontrol, jf. dog stk. 2 - 4, med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med nærmere angivne personer uden for institutionen, såfremt det er nødvendigt af hensyn til barnets

eller den unges sundhed og udvikling, og der foreligger en afgørelse herom truffet af børn og unge-udvalget, jf. lovens § 123, stk. 2.

Stk. 2. Åbning af indgående og udgående breve kan kun finde sted med samtykke fra og i overværelse af barnet eller den unge. Kontrol af telefonsamtaler i form af medhør kan kun finde sted med samtykke fra barnet eller den unge. Hvis medhør finder sted, skal den person, med hvem telefonsamtalen føres, gøres opmærksom herpå.

Stk. 3. Ønsker barnet eller den unge ikke, at et indgående brev åbnes, kan dette uåbnet returneres til afsenderen med forklarende ledsageskrivelse. Ønsker barnet eller den unge ikke, at et udgående brev åbnes, tilintetgøres brevet.

Stk. 4. Ønsker barnet eller den unge ikke, at der sker medhør ved en indgående telefonsamtale, kan telefonsamtalen afbrydes med en forklaring til den, der har ringet op. Ønsker barnet eller den unge ikke, at der sker medhør ved en udgående telefonsamtale, føres samtalen ikke.

Stk. 5. Stk. 1-4 gælder dog ikke breve og andre henvendelser til og fra offentlige myndigheder og til og fra en eventuel advokat, jf. § 6, stk. 4 og lovens § 72, stk. 3.

Stk. 6. Over for unge, der efter reglerne i retsplejeloven er anbragt i sikrede afdelinger i stedet for varetægtsfængsling, kan politiet, hvor hensynet til efterforskningen gør det påkrævet, modsætte sig, at den unge modtager besøg, eller forlange, at besøg finder sted under kontrol. Hvor hensynet til efterforskningen gør det påkrævet, kan politiet endvidere forlange at gennemse og, hvis det findes påkrævet, standse breve til eller fra den unge inden modtagelse eller afsendelse samt forbyde den unge at fore-

tage telefonsamtaler eller anden kommunikation med personer uden for institutionen eller betinge telefonsamtaler og anden kommunikation af, at samtalen overhøres.

Stk. 7. Den unge skal underrettes om politiets beslutning efter stk. 6, og kan forlange den forelagt for retten til afgørelse. Retten kan efter retsplejelovens regler bestemme, at unge, der er anbragt i sikrede afdelinger i stedet for varetægtsfængsling, helt eller delvis afskæres kontakt med andre.

Stk. 8. Den unge, jf. stk. 6 og 7, har dog altid ret til ukontrolleret besøg af sin forsvarer og har ret til ukontrolleret brevveksling med justitsministeren, domstolene, anklagemyndigheden, politiet, Folketingets Ombudsmand, medlemmer af Folketinget, Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, Præsidenten for Den europæiske komite til forebyggelse af tortur og umenneskelig eller vanærende behandling (Torturkomiteen), sin forsvarer, den lokale præst eller andre religiøse overhoveder, kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune og den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, som fører tilsyn med den sikrede institution, jf. lovens § 148 a og § 5, stk. 7. Hvis den unge er udenlandsk statsborger, har den unge tillige ret til ukontrolleret brevveksling med sit lands diplomatiske eller konsulære repræsentant, medmindre politiet på grund af ganske særlige omstændigheder modsætter sig det af hensyn til efterforskningen.

Anbringelsesgrundlag m.v. på en sikret afdeling

§ 15. En sikret afdeling kan anvendes for unge

når:

1) dette er absolut påkrævet for at afværge, at den unge skader sig selv eller andre, og faren herfor ikke på forsvarlig måde har kunnet afværges ved andre mere lempelige forholdsregler,

2) det i en indledende iagttagelsesperiode er absolut påkrævet for at tilvejebringe et grundlag for den videre socialpædagogiske behandling,

3) det på baggrund af den indledende iagttagelsesperiode, jf. nr. 2, fastslås, at det er absolut påkrævet, at der iværksættes et længerevarende behandlingsforløb på en sikret afdeling,

4) opholdet træder i stedet for varetægtsfængsling, jf. retsplejelovens § 765,

5) opholdet er led i afsoning, jf. § 78, stk. 2, i lov om fuldbyrdelse af straf m.v., og betingelserne i nr. 1, 2 eller 3 samtidig er opfyldt,

6) opholdet er led i en idømt foranstaltning, jf. straffelovens § 74 a, eller

7) der er tale om udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark, jf. §§ 19-21.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune kan træffe afgørelse om at anbringe en ung, der er fyldt 12 år, i en sikret afdeling, jf. stk. 1, nr. 1-3, og lovens § 69, når der forud herfor foreligger en afgørelse om anbringelse uden for hjemmet efter lovens § 52, stk. 3, nr. 8, eller § 58. Kommunalbestyrelsens afgørelse om anbringelse i en sikret afdeling skal meddeles den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, som er ansvarlig for oprettelse og drift af den pågældende sikrede døgninstitution.

Stk. 3. Hvis betingelserne i stk. 1, nr. 1 er opfyldt for en ung, der er fyldt 15 år, og som er anbragt i en døgninstitution, hvortil der er knyt-

tet en sikret afdeling, kan lederen af døgninstitutionen eller dennes stedfortræder, uanset hvilket anbringelsesgrundlag der ligger til grund for anbringelsen uden for hjemmet, træffe midlertidig beslutning om overførsel til den sikrede afdeling. Overførslen hertil kan iværksættes umiddelbart. Beslutningen herom skal straks forelægges kommunalbestyrelsen i opholdskommunen til afgørelse, jf. stk. 2, 4 og 7.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen kan træffe afgørelse om at anbringe en ung i en sikret afdeling, hvor opholdet træder i stedet for varetægtsfængsling, jf. stk. 1, nr. 4. Kommunalbestyrelsens afgørelse om anbringelse i en sikret afdeling skal meddeles den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der fører tilsyn med pågældende sikrede døgninstitution.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen kan træffe afgørelse om at anbringe en ung i en sikret afdeling, hvor opholdet er led i en afsoning, jf. stk. 1, nr. 5. Kommunalbestyrelsens afgørelse om anbringelse i en sikret afdeling skal meddeles den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, som er ansvarlig for oprettelse og drift af den pågældende sikrede døgninstitution og tiltrædes af Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Stk. 6. Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen skal træffe afgørelse om, på hvilken institution/afdeling anbringelsen i henhold til en dom skal finde sted, når det følger af en dom til ungdomssanktion i medfør af straffelovens § 74 a, at den unge dømte skal anbringes i en sikret afdeling. Kommunalbestyrelsens afgørelse om anbringelse i en sikret afdeling skal meddeles den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der fører tilsyn med pågældende sikrede

døgninstitution.

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen kan som led i en idømt sanktion efter straffelovens § 74 a i henhold til dommen træffe afgørelse om, at den unge skal forblive i, overføres til eller tilbageføres til en sikret afdeling, jf. stk. 1, nr. 6. Kommunalbestyrelsens afgørelse om anbringelse i en sikret afdeling skal meddeles den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, som er ansvarlig for oprettelse og drift af den pågældende sikrede døgninstitution.

Stk. 8. Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen skal i de tilfælde, der er nævnt i stk. 2-5 og stk. 7, tillige træffe afgørelse om, på hvilken institution/afdeling anbringelse i sikret afdeling skal finde sted.

Stk. 9. Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen skal altid underrette forældremyndighedens indehaver om anbringelsen i en sikret afdeling, og så vidt det er muligt, inden denne anbringelse sker.

§ 16. Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen kan i ganske særlige tilfælde dispensere fra den aldersgrænse, der er nævnt i § 15, stk. 2. Kommunalbestyrelsens afgørelse om anbringelse i en sikret afdeling skal meddeles den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, som er ansvarlig for oprettelse og drift af den pågældende sikrede døgninstitution.

Stk. 2. Ophold i en sikret afdeling skal være påbegyndt før det fyldte 18. år.

Stk. 3. Ophold i en sikret afdeling kan dog i medfør af § 15, stk. 1, nr. 6, påbegyndes efter det fyldte 18. år.

Varigheden af ophold i en sikret afdeling

§ 17. Ophold i sikret afdeling må i de tilfælde, der er nævnt i § 15, stk. 1, nr. 1 og 2, højst vare 2 måneder. Kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune kan dispensere fra 2 måneders grænsen for en ny periode på højst 2 måneder, hvis betingelserne for anbringelsen på sikret afdeling i det enkelte tilfælde gør dette absolut påkrævet. For unge, der ikke er fyldt 15 år, kan der alene dispenseres for én ny periode på højst 2 måneder.

Stk. 2. Ophold i sikret afdeling må i de tilfælde, der er nævnte i § 15, stk. 1, nr. 3, for unge, der er fyldt 15 år, højst vare 6 måneder og for unge, der ikke er fyldt 15 år, højst vare 2 måneder. Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen kan dispensere fra tidsgrænserne, hvis betingelserne for anbringelsen i sikret afdeling i det enkelte tilfælde gør dette absolut påkrævet. For unge, der er fyldt 15 år vil der kunne dispenseres fra 6 måneders grænsen for én ny periode på højst 6 måneder, mens der for unge, der ikke er fyldt 15 år alene kan dispenseres for én ny periode på højst 2 måneder.

Stk. 3. I opholdstiden på den sikrede afdeling efter § 15, stk. 1, nr. 1-3, medregnes ikke den tid over 24 timer i træk, hvor den unge uden tilladelse har været fraværende fra afdelingen.

Stk. 4. Tidsgrænserne for ophold i sikret afdeling og dispensationsmulighederne i forhold hertil efter stk. 1 og 2, finder tilsvarende anvendelse ved ophold i sikret afdeling, der er et led i afsoning, jf. § 15, stk. 1, nr. 5.

Stk. 5. For unge idømt en foranstaltning, jf. straffelovens § 74 a, må ophold i en sikret afdeling efter § 15, stk. 1, nr. 6, sammenlagt højst vare 12 måneder, mens ophold i sikret afdeling sammenlagt med ophold i godkendt opholds-

sted eller døgninstitution, jf. lovens § 66, stk. 1, nr. 4 eller nr. 5, tilsvarende højst må vare 18 måneder. Ved ny kriminalitet kan retten dog forlænge foranstaltningen, herunder længstetiderne med indtil 6 måneder.

Stk. 6. Efter forlængelse, jf. stk. 1 - 3, må den samlede varighed af ophold i sikret afdeling efter § 15, stk. 1, nr. 1-3 og 5, for unge, der er fyldt 15 år, ikke overstige 14 måneder. For unge, der ikke er fyldt 15 år, må den samlede varighed efter forlængelse af ophold i sikret afdeling efter § 15, stk. 1, nr. 1-3, ikke overstige 6 måneder.

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen træffer afgørelse om ophør af en ungs anbringelse i en sikret afdeling ved anbringelse heri efter § 15, stk. 1, nr. 1-3 og 5. Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen træffer tillige afgørelse om ophør af en ungs anbringelse i sikret afdeling ved anbringelse heri efter § 15, stk. 1, nr. 6, dog inden for de rammer, der er fastsat i dommen.

Ophold uden for en sikret afdeling og adgang til fri luft

§ 18. Under ophold i sikret afdeling efter § 15, stk. 1, nr. 1-3, kan institutionens leder tillade, at den unge beskæftiges uden for afdelingen.

Stk. 2. Unge, der er anbragt i sikret afdeling ud over 24 timer, skal have adgang til at opholde sig i fri luft mindst 1 time dagligt.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen kan efter indstilling fra institutionens leder træffe beslutning om, at barnet eller den unge under sit ophold i sikret afdeling, jf. § 15, stk. 1 nr. 1-3 og 5, for en kortere periode kan placeres uden for afdelingen, hvis placeringen er sikret via en tæt voksenkontakt. Afgørelse

herom kan for unge omfattes af § 15, stk. 1, nr. 5 kun iværksættes med samtykke fra Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Stk. 4. For unge, der er anbragt i sikret afdeling i stedet for varetægtsfængsling efter § 15, stk. 1, nr. 4, kan institutionens leder med politiets samtykke give tilladelse til udgang med ledsager fra afdelingen eller institutionens områder for et kortere tidsrum, når der foreligger særlige omstændigheder hos den unge, der taler derfor.

Stk. 5. I henhold til straffelovens § 74 a, stk. 4, kan justitsministeren efter forhandling med socialministeren fastsætte regler om at tillade udgang m.v. til personer, der er anbragt i sikret afdeling efter § 15, stk. 1, nr. 6.

Ophold i sikret afdeling for udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark

§ 19. Ophold i sikret afdeling kan for udlændinge under 15 år uden lovligt ophold her i landet finde sted på baggrund af politiets afgørelse om frihedsberøvelse efter udlændingelovens § 36, jf. § 37. Politiet giver kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, der fører tilsyn med pågældende sikrede døgninstitution, meddelelse om afgørelsen.

§ 20. Ophold i sikret afdeling skal være så kortvarigt som muligt. Ophold, der iværksættes efter politiets bestemmelse, må højst vare 3 døgn efter frihedsberøvelsens oprindelige iværksættelse. Hvis den pågældende forinden har været fremstillet for retten med henblik på rettens stillingtagen til spørgsmålet om frihedsberøvelsens lovlighed og fortsatte opretholdelse, vil rettens bestemmelse om opholdets varighed

dog være gældende. Ophold efter rettens bestemmelse er således undergivet de frister, der fastsættes af retten. Det samlede ophold i sikret afdeling må dog højst vare 2 måneder.

§ 21. Bestemmelserne vedrørende et ophold i en sikret afdeling, der træder i stedet for vare-tægtsfængsling, jf. retsplejelovens § 765, gælder tillige for udlændinge under 15 år uden lovligt ophold i Danmark.

Kapitel 4

*Særligt sikrede afdelinger i sikrede døgninstitutioner
Fysisk magtanvendelse i særligt sikrede afdelinger
samt ophold i og uden for den særligt sikrede afdeling*

§ 22. Fysisk magtanvendelse efter § 2, samt den øvrige magtanvendelse, der er tilladt i de sikrede afdelinger, er tillige tilladt i de særligt sikrede afdelinger, jf. §§ 6, stk. 3 og 4 samt §§ 7-14.

Stk. 2. For børn og unge, der er anbragt i en særligt sikret afdeling, finder §§ 17 og 18, tilsvarende anvendelse.

Isolation i særligt sikrede afdelinger

§ 23. For unge anbragt i en særligt sikret afdeling, godkendt til at modtage særligt voldelige unge eller godkendt til at modtage unge med psykiske lidelser, der er lægeligt diagnosticeret, kan institutionens leder eller dennes stedfortræder undtagelsesvis beslutte at anbringe den unge i særlige isolationsrum, når der er overhængende fare for, at den unge skader sig selv eller andre. Ved isolation forstås afsondring i aflåst rum i kortere eller længere perioder.

Isolationen skal være så kortvarig og skånsom som muligt og må ikke udstrækkes ud over 4 timer. Der skal løbende føres tilsyn med et barn eller en ung, der er anbragt i isolation.

Stk. 2. Ved isolation efter stk. 1, skal der, for så vidt angår unge med psykiske lidelser, i umiddelbar forbindelse med isolationen tilkaldes en psykiatrisk speciallæge knyttet til afdelingen, der skal tage stilling til, hvorvidt en indlæggelse af den pågældende på en børne- og ungdomspsykiatrisk afdeling er nødvendig, og hvis dette ikke er tilfældet, i øvrigt føre løbende tilsyn med den pågældende under isolationen for at kunne tage stilling til om der, i løbet af isolationen, sker en udvikling med den pågældendes tilstand, som gør en indlæggelse på en børne- og ungdomspsykiatrisk afdeling nødvendig.

Anbringelsesgrundlag m.v. på en særligt sikret afdeling

§ 24. En særligt sikret afdeling kan anvendes for unge når:

- 1) der foreligger et grundlag for anbringelse i en sikret afdeling efter § 15 og
- 2) anbringelse i en sikret afdeling ikke er eller vil være tilstrækkelig, idet den unge ved en forudgående særlig voldelig eller psykisk afvigende adfærd har gjort ophold eller fortsat ophold i en sikret afdeling uforsvarligt.

§ 25. Kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune kan træffe afgørelse om anbringelse på en særligt sikret afdeling, når betingelserne herfor er opfyldt, jf. § 24. Hvis betingelserne herfor er opfyldt for en ung, der er fyldt 15 år, kan lederen af en sikret døgninstitution eller dennes stedfortræder, uafhængig af

at der på den sikrede døgninstitution er en særlig sikret afdeling, træffe midlertidig beslutning om overførsel til en særligt sikret afdeling. Beslutningen herom skal straks forelægges kommunalbestyrelsen i opholdskommunen til afgørelse, jfr. 1. pkt.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsens afgørelse, jf. stk. 1, om anbringelse i en særligt sikret afdeling skal tiltrædes af den kommunalbestyrelse eller meddeles det regionsråd, som er ansvarlig for oprettelse og drift af den pågældende sikrede døgninstitution.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen skal altid underrette forældremyndighedens indehaver om anbringelse i en særligt sikret afdeling, og så vidt det er muligt inden denne anbringelse sker.

Kapitel 5

Registrering og indberetning Tilladt fysisk magtanvendelse

§ 26. Ved anbringelse eller overførsel til en sikret afdeling, eller en særligt sikret afdeling, ved aflåsning af værelser om natten i sikret afdeling, ved anvendelse af isolation samt ved fysisk magtanvendelse efter § 2, herunder nødværge, på opholdssteder og døgninstitutioner med og uden sikrede afdelinger, skal tilbuddets leder eller dennes stedfortræder inden for 24 timer registrere følgende oplysninger på et indberetningskema udarbejdet til dette formål:

- 1) barnets eller den unges navn og alder,
- 2) tidspunktet for indgrebet,
- 3) indgrebets varighed,
- 4) indgrebets art, og
- 5) begrundelse for indgrebet.

Stk. 2. Barnet eller den unge, der har været involveret i episoden, der udløste magtanvendelsen, skal gøres bekendt med skematilførslen og have lejlighed til at ledsage denne med sin egen redegørelse for episoden.

Stk. 3. Indberetningsskemaet skal forefindes i tilbuddet i en dertil særlig beregnet protokol.

Stk. 4. Tilbuddets leder skal straks sende kopi af indberetningsskemaet til opholdskommunen.

Stk. 5. Tilbuddets leder skal ved månedens udgang sammen med sine kommentarer indsende kopi af indberetningsskemaerne til kommunalbestyrelse, for de tilbud, som kommunalbestyrelsen fører tilsyn med eller regionsrådet for de tilbud som regionsrådet fører tilsyn med, jf. lovens § 123, stk. 4, der gennemgår skemaerne. Kommunalbestyrelsen eller regionsrådet orienterer opholdskommunen om indberetningen.

Undersøgelse af person og opholdsrum

§ 27. Ved undersøgelse af barnets eller den unges person eller opholdsrum i en sikret eller særlig sikret afdeling skal institutionens leder eller dennes stedfortræder inden for 24 timer registrere følgende oplysninger:

- 1) barnets eller den unges navn og alder,
- 2) tidspunktet for undersøgelsen,
- 3) undersøgelsens varighed,
- 4) undersøgelsens art,
- 5) hvilke personer, der foretog undersøgelsen,
- 6) de bestemte grunde, der har givet anledning til at foretage undersøgelsen, om og hvilke effekter der blev fundet, og
- 7) ved undersøgelser efter § 8, en redegørelse for de særlige grunde, der har givet anledning til, at undersøgelsen er påkrævet.

Stk. 2. Barnet eller den unge, som har fået undersøgt sin person eller sit opholdsrum, skal gøres bekendt med indberetningen og have lejlighed til at ledsage den med sin egen redegørelse for undersøgelsen.

Stk. 3. Indberetningsskemaet skal forefindes i institutionen i en dertil særlig beregnet protokol.

Stk. 4. Institutionens leder skal straks sende kopi af indberetningsskemaet til opholdskommunen.

Stk. 5. Institutionens leder skal ved månedens udgang sammen med sine kommentarer indsende en kopi af indberetningsskemaerne til kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, der fører tilsyn med den sikrede døgninstitution, jf. § 123, stk. 4, der gennemgår skemaerne. Kommunalbestyrelsen eller regionsrådet orienterer opholdskommunen om indberetningen.

Ikke tilladt magtanvendelse

§ 28. Overtrædelse af reglerne i kapitel 1-4 skal, jf. stk. 2, registreres og indberettes til den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der fører tilsyn med det pågældende tilbud, jf. lovens § 148 a eller § 5, stk. 7.

Stk. 2. Den implicerede medarbejder skal i de tilfælde, der er nævnt i stk. 1, senest dagen efter episoden afgive skriftlig indberetning derom til tilbuddets leder, der sammen med sine kommentarer samt forklaringer fra personer, der har overværet episoden, inden 3 dage videresender indberetningen til kommunalbestyrelsen eller regionsrådet. Indberetningen skal indeholde følgende oplysninger:

1) de særlige forhold, der har begrundet ind-

grebet,

2) tidspunktet for den handling, der har givet anledning for indgrebet,

3) tidspunktet for indgrebet,

4) indgrebets varighed,

5) beskrivelse af indgrebets art,

6) beskrivelse af indgrebets formål,

7) hvem der foretog indgrebet,

8) barnets eller den unges tilstand i den tid, indgrebet fandt sted, og

9) barnets eller den unges navn og alder.

Stk. 3. Barnet eller den unge, der har været involveret i episoden, der udløste magtanvendelsen, skal gøres bekendt med indberetningen og have lejlighed til at ledsage denne med sin egen redegørelse for episoden.

Stk. 4. Hvis der er begrundet mistanke om en strafbar handling, der er undergivet offentlig påtale, skal tilbuddets leder eller dennes stedfortræder straks sende indberetning herom til kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, der skal tage kontakt til politiet.

Stk. 5. En anden medarbejder, som har overværet episoden, og som ikke dagen efter er bedt om oplysninger til indberetningen, har pligt til at meddele sin forklaring til tilbuddets leder.

Stk. 6. En anden medarbejder, der i øvrigt får begrundet viden om episoden, har ligeledes pligt til at meddele tilbuddets leder om denne viden.

Stk. 7. Tilbuddets leder skal samtidig med sin indberetning til kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, der fører tilsyn med tilbuddet, give kopi af denne til den implicerede medarbejder og skal orientere forældremyndighedens indehaver og opholdskommunen om indberetningen.

Stk. 8. En medarbejder, der tjenstligt indberettes for en tjensteforseelse eller et strafbart forhold, skal have udleveret en fremstilling af sagens faktiske omstændigheder og have adgang til at afgive en skriftlig udtalelse om fremstillingen. Medarbejderen skal samtidig gøres bekendt med ikke at have pligt til at udtale sig om fremstillingen.

Stk. 9. Hvis den implicerede medarbejder er tilbuddets leder, skal der sendes indberetning direkte til kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, der fører tilsyn med tilbuddet. Den medarbejder, der er tilbudslederens stedfortræder, giver i dette tilfælde tilbuddets leder genpart af sin indberetning. Kommunalbestyrelsen og regionsrådet skal i så fald sørge for, at forældemyndighedens indehaver og opholdskommunen får orientering om indberetningen.

Stk. 10. Kommunalbestyrelsen eller regionsrådet skal træffe afgørelse om de driftsmæssige konsekvenser af indberetningssagen inden 6 uger efter at indberetningssagen er modtaget.

Kapitel 6

Om tilsyn, klageadgang, sanktioner m.v.

§ 29. Den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der fører det generelle driftsorienterede tilsyn med tilbuddene, jf. lovens § 148 a og § 5, stk. 7, fører også tilsyn med anvendelsen af reglerne i denne bekendtgørelse.

§ 30. Klager vedrørende overtrædelse af bestemmelserne i denne bekendtgørelse indbringes for kommunalbestyrelsen i opholdskommunen.

§ 31. Forinden besvarelsen af en klage anmo-

der kommunalbestyrelsen i opholdskommunen den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der fører tilsyn med det pågældende tilbud om en udtalelse. Med udtalelsen indsendes en redegørelse fra den medarbejder, der har kendskab til de forhold, der klages over. Hvis der er sket registrering i henhold til §§ 26, stk. 1, 27, stk. 1 eller 28, stk. 1, skal en udskrift af skemaregistreringen vedlægges redegørelsen.

Stk. 2. Tilbuddets leder eller dennes stedfortræder, skal herudover hurtigst muligt foretage en undersøgelse, der omfatter samtale med barnet eller den unge, de medarbejdere, der har kendskab til de forhold, der klages over, og mulige vidner til episoden. Der skal udfærdiges rapport om de pågældende samtaler, og rapporten indsendes med lederens indstilling til kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, der fører tilsyn med tilbuddet, med de oplysninger, der er nævnt i stk. 1.

§ 32. Klager over afgørelser truffet af kommunalbestyrelsen i opholdskommunen i medfør af denne bekendtgørelse, kan indbringes for det sociale nævn.

§ 33. Afgørelser truffet af børn og unge-udvalget om anbringelse og om kontrol med breve, telefonsamtaler og anden kommunikation, jf. § 4, stk. 3 og § 14, stk. 1, kan indbringes for Ankestyrelsen inden 4 uger efter at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, jf. lovens § 168, jf. § 58 og § 69, stk. 2 og 3.

Stk. 2. Klager over afgørelse om anbringelse i sikret afdeling jf. § 15, stk. 2, 4-5 og 8, truffet af kommunalbestyrelsen i opholdskommunen kan indbringes for det sociale nævn i henhold til

lovens §§ 166 og 167, jf. § 69, stk. 1.

§ 34. Over for den ansatte kan anvendes de reaktionsmuligheder, der følger af pågældendes ansættelsesvilkår.

§ 35. Tilbuddets leder skal sikre sig, at såvel anbragte børn og unge som forældremyndighedens indehaver bliver gjort bekendt med reglerne i denne bekendtgørelse, herunder adgangen til at klage til henholdsvis Ankestyrelsen og kommunalbestyrelsen i opholdskommunen, jf. §§ 30 og 33, stk. 1, og det sociale nævn, jf. §§ 32 og 33, stk. 2.

§ 36. Der skal endvidere gives underretning om adgangen til at rette henvendelse til det tilsyn, der er nedsat i henhold til grundlovens § 71, stk. 7, med personer, der er underkastet administrativ frihedsberøvelse.

§ 37. Denne bekendtgørelse skal udleveres til

samtlige medarbejdere i alle tilbud efter lovens § 66, nr. 4 og 5. Medarbejderen skal kvittere over for tilbuddets leder for modtagelsen.

Kapitel 7

Fordeling af udgifter ved ophold i sikrede institutioner

§ 38. Udgifter vedrørende ophold efter § 15, stk. 1, nr. 4-7, fordeles mellem alle landets kommuner efter antallet af 15-17 årige i de enkelte kommuner pr. 1. januar i året forud for regnskabsåret.

Kapitel 8

Ikrafttræden

§ 39. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. august 2007.

Stk. 2. Samtidig ophæves bekendtgørelse nr. 1613 af 12. december 2006 om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet.

Straffeloven

Bekendtgørelse af straffeloven
Lovbekendtgørelse nr. 1260 af 23. oktober 2007

§ 13. Handlinger foretagne i nødværge er straffri, for så vidt de har været nødvendige for at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende uretmæssigt angreb og ikke åbenbart går ud over, hvad der under hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning er forsvarligt.

Stk. 2. Overskrider nogen grænserne for lovligt

nødværge, bliver han dog straffri, hvis overskridelsen er rimeligt begrundet i den ved angrebet fremkaldte skræk eller ophidselse.

Stk. 3. Tilsvarende regler finder anvendelse på handlinger, som er nødvendige for på retmæssig måde at skaffe lovlige påbud adlydt, iværksætte en lovlig pågribelse eller hindre en fanges eller tvangsanbragt persons rømning.

§ 57. Retten kan som vilkår for udsættelsen bestemme, at den dømte i hele prøvetiden eller en del af denne skal undergives tilsyn. Endvidere kan retten fastsætte andre vilkår, som findes formålstjenlige, herunder at den dømte

1) overholder særlige bestemmelser vedrørende opholdssted, arbejde, uddannelse, anvendelse af fritid eller samkvem med bestemte personer,

2) tager ophold i egnet hjem eller institution; for sådant ophold fastsættes ved dommen en længstetid, der i almindelighed ikke kan overstige 1 år,

3) afholder sig fra misbrug af alkohol, narkotika eller lignende medikamenter,

4) underkaster sig afvænningsbehandling for misbrug af alkohol, narkotika eller lignende medikamenter, om fornødent på hospital eller i særlig institution,

5) underkaster sig en struktureret, kontrolleret alkoholistbehandling af mindst et års varighed,

6) underkaster sig psykiatrisk behandling, om fornødent på hospital,

7) retter sig efter tilsynsmyndighedens bestemmelser om indskrænkninger i rådigheden over indtægter og formue og om opfyldelse af økonomiske forpligtelser,

8) betaler erstatning for tab, der er forvoldt ved lovovertrædelsen,

9) efter kommunens afgørelse undergives foranstaltninger efter § 40 i lov om social service, eventuelt af nærmere angiven art, og efterkommer de forskrifter, kommunen meddeler den pågældende.

§ 59. (...)

Stk. 2. De i stk. 1 nævnte spørgsmål indbringes for den byret, som har pådømt sagen i første instans, eller byretten i den retskreds, hvor den dømte bor eller opholder sig. Såfremt sagen er pådømt ved landsret i første instans, træffes afgørelsen af byretten i den retskreds, hvor den dømte bor eller opholder sig.

§ 74 a. Hvis en person, der på gerningstiden ikke var fyldt 18 år, har begået grovere personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, kan retten bestemme, at den pågældende skal undergive sig en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af 2 års varighed, hvis det må anses for formålstjenligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser.

Stk. 2. Retten kan give den dømte pålæg svarende til de vilkår, der kan fastsættes efter § 57. Længstetiden for ophold i døgninstitution eller godkendt opholdssted er 1 år og 6 måneder, heraf højst 12 måneder i en sikret afdeling på en døgninstitution for børn og unge. Begår en person, der er undergivet en foranstaltning efter stk. 1, ny kriminalitet, kan retten i stedet for at idømme straf forlænge foranstaltningen, herunder længstetiderne efter 2. pkt., med indtil 6 måneder.

Stk. 3. Den dømte kan kræve afgørelser om overførsel til en sikret afdeling i en døgninstitution for børn og unge og afgørelser om overførsel fra ambulans behandling til anbringelse på en døgninstitution for børn og unge eller godkendt opholdssted indbragt for retten til prøvelse. Det samme gælder, i det omfang de sociale myndigheder med hjemmel i dommen træffer afgørelse om, at den pågældende skal forblive i

institution ud over det i dommen fastsatte tidsrum for opholdet. Afgørelsen træffes ved kendelse. Sagens indbringelse for retten har ikke opsættende virkning. Bestemmelsen i § 59, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Justitsministeren kan efter forhandling med socialministeren fastsætte regler om meddelelse af tilladelse til udgang m.v. til personer, der er undergivet en foranstaltning efter stk. 1 og 2. Justitsministeren kan i den forbindelse fastsætte, at afgørelser, der træffes i medfør af

disse regler, ikke kan indbringes for højere administrativ myndighed.

§ 89 a. I forbindelse med en dom, hvorved en person idømmes foranstaltning efter §§ 68-70 eller § 74 a, kan retten træffe bestemmelse om bortfald af en tidligere idømt straf, som ikke er fuldbyrdet.

Stk. 2. Idømmes en person, der er undergivet foranstaltning efter §§ 68-70 eller § 74 a, straf, kan retten træffe bestemmelse om bortfald af den tidligere idømte foranstaltning.

Retsplejeloven

Bekendtgørelse af lov om rettens pleje
Lovbekendtgørelse nr. 1261 af 23. oktober 2007

§ 729 a. Sigtede er berettiget til at vælge en forsvarer, jf. § 730. Offentlig forsvarer beskikkes efter reglerne i §§ 731-735.

Stk. 2. Retten meddeler forsvareren kopi af indførsler i retsbøgerne vedrørende sagen. Forsvareren kan gøre sigtede bekendt med kopierne, medmindre andet følger af §§ 748 og 856. Retten kan pålægge forsvareren ikke at overlevere kopierne til sigtede eller andre, hvis det må befrygtes, at kopierne vil blive benyttet på retsstridig måde.

Stk. 3. Forsvareren har adgang til at gøre sig bekendt med det materiale, som politiet har tilvejebragt til brug for den sag, som sigtelsen angår. Forsvareren skal have udleveret kopi af materialet, i det omfang det uden ulempe kan kopieres. Forsvareren må ikke uden politiets samtykke overlevere det modtagne materiale til sigtede eller andre. Politiet giver samtykke, hvis det findes ubetænkeligt. Med hensyn til mate-

riale, der er omfattet af § 871, stk. 1 og stk. 2, nr. 5, kan samtykke dog kun nægtes af de i stk. 4 nævnte grunde.

(...)

§ 730. Den, der sigtes for en forbrydelse, er berettiget til at vælge en forsvarer til at stå ham bi i overensstemmelse med de nedenfor nærmere givne regler. Er sigtede under 18 år, og har den pågældende ikke indgået ægteskab, tilkommer valget forældremyndighedens indehaver, som er berettiget til at optræde på sigtedes vegne.

Stk. 2. Kun de til møde for vedkommende ret berettigede advokater eller de særlig af justitsministeren til beskikkelse som offentlige forsvarere ved vedkommende ret antagne personer kan vælges til forsvarere. Dog kan retten, når det under hensyn til sagens karakter og øvrige omstændigheder findes forsvarligt, tillade, at

der som forsvarer vælges en advokat fra andet nordisk land. Endvidere kan retten undtagelsesvis tilstede, at andre uberygtede personer over 18 år benyttes som forsvarere.

(...)

§ 762. En sigtet kan varetægtsfængsles, når der er begrundet mistanke om, at han har begået en lovovertrædelse, som er undergivet offentlig påtale, såfremt lovovertrædelsen efter loven kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller derover, og

1) der efter det om sigtedes forhold oplyste er bestemte grunde til at antage, at han vil unddrage sig forfølgningen eller fuldbyrdelsen, eller

2) der efter det om sigtedes forhold oplyste er bestemte grunde til at frygte, at han på fri fod vil begå ny lovovertrædelse af den foran nævnte beskaffenhed, eller

3) der efter sagens omstændigheder er bestemte grunde til at antage, at sigtede vil vanskeliggøre forfølgningen i sagen, navnlig ved at fjerne spor eller advare eller påvirke andre.

Stk. 2. En sigtet kan endvidere varetægtsfængsles, når der foreligger en særligt bestyrket mistanke om, at han har begået

1) en lovovertrædelse, som er undergivet offentlig påtale, og som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover, og hensynet til retshåndhævelsen efter oplysningerne om forholdets grovhed skønnes at kræve, at sigtede ikke er på fri fod, eller

2) en overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, § 123, § 134 a, §§ 244-246, § 250 eller § 252, såfremt lovovertrædelsen efter oplysningerne om forholdets grovhed kan ventes at ville medføre en ubetinget dom på fængsel i mindst 60

dage og hensynet til retshåndhævelsen skønnes at kræve, at sigtede ikke er på fri fod.

Stk. 3. Varetægtsfængsling kan ikke anvendes, hvis lovovertrædelsen kan ventes at ville medføre straf af bøde eller fængsel i højst 30 dage, eller hvis frihedsberøvelsen vil stå i misforhold til den herved forvoldte forstyrrelse af sigtedes forhold, sagens betydning og den retsfølge, som kan ventes, hvis sigtede findes skyldig.

§ 765. Er betingelserne for anvendelse af varetægtsfængsling til stede, men kan varetægtsfængslingens øjemed opnås ved mindre indgribende foranstaltninger, træffer retten, hvis sigtede samtykker heri, i stedet for varetægtsfængsling bestemmelse derom.

Stk. 2. Retten kan således bestemme, at sigtede skal

(...)

3) tage ophold i egnet hjem eller institution,

(...)

Stk. 3. Ved afgørelser i medfør af stk. 1 og 2 finder bestemmelserne i § 764 tilsvarende anvendelse.

(...)

Stk. 5. Justitsministeren kan efter forhandling med socialministeren og sundhedsministeren fastsætte regler om meddelelse af tilladelse til udgang m.v. til personer, der er anbragt i institution eller hospital m.v. i medfør af stk. 2, nr. 3 eller 4, når der ikke i øvrigt er taget stilling her til. Justitsministeren kan i den forbindelse fastsætte, at afgørelser, der træffes i medfør af disse regler, ikke kan indbringes for højere administrativ myndighed.

§ 770 c. (...)

Stk. 5. Hvis arrestanten er under 18 år, må isolation ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 4 uger, medmindre sigtelsen angår en forsætlig overtrædelse af straffelovens kapitler 12 eller 13.

§ 808. Der skal tilvejebringes sådanne oplysninger om sigtedes personlige forhold, som må antages at være af betydning for sagens afgørelse vedrørende straffastsættelse eller anvendelse af anden retsfølge end straf.

Stk. 2. En nærmere undersøgelse vedrørende sigtedes personlige forhold, herunder navnlig hans tidligere og nuværende forhold i hjem, skole og arbejde samt hans legemlige og åndelige tilstand, skal i almindelighed foretages, når der kan blive spørgsmål om anvendelse af

1) betinget dom i henhold til straffelovens kapitel 7 eller 8,

2) tiltalefrafald på andre vilkår end vedtagelse af bøde og betaling af erstatning,

3) retsfølger, der træder i stedet for straf.

Stk. 3. Justitsministeren fastsætter regler om, i hvilke sager der i øvrigt skal foretages undersøgelser af den i stk. 2 omhandlede beskaffenhed.

§ 997. Politidirektøren drager omsorg for strafedommes fuldbyrdelse såvel i henseende til straf som i henseende til dommens øvrige bestemmelser, derunder erstatning til den skadelidte, for så vidt denne begærer det. Han står herved under statsadvokatens overtilsyn. Bøder, sagsomkostninger og konfiskationsbeløb inddrives dog af restanceinddrivelsesmyndigheden.

(...)

Forældreansvarsloven

Lov nr. 499 af 06. juni 2007

§ 2. Forældremyndighedens indehaver skal drage omsorg for barnet og kan træffe afgørelse om dets personlige forhold ud fra barnets interesse og behov.

Stk. 2. Barnet har ret til omsorg og tryghed. Det skal behandles med respekt for sin person og må

ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende behandling.

Stk. 3. Forældre, der har forældremyndigheden, kan anvende barnets indtægter til dets underhold i passende omfang og under hensyntagen til deres og barnets stilling.

Folkeskoleloven

Bekendtgørelse af lov om folkeskolen
Lovbekendtgørelse nr. 1049 af 28. august 2007

§ 20. Det påhviler kommunalbestyrelsen at oprette børnehaveklasser og at sørge for undervisning i grundskolen og 10. klasse af børn og unge under 18 år, der bor eller opholder sig i kommunen, og hvis forældre ønsker dem optaget i folkeskolen, jf. § 54.

Stk. 2. Desuden påhviler det kommunalbestyrelsen at sørge for specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til de i stk. 1 nævnte børn og unge, herunder børn og unge, hvis udvikling stiller krav om en særlig hensyntagen eller støtte, der bedst kan opfyldes på specialskoler eller i specialklasser, eller for hvem undervisning kun kan gennemføres med støtte i den overvejende del af undervisningstiden. Endvidere påhviler det kommunalbestyrelsen at sørge for specialpædagogisk bistand til børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen.

Stk. 3. Det påhviler regionsrådet at drive lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud for børn og unge under 18 år, som vedkommende kommunalbestyrelse har henvist til specialundervisning ved regionsrådets foranstaltning, jf. § 21, stk. 1 og 2. Det samme gælder for børn, der henvises til specialpædagogisk bistand ved regionens undervisningstilbud, og som endnu ikke har påbegyndt skolegangen.

Stk. 4. Regionsrådet kan efter aftale med kommunalbestyrelsen varetage kommunale driftsopgaver inden for denne lov, der ligger i en naturlig tilknytning til regionens opgaver, og hvor regionen derfor har særlige kompetencer i forhold til opgavevaretagelsen.

Stk. 5. Specialundervisning kan indrettes i dagbehandlingstilbud eller i et efter lov om social service oprettet eller godkendt anbringelsessted, jf. § 22. Specialundervisning af den i stk. 3 nævnte karakter kan endvidere indrettes i kostskoleform.

Stk. 6. Elever, som i løbet af skoleåret fylder 18 år, har ret til at fortsætte skolegangen i resten af skoleåret.

§ 22. En kommunalbestyrelse kan efter overenskomst med en anden kommune eller den pågældende skole, jf. nr. 2-6, henvise elever til undervisning, jf. § 20, stk. 1 og 2, i

- 1) en anden kommunes skoler,
- 2) en statsskole,
- 3) en anmeldt fri grundskole,
- 4) en godkendt efterskole,
- 5) en godkendt husholdningsskole eller
- 6) en godkendt håndarbejdsskole.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan efter indstilling fra regionsrådet beslutte, at en elev efter overenskomst mellem regionsrådene henvises til specialundervisning, jf. § 20, stk. 3, i en anden regions undervisningstilbud. 1. pkt. gælder tilsvarende for de af Borgerrepræsentationen drevne landsdelsdækkende undervisningstilbud i Københavns Kommune, jf. § 48 a.

Stk. 3. Henvisning til en anden kommunes skoler kan kun omfatte elever på 7.-10. klassetrin og elever, der skal undervises i specialklasser eller specialskoler, samt elever fra kommunens yderdistrikter, der har nærmere til nabokommunens

skole.

Stk. 4. Henvisning til de i stk. 1, nr. 3-6, nævnte skoler af børn og unge kan kun ske med forældrenes samtykke, jf. § 54, medmindre henvisningen sker i henhold til stk. 5.

Stk. 5. En kommunalbestyrelse kan efter overenskomst med et i kommunen beliggende dagbehandlingstilbud henvise elever til specialundervisning, jf. § 20, stk. 2, i dagbehandlingstilbudet. Tilsvarende kan en kommunalbestyrelse efter overenskomst med et i kommunen beliggende anbringelsessted for børn og unge, der er oprettet eller godkendt efter lov om social service, henvise elever anbragt i anbringelsesstedet til specialundervisning i anbringelsesstedet.

Stk. 6. Undervisningsministeren kan fastsætte regler om indgåelsen og indholdet af overenskomsten mellem en kommunalbestyrelse og et dagbehandlingstilbud eller anbringelsessted. Dette gælder dog ikke for overenskomsten med de i stk. 1, nr. 3-6, nævnte skoler, der efter lov om social service er godkendt som anbringelsessteder. I særlige tilfælde kan undervisningsministeren fastsætte regler om størrelsen af udgiften til undervisningen i et anbringelsessted.

Stk. 7. Undervisning i henhold til §§ 9 og 19 b-19 e kan være fælles for elever fra flere skoler og kan tilrettelægges i samarbejde med den kommunale ungdomsskole, således at eleverne om nødvendigt henvises hertil. Eleverne skal dog, hvis de ønsker det, kunne modtage undervisning inden for folkeskolen i hele det årlige undervisningstimetal.

§ 34. Undervisningspligten indtræder den 1. august i det kalenderår, hvor barnet fylder 7 år, og ophører den 31. juli, efter at barnet har modtaget regelmæssig undervisning i 9 år. Undervisning i børnehaveklassen medregnes ikke. Undervisningspligten ophører dog senest den 31. juli i det kalenderår, hvor barnet fylder 17 år eller har afsluttet grundskolen eller hermed ligestillet uddannelse, jf. § 33, stk. 2-7.1)

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan efter forældrenes anmodning eller med deres samtykke, jf. § 54, godkende, at et barns undervisning udsættes til et år efter undervisningspligtens indtræden, når det er begrundet i barnets udvikling. Godkendelsen kan betinges af, at barnet optages i en børnehave eller en børnehaveklasse.

Lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov

Lov nr. 564 af 06. juni 2007

§ 2. Unge udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov har et retskrav på en ungdomsuddannelse. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde unge omfattet af 1. pkt., der er tilmeldt kommunens folkeregister, en 3-årig ungdomsuddannelse efter denne lov.

Stk. 2. Tilbuddet gives i forbindelse med undervisningspligtens ophør. Hvis den unge fortsætter undervisningen i folkeskolen, en fri grundskole eller en efterskole m.v. efter undervisningspligtens ophør, gives tilbuddet dog først i forbindelse med denne undervisnings ophør.

Stk. 3. Den unge kan modtage kommunalbestyrelsens tilbud indtil det fyldte 25. år.

Stk. 4. Den unge skal færdiggøre ungdomsuddannelsen senest 5 år efter, at den er påbegyndt.

§ 3. Kommunalbestyrelsen træffer efter indstilling, jf. stk. 2, afgørelse om, hvorvidt den unge er omfattet af § 1.

Stk. 2. Ungdommens Uddannelsesvejledning indstiller efter samråd med den unge og forældrene til kommunalbestyrelsen, om den unge kan optages på ungdomsuddannelsen. Indstillingen kan i fornødent omfang suppleres med udtalelser fra andre sagkyndige i kommunen eller i andre kommuner, herunder udtalelser fra pædagogisk-psykologisk rådgivning og skoler, hvor den unge har været optaget. Indstillingen skal indeholde et udkast til en individuel uddan-

nelsesplan, jf. § 4, stk. 2.

Stk. 3. Undervisningsministeren kan fastsætte regler om fremgangsmåden ved fremsættelse af tilbud om ungdomsuddannelsen, herunder om inddragelse af den unge og forældrene, skriftlighed ved fremsættelsen af tilbuddet og tidsforløbet for fremsættelsen af tilbuddet.

§ 4. Ungdomsuddannelsen skal i videst muligt omfang tilrettelægges under hensyntagen til den enkelte unges kvalifikationer, modenhed og interesser. Ungdomsuddannelsen skal udgøre et planlagt og koordineret forløb.

Stk. 2. Ungdomsuddannelsen indledes med et afklaringsforløb på indtil 12 uger, der skal afdække den unges ønsker og muligheder, herunder for fremtidig uddannelse og beskæftigelse. I forbindelse med afklaringsforløbet udarbejder Ungdommens Uddannelsesvejledning sammen med den unge og forældrene en individuel uddannelsesplan, som indeholder en oversigt over de aktiviteter, herunder vejledningssamtaler og praktikophold, som den unge skal tilbydes.

Stk. 3. Ungdommens Uddannelsesvejledning justerer uddannelsesplanen efter behov og mindst en gang årligt.

Stk. 4. Undervisningsministeren fastsætter regler om indholdet af uddannelsesplanen, herunder en plan for undervisningen.

Lov om aktiv socialpolitik

Lovbekendtgørelse nr. 1009 af 24. oktober 2005

§ 11. Kommunen yder hjælp i form af kontanthjælp, starthjælp og tilbud efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats.

Stk. 2. Det er en betingelse for at få hjælpen,

1) at ansøgeren har været ude for ændringer i sine forhold, f.eks. i form af sygdom, arbejdsløshed eller samlivsophør,

2) at ændringerne bevirker, at ansøgeren ikke har mulighed for at skaffe det nødvendige til sin egen eller familiens forsørgelse, og

3) at behovet ikke kan dækkes gennem andre ydelser.

Stk. 3. Retten til kontanthjælp er tillige betinget af, at ansøgeren har opholdt sig her i riget i sammenlagt 7 år inden for de seneste 8 år. For personer, der som følge af denne betingelse har haft ret til eller ville have haft ret til starthjælp, er retten til kontanthjælp endvidere betinget af, at ansøgeren har haft ordinær beskæftigelse her i riget i en tid, som sammenlagt svarer til fuldtidsbeskæftigelse i 2 år og 6 måneder inden for de seneste 8 år.

Stk. 4. I beregningen af opholdstiden efter stk. 3, 1. pkt., indgår perioder, hvor ansøgeren har haft folkeregisteradresse her i riget, medmindre særlige grunde fører til et andet resultat. Ophold i udlandet i perioder på sammenlagt højst 2 måneder pr. kalenderår i forbindelse med ferie, studierejser, tjeneste- og forretningsrejser m.v. ligestilles med ophold her i riget, hvis personen har beholdt sin bopæl i Danmark.

Stk. 5. Opgørelse af beskæftigelsen efter stk. 3, 2. pkt., for personer uden fastsat arbejdstid og

for personer beskæftiget ved selvstændig virksomhed sker efter reglerne i § 13, stk. 13 og 14 .

Stk. 6. Kravet om, at ansøgeren skal have opholdt sig her i riget i sammenlagt 7 år inden for de seneste 8 år, og kravet om ordinær fuldtidsbeskæftigelse i Danmark i 2 år og 6 måneder inden for de seneste 8 år gælder ikke for EU/EØS-borgere, i det omfang disse efter EU-retten er berettigede til hjælpen. Endvidere gælder kravet om ordinær fuldtidsbeskæftigelse i Danmark i 2 år og 6 måneder inden for de seneste 8 år ikke for førtidspensionister, der ikke modtager fuld førtidspension efter lov om social pension på grund af betingelserne om optjening eller en tilsvarende pension fra et andet EU/EØS-land, eller for personer, der har nået folkepensionsalderen, jf. lov om social pension.«

Stk. 7. Kommunen træffer afgørelse om retten til forsørgelse i form af kontanthjælp eller starthjælp. Ansøgeren har pligt til at bidrage med oplysninger, der er nødvendige for at afgøre, hvilken hjælp ansøgeren er berettiget til. Hvis personen ikke kan dokumentere, at opholds- og beskæftigelseskravet i stk. 3-6 er opfyldt, yder kommunen starthjælp.

§ 13. Det er en betingelse for at få hjælp efter § 11, at ansøgeren og ægtefællen ikke har et rimeligt tilbud om arbejde, og at de aktivt søger at udnytte deres arbejdsmuligheder.

(...)

§ 25. Kontanthjælpen udgør et månedligt

beløb på

- 1) 10.245 kr. for personer, der er fyldt 25 år, og som har forsørgelsespligt over for børn,
- 2) 7.711 kr. for andre personer, der er fyldt 25 år,
- 3) 4.969 kr. for personer under 25 år, der ikke bor hos en eller begge forældre, og
- 4) 2.195 kr. for personer under 25 år, som bor hos en eller begge forældre.

Stk. 2. En person under 25 år får

- 1) 11.625 kr., når den pågældende forsørger eget barn i hjemmet,
- 2) 11.625 kr., når den pågældende har en dokumenteret psykisk lidelse, der er diagnosticeret som skizofreni, skizotypisk sindslidelse, vedvarende psykotisk tilstand, korterevarende psykotisk tilstand, skizoaffektiv lidelse, uspecificeret ikke organisk betinget psykose og emotionelt ustabil personlighedsstruktur af borderlinetype, og har forsørgelsespligt over for ikkehjemmeboende børn, og
- 3) 8.749 kr., når den pågældende, der ikke bor hos en eller begge forældre, har en dokumenteret psykisk lidelse som anført i nr. 2.

Stk. 3. En kvinde under 25 år får 7.711 kr., når hun er gravid og har passeret 12. svangerskabsuge.

Stk. 4. En person under 25 år, der har en dokumenteret bidragspligt over for et barn, og som modtager hjælp efter stk. 1, nr. 3 eller 4, får et månedligt tillæg, der svarer til det fastsatte bidrag, dog højst normalbidraget. Er bidraget forskudsvis udlagt på tidspunktet for udbeta-

ling af hjælp, benyttes tillægget til afdrag på bidragsgælden. Hjælpen inkl. tillæg kan højst udgøre 10.245 kr.

(...)

§ 81. Kommunen kan yde hjælp til rimeligt begrundede enkeltudgifter til en person, som har været ude for ændringer i sine forhold, hvis den pågældendes egen afholdelse af udgifterne i afgørende grad vil vanskeliggøre den pågældendes og familiens muligheder for at klare sig selv i fremtiden. Hjælpen kan normalt kun ydes, hvis udgiften er opstået som følge af behov, der ikke har kunnet forudses. Kommunen kan dog efter en konkret vurdering undtagelsesvis yde hjælp til en udgift, der har kunnet forudses, hvis afholdelsen af udgiften er af helt afgørende betydning for den pågældendes eller familiens livsførelse.

§ 82. Kommunen kan yde hjælp til udgifter til sygebehandling, medicin, tandbehandling eller lignende, der ikke kan dækkes efter anden lovgivning, hvis ansøgeren ikke har økonomisk mulighed for at betale udgifterne. Der kan kun ydes hjælp, hvis behandlingen er nødvendig og helbredsmæssigt velbegrundet. Der kan kun undtagelsesvis ydes hjælp til udgifter til behandling uden for det offentlige behandlingssystem. Dette forudsætter, at der ikke er behandlingsmuligheder inden for det offentlige behandlingssystem, og at behandlingen i hvert enkelt tilfælde er lægeligt velbegrundet.

Lov om aktiv beskæftigelsesindsats

Bekendtgørelse af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats
Lovbekendtgørelse nr. 1074 af 07. september 2007

§ 2. Målgrupper efter afsnit III-VII i denne lov er:

(...)

9) særlig udsatte unge under 18 år, hvor de eksisterende tilbud til unge under 18 år efter lov om social service ikke er tilstrækkelige, og som efter kommunens vurdering har behov for et tilbud efter kapitel 11, og

(...)

Kapitel 11 Virksomhedspraktik

§ 42. Personer, der er omfattet af § 2, nr. 1-5, og som enten har behov for en afklaring af beskæftigelsesmål, eller som på grund af mangelfulde faglige, sproglige eller sociale kompetencer kun vanskeligt kan opnå beskæftigelse på normale løn- og arbejdsvilkår eller med løntilskud, kan få tilbud om virksomhedspraktik på en offentlig eller privat virksomhed.

Stk. 2. Personer, der er omfattet af § 2, nr. 7, og som modtager ledighedsydelse eller særlig ydelse efter §§ 74 og 74 i efter lov om aktiv socialpolitik, kan få tilbud om virksomhedspraktik med henblik på afprøvning af personens rådighed, jf. lov om aktiv socialpolitik §§ 74 b, 74 c, 74 g og 74 i.

Stk. 3. Tilbuddet gives med henblik på at afdække eller optræne personens faglige, sociale eller sproglige kompetencer samt at afklare beskæftigelsesmål.

§ 43. Personer i virksomhedspraktik er ikke omfattet af de for lønmodtagere gældende regler fastsat i henhold til eller ved lov eller ved kollektiv overenskomst m.v.

Stk. 2. Personer i virksomhedspraktik er uanset bestemmelsen i stk. 1 omfattet af arbejdsmiljølovgivningen og lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet.

Varighed

§ 44. Et tilbud om virksomhedspraktik kan have en varighed, der udgør op til

1) 4 uger for personer, der er omfattet af § 2, nr. 1,

2) 4 uger for personer, der er omfattet af § 2, nr. 2, dog 8 uger for personer, der er omfattet af § 91 b,

3) 13 uger for personer, der er omfattet af § 2, nr. 2, hvis personen ikke har erhvervs erfaring, har langvarig ledighed eller i øvrigt har vanskeligt ved at opnå beskæftigelse med løntilskud, og

4) 13 uger for personer, der er omfattet af § 2, nr. 3-5 og 7.

Stk. 2. For personer, der er omfattet af stk. 1, nr. 2 og 3, kan perioden efter en konkret vurdering forlænges op til 26 uger. Hvis personen herefter ud fra en konkret individuel vurdering har særligt behov for en længere periode, kan perioden forlænges yderligere.

Stk. 3. For personer, der er omfattet af § 2, nr. 4, og som har fået en jobplan efter § 28, stk. 3, kan

varigheden Fastsættes ud fra en konkret, individuel vurdering af det i jobplanen fastsatte behov for optræning.

Ydelser m.v.

§ 45. Under tilbud om virksomhedspraktik modtager personer, der er omfattet af § 2, nr. 1, aktiveringsydelse efter § 55, stk. 4, i lov om arbejdsløshedsforsikring m.v.

Stk. 2. Personer, der er omfattet af § 2, nr. 2-5 og 7, modtager under tilbuddet den ydelse, som personen er berettiget til i henhold til lov om aktiv socialpolitik eller lov om sygedagpenge.

Stk. 3. Personer, der er omfattet af § 2, nr. 2 og 3, og som modtager starthjælp, modtager tillige et beskæftigelsestillæg på 11,87 kr. pr. time (pr. 1. januar 2003) i virksomhedspraktik. Tilsvarende gælder for en person, som modtager kontanthjælp, og som er gift eller samlevende med en person, der modtager starthjælp eller introduktionsydelse. Tillægget udbetales uafhængigt af retten til starthjælp henholdsvis kontanthjælp.

§ 46. For personer, der er omfattet af § 2, nr. 1, 4, 5 og 7, kan der ved deltagelse i tilbud om virksomhedspraktik ydes befordringsgodtgørelse efter § 82.

Stk. 2. For personer, der er omfattet af § 2, nr. 2 og 3, kan der ved deltagelse i tilbud om virksomhedspraktik ydes godtgørelse efter § 83.

§ 47. I forbindelse med tilbud om virksomhedspraktik kan der ydes tilskud efter kapitel 14 til hjælpemidler, herunder til køb af arbejdsredskaber, jf. §§ 76 og 77, samt til frikøb og opkvali-

ficering af en mentor, jf. § 78.

Forholdet til virksomhedens ansatte, konkurrenceforvridning m.v.

§ 48. Der skal i såvel private som offentlige virksomheder være et rimeligt forhold mellem antallet af ansatte uden tilskud og antallet af personer i virksomhedspraktik samt ansatte med løntilskud efter kapitel 12.

Stk. 2. Forud for etablering af virksomhedspraktik i mere end 13 uger skal spørgsmålet om etableringen have været drøftet mellem virksomheden og repræsentanter for virksomhedens ansatte.

§ 49. Etablering af virksomhedspraktik må ikke være konkurrenceforvridende.

§ 49 a. Kommunen underretter det lokale beskæftigelsesråd, jf. § 44 i lov om ansvaret for og styringen af den aktive beskæftigelsesindsats, om anvendelsen af virksomhedspraktik.

Stk. 2. Beskæftigelsesministeren kan fastsætte regler om kommunens underretning til det lokale beskæftigelsesråd.

§ 50. Beskæftigelsesministeren kan fastsætte nærmere regler efter dette kapitel, herunder om, at der kan fastsættes nærmere betingelser for virksomhedspraktik hos private arbejdsgivere, om krav til omfanget af et tilbud om virksomhedspraktik samt regler om, hvornår betingelsen efter § 48 er opfyldt.

Kapitel 11 a
Virksomhedspraktik til særlig udsatte unge under 18 år

§ 50 a. Kommunen kan give tilbud om virksomhedspraktik efter kapitel 11 til særlig udsatte unge under 18 år, der er omfattet af § 2, nr. 9.

Stk. 2. Under virksomhedspraktik modtager den unge en godtgørelse. Godtgørelsen fastsættes i samarbejde med de faglige organisationer og med udgangspunkt i den mindste overenskomstsmæssige timeløn på det aktuelle ansættelsesområde.

Godtgørelsen kan højst udgøre et beløb, der svarer til beløbet i § 25 f, stk. 2, nr.1, i lov om aktiv socialpolitik.

Stk. 3. Afgørelse om virksomhedspraktik efter stk. 1 træffes med samtykke fra den unge og forældremyndighedens indehaver.

(...)

Sundhedsloven

Lov nr. 546 af 24. juni 2005

§ 7. Personer, der har bopæl her i landet, har ret til lovens ydelser.

Stk. 2. Ved bopæl forstås tilmelding til Folkeregisteret.

§ 15. Ingen behandling må indledes eller fortsættes uden patientens informerede samtykke, medmindre andet følger af lov eller bestemmelse fastsat i henhold til lov eller af §§ 17-19.

Stk. 2. Patienten kan på ethvert tidspunkt til-

§ 92. Personer under 30 år, der er omfattet af § 2, nr. 2, og som ikke har gennemført en uddannelse, der berettiger til optagelse i en arbejdsløshedskasse, har senest efter en sammenhængende periode med 13 uger på kontanthjælp eller starthjælp fra første henvendelse om hjælp til kommunen ret og pligt til at påbegynde tilbud, der har en varighed på 18 måneder, jf. stk. 2 og 3. Tilbud efter 1. pkt. indledes med tilbud på sammenhængende 6 måneder. Efterfølgende tilbud skal planlægges under hensyn til en hensigtsmæssig tilrettelæggelse af indsatsen over for personen samt muligheden for at påbegynde tilbud, således at tilbud så vidt muligt bliver sammenhængende.

Stk. 2. Personer under 25 år, der er omfattet af § 2, nr. 2, har ret og pligt til tilbud efter kapitel 10 i form af uddannelse. Tilbuddet kan kombineres med andre aktiviteter efter kapitel 10 eller med tilbud efter kapitel 11.

(...)

bagekalde sit samtykke efter stk. 1.

Stk. 3. Ved informeret samtykke forstås i denne lov et samtykke, der er givet på grundlag af fyldestgørende information fra sundhedspersonens side, jf. § 16.

Stk. 4. Et informeret samtykke efter afsnit III kan være skriftligt, mundtligt eller efter omstændighederne stiltiende.

Stk. 5. Indenrigs- og sundhedsministeren fastsætter nærmere regler om samtykkets form og

indhold.

§ 17. En patient, der er fyldt 15 år, kan selv give informeret samtykke til behandling. Forældremyndighedens indehaver skal tillige have information, jf. § 16, og inddrages i den mindreåriges stillingtagen.

Stk. 2. Såfremt sundhedspersonen efter en individuel vurdering skønner, at patienten, der er fyldt 15 år, ikke selv er i stand til at forstå konsekvenserne af sin stillingtagen, kan forældremyndighedens indehaver give informeret samtykke.

Stk. 3. En patient, der er fyldt 15 år, er berettiget til aktindsigt efter bestemmelserne i §§ 36-39 og kan give samtykke til videregivelse af helbredsoplysninger m.v. efter bestemmelserne i §§ 41-49.

§ 86. En person, der henvises til sygehusbehandling, kan vælge mellem bopælsregionens sygehuse, andre regioners sygehuse og de private specialsygehuse m.fl., der er nævnt i § 79, stk. 2, uanset bopælsregionens behandlingstilbud og kriterier for sygehusbehandling i sit sygehusvæsen.

Stk. 2. Et sygehus kan afvise at modtage personer fra andre regioner, hvis det er begrundet i kapacitetsmæssige årsager, og hvis væsentlige hensyn til personer med bopæl i regionen ellers vil blive tilsidesat. Indenrigs- og sundhedsministeren fastsætter nærmere regler herom.

Stk. 3. For psykiatriske patienter kan adgangen til at vælge efter stk. 1 begrænses, hvis hensynet til den pågældende taler herfor.

Stk. 4. Indenrigs- og sundhedsministeren kan efter forhandling med justitsministeren og soci-

alministeren fastsætte regler om, at personer ikke har ret til selv at vælge sygehus i henhold til stk. 1 og 3, når

1) de er optaget i Kriminalforsorgens institutioner,

2) de er anbragt i institution i henhold til retsplejeloven, kapitel 11 i lov om frihedsberøvelse og anden tvang i psykiatrien eller straffeloven,

3) de er anbragt på sikret afdeling i henhold til lov om social service, eller

4) de er frihedsberøvet, eller deres handlefrihed i øvrigt er undergivet begrænsninger i henhold til udlændingeloven.

§ 141. Kommunalbestyrelsen tilbyder vederlagsfri behandling til alkoholmisbrugere.

Stk. 2. Alkoholbehandling skal iværksættes senest 14 dage efter, at alkoholmisbrugeren har henvendt sig til kommunen med ønske om at komme i behandling.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan tilvejebringe tilbud om alkoholbehandling i henhold til stk. 1 ved at etablere behandlingstilbud på egne institutioner eller ved indgåelse af aftaler herom med andre kommunalbestyrelser, regionsråd, jf. stk. 4, eller private institutioner.

Stk. 4. Regionsrådet stiller efter aftale med de enkelte kommunalbestyrelser i regionen behandlingspladser m.v., jf. stk. 1, til rådighed for kommunerne og yder faglig bistand og rådgivning.

Stk. 5. Behandling og rådgivning til alkoholmisbrugere skal ydes anonymt, hvis alkoholmisbrugeren ønsker det.

Stk. 6. Behandling på alkoholambulatorium er vederlagsfri, uanset hvor patienten bor.

§ 142. Kommunalbestyrelsen tilbyder vederlagsfri lægelig behandling med euforiserende stoffer til stofmisbrugere.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan tilvejebringe tilbud om lægelig behandling i henhold til stk. 1 ved at etablere behandlingstilbud på egne institutioner eller ved indgåelse af aftaler

herom med andre kommunalbestyrelser, regionsråd eller private institutioner.

Stk. 3. Regionsrådet stiller efter aftale med de enkelte kommunalbestyrelser i regionen behandlingspladser m.v., jf. stk. 1, til rådighed for kommunerne og yder faglig bistand og rådgivning.

Lov om anvendelse af tvang i psykiatrien

Lovbekendtgørelse nr. 1111 af 1. november 2006

§ 5. Tvangsindlæggelse, jf. §§ 6-9, eller tvangs-tilbageholdelse, jf. § 10, må kun finde sted, såfremt patienten er sindssyg eller befinder sig i en tilstand, der ganske må ligestilles hermed, og det vil være uforsvarligt ikke at frihedsberøve den pågældende med henblik på behandling, fordi:

1) udsigten til helbredelse eller en betydelig og afgørende bedring af tilstanden ellers vil blive væsentlig forringet eller

2) den pågældende frembyder en nærliggende og væsentlig fare for sig selv eller andre.

Lov om statens uddannelsesstøtte

Bekendtgørelse af lov om statens uddannelsesstøtte
Lovbekendtgørelse nr. 983 af 27. juli 2007

§ 2. Uddannelsessøgende kan efter ansøgning få uddannelsesstøtte, når de

- 1) opfylder de betingelser, der er nævnt i § 2 a,
- 2) er indskrevet på og gennemgår en uddannelse, der giver ret til uddannelsesstøtte,
- 3) er fyldt 18 år,
- 4) er studieaktive og
- 5) ikke får anden offentlig støtte, der tilsigter at dække leveomkostningerne, bortset fra stipendium efter afsnit II.

Stk. 2. En uddannelsessøgende kan tidligst få uddannelsesstøtte fra begyndelsen af det kvartal, der følger efter den dato, hvor den uddannelsessøgende er fyldt 18 år.

(...)

Stk. 4. Udbetalingen af uddannelsesstøtte opfører sig for uddannelsessøgende, som bevidst unddrager sig strafforfølgning her i landet i tilfælde, hvor

- 1) den pågældende er varetægtsfængslet,
- 2) politiet eftersøger den pågældende med

henblik på varetægtsfængsling eller

3) der foreligger en varetægtsfængslingskendelse.

Stk. 5. Udbetalingen af uddannelsesstøtte ophører endvidere for uddannelsessøgende, som bevidst unddrager sig straffuldbyrdelse her i landet, hvis den pågældende er idømt en ubetinget fængselsstraf eller anden strafferetlig retsfølge, der indebærer eller giver mulighed for frihedsberøvelse.

Stk. 6. Udbetaling af uddannelsesstøtte ophører fra den måned, der følger efter måneden, hvor den uddannelsessøgende unddrager sig strafforfølgning, jf. stk. 4, eller straffuldbyrdel-

se, jf. stk. 5.

Stk. 7. Efterfølges en strafforfølgning, jf. stk. 4, ikke af en domfældelse, efterbetales uddannelsesstøtten, der ikke er udbetalt under ophøret, hvis de øvrige støttebetingelser er opfyldt. Uddannelsesstøtten udbetales dog ikke til afdødes bo, hvis personen afgår ved døden, inden der er afsagt dom i sagen.

Stk. 8. Undervisningsministeren kan fastsætte regler om de betingelser, der er nævnt i stk. 1, nr. 2, 4 og 5. Undervisningsministeren kan herunder bestemme, at kravet om studieaktivitet kan fraviges på grund af sygdom, fødsel, adoption eller andre særlige forhold.

Forvaltningsloven

§ 28. Oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold, herunder oplysninger om race, religion og hudfarve, om politiske, foreningsmæssige, seksuelle og strafbare forhold samt oplysninger om helbredsforhold, væsentlige sociale problemer og misbrug af nydelsesmidler og lignende, må ikke videregives til en anden forvaltningsmyndighed.

Stk. 2. Videregivelse af de i stk. 1 nævnte oplysninger kan dog ske, når

- 1) den, oplysningen angår, har givet samtykke,
- 2) det følger af lov eller bestemmelser fastsat i henhold til lov, at oplysningen skal videregives,
- 3) videregivelsen sker til varetagelse af private eller offentlige interesser, der klart overstiger hensynet til de interesser, der begrunder hemmeligholdelse, herunder hensynet til den, oplysningen angår, eller

4) videregivelsen er et nødvendigt led i sagens behandling eller er nødvendig for, at en myndighed kan gennemføre tilsyns- eller kontrolopgaver.

Stk. 3. Andre fortrolige oplysninger må ud over de i stk. 2 nævnte tilfælde kun videregives til en anden forvaltningsmyndighed, når det må antages, at oplysningen vil være af væsentlig betydning for myndighedens virksomhed eller for en afgørelse, myndigheden skal træffe.

Stk. 4. Samtykke efter stk. 2, nr. 1, skal meddeles skriftligt og indeholde oplysning om, hvilken type oplysninger der må videregives, til hvem oplysninger må videregives og til hvilket formål. Kravet om skriftlighed kan dog fraviges, når sagens karakter eller omstændighederne i øvrigt taler derfor.

Stk. 5. Samtykke efter stk. 2, nr. 1, bortfalder

senest et år efter det er givet.

Stk. 6. Lokale administrative organer, som ved lov er tillagt en selvstændig kompetence, anses som en selvstændig myndighed efter stk. 1 og 3.

Der er ved lov nr. 379 af 25. april 2007 sket en række ændringer § 11, som er indarbejdet i teksten.

Stk. 2 er ændret ved lov nr. 88 af 30. januar 2007

Stikordsregister

Symbols

§ 50 undersøgelse 40, 41, 63, 81, 89, 90, 91, 93, 94, 96,
101, 102, 110, 114, 116, 189, 194, 209, 223
§ 54 a (ansættelse af koordinator) 62, 104, 107
§ 74 a (straffeloven) 27, 28, 32, 62, 78, 103, 104, 118, 121, 122,
138, 150, 173, 249, 251, 257
§140 (Handleplan) 75, 79, 80, 89, 102, 138, 173, 208

A

ADAD 220, 228, 230
Adfærd 51, 53, 89, 90, 95, 102, 111, 116, 130, 132, 139, 140,
143, 144, 153, 154, 180,
44, 45, 92, 124
Advokater 44, 45, 92, 124
Afgørelse 28, 40, 46, 62, 65, 78, 82, 90, 104, 107, 122, 124,
137, 152
Afhængighed 207, 209, 211, 216, 218, 226, 228
Afhøring 40, 44, 75, 76, 81, 84
Alderskriteriet 29
Alkohol 93, 104, 106, 123, 207, 210, 218, 227, 228
Anbringelse 40, 77, 78, 80, 83, 93, 105, 107, 122, 151,
172, 189, 226, 248, 251
Anbringende (myndighed/kommune) 109, 191
Anbringelsessted 48, 105, 106, 113, 131, 141, 152, 172, 191,
192, 199, 224, 238, 257
Anholdelse 63, 75, 77, 82
Ankestyrelsen 79, 93, 124
Anklagemyndighed 32, 40, 45, 77, 82, 92, 96, 103, 121, 250
Arbejdsplacering 159, 202

B

Behandling 27, 47, 78, 89, 95, 103, 106, 111, 130, 140,
142, 144, 209, 210, 214, 218, 225, 251
Beskæftigelse 22, 47, 102, 110, 128, 138, 141, 152, 159,
189, 193, 194, 196, 199, 200, 237, 238
Besøg 79, 123, 124, 137, 139, 152, 182
Botræning 157, 164
Brevkontrol 45, 46, 79, 124, 137
Brobygning 192, 243
Bolig 149, 153, 154, 157, 161, 197, 236, 240, 254

C

Coaching 162

D

Dagsorden (netværksmøde) 66, 68, 141, 163, 165
Danske Regioner 22, 83, 87
De unges baggrund 51, 52, 54, 56, 95, 116, 192, 194, 242

Diagnosesystem 218, 232
Dom 27, 31, 32, 46, 90, 102, 104, 117, 121, 122, 150, 247
Domstole 15
Domstolsprøvelse 251
DSM-IV 219

E

Efterværn 42, 57, 149, 150, 152, 154, 156, 161, 162, 164, 194,
235, 237, 240
Ekspertgruppe 27, 28, 30, 33, 160, 180, 183, 240
Etnicitet 28, 52, 54, 69, 192, 194, 227, 252

F

Familiebaserede interventioner, behandling 212, 213
Familieforhold 52, 90, 95, 102, 114, 118, 89
Familierådslagning 184, 185
Fase 1 24, 31, 43, 47, 56, 102, 105, 107, 112, 114, 115, 121,
127, 128, 130, 132, 139, 180, 252
Fase 2 31, 47, 113, 116, 128, 132, 137, 139, 142, 145, 196,
200, 217, 253
Fase 3 31, 107, 138, 142, 149, 151, 152, 160, 217, 247, 254
Folkeskolelov 190, 192
Foreløbig handleplan 40, 75, 79, 89, 102
Formål 28, 29, 30, 32, 51, 101, 122, 151
Forsørgelse 52, 157, 194, 197, 235, 236, 237, 238
Forældre 39, 40, 42, 44, 47, 52, 62, 76, 84, 95, 107, 110, 137,
138, 139, 149, 154, 171, 173, 174, 177, 178, 181, 184, 213, 216
Forældremyndighed 30, 75, 77, 79, 80, 90, 107, 124, 153,
173, 190, 209, 225, 248
Forvarer 45, 79, 80, 82, 92

G

Godtgørelse 194, 201

H

Handlekommune (se Opholdskommune)
Handleplan 40, 80, 89, 95, 101, 102, 109, 111, 115,
116, 138, 156, 208
Hash 54, 197, 207, 209, 211, 214, 257
Hjemgivelse 62, 103, 107, 138, 142, 152, 173, 179, 182

I

ICD 10 218, 230, 232
Indberetning 126, 248
Inddragelse af den unge 66, 96, 109, 110, 151, 171, 172,
175, 176, 180, 183

Inddragelse af familien 96, 110, 159, 171, 172, 175, 177, 179, 180, 183
 Inddragelse af netværk 64, 109, 154, 171, 172, 174, 179, 182
 Indstilling 32, 40, 46, 90, 101, 103, 108, 110, 114, 117
 Information, skriftlig 79, 92, 183, 185, 230, 242
 Isolation 77, 248

J

Journalsskrivning 174, 183
 Justering (af handleplan) 80, 112, 123, 130, 157
 Justitsministeriets forskningsenhed 33, 52, 54, 65, 66, 110, 160, 189, 210, 240, 253, 255

K

Kammerat 54, 56, 67, 70, 154, 158
 Klageadgang 79, 91, 105, 172, 248
 Kognitiv adfærdsterapi, behandling 111, 143, 212, 214
 Kommunalbestyrelsen 47, 48, 62, 78, 104, 122, 124, 138, 152, 173, 174, 191, 208, 226, 249, 250
 Kommunal sagsbehandler 40, 47, 61, 62, 92, 106, 108, 128, 208, 223, 236, 243
 Kommunale myndighed 21, 102, 109, 183, 236
 Kontaktperson 42, 53, 56, 66, 80, 104, 151, 152, 201, 255
 Kontrol 44, 46, 79, 124, 137
 Koordinator 42, 61, 62, 64, 69, 104, 107, 112, 149, 156, 158
 Koordinator, opgaver 42, 43, 47, 62, 66, 128, 141, 144, 158, 160, 194
 Kriminalforsorgen i Frihed 46, 91
 Kriminalitet, ny 28, 46, 48, 54, 103, 123, 140, 150, 249, 254
 Kriminalitetskriterie 30
 Korterevarende behandling 212, 214

L

Lov om aktiv socialpolitik 194, 235, 237
 Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats 159, 194, 200, 238
 Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (Retssikkerhedslov) 107, 125
 Længstetider 28, 32, 103, 121, 150, 249, 251, 257

M

Magtanvendelse 79, 137, 140, 247, 248
 Magtanvendelsesbekendtgørelse 78, 92, 105, 122, 124, 126, 226, 248, 251
 Mentor, arbejdsplads 159, 163, 200
 Mentor, sociale 163, 202
 Minoritetsbaggrund 52, 54, 69, 227, 252
 Misbrug 54, 89, 93, 142, 207, 217, 218, 227, 255
 Misbrugsbehandling, guidelines 47, 208, 210, 213, 214, 228
 Motivation 30, 80, 127, 128, 194, 214
 MST 144, 159
 Multidimensionale programmer 144, 213

Myndig 235, 242
 Mål/delmål 63, 64, 93, 102, 110, 114, 116, 127, 138, 141, 157, 176, 200
 Målgruppe 29, 51, 104

N

Negativ kultur 56, 140, 142, 145, 181
 Netværk 66, 70, 110, 124, 130, 144, 154, 171, 174, 179, 182
 Netværkskortlægning 70, 184
 Netværksmøde 62, 66, 68, 130, 133, 141, 159

M

Mødedeltagere 68, 133, 147

O

Opfølgning (på handleplan) 102, 130, 138, 156, 184
 Opholdskommune 27, 40, 44, 61, 63, 81, 84, 103, 105, 106, 122, 137, 152, 157, 190, 226, 236, 238, 247, 248
 Opholdssted 28, 34, 47, 48, 76, 103, 105, 106, 113, 137, 140, 146, 150, 238, 247, 250
 Overdragelse 157, 237, 242
 Overførsel 28, 46, 65, 122, 131, 226, 250, 253

P

Partsstatus 91, 171
 Personlig rådgiver 42, 61, 104, 112, 151, 152, 194, 237
 Personundersøgelse 44, 46, 91
 Planlægning (netværksmøder) 44, 64, 68, 159
 Politik 44, 47, 75, 76, 78, 81, 121, 123, 247
 Praktik 102, 128, 147, 159, 194, 201
 Projekt FOKUS 55, 83
 Psykiske lidelse 29, 47, 197, 223, 226
 Psykologer 54, 63, 92, 143, 192, 224, 229
 Psykologisk udredning 40, 97, 127, 216, 228
 Pålæg 28, 32, 40, 101, 104, 122, 138, 150, 172, 247

R

Refusion 239
 Relationsfunktion 42, 158, 160, 162
 Retsplejeloven 44, 77, 78, 80, 91, 121, 225
 Retssikkerhedsloven (Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område) 90, 107, 125, 171, 174, 180, 238
 Retten 28, 32, 40, 45, 46, 77, 79, 101, 103, 104, 111, 115, 150, 249, 251
 Rettigheder 45, 80, 91, 137, 175
 Revalidering 190, 194
 Revision (af handleplan) 47, 103, 109, 138, 141, 152, 172, 236, 239
 Rømning 126, 138, 140, 150, 254, 257

S

Sagsbehandlerens opgaver (se kommunal sagsbehandler)
 Samarbejde, misbrugsbehandling 216

Samvær	124, 137, 154, 172, 178
Servicestyrelsen	25, 112
Sikret afdeling	44, 46, 78, 82, 84, 103, 105, 115, 121, 122, 130, 150, 250, 252
SIP	131
Skolegang	53, 78, 105, 111, 128, 158, 189, 190, 195, 197, 200
Sluttidspunkt	150
Social profil	29, 51
Sociale myndigheder (se Opholdskommune)	
Sociale nævn	79, 105, 125, 249
Socialforskningsinstituttet	21, 65, 93, 109, 142, 161, 180, 196
Socialministeriet	201
Starttidspunkt	121
Statusmøde	184
Stedlige kommune	44, 48, 78, 84, 105
Stofmisbrug	208
Straffelov	28, 30, 76, 82, 121, 126, 138, 150, 173, 248, 250
Strafkravet	29, 30, 45
Sundhed	90, 93, 95, 116, 124, 209, 225
Sundhedsloven	209, 210, 225
Systemfunktion	42, 44, 63, 158
Særlig sikret afdeling	248
Særlig sikret afdeling, psykiske lidelser, (Grenen)	226, 230

T

Telefonsamtaler, Kontrol af	47, 79, 124, 137
Tilbageførsel	32, 46, 140, 156, 172, 250, 253, 257
Tilbudsportalen	22, 106
Tilsyn	31, 48, 78, 104, 107, 122, 156, 190, 193, 248

U

Ubetinget fængselsstraf	21, 30, 52, 54, 77, 250
Uddannelse	47, 53, 57, 102, 128, 138, 158, 189, 192, 195, 197, 200, 238
Udflytning	153, 163
Udgang	29, 47, 123, 127, 137
Udredning	21, 40, 89, 92, 94, 97, 103, 108, 111, 115, 122, 27, 139, 200, 208, 215, 216, 224, 228, 230
Udslusning	139, 152, 182, 238
Udvikling	69, 90, 95, 102, 111, 116, 139, 154, 216
Undersøgelse	40, 44, 46, 81, 89, 91, 93, 94, 97, 209, 224
Undersøgelse af den unges person og opholdsrum	125
Undervisning	128, 130, 190, 192, 197, 200
Undervisningspligt	190
Undervisningsret	190
UU Ungdommens Uddannelsesvejledning	190, 192, 200

V

Valg af institution	105, 106, 113, 128, 141, 172
Varetægtsfængsling	44, 46, 75, 76, 79, 83, 150
Varetægtsurrogat	32, 40, 44, 77, 78, 81, 82
Velfærdsministeriet	25
Vilkår	31, 48, 104, 107, 114, 122, 124

Virksomhedspraktik	128, 147, 159, 194, 199, 201
Visitation	78, 87, 230

W

WHO's Diagnoseliste	232
---------------------	-----

Å

Åben institution	105, 111, 137, 208, 224, 250
------------------	------------------------------

Servicestyrelsen tilbyder:

- Kurser til koordinatører
- Rådgivning om ungdomssanktionen, tlf. 41 93 24 18
- E-mail: ungdomssanktionen@servicestyrelsen.dk
- Hjemmeside: www.servicestyrelsen.dk/ungdomssanktionen

Servicestyrelsen

Skibhusvej 52 B

5000 Odense C

Tlf.: 7242 3700

E-mail: servicestyrelsen@servicestyrelsen.dk

www.servicestyrelsen.dk

SERVICESTYRELSEN